
PlanMER voor het Gelders Plussenbeleid (GPB)

**Partiële herziening Omgevingsvisie en -verordening Gelderland:
een milieuonderzoek op hoofdlijnen**

12 juli 2016

Verantwoording

Titel	PlanMER voor het Gelders Plussenbeleid (GPB)
Opdrachtgever	Provincie Gelderland
Projectleider	N.A. Bronsgeest
Auteur(s)	A.W. Bekker en W.H.C. Heijligers (passende beoordeling)
Projectnummer	1236041
Aantal pagina's	108 (exclusief bijlagen)
Datum	12 juli 2016
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Water & Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R002-1236041LBE-evp-V02-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
Samenvatting	9
1 Inleiding en context.....	17
1.1 Aanleiding.....	17
1.2 Probleemstelling zoals die is verwoord aan het begin van het proces.....	18
1.3 Werken met milieugeweten: een passende methodiek.....	19
1.4 De procedure voor dit planMER.....	19
1.5 Leeswijzer	20
2 Doelstellingen partiële herziening Omgevingsvisie en -verordening	21
2.1 Doelstellingen.....	21
2.2 Ambities.....	22
2.3 Provinciale sturing.....	23
3 Dit MER: een onderzoek naar het effect van het stimuleren van duurzame landbouw.....	24
3.1 Het Gelders Plussenbeleid in het kort.....	24
3.1.1 Aanleiding tot het Gelders Plussenbeleid (GPB).....	24
3.1.2 Opdracht van Provinciale Staten en besprekpunten	25
3.1.3 Pre-concept GPB	25
3.1.4 Blijven sturen op maatvoering	25
3.2 De te onderzoeken varianten en scenario's	26
3.2.1 In de NRD zoals die ter visie heeft gelegen	26
3.2.2 De drie varianten die in het MER worden beschouwd	27
3.2.3 Conceptvoorstel van GS aan PS op 31 mei 2016.....	27
3.2.4 (Her)benoemen van de drie varianten.....	27
3.3 Doelbereik	29
3.4 Methodiek van de effectbeoordelingen	29
4 De huidige situatie en autonome ontwikkelingen	31
4.1 Gemiddelde bedrijfsomvang.....	31
4.1.1 Analyse van de Standaard Opbrengst (SO).....	31
4.1.2 Omvang van de pluimveehouderijen.....	32
4.1.3 Omvang van de varkenshouderijen.....	33

4.1.4	Omvang van de kalverhouderijen.....	35
4.1.5	Omvang van de geitenhouderijen	37
4.1.6	Conclusies	38
4.2	Ecologie.....	38
4.2.1	Bescherming tegen verzuring en eutrofiëring.....	39
4.2.2	Bescherming tegen verzuring vanuit de Wet ammoniak en veehouderij (Wav).....	39
4.2.3	Bescherming tegen andere versturende mechanismen	41
4.2.4	De voormalige EHS heroverwogen: GNN en GO.....	42
4.2.5	Conclusies	44
4.3	Waterhuishouding / klimaat	44
4.4	Geur als achtergrondbelasting	47
4.5	Landschappelijke kwaliteit.....	50
4.5.1	De beschermde delen van de provincie	50
4.5.2	De overige delen van de provincie	53
4.6	Gezondheid	54
4.6.1	Fijn stof.....	54
4.6.2	Geur	56
4.6.3	Ammoniak	57
4.6.4	Overdracht van besmettelijke ziektes.....	57
4.6.5	Gelderse Gezondheidswijzer en het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid	60
4.7	Verkeer	61
4.8	Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap	62
4.9	Ontwikkelingen in het beleid.....	63
4.9.1	Omgevingswet.....	63
4.9.2	Wet ammoniak en veehouderij.....	65
4.9.3	Wet geurhinder en veehouderij	65
5	De doorwerking van het milieugeweten	66
5.1	Het gevolgde proces	66
5.2	Volksgesondheid	67
5.2.1	Overlap met klassieke milieu thema's	67
5.2.2	Endotoxines en zoönosen	68
5.2.3	Het ontstaan van resistente bacteriën.....	68
5.2.4	Conclusies	69
5.3	Ammoniakbuffergebieden	69
5.4	Een autonome maximale maat.....	71
5.4.1	Een schets van een worst-case scenario in de niet grondgebonden veehouderij	71
5.4.2	Vergelijk met ontwikkelingen eerder en elders.....	72
5.4.3	Schets van mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen voorkomen.....	73

5.4.4	Conclusie.....	74
5.5	Afbakening van de uiteindelijke voorgenomen activiteit.....	75
5.5.1	Herformulering van de visie op het beleid.....	75
5.5.2	Werking van het GPB op hoofdlijnen.....	75
5.5.3	Vrijheidsgraden die nog over zijn: scenario's binnen de varianten.....	78
6	Doelbereik.....	79
6.1	Waar gaat dit hoofdstuk over.....	79
6.2	De ondergrens van het werkingsgebied.....	79
6.2.1	Toelichting op de werkings sfeer van variant 2 en variant 3.....	79
6.2.2	Schets van de ontwikkelde scenario's.....	80
6.2.3	Analyse van het te verwachten doelbereik.....	81
6.2.4	De te verwachten snelheid van het doelbereik bij variant 2.....	81
6.2.5	De te verwachte snelheid van het doelbereik bij variant 3.....	82
6.3	Dialogo.....	83
6.3.1	Schets van de beleidskeuzes.....	83
6.3.2	Analyse van het te verwachte doelbereik.....	84
6.4	Verankering.....	85
6.4.1	Schets van de beleidskeuzes.....	85
6.4.2	Analyse van het te verwachten doelbereik.....	85
6.5	Samenvatting van het te verwachten doelbereik.....	86
7	Milieueffecten.....	88
7.1	Ecologie.....	88
7.1.1	Geografische samenhang van de verschillende beschermingsregimes.....	88
7.1.2	Verzuring en eutrofiëring in Natura 2000-gebieden.....	88
7.1.3	Overige versturende aspecten in Natura 2000-gebieden.....	88
7.1.4	Bescherming tegen verzuring in de Wav-gebieden.....	89
7.1.5	Bescherming van de kernkwaliteiten van het GNN en GO.....	89
7.2	Waterhuishouding / klimaat.....	90
7.3	Geur als achtergrondbelasting.....	91
7.4	Landschappelijke kwaliteit.....	92
7.4.1	Gebieden met aangewezen kernkwaliteiten.....	92
7.4.2	Gebieden zonder landschappelijke kernkwaliteiten.....	93
7.5	Gezondheid.....	95
7.5.1	Directe effecten.....	95
7.5.2	Flankerend beleid.....	96
7.6	Verkeer.....	97
7.6.1	Wegverkeerslawaaï.....	97

7.6.2	Verkeersveiligheid	97
7.7	Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap	98
8	Conclusies en aanbevelingen	101
8.1	De doorwerking van het milieugeweten	101
8.2	Doelbereik	102
8.2.1	Vergelijking van variant 2 en variant 3 met de referentie situatie	102
8.2.2	De ondergrens van het beleid	102
8.2.3	Dialogoog	103
8.2.4	Verankering	103
8.3	Effectanalyse	103
9	Onzekerheden: leemtes in kennis en monitoring.....	107

Bijlage(n)

- 1 Kaarten voor de regio Stedendriehoek
- 2 Kaarten voor de regio Achterhoek
- 3 Kaarten voor het Knooppunt Arnhem Nijmegen (KAN)
- 4 Kaarten voor de regio Rivierenland
- 5 Kaarten voor de regio FoodValley (WERV)
- 6 Kaarten voor de regio Noord Veluwe
- 7 Passende beoordeling / natuurtoets Plussenbeleid Gelderland
- 8 Gebruikte begrippen

Samenvatting

De provincie Gelderland wil met het Gelders Plussenbeleid groei in de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente.

Doel van dit planMER bij de partiele herziening van de Omgevingsvisie is om inzichtelijk te maken wat de milieugevolgen zijn van een dergelijk beleid. Kan dit beleid mogelijk significant negatieve effecten hebben op Natura 2000-gebieden? Zijn er alternatieven die geen significant negatieve effecten hebben en/of kunnen bijdragen aan het bereiken van de Natura 2000-doelen?

Het planMER beoordeelt op hoofdlijnen wat de gevolgen zijn voor het milieu van strategische keuzen in deze herziening van het beleid. De beoordeling is overwegend kwalitatief en gaat ook in op de vraag of, en zo ja hoe snel, de doelen van het beleid bereikt zullen kunnen worden. Voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, worden die gebruikt voor de onderbouwing van de analyses. Het onderzoek maakt gebruik van beschikbare informatie, beschikbaar kaartmateriaal en expert judgement.

Doel van het Gelders Plussen beleid (GPB)

Het GPB heeft de ambitie om een nieuw beoordelingssysteem uit te werken waarmee de groei van niet grondgebonden veehouderijbedrijven kan worden gereguleerd. Niet langer uitsluitend oppervlaktematen hanteren maar sturen op kwaliteit. Het argument hierachter is dat de mogelijke overlast van een bedrijf op zijn omgeving niet zozeer afhangt van de oppervlakte van het agrarisch bouwperceel (schaal van het bedrijf), maar des te meer van de mate waarin duurzaam verantwoord wordt geproduceerd. Daarbij komt dat een strikte sturing op oppervlakte leidt tot volgepropte bebouwing op het erf, dat vanuit een oogpunt van ruimtelijke kwaliteit en brandveiligheid niet wenselijk is. Met het beoogde nieuwe beleid verdienen ondernemers groeiruimte door aanvullende maatregelen te nemen bij de uitbreiding en het volgen van een transparante procedure.

De doorwerking van het milieugeweten

De wijziging van het beleid is tot stand gekomen op basis van een proces van co-creatie. In dat proces speelt “het milieugeweten” tot op zekere hoogte een (bij)sturende rol. Vanuit die rol zijn een aantal overwegingen ingebracht die een rol hebben gespeeld bij het formuleren van het uiteindelijke beleidsvoornemen. Deze doorwerking heeft zich met name gemanifesteerd bij de manier waarop is omgegaan met volksgezondheid als mogelijke plus-maatregel en bij het introduceren van de ammoniakbuffergebieden. Vanuit het milieugeweten is ook een soort “*worstcase*” geschetst: een onwaarschijnlijk maar niet ondenkbaar scenario van waaruit duidelijk wordt gemaakt waar het GPB onder bepaalde omstandigheden toe zal kunnen leiden.

Volksgezondheid

Een modern veehouderij bedrijf kan langs een groot aantal “vectoren” invloed uitoefenen op de volksgezondheid. Een deel daarvan overlapt met klassieke milieuthema's.

In het oorspronkelijke beleidsvoornemen is opgenomen dat volksgezondheid een integraal onderdeel uit zou kunnen gaan maken van het GPB. Dit heeft zich ook vertaald in door de GGD ingebrachte “bouwstenen” voor het GPB. In de loop van het co-creatieve proces werd echter steeds duidelijker dat er volksgezondheid mee kan liften op de positieve gevolgen die voortkomen uit maatregelen die ook gunstig zijn voor:

- Milieu
- Ruimtelijke kwaliteit
- Dieren welzijn

Daarom maakt volksgezondheid geen onderdeel meer uit van het GPB. Wel is geconstateerd dat het gebruik van de Gelderse Gezondheidswijzer en/of het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid een positieve bijdrage kan leveren aan de manier waarop maatregelen uit deze drie beleidsvelden ook in positieve zin door kunnen werken op de volksgezondheid.

Ammoniakbuffergebieden

Destijds zijn er rondom de meest kwetsbare natuurgebieden extensiveringsgebieden aangewezen. In deze gebieden geldt (nu nog steeds) dat de bij recht toegekende bouwpercelen er niet mogen groeien tenzij wordt voldaan aan bepaalde voorwaarden.

Op basis van het onderzoek naar de effecten van het loslaten van deze restricties is besloten om de beleidsuitgangspunten aan te passen. Daartoe worden nu ammoniakbuffergebieden aangewezen in de provincie. In deze ammoniakbuffergebieden zal gaan gelden dat er bij een verbouwing/verandering geen sprake zal mogen zijn van een toename van de emissies. De ligging van deze ammoniakbuffergebieden komt overeen met de extensiveringsgebieden die destijds vanuit de reconstructie zijn aangewezen. Op deze manier blijft ten opzichte van de huidige situatie verreweg de grootste bescherming tegen de verzurende werking van in stand.

Een autonome maximale maat

Op dit moment geldt er in Gelderland voor de maximale omvang van een bouwperceel met (niet grondgebonden) veehouderij een maximale maat. Het gestelde maximum hangt af van de gevoeligheid van het gebied en de aard van de veehouderij. Het beleidsvoornemen luidt om in ieder geval voor de niet grondgebonden veehouderijen in Gelderland niet langer te sturen op een kwantitatieve beperking van dit maximum. In plaats daarvan wordt gekozen voor een kwalitatieve sturing van de ontwikkelingen.

Bij het volledig loslaten van de maximale maat bestaat er een kleine kans op ongewenste landschappelijke en verkeersveiligheid effecten. Om deze te voorkomen wordt ten eerste aanbevolen om in ieder geval het beschreven monitorings-principe beleidsmatig vast te leggen. Als daarnaast ook een verkeersveiligheidstoets in het gemeentelijk beleid wordt vastgelegd kunnen de grootste negatieve effecten worden voorkomen.

Doelbereik

Tijdens het proces van co-creatie is duidelijk naar voren gekomen dat het algemene principe van een plussenbeleid op verschillende manieren gerealiseerd zou kunnen worden. Onderzocht is hoe de belangrijkste (beleids)keuzes gevolgen kunnen hebben op de mate waarin het uiteindelijk doel (i.c. de verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderij) bereikt kan worden. In deze paragraaf worden de conclusies met betrekking tot de snelheid waarmee, en de mate waarin het doel bereikt zou kunnen worden kort samengevat. Voor de analyse van het doelbereik wordt onderscheid gemaakt tussen variant 2 en variant 3.

Vergelijking van variant 2 en variant 3 met de referentie situatie

In variant 2 geldt dat het GPB alleen betrekking heeft op ontwikkelingen die extra planologische ruimte nodig hebben. Pas als er sprake is van een noodzaak om, op basis van een bestemmingsplan procedure, het vigerende bouwperceel uit te breiden worden de randvoorwaarden van het GPB van kracht.

In variant 3 geldt dat elke uitbreiding van de bestaande agrarische bebouwing onderhavig is aan de randvoorwaarden van het GPB. Dus ook een uitbreiding van de bestaande bebouwing, op basis van een omgevingsvergunning, binnen het vigerende bouwperceel.

De ondergrens van het beleid

Het onderzoek heeft opgeleverd dat zowel bij variant 2 als variant 3 uiteindelijk het doel van verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderij behaald zal kunnen worden. Echter, de snelheid waarmee het doel bereikt zal worden zal bij variant 3 beduidend hoger zijn. Een scenario analyse binnen variant 3 heeft opgeleverd dat als er helemaal geen drempel geldt waaronder het beleid werkt, de tijd waarin de beleidsdoelen gehaald zullen worden het kortst zal zijn. Dit scenario heeft echter beperkingen met betrekking tot de flexibiliteit van de bedrijfsvoering van de betrokken ondernemers. Een relatieve drempel in de ondergrens van de werkingssfeer van het beleid kan er voor zorgen dat er nog steeds een redelijke snelheid gerealiseerd kan worden zonder dat de flexibiliteit van de bedrijfsvoering teveel onder druk komt te staan.

Dialog

Het beleid gaat ervan uit dat een dialoog met de omgeving richting geeft aan de lokale behoefte aan verduurzaming. In de verordening zal worden vastgelegd dat de onderbouwing van elk besluit dat een uitbreiding mogelijk maakt vergezeld moet gaan van een verslag van de dialoog zoals die is gevoerd. Van belang is dat zorgvuldigheid wordt betracht waarbij er oog is voor alle belangen. De mate waarin een dialoog kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk.

In de autonome ontwikkeling (te weten het tot stand komen van de nieuwe Omgevingswet) lijkt de dialoog benoemd te gaan worden, maar op basis van de huidige inzichten zal in de autonome ontwikkeling de uitkomst van een dialoog met de omgeving geen weigeringsgrondslag zijn voor het besluit op een in te dienen aanvraag.

Het centraal faciliteren van de dialoog draagt wel bij aan de uniformiteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid. Recente ervaringen in Friesland hebben aangetoond dat een voorzichtige centrale facilitering bij de opstart van het beleid het draagvlak bij de betrokken partijen kan vergroten. Dit kan een positief effect hebben op de bereidheid om mee te doen en daarmee op het uiteindelijke doelbereik.

Verankering

De manier waarop het beleid wordt verankerd kan gevolgen hebben voor de mate waarin het uiteindelijk doel wordt bereikt maar de mate waarin de wijze van verankering kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. In de visie van de provincie staat beschreven dat er in principe een voorkeur bestaat voor “verleiden” boven “verplichten”. Een gedeeltelijke verankering van het GPB in de provinciale verordening lijkt het gunstigst te zijn voor met name de snelheid waarmee de doelstellingen gerealiseerd zullen worden.

Effectanalyse

Naast de verschillen in doelbereik geldt dat er voor de verschillende milieuaspecten die in de NRD zijn benoemd, een effect op de omgeving is te verwachten als in Gelderland verdergaande schaalvergroting mogelijk wordt gemaakt op basis van aanvullende maatregelen vanuit een goede ruimtelijk ordening. In de onderstaande tabel worden de effecten zoals die in dit planMER zijn beschreven kort samengevat. Omdat er geen onderscheidend vermogen is vastgesteld tussen variant 2 en variant 3 wordt dit onderscheid ook niet aangebracht in de tabel.

Tabel 0.1 Samenvatting van de effectbeoordelingen, vergeleken met de referentie situatie

Betekenis van de gebruikte kleurcode:		Negatief	Neutraal	Positief
Beoordeeld aspect	Lokaal effect	Effect op gebiedsniveau	Aanbeveling	
Verzuring en vermessing van Natura2000 gebieden (par 7.1.2)	Omdat er geen initiatieven mogelijk zijn die geen Nb-wet vergunning kunnen krijgen zijn effecten bij voorbaat uit te sluiten	Het PAS borgt niet alleen lokale effecten maar ook die van de totale beschermingszone		
Verzuring en vermessing op gebieden buiten N2000 (par 7.1.4 en 7.1.5)	In een aantal van de onderzochte zones zijn negatieve effecten niet uit te sluiten; in sommige gebieden zou zelfs sprake kunnen zijn van een zeer negatief effect	De omvang van de zone waar de lokaal negatieve effecten op kunnen treden is beperkt, en het betreft de minder kwetsbare delen ervan; de essentie van de beschermde natuur in de provincie wordt dus waarschijnlijk niet aangetast	Alleen door een aantal proef-berekeningen uit te voeren kan worden vastgesteld of zeer negatieve lokale effecten zijn uit te sluiten	
Overige verstoring en/of verslechtering (par 7.1.3)	Mogelijk significant negatieve gevolgen zijn voldoende te mitigeren om significantie met zekerheid te kunnen voorkomen	Als er geen lokale effecten zijn is er op gebiedsniveau ook geen effect vast te stellen		
Waterhuishouding/klimaat	Mogelijk negatieve effecten op de waterhuishouding zullen op basis van maatwerk worden voorkomen	Als er geen lokale effecten zijn is er op gebiedsniveau ook geen effect vast te stellen	Houd oog voor de sturende rol die de Watertoets heeft in de ruimtelijke besluitvorming	
Geur als achtergrondbelasting	Lokaal kan de geurhinder toenemen binnen de wettelijke grenzen	Op gebiedsniveau kan een verbetering worden bereikt	In de FoodValley, en in mindere mate in de Noord Veluwe zijn er kansen om op basis van gemeentelijk vast te stellen omgevingswaarden een substantiële verbetering te realiseren	
Landschappelijke kwaliteit binnen de momenteel beschermde zones	Aangetoond is dat in de huidige situatie de bescherming van kwetsbare gebieden goed werkt. Het GPB zal dit alleen maar versterken, zowel op lokaal als op gebiedsniveau. Opgemerkt wordt dat op lokaal niveau veranderingen niet zijn uit te sluiten			

Betekenis van de gebruikte kleurcode:		Negatief	Neutraal	Positief
Beoordeeld aspect	Lokaal effect	Effect op gebiedsniveau		Aanbeveling
Landschappelijke kwaliteit in gebieden waar (nog) geen kern kwaliteiten zijn aangewezen door provincie en gemeente	Aan een goede landschappelijke inpassing kan niet voorbij worden gegaan maar aan een deel van de provincie zijn ook door de gemeentes (nog) geen kernkwaliteiten toegewezen. Vooralsnog is niet duidelijk om hoeveel percelen het gaat. Om ongewenste (schaal) effecten in deze gebieden te voorkomen zijn aanvullende maatregelen nodig.			Aanbevolen wordt ten minste het monitorings-principe in het beleid te verankeren om te voorkomen dat de onwaarschijnlijke maar niet onmogelijke worstcase (stallen van 20 ha) zich zal voordoen.
Gezondheid	De volksgezondheid kan verbeteren door de extra aandacht die gevraagd wordt voor milieu, dierenwelzijn en landschap, want ook onder de milieu-grenswaarden is nog verdere verbetering mogelijk			Met flankerend beleid in FoodValley en Noord Veluwe kan het risico op ziekteoverdracht verder worden teruggebracht
Wegverkeerslawaai	Lokaal kan de indirecte hinder toenemen in de buurt van een perceel dat uitbreid	Per saldo nemen de verkeersbewegingen niet toe		
Verkeersveiligheid	Vooraf bij percelen die wat verder van een doorgaande weg liggen kunnen onveilige situaties ontstaan	Per saldo nemen de verkeersbewegingen weliswaar niet toe maar het aantal verkeersonveilige situaties kan wel toenemen		Om de toename van verkeersonveilige situaties te voorkomen wordt aanbevolen om de gemeentes op te roepen verkeersveiligheid in het beleid te verankeren
Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap	Lokaal kan een verslechtering van de luchtverontreiniging optreden, tot de wettelijke grenzen	Op gebiedsniveau kan een verbetering worden bereikt		In de FoodValley zijn er kansen om op basis van gemeentelijk vast te stellen omgevingswaarden een substantiële verbetering van de luchtkwaliteit te realiseren

Door de werking van het PAS, met en zonder het GPB, zijn significante effecten op de verzuring en vermessing van Natura2000 gebieden bij voorbaat uit te sluiten. Voor volksgezondheid en voor de landschappelijke kwaliteit in die delen van de provincie waarvoor kernkwaliteiten zijn beschreven en beschermd geldt dat het GPB op lokaal- en op gebiedsniveau kan zorgen voor een verdere verbetering van de omgevingskwaliteiten.

Uit de overzichtstabel blijkt verder dat er op lokaal niveau voor een aantal aspecten een zeker negatief effect niet bij voorbaat kan worden uitgesloten. Dit geldt met name voor de volgende aspecten:

- Ecologie, te weten verzuring en vermessing buiten N2000
- Geur
- Landschappelijke kwaliteit in de gebieden waar (nog) geen kernkwaliteiten aan zijn toegekend
- Wegverkeerslawaaï
- Verkeersveiligheid
- Luchtkwaliteit.

De lokaal (mogelijk zeer negatieve) ecologische effecten op verzuring en vermessing die in de tabel zijn aangegeven treden niet op grote schaal op. Daar waar ze optreden zal meestal sprake zijn van de minder kwetsbare delen van de beschermde natuur. Daardoor wordt verwacht dat de essentie van de door de provincie beschermde zones in stand zal kunnen blijven als het GPB in werking treedt.

Daarnaast heeft het GPB ook de mogelijkheden in zich om op regionaal gebied te sturen. Dit kan door, vooruitlopend op de werking van de Omgevingswet, voor belangrijke aspecten als geur en luchtkwaliteit aandachtsgebieden aan te wijzen. Als dit door de betrokken gemeentes goed wordt uitgewerkt zal het GPB er toe kunnen leiden dat de omgevingskwaliteit op gebiedsniveau merkbaar zal verbeteren.

Tot slot is vastgesteld dat, mocht de ontwikkelde worstcase¹ zich manifesteren, ongewenste landschappelijke verstoringen in die delen van de provincie waarvoor (nog) geen kernkwaliteiten zijn vastgesteld niet kunnen worden uitgesloten. Ook bestaat het risico op een merkbare toename van het aantal verkeersonveilige situaties. Om deze ongewenste ontwikkelingen te voorkomen wordt aanbevolen om het monitorings-principe te verankeren in het beleid, en om de gemeentes op te roepen verkeersveiligheid in het beleid te verankeren.

---

¹ Zie paragraaf 5.4.1

1 Inleiding en context

De provincie Gelderland is voornemens het deel van de Omgevingsvisie dat betrekking heeft op het stimuleren van duurzame landbouw verder uit te werken. Daartoe zal de Omgevingsvisie worden geactualiseerd, samen met de daaruit voortvloeiende wijzigingen in de Omgevingsverordening Gelderland. Dit planMER heeft betrekking op de concretisering van dit beleid dat zich richt op het stimuleren van duurzame landbouw in de provincie.

1.1 Aanleiding

De provincie Gelderland wil groei van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een en ander via een goede dialoog met omgeving en gemeente. Een en ander krijgt zijn beslag in de nieuwe Omgevingsvisie en -verordening Gelderland. Hiermee stellen de Omgevingsvisie en -verordening kaders voor toekomstige m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals de groei van niet grondgebonden veehouderijen, de realisatie van windparken, aanleg of uitbreiding van bedrijventerreinen of de aanleg van gasleidingen. Het gaat om besluiten over projecten met mogelijk belangrijk nadelige gevolgen voor het milieu. Een aantal van deze activiteiten vindt plaats in, of in de buurt van gebieden, die zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Omdat als gevolg hiervan op voorhand significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet uitgesloten kunnen worden, is het opstellen van een passende beoordeling (art. 19j Nbw) noodzakelijk. De Omgevingsvisie Gelderland is om deze redenen (kaderstelling en noodzaak passende beoordeling) planm.e.r.-plichtig, samen met de Omgevingsverordening waarin de regels die bij de visie horen, zijn vastgelegd.

De Omgevingsvisie en -verordening zijn vastgesteld op respectievelijk 9 juli 2014 en 24 september 2014. Tijdens deze vaststellingsmomenten door Provinciale Staten waren nog niet alle doelen en ambities volledig uitgewerkt. Dit heeft tot twee actualisaties geleid, eind 2014 en in 2015. Onder andere het streven om duurzame landbouw te stimuleren was toen nog onvoldoende concreet uitgewerkt. Het beleid ten aanzien van de niet grondgebonden veehouderij wordt nu in de derde actualisatie meer concreet uitgewerkt tot het “Gelders Plussen Beleid” (GPB).

Doel van dit planMER bij de partiële herziening van de Omgevingsvisie en -verordening is om inzichtelijk te maken wat de milieugevolgen zijn van het Gelders Plussen beleid. Kan dit beleid mogelijk significant negatieve effecten hebben voor Natura 2000-gebieden? Zijn er alternatieven denkbaar die geen significant negatieve effecten hebben en/of kunnen bijdragen aan het bereiken van de Natura 2000-doelen?

Dit planMER beoordeelt op hoofdlijnen wat de gevolgen zijn voor het milieu van strategische keuzen in deze herziening van het beleid. De beoordeling is overwegend kwalitatief en gaat ook in op de vraag of, en zo ja hoe snel, de beleidsdoelen bereikt worden. Voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, worden die gebruikt voor de onderbouwing van de analyses die ten grondslag liggen aan de verschillende effectbeschouwingen. Het onderzoek maakt gebruik van beschikbare informatie, beschikbaar kaartmateriaal en deskundigenoordelen.

1.2 Probleemstelling zoals die is verwoord aan het begin van het proces

In de bij recht aan de niet grondgebonden agrariërs toegekende bouwpercelen zit nu nog een zekere milieugebruiksruimte. Deze nu nog beschikbare ruimte voor ontwikkeling verdwijnt op de korte/middellange termijn, met name voor de voorlopers in de sector die al relatief veel ruimte gebruiken en al veel (emissiebeperkende) maatregelen hebben genomen. De rek raakt snel uit de mogelijkheden die deze ondernemers nog hebben. Op dit moment wordt er cijfermatig een grens gesteld aan de ontwikkelingsmogelijkheden met een maximale maat voor een bouwperceel², afhankelijk van de zone waarin de ondernemer is gevestigd. Door ondernemers te verleiden om te gaan investeren in kwaliteit is het mogelijk de harde maximale grenzen los laten, vooral als de dialoog met de omgeving onderdeel wordt van het “ontwerpproces” van de veebedrijven die nog willen doorgroeien.

Het Gelders Plussenbeleid (GPB)

Via het GPB wil de provincie groei in de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente.

Vanaf het moment dat het Plussenbeleid is meegenomen in het ruimtelijk beleid van gemeenten gaan bij uitbreidingen extra eisen gelden gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Op deze wijze beoogt de provincie bij te dragen aan duurzame ontwikkelingen in de veehouderij zonder dat dit ten koste gaat van verslechtering van natuur en leefomgeving.

Het gaat hierbij om aanvullende maatregelen, niet over gangbare maatregelen die al vanuit bestaande en vigerende beleidskaders nodig zijn. Aanvullende maatregelen (zogenoeten 'plus-maatregelen') zijn aanvullende maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op het terrein van landschappelijke inpassing, milieu en dierenwelzijn. Op deze wijze draagt Gelderland bij aan duurzame ontwikkelingen in de veehouderij, zonder dat dit ten koste gaat van een verslechtering voor de leefmilieukwaliteit (incl. natuur). Gemeenten werken, gedurende de periode waarin het overgangsrecht geldt, in beleid uit of zij in bepaalde gebieden lokale of regionale aandachtspunten zien voor de inhoudelijke focus van deze aanvullende maatregelen vanuit een goede ruimtelijke ordening. De provincie verwacht van gemeenten dat zij in ieder geval op de volgende zaken sturing geven in de uitwerking van het lokaal maatwerk om vanuit een goede ruimtelijke ordening aanvullende maatregelen te vragen:

- Aanvullende maatregelen voor fijn stof (onderdeel van een milieu-plus) in de regio FoodValley om de totale achtergrondbelasting te verbeteren in het gebied
- Aanvullende maatregelen voor geur (onderdeel van een milieu-plus) in de regio FoodValley
- Op basis van de urgentie over leegstand in het buitengebied (ruimtelijke kwaliteits-plus) in de regio Achterhoek zijn er aanvullende maatregelen nodig die de landschappelijke kwaliteit verbeteren en sloop bevorderen

² In deze MER voor de Omgevingsvisie en -verordening wordt met de term “(agrarisch) bouwperceel” bedoeld: een aaneengesloten stuk grond waarop ingevolge een vigerend bestemmingsplan agrarische bebouwing met inbegrip van een bedrijfswoning is toegestaan. Opgemerkt wordt dat in sommige bestemmingsplannen hiervoor de term “bouwvlak” of “bouwblok” kan worden gebruikt. Zie ook de begrippenlijst in de bijlage

1.3 Werken met milieugeweten: een passende methodiek

Dit MER is, net als de Omgevingsvisie en -verordening, niet op een traditionele wijze tot stand gekomen. Voor de Omgevingsvisie en -verordening is gekozen voor een proces van co-creatie. Dit houdt kortweg in: een proces waarbij het beleidsvoornemen in samenwerking met partners (zoals gemeenten, regio's, waterschappen) is uitgewerkt.

Om in het proces van co-creatie het milieu structureel een plaats te geven, is het werken met het "milieugeweten" geïntroduceerd. Dit is vooral gedaan omdat co-creatie bedoeld is om ruimte te geven aan alle betrokken belangen, zodat uiteindelijk op basis van een weloverwogen keuze een bepaalde beleidslijn kan worden vastgesteld.

Het zou geen recht doen aan het proces als vervolgens vanuit een bepaalde invalshoek (in dit geval milieu) een bepaalde keuze niet handig, wenselijk of zelfs niet mogelijk blijkt te zijn. Om deze reden is er voor gekozen om milieu zoveel mogelijk in het proces van co-creatie mee te nemen.

Vanuit het milieugeweten is tijdens het proces van co-creatie aangegeven of er, vanuit het milieuperspectief bezien, reden en/of aanleiding was om de beleidsvoornemens aan te passen dan wel aan te scherpen. In hoofdstuk 5 wordt dit beschreven en afgerond met een "herformulering" van het beleidsvoornemen.

1.4 De procedure voor dit planMER

De planm.e.r. voor de herziening van de Omgevingsvisie en -verordening Gelderland bestaat uit de volgende stappen:

- Het voornemen van het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie en -verordening en het doorlopen van een planm.e.r. is openbaar aangekondigd in de regionale nieuwsbladen
- Een concept van de notitie Reikwijdte en Detailniveau is opgesteld (Royal HaskoningDHV, december 2015) en ter visie gelegd. Hiermee is een ieder, die met de uitvoering van de Omgevingsvisie en -verordening te maken kan krijgen, geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport (planMER)
- Het planMER wordt opgesteld overeenkomstig de notitie Reikwijdte en Detailniveau (met rekenschap van zienswijzen)
- Terinzagelegging, inspraak, eventuele raadpleging van andere bestuursorganen en toetsing door de Commissie voor de m.e.r. van het planMER behorende bij de ontwerptekst van de partiële herziening van de Omgevingsvisie en -verordening
- De initiatiefnemer, Gedeputeerde Staten van Gelderland, geeft aan hoe met de resultaten van het planMER, de inspraak en eventuele zienswijzen en het advies van de Commissie voor de m.e.r. is omgegaan bij de herziening van de Omgevingsvisie en -verordening
- Bekendmaking en mededeling van de partiële herziening van de Omgevingsvisie en -verordening in regionale nieuwsbladen

Tegen de uiteindelijke vaststelling van de partiële herziening van de Omgevingsvisie en -verordening kan geen beroep worden ingesteld.

1.5 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk wordt de context van dit planMER geschetst. In hoofdstuk 2 wordt kort ingegaan op de beoogde doelstellingen van de aanpassingen in het beleid. Hoofdstuk 3 beschrijft het uitgevoerde onderzoek op hoofdlijnen. In hoofdstuk 4 is het onderzoek naar de huidige situatie en de autonome ontwikkeling gepresenteerd (ondersteund met de regionale kaartbeelden die in bijlage 1 tot en met 6 zijn opgenomen). In hoofdstuk 5 wordt geschetst in hoeverre er vanuit het milieugeweten aspecten zijn ingebracht ter (her)overweging van de visie op het nieuwe beleid. Hoofdstuk 6 schetst de snelheid waarmee en de mate waarin verwacht wordt dat het doel van de provincie gehaald zal kunnen worden en in hoofdstuk 7 worden de gevolgen van het Gelders Plussenbeleid per milieuaspect kort beschreven, met daarin verwerkt de resultaten vanuit de passende beoordeling (die als bijlage 7 aan dit planMER is toegevoegd). Tot slot wordt in hoofdstuk 8 een concluderende samenvatting gepresenteerd met daarin ruimte voor de aanbevelingen die ingaan op een aantal van de mogelijk optredende effecten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. In het laatste hoofdstuk (9) wordt kort ingegaan op de onzekerheden, die tegelijk de basis vormen voor een op termijn uit te voeren evaluatie.

2 Doelstellingen partiële herziening Omgevingsvisie en -verordening

De Omgevingsvisie en -verordening Gelderland zijn opgesteld op de overgang naar een andere tijd waarin onzekerheden over de toekomst groot zijn. Herstelt de economie zich of houdt de crisis nog aan? Tegelijkertijd verandert de verhouding tussen overheid en samenleving. De overheid is niet meer allesbepalend, maar is partner in de oplossing van maatschappelijk ervaren problemen. De Omgevingsvisie en -verordening belichten de gezamenlijke aanpak van die problemen en welke rol de provincie Gelderland daarin neemt. Het nieuwe beleid is niet dichtgetimmerd. Dat zou Gelderland op slot zetten en initiatieven en initiatiefnemers afschrikken. De Omgevingsvisie en -verordening bieden (beleid)ruimte aan het onvoorspelbare: zo krijgt Gelderland de ruimte zich te blijven ontwikkelen.

2.1 Doelstellingen

De provincie als onderdeel van de netwerksamenleving wil in het nieuwe beleid richtinggevende uitspraken doen over onderwerpen als 'Vitaal platteland' en over de eigen wettelijke taken: hoe kijkt de provincie hier tegenaan en hoe wil de provincie hier - samen met de partners - aan werken?

Vertrekpunt

Vertrekpunt voor de visie op Gelderland is dat de ontwikkeling en inrichting van Gelderland zo moet zijn dat de Gelderlanders zich er veilig, prettig, thuis en verantwoordelijk voelen. Veilig, qua water, milieu, verkeer, en ook qua gezondheid en sociale veiligheid. Prettig, dat is kunnen voorzien in wensen en behoeften voor wonen, ondernemen, werken, recreëren en verplaatsen. Thuis, in elke regio, want dé Gelderlander bestaat niet en elke regio heeft een eigen identiteit. Verantwoordelijk, ook voor de toekomstige generaties en voor de kwaliteit van de natuur en het landschap, anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering, zorg voor bodem en ondergrond, het cultureel erfgoed en de eigen leefgemeenschap in familie, buurt, dorp en stad.

Gelderland moet een provincie zijn waar het aangenaam wonen, werken en recreëren is. Daarvoor is het noodzakelijk dat er ruimte is voor economische dynamiek. Dat vergt een houding waarbij nieuwe ontwikkelingen niet op voorhand worden geblokkeerd door regelgeving en verordeningen, maar waar naar op de specifieke situatie gerichte oplossingen worden gezocht die tot een meerwaarde van verschillende doelstellingen leiden.

Provinciale doelstellingen

De provinciale doelen zijn gericht op:

- Economische structuurversterking, innovatie en verduurzaming van de economie
- Borgen van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving

Voor deze doelen is het toekomstperspectief voor de komende twintig tot dertig jaar uitgewerkt in de Omgevingsvisie Gelderland. De daaruit voortkomende regels zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening Gelderland. Hieronder worden deze hoofddoelstellingen kort toegelicht.

Economische structuurversterking

Er zijn veel kansen voor een nog betere economische structuur. De provincie wil die kansen vergroten en benutten en daarbij de unieke kwaliteiten van Gelderland bewaren. De focus ligt hierbij op de topsectoren waar Gelderland al toonaangevend is: AgroFood en Health en de sectoren Energie & Milieutechnologie en de maakindustrie. Ook bij het MKB wordt innovatie gestimuleerd. Hierbij ligt het accent op de creatieve industrie, transport en logistiek, vrijetijdseconomie en de primaire agrarische sector.

Kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving

Het borgen van de kwaliteit van de leefomgeving is een centraal uitgangspunt voor de herziening van het beleid, met het volgende toekomstbeeld:

- De kwaliteiten en diversiteit van de Gelderse natuur en het Gelderse landschap zijn behouden, beschermd en weer verder ontwikkeld door realisatie van het Gelders Natuurnetwerk in 2015 (voorheen EHS-natuur) en via ontwikkeling met kwaliteit van vooral particuliere initiatieven in de Groene Ontwikkelzone en in het landschap
- Vanuit het wettelijk takenpakket zullen knelpunten voor lucht (inclusief geur), geluid, bodem en externe veiligheid zijn weggenomen en voorkomen
- Cultuurhistorie is een katalysator bij de uitwerking van Gelderse opgaven en initiatieven die de (cultuur)historie beter beleefbaar maken. Ensembles van monumenten (in natuur of landschap of van gebouwen) die beeldbepalend zijn voor een gebied, zijn behouden
- Provinciale en regionale opgaven zijn met 'bouwmeesterschap' gerealiseerd: telkens zijn bij de opgaven - samen met partners - vraagstukken aan de orde gesteld van landschappelijke en stedelijke inpassing, vormgeving en architectuur, sociaalculturele inbedding, en cultuurhistorie en identiteit. Met een ontwerpende benadering is veel creativiteit en inspiratie vrijgekomen en is de integraliteit bevorderd

2.2 Ambities

Gedeputeerde Staten hebben op 31 mei 2016 per brief aan Provinciale Staten de ambities van het Plussenbeleid (opnieuw) verwoord. Het College stelt daarin dat het huidige Gelderse provinciale ruimtelijke beleid voor de intensieve veehouderij nu gericht is op de omvang van individuele bedrijven. Het College werkt aan een aanpak die gericht is op verduurzaming van de niet-grondgebonden veehouderij. Dat wordt bereikt door de groei van de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk te verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente. In plaats van kwantitatieve (vaste) bouwblokmaten, bepalen aanvullende maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op het terrein van landschappelijke inpassing, milieu- en dierenwelzijn de groeirimte. Op deze wijze draagt Gelderland bij aan het versnellen van duurzame ontwikkelingen in de veehouderij, zonder dat dit ten koste gaat van een verslechtering voor de natuur.

Het Plussenbeleid vraagt met deze aanpak een werkwijze tussen ondernemer, omgeving en gemeente, waarin een goede dialoog centraal staat en ruimte is voor lokaal maatwerk gericht op lokale of regionale aandachtsgebieden. Met aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn kan de provinciale sturing op ruimtelijke maten komen te vervallen.

Bedrijven moeten nu en in de toekomst vanzelfsprekend blijven voldoen aan de generieke wet- en regelgeving. Overigens is deze wet- en regelgeving op nationaal niveau momenteel sterk in ontwikkeling. Er komen aanscherpingen aan in bijvoorbeeld het mestbeleid (fosfaatrechten, verplichte mestverwerking) en het geurbeleid. Wat betreft ammoniak bestaat de kans op een mogelijk toenemende belasting van natuur buiten Natura 2000-gebieden op het moment dat de Wet ammoniak en veehouderij zal worden opgenomen in de Omgevingswet. In het volgende hoofdstuk staan de hoofdpunten van de beleidswijziging samengevat.

2.3 Provinciale sturing

De rol van de provincie is per onderwerp, regio en samenwerkingsverband van partners verschillend. Uitgangspunt van de Omgevingsvisie is het werken vanuit partnerschap en co-creatie. Het college wil daarom meer sturen op doelen en kwaliteiten en niet op voorhand met regels en maten vastleggen wat kan en wat niet kan. De behoefte is om in de praktijk over 'goede initiatieven' in gesprek te (kunnen) gaan. De doelen en kwaliteiten waar de provincie zich hard voor maakt, zijn deels wettelijk bepaald en vloeien voort uit de provinciale kerntaken. De Omgevingsvisie geeft duidelijk aan welke doelen als provinciaal belang gelden en welke inzet daaraan gekoppeld is. Deze aanpak geldt zowel voor kwaliteiten die verder ontwikkeld en beschermd worden (natuur, bodem en water, cultuurhistorie, landschap), als voor dynamiek die in goede banen geleid wordt (wonen, werken, landbouw, recreatie, energie).

Dit betekent ook dat nog niet alles tegelijkertijd even concreet vastgelegd kan worden in het nieuwe beleid: bij de beoogde uitnodigingsplanologie hoort als vanzelfsprekend een 'rollende' agenda, waarin ruimte is voor nader uit te werken thema's en doelstellingen van de samenwerkingspartners. Dankzij deze flexibiliteit ontstaat - volgens het systeemdenken - als vanzelf wederzijdse invloed en inspiratie, dit in tegenstelling tot 'control', die alleen maar het tegengestelde bewerkstelligt.

3 Dit MER: een onderzoek naar het effect van het stimuleren van duurzame landbouw

In dit hoofdstuk wordt in eerste instantie de beleidswijzigingen in de politiek/bestuurlijke context geplaatst. De basis van het nieuwe beleid is dat schaalvergroting hand in hand zou kunnen gaan met (het streven naar) verduurzaming. Geschetst wordt hoe de onderzoeksvraag zich in de loop van het proces heeft ontwikkeld. Vervolgens wordt ingegaan op de verschillende varianten die in dit MER zijn onderzocht op doelbereik (in hoofdstuk 6). Tot slot wordt geschetst hoe het laatste deel van het onderzoek naar de effecten van het Gelders Plussen Beleid zal worden ingericht (in hoofdstuk 7).

3.1 Het Gelders Plussenbeleid in het kort

In aanvulling op het tekstkader gepresenteerd in hoofdstuk 1 wordt in deze paragraaf de voorgenomen activiteit, i.c. de wens om de intensieve veehouderij in Gelderland versneld te verduurzamen, kort geschetst in de politiek/bestuurlijke context.

3.1.1 Aanleiding tot het Gelders Plussenbeleid (GPB)

Bij de vaststelling van de eerste integrale provinciale Gelderse Omgevingsvisie/-verordening in 2014 hebben Provinciale Staten (PS) een plan vastgesteld dat betrokkenen uitnodigt om te komen met initiatieven en maatwerk. Het is een plan dat stuurt op kwaliteit en niet op een concreet einddoel. Het plan stelt de kaders voor toekomstige ontwikkeling en beschrijft een aantal (spel)regels waarbinnen afwegingen plaatsvinden. Qua filosofie en breedte anticipeert de Omgevingsvisie op de nieuwe Omgevingswet maar is daarvan niet afhankelijk. Ook als de Omgevingswet niet gesteund wordt kan de Gelderse Omgevingsvisie op basis van de huidige wettelijke basis gewoon functioneren.

Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie hebben Provinciale Staten (9 juli 2014) gevraagd om het beleid om te sturen op een duurzame ontwikkeling in deze sector - groei met kwaliteit - nader met partners uit te werken alvorens dit beleid in de Omgevingsvisie en -verordening op te nemen. Dit heeft als naam gekregen: het Gelders Plussenbeleid.

Met het Plussenbeleid heeft de provincie om maatschappelijke tegenprestaties (plussen) te vragen wanneer een bedrijf groeit. Daarmee heeft de provincie een aantal ambities:

- Bijdragen aan een versnelde transitie naar een duurzame veehouderij
- Meer ontwikkelingsgericht beleid maken: niet zozeer sturen op generieke regels maar kwaliteit centraal stellen
- Bedrijfsuitbreidingen moeten transparanter, zorgvuldiger en met meer maatwerk vorm krijgen. Met de maatschappelijke tegenprestaties (plussen) wordt bovendien maatschappelijke acceptatie en lokaal draagvlak vergroot (license to produce)

3.1.2 Odracht van Provinciale Staten en bespreekpunten

Tot medio 2015 hebben Gedeputeerde Staten (GS) de opdracht van PS uit 2014 verder uitgewerkt. Daarbij zijn op basis van bouwstenen van betrokken partijen in september 2015 enkele bespreekpunten aan PS voorgelegd. Een daarvan betrof het al dan niet opnemen van de plus 'volksgezondheid'. In verband met de juridische houdbaarheid van het Plussenbeleid - een belangrijke randvoorwaarde voor het sturen op maatschappelijke plussen vanuit een goede ruimtelijke ordening - gaven PS aan dat zij wilden sturen op maximaal drie plussen: ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierwelzijn. De eerder genoemde plus 'volksgezondheid' verviel als aparte plus. Wel wordt door de uitwerking van de andere drie plussen een positieve bijdrage geleverd aan volksgezondheid.

3.1.3 Pre-concept GPB

Op 31 mei 2016 hebben GS vervolgens het Pre-concept Plussenbeleid vastgesteld. In de voorgestelde actualisatie worden aan uitbreidingen de volgende eisen gesteld:

1. Geen nieuwvestiging in Gelderland (dit kader blijft hetzelfde)
2. Uitbreidingen zijn alleen mogelijk indien:
  - Het bedrijf aanvullende maatregelen neemt ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving op het gebied van een of meer "plussen" voor dierwelzijn, ruimtelijke kwaliteit en/of milieu in het kader van een goede ruimtelijke ordening
  - Het ontwerp-actualisatieplan van het bestemmingsplan vergezeld gaat van een berekening van de investeringsbijdrage waarvan de norm is tussen de 15 en 20 euro per vierkante meter bruto vloeroppervlakte van de uitbreiding - deze investering is vergelijkbaar met een investeringsbedrag van 8 % aan kosten van de investering / uitbreiding - de bouwsom waarover leges moet worden betaald. Dit bedrag wordt als redelijk ervaren
  - Over het plan een dialoog met de omgeving is gevoerd
  - Afspraken zijn gemaakt met de ondernemer over de aanvullende maatregelen via een privaatrechtelijke overeenkomst, en een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan of een omgevingsvergunning inclusief boetebeding
  - In het ammoniakbuffergebied - het voormalige extensiveringsgebied - mag vanuit het perspectief van het bedrijf dat uitbreidt geen toename plaatsvinden van emissies van stikstof en ammoniak door dat bedrijf

3.1.4 Blijven sturen op maatvoering

Totdat de uitwerking ervan gereed is, houdt de Gelderse Omgevingsvisie / -verordening van 2014 vast aan het sturen op maatvoering. Op dit moment gelden dus nog voor alle niet-grondgebonden bedrijven - varkens, kippen en kalveren - maximale bouwperceelmaten als maatstaf voor groeimogelijkheden van een bedrijf. Afhankelijk waar het bedrijf ligt in Gelderland geldt een maximale groei van:

- Tot 1 hectare in verweingsgebied
- Tot 1,5 hectare in een landbouwontwikkelingsgebied of
- Het bedrijf mag niet groeien in een extensiveringszone
- Er is geen ruimte voor nieuwvestiging van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven

3.2 De te onderzoeken varianten en scenario's

Gedurende de loop van het (co-creatieve) proces zijn er verschillende varianten op het beleid benoemd. In deze paragraaf wordt geschetst op welke manier die ontwikkeling heeft plaatsgevonden en hoe/waar daar in het planMER aandacht aan is besteed.

3.2.1 In de NRD zoals die ter visie heeft gelegen

In paragraaf 2.3 van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die ter visie heeft gelegen staat het kader benoemd voor de verdere uitwerking van het beleid. In de NRD wordt aangekondigd dat binnen de geschetste kaders ten minste een drietal scenario's zullen worden uitgewerkt.

Centraal versus decentraal regelen: “verordenen” versus “verleiden”

In het voorliggende planMER wordt hier met name in paragraaf 6.4 op ingegaan; het onderzoek richt zich met name op de gevolgen van het doelbereik (gegeven de kaders waarbinnen sprake is van beleidsvrijheid).

Definitie van de plussen: wat valt er wel en niet onder?

Milieu en volksgezondheid kunnen breed of smaller worden gedefinieerd. Duidelijk moet zijn wat als plus kan worden beschouwd. In paragraaf 4.6, 5.2 en 7.5 wordt de onderlinge afhankelijkheid van de thema's milieu en volksgezondheid vanuit verschillende perspectieven belicht. Met name in paragraaf 5.2 wordt onderbouwd waarom volksgezondheid als een mogelijke plus-maatregel³ is komen te vervallen in het beleid.

Waar wordt de investering van 8 % aan afgemeten? En is dit een minimum of een maximum?

In het proces van co-creatie is door de procespartners ingebracht dat het gebruik van 8 % van de investeringssom specifieke eisen stelt aan de toetsing van de ingediende stukken. Door te kiezen voor een prijs per m² te realiseren extra staloppervlak, wordt een mogelijke onzekerheid in het beoordelingstraject weggenomen. Daar is door de sector tegenin gebracht dat het realiseren van maatregelen niet voor elke diersoort om een vergelijkbare investering vraagt: stofemissiereductietechniek op een kippenstal is een stuk lastiger te realiseren dan op een varkensstal. In het uiteindelijk vast te stellen beleid wordt geen strikte norm vastgelegd waaraan de uiteindelijke toets zal worden gehouden. Er wordt een range aangegeven (EUR 15-20 per m²) waarbij ook wordt aangegeven dat er gevallen denkbaar zijn waarin ook minder dan EUR 15 per m² kan voldoen. In het kader van dit planMER is hier verder geen aandacht aan besteed.

---

³ Plus-maatregel: een extra maatregel ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving die verder gaat dan waar de vigerende wet- en regelgeving om vragen

3.2.2 De drie varianten die in het MER worden beschouwd

In de oplegnotitie van 29 maart 2016 bij de NRD staat dat in het planMER drie varianten (op het beleid) op milieueffecten zullen worden beoordeeld:

1. Welke milieueffecten zouden optreden als de herziening van het landbouwbeleid niet zou plaatsvinden. Deze situatie bestaat uit de huidige situatie plus de situatie die op termijn ontstaat als gevolg van de toekomstig zekere ontwikkelingen. Dit wordt de autonome ontwikkeling genoemd die u als 'referentiesituatie' zal beschrijven in de PlanMER
2. Wat voor mogelijke effecten kan de werking van het Gelders Plussenbeleid hebben
3. Wat kan het effect zijn van het nemen van plus-maatregelen bij uitbreidingen in al vigerende bestemmingsplannen

Ten tijde van vaststelling van de genoemde oplegnotitie werd in de beleidsstukken uitgegaan van een GPB dat betrekking heeft op uitbreidingen van agrarische bouwpercelen. Bovenstaande variant 2 heeft daar betrekking op. In paragraaf 6.2 van dit planMER wordt verder ingegaan op de mate waarin het uiteindelijke doel wordt bereikt, en de snelheid waarmee dit kan worden verwacht. Mede op grond van zienswijzen op de NRD is nog een derde variant ontwikkeld en beschouwd in dit planMER. In deze variant wordt onderzocht van welk doelbereik sprake is als het GPB tevens geldt voor uitbreidingen binnen bestaande bouwpercelen.

3.2.3 Conceptvoorstel van GS aan PS op 31 mei 2016

Een volgende fase in het proces is een eerste beleidsvoorstel dat door GS aan PS is gestuurd⁴. In het voorstel van GS aan PS wordt aangekondigd dat (ook) nog niet vergunde planologische ruimte in bestaande bestemmingsplannen binnen een nog vast te stellen termijn (op 31 mei werd nog uitgegaan van een termijn van 2 jaar) zou moeten gaan voldoen aan het Plussenbeleid. Daarnaast dienen nieuwe wijzigingen van bestemmingsplannen en nieuwe bestemmingsplannen uiterlijk twee jaar na actualisatie van de Omgevingsverordening in lijn te worden gebracht met het Plussenbeleid. Dit betekent dat er naar wordt gestreefd om uiteindelijk alle uitbreidingen conform het Plussenbeleid te laten vergunnen.

3.2.4 (Her)benoemen van de drie varianten

Uit het bovenstaande blijkt dat er in de loop van het proces verschuivingen hebben plaatsgehad met betrekking tot de reikwijdte van het beleid-in-voeding. Dit zou kunnen zorgen voor verwarring en onduidelijkheid bij het lezen van dit planMER. Daarom wordt hieronder, los van de eerder gebruikte terminologie, de uiteindelijk drie te onderzoeken varianten toegelicht en afgebakend.

---

⁴ In de brief van 31 mei 2016 wordt verwezen naar het planMER. Bedoeld wordt niet het rapport zelf, want dat was in dat stadium nog niet gereed, maar verwezen wordt naar (globale) inzichten die in dat stadium van het proces naar voren zijn gebracht, vanuit de rol van het milieugeweten

‘Variant 1’: referentiesituatie

Dit betreft de basis waarmee (het effect van) de beleidswijziging zal worden vergeleken. In de oplegnotitie bij de NRD wordt deze als variant 1 benoemd. In het planMER zal verder consequent worden gesproken over de referentiesituatie. Deze wordt met name in hoofdstuk 4 beschreven om inzicht te krijgen in de manier waarop het beleid nu, en in de toekomst zal werken in geval het GPB niet gerealiseerd zal worden. Verder dient het onderzoek naar de huidige situatie tot doel om aanbevelingen te kunnen formuleren met betrekking tot regionale verschillen in de manier waarop het GPB het best uitgewerkt zou kunnen worden. In hoofdstuk 7 zullen de effecten van het beleid, per milieuaspect, worden vergeleken met de referentiesituatie.

Variant 2

Deze variant heeft betrekking op een beleid dat zich richt op plus-maatregelen voor

- Een uitbreiding op een perceel dat nog niet is uitgewerkt in een vigerend bestemmingsplan of een uitbreiding waarvoor een aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk is
- Een uitbreiding binnen nog niet benutte planologische uitbreidingsruimte volgens wijzigingsbevoegdheden die in het vigerend bestemmingsplan aan B&W zijn toegekend

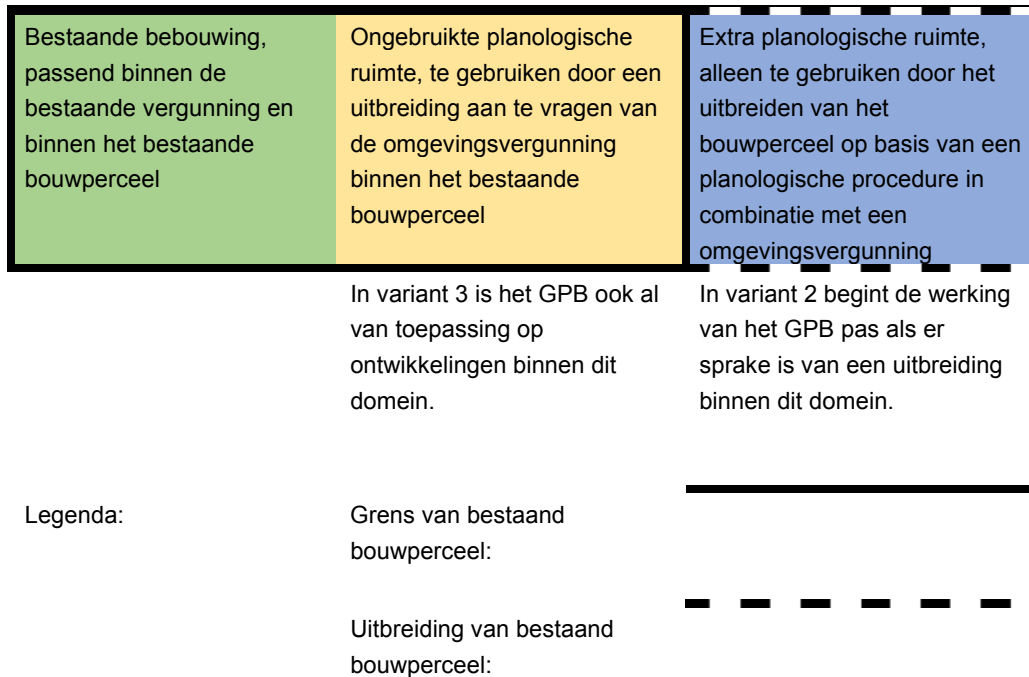
Deze variant is in feite in de NRD geïntroduceerd als “het” Gelders Plussenbeleid.

Variant 3

Variant 3 is op basis van de zienswijze van de Gelderse Natuur en Milieu Federatie (GNMF) in het onderzoek opgenomen en is gericht op het effect van het nemen van plus-maatregelen bij uitbreidingen in al vigerende bestemmingsplannen. Deze variant gaat verder dan variant 2.

Variant 3 heeft namelijk ook betrekking op een beleid dat zich richt op ruimtelijke randvoorwaarden voor een uitbreiding binnen de nog niet benutte planologische uitbreidingsruimte in de vigerende bestemmingsplannen.

In de onderstaande figuur wordt de werkingssfeer van variant 2 en variant 3 geschetst.

Figuur 3.1 Schematische uitleg van de reikwijdte van de werkingssfeer van variant 2 en variant 3

3.3 Doelbereik

In hoofdstuk 6 zal worden ingegaan op het doelbereik (de mate waarin en de snelheid waarmee) variant 2 en variant 3, aan de hand van een aantal scenario's die zijn ontwikkeld. Deze scenario's hebben betrekking op de ondergrens van het beleid, de wijze waarop de dialoog met de omgeving wordt voorgeschreven en de wijze waarop het beleid wordt verankerd.

3.4 Methodiek van de effectbeoordelingen

De voorgenomen beleidswijzigingen worden vervolgens in hoofdstuk 7 beoordeeld op een abstractieniveau dat past bij het abstractieniveau van de beleidsveranderingen. Dit betekent dat een globale effectbeoordeling wordt uitgevoerd, waarbij de effecten zijn beschreven die eventueel kunnen optreden gezien de aard en omvang van de activiteit en de omgeving waarin de activiteit plaatsvindt. Indien opportuun wordt er onderscheid gemaakt tussen lokale/incidentele effecten en structurele gevolgen op gebiedsniveau. De daadwerkelijk optredende effecten hangen sterk af van de concrete uitwerking van lokale plannen. Het doel van het planMER is dan ook voornamelijk om aandachtspunten mee te geven en aanbevelingen te doen voor de verdere uitwerking en concretisering van de beleidsvoornemens.

Voor de veehouderijen die het betreft zijn de volgende milieuaspecten van belang, zoals aangehaald in de NRD:

1. Natuur (stikstof, WAV-gebieden en overige ecologische aspecten)
2. Waterhuishouding / klimaat
3. Geur
4. Landschap
5. Gezondheid
6. Geluid / verkeer
7. Luchtkwaliteit (fijn stof, vooral in relatie tot pluimvee en varkens)

Ad 1: zorgt de implementatie van het GPB voor meer depositie van stikstof op stikstofgevoelige natuur dan in de referentiesituatie. De onderzoeksvraag voor de andere ecologische versturende factoren wordt in detail uitgewerkt in de passende beoordeling (die onderdeel uitmaakt van dit planMER) en betreft onder andere het vaststellen van de invloedafstanden waarop effecten zijn te verwachten.

Ad 2: het onderzoek naar de waterhuishouding richt zich onder andere op de vraag of er vanuit het perspectief van klimaatadaptatie voldoende ruimte en waarborg is voor een blijvend goede waterhuishouding om langs het spoor van het GPB over te gaan tot het vergroten van bouwpercelen.

Ad 3: de onderzoeksvraag voor geur (en fijn stof) richt zich op de eventuele mogelijkheden die er zijn om de bestaande regionale verschillen te verkleinen door verbeteringen te realiseren waar de milieukwaliteit nu onder druk staat.

Ad 4: de onderzoeksvraag voor landschap richt zich op de waarborgen die het huidige beleid biedt voor een verantwoorde landschappelijke inpassing, en of er aanvullende waarborgen noodzakelijk zijn als de nu nog beleidsmatig vastgestelde maximale maat in de provincie Gelderland wordt losgelaten.

Ad 5: de onderzoeksvraag voor gezondheid richt zich op de extra gezondheidsrisico's als gevolg van het GPB, en of er aanvullende waarborgen noodzakelijk zijn om deze te kunnen beheersen.

Ad 6: in beeld gebracht zal worden of de verkeersaantrekkende werking van grotere bedrijven gevolgen heeft voor wegverkeerslawaaï en verkeersveiligheid.

Ad 7: onderzocht zal worden of er overeenkomsten zijn in de regionale spreiding van luchtverontreiniging en geurhinder (ad 3) en of er specifiek voor het terugbrengen van luchtverontreiniging aanvullende waarborgen noodzakelijk zijn.

4 De huidige situatie en autonome ontwikkelingen

Dit hoofdstuk gaat in op de referentiesituatie waartegen de effecten van het beleid zijn afgezet. Hiertoe wordt in eerste instantie de situatie in de sector geschetst, in historisch perspectief. Vervolgens wordt kort ingegaan op de beleidswijzigingen die kunnen gelden als autonome ontwikkelingen. Tot slot wordt per thema geschetst welke aandachtspunten binnen de zes verschillende regio's zijn voor een groei van de omvang van bouwpercelen.

4.1 Gemiddelde bedrijfsomvang

Op de website van het CBS worden jaarlijks de bedrijfsgegevens van de (landbouw)sector bijgehouden (op basis van de Gecombineerde Opgave, ook wel 'mei-tellingen' genoemd). In die statistieken wordt onderscheid gemaakt tussen "hokdieren"⁵ en "graasdieren". Voor een analyse van de niet-grondgebonden sector van de veehouderij zijn de CBS-statistieken van de hokdieren in Gelderland gebruikt, aangevuld met gegevens over kalveren en geiten (die ingedeeld staan als graasdieren).

4.1.1 Analyse van de Standaard Opbrengst (SO)

Het CBS heeft voor 2015 de bedrijven met hokdieren geregistreerd. Daarbij is weergegeven hoeveel bedrijven van verschillende economische omvang er zijn, uitgedrukt in Standaard Opbrengst (SO⁶). In de onderstaande tabel zijn de data van het CBS weergegeven en enigszins bewerkt.

omschrijving van het type bedrijf (eigen interpretatie)	Standaard Opbrengst klassen	Aantal bedrijven	Economische omvang (SO)	gemiddelde economische omvang per bedrijf
hobbymatige activiteit	3 000 tot 25 000 euro SO	15	200,000	13,333
neven verdiensten	25 000 tot 100 000 euro SO	180	12,120,000	67,333
klein eenmansbedrijf	100 000 tot 250 000 euro SO	235	39,663,000	168,779
groot eenmans bedrijf, mogelijk met meerdere vestigingen	250 000 tot 500 000 euro SO	260	95,433,000	367,050
meermans bedrijf, meestal met meerdere vestigingen	500 000 tot 1 000 000 euro SO	285	201,202,000	705,972
bedrijven met meerdere vestigingen	1 000 000 tot 1 500 000 euro SO	110	134,620,000	1,223,818
bedrijven met meerdere vestigingen	1 500 000 tot 3 000 000 euro SO	70	134,934,000	1,927,629
bedrijven met meerdere vestigingen	>= 3 000 000 euro SO	15	78,641,000	5,242,733
	totaal	1170	696,813,000	595,567

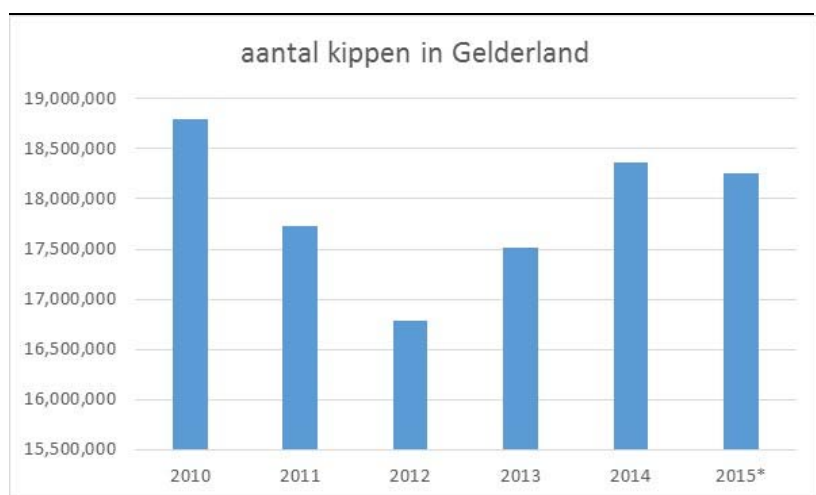
⁵ Opgemerkt wordt dat vleeskalveren en geiten hier geen onderdeel van uit maken

⁶ In het verleden werd de economische bedrijfsomvang uitgedrukt in Nederlandse Grootvee Eenheid (NGE). Volgens de info van het CBS komt 1 NGE overeen met een S.O. van EUR 1.000,00

Met name de bedrijven met een economische bedrijfsomvang van meer dan EUR 500.000 zijn naar alle waarschijnlijkheid gevestigd op meerdere locaties⁷. Opgemerkt wordt dat deze aantallen substantieel lager uitvallen dan de database WEB-BVB (bestand veehouderijbedrijven) die door de provincie wordt beheerd en door de gemeentes worden gevoed⁸. De laatste stand van zaken in deze database geeft aan dat er bijna 4000 bedrijfslocaties zijn waar sprake is van een niet grondgebonden veehouderij. In deze database worden vleeskalveren (ongeveer 800 bedrijven) en geiten (ongeveer 100 bedrijven) ook als niet grondgebonden (intensieve) veehouderij aangemerkt. Ook gemengde bedrijven kunnen die aanduiding krijgen in WEB-BVB.

4.1.2 Omvang van de pluimveehouderijen

Figuur 4.1 laat zien dat het aantal kippen dat in Gelderland wordt gehouden sinds 2010 redelijk stabiel is. De aantallen wisselen van jaar tot jaar en schommelen tussen bijna 19 miljoen in 2010 en bijna 17 miljoen in 2012. De laatste jaren neemt het aantal geleidelijk weer toe. De verschillen zijn echter niet heel groot. De conclusie is dat de pluimveesector in ieder geval op de middellange termijn niet toeneemt in totale omvang.

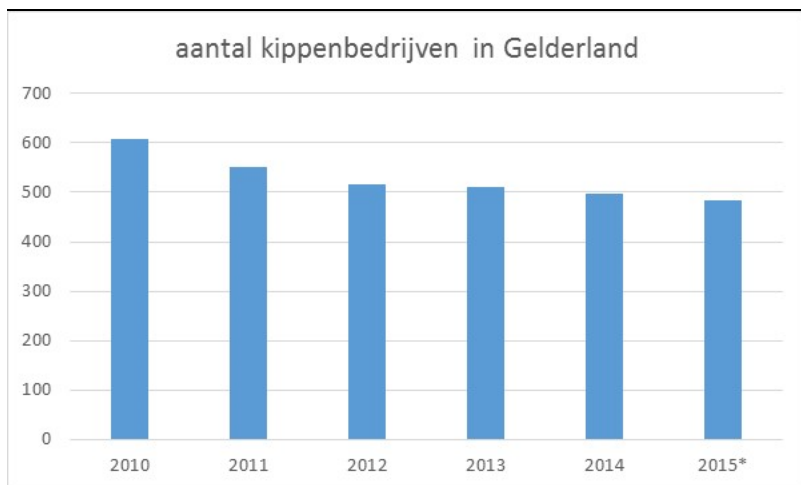
Figuur 4.1 Ontwikkelingen in het aantal gehouden kippen (bron: CBS)

Figuur 4.2 en 4.3 illustreren de onderliggende ontwikkelingen in de eigenschappen van de pluimveebedrijven. Figuur 4.2 laat duidelijk zien dat het aantal pluimveebedrijven van jaar op jaar afneemt. Figuur 4.3 laat zien dat (omdat het aantal kippen redelijk stabiel is) het aantal dieren per bedrijf toeneemt. De conclusie is dat er de afgelopen jaren sprake is geweest van een duidelijk meetbare schaalvergroting in de pluimveesector in Gelderland.

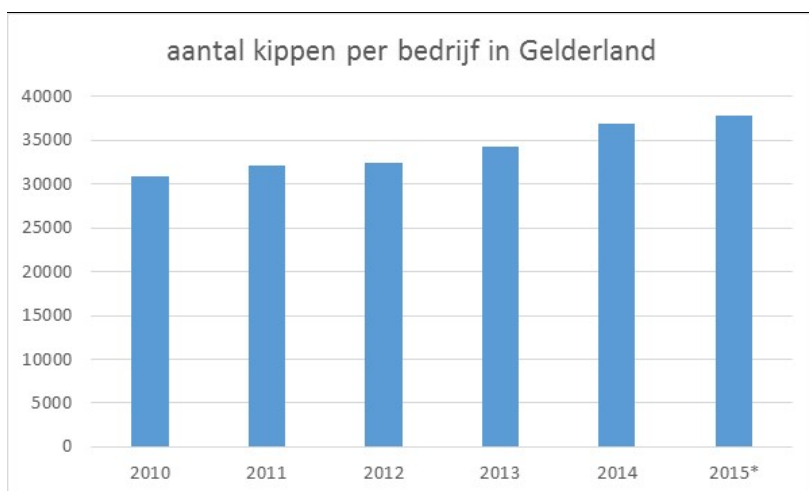
⁷ Het CBS geeft aan dat deze analyse uit gaat van de plaats waar de hoofdvestiging zich bevindt; deellocaties kunnen dus ook over de grens van de provincie zijn gelegen

⁸ Er zijn aanwijzingen dat er in deze database nog een aantal bedrijfslocaties worden vermeld waar geen activiteiten meer plaatsvinden. Gezien de omvang van het studiegebied is het niet goed mogelijk deze "vervuiling" uit de bestanden te verwijderen. Een en ander betekent dat de in hoofdstuk 4 gepresenteerde analyse van de aantallen bedrijven naar alle waarschijnlijkheid een structurele overschatting zijn van de werkelijkheid

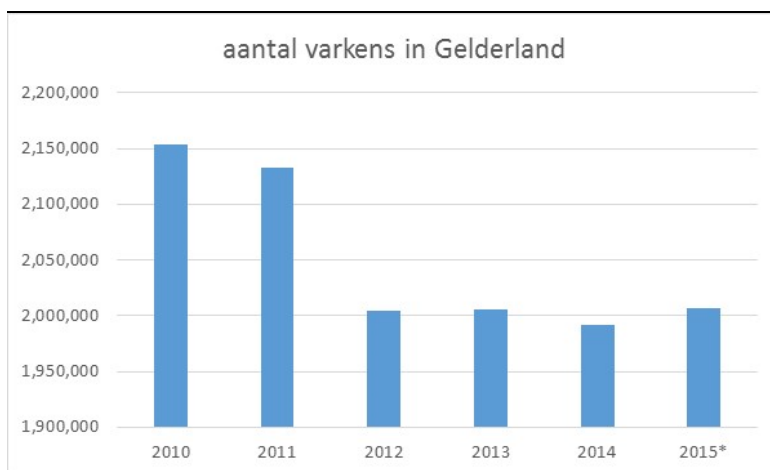
Figuur 4.2 Het aantal pluimveebedrijven in Gelderland (bron: CBS)

Figuur 4.3 Gemiddelde omvang van de pluimveebedrijven in Gelderland

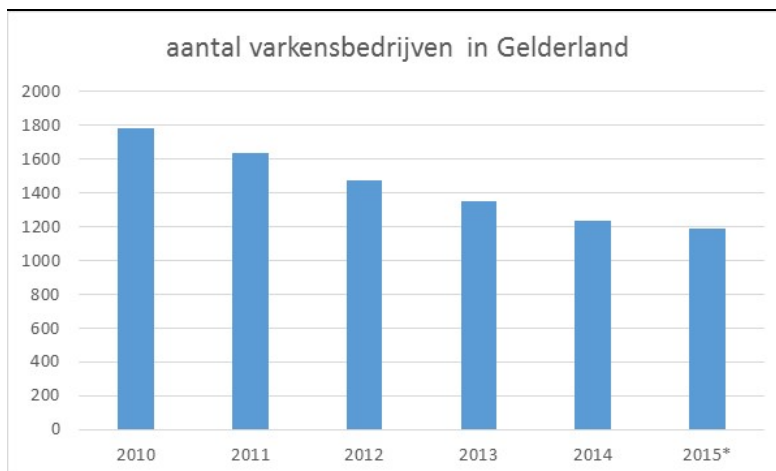
4.1.3 Omvang van de varkenshouderijen

Figuur 4.4 laat zien dat het aantal varkens dat in Gelderland wordt gehouden na 2011 is afgenomen tot ongeveer 2 miljoen. Daarvoor lag de omvang van de veestapel structureel hoger. De conclusie is dat de varkenssector na de afname in 2011 ook niet meer lijkt toe te nemen in totale omvang.

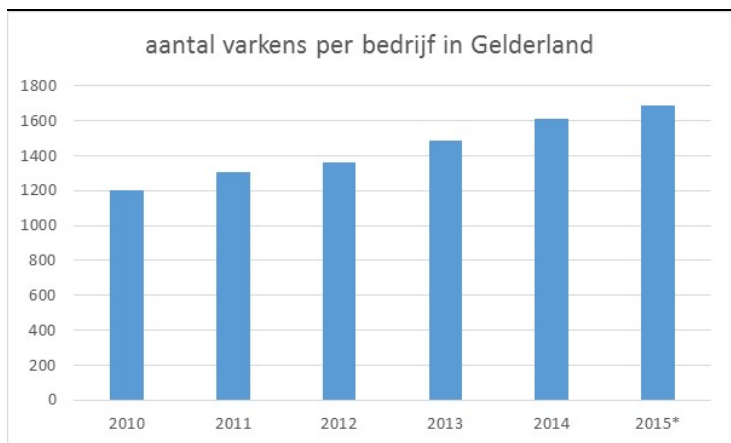

Figuur 4.4 Ontwikkelingen in het aantal gehouden varkens (bron: CBS)

Figuur 4.5 en 4.6 illustreren de onderliggende ontwikkelingen in de eigenschappen van de varkensbedrijven. Figuur 4.5 laat duidelijk zien dat het aantal varkensbedrijven van jaar op jaar afneemt. Figuur 4.6 laat zien dat het gemiddeld aantal dieren per bedrijf toeneemt. De conclusie is dat er in de afgelopen jaren sprake is geweest van een duidelijk meetbare schaalvergroting in de varkenssector in Gelderland.

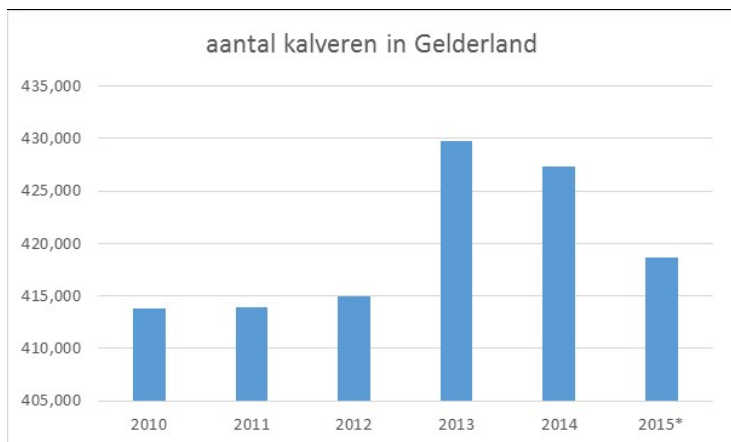
Figuur 4.5 Het aantal varkensbedrijven in Gelderland (bron: CBS)

Figuur 4.6 Gemiddelde omvang van de varkensbedrijven in Gelderland

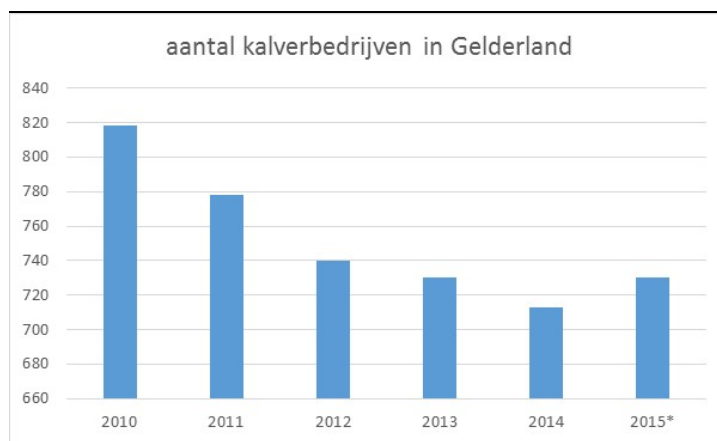
4.1.4 Omvang van de kalverhouderijen

Figuur 4.7 laat zien dat het aantal kalveren dat in Gelderland wordt gehouden sinds 2010 min of meer stabiel blijft op ruim 400.000.

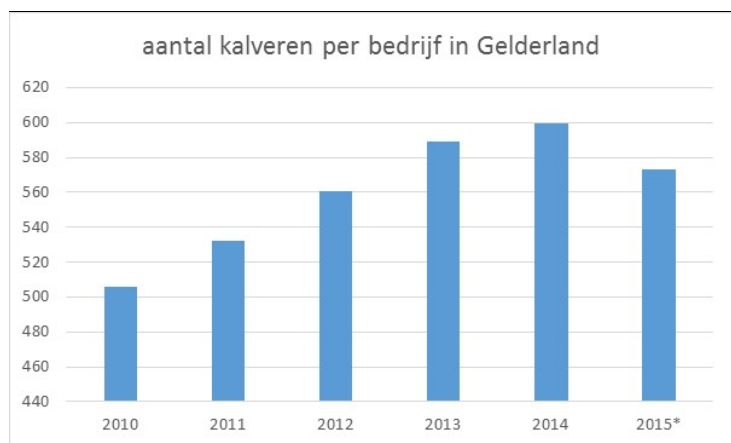

Figuur 4.7 Ontwikkelingen in het aantal gehouden kalveren (bron: CBS)

Figuur 4.8 en 4.9 illustreren de onderliggende ontwikkelingen in de eigenschappen van de kalverbedrijven. Figuur 4.8 laat duidelijk zien dat het aantal kalverbedrijven bijna elk jaar afneemt. Figuur 4.9 laat zien dat het gemiddeld aantal dieren per bedrijf toeneemt. De conclusie is dat er in de afgelopen jaren sprake is geweest van een duidelijk meetbare schaalvergroting in de kalversector in Gelderland. Onduidelijk is echter of de ontwikkeling in 2015 het begin is van een trendbreuk.

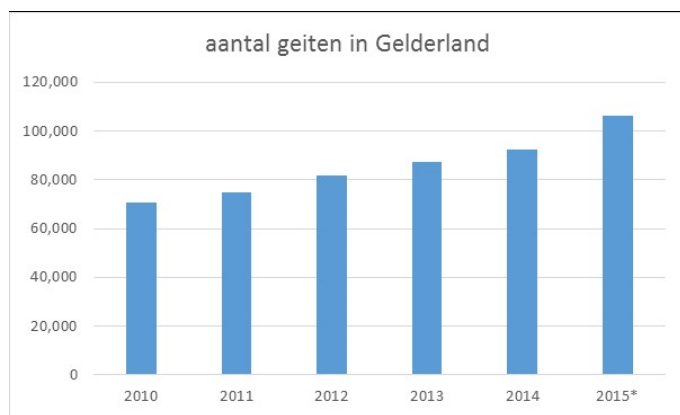
Figuur 4.8 Het aantal kalverbedrijven in Gelderland (bron: CBS)

Figuur 4.9 Gemiddelde omvang van de kalverbedrijven in Gelderland

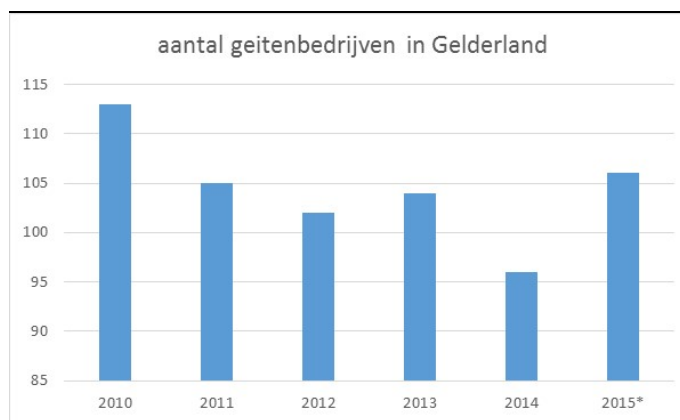
4.1.5 Omvang van de geitenhouderijen

Figuur 4.10 laat zien dat het aantal geiten dat in Gelderland wordt gehouden na 2011 is toegenomen tot ongeveer 100.000.

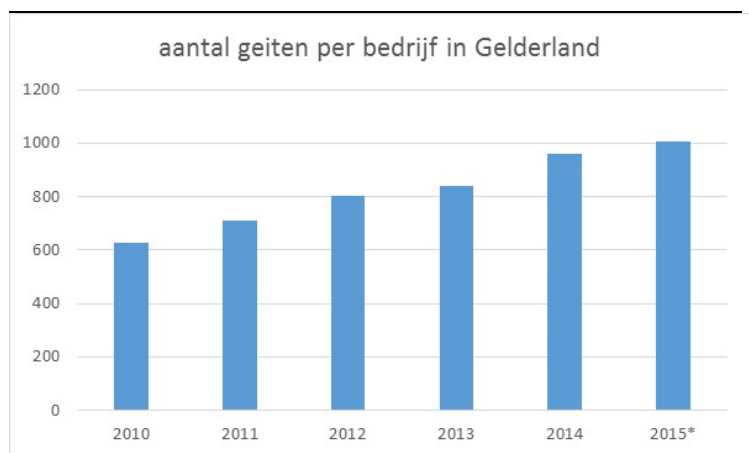

Figuur 4.10 Ontwikkelingen in het aantal gehouden geiten (bron: CBS)

Figuur 4.11 en 4.12 illustreren de onderliggende ontwikkelingen in de eigenschappen van de geitenhouderijen. Figuur 4.11 laat zien dat het aantal geitenhouderijen schommelt van jaar op jaar. Figuur 4.12 laat zien dat het gemiddeld aantal dieren per bedrijf toeneemt van 600 geiten per bedrijf in 2010 tot 1000 geiten per bedrijf in 2015. De conclusie is dat er in de afgelopen jaren sprake is geweest van een schaalvergroting in de geitensector in Gelderland. Duidelijk is ook dat de geitensector de kleinste sector is van de totale niet grondgebonden veehouderij in Gelderland.

Figuur 4.11 Het aantal geitenbedrijven in Gelderland (bron: CBS)

Figuur 4.12 Gemiddelde omvang van de geitenbedrijven in Gelderland

4.1.6 Conclusies

Op basis van de meest recente statistieken van het CBS kunnen een aantal conclusies worden getrokken met betrekking tot de te verwachte autonome ontwikkelingen in de sector. Ten eerste is vastgesteld dat, bij gelijkblijvend beleid, er geen reden is om aan te nemen dat de dieren aantallen (heel sterk) toe zullen nemen. Sinds 2010 is er eerder sprake van een afname van het aantal varkens en kippen dat in Gelderland wordt gehouden. Alleen het aantal geiten is toegenomen maar de omvang van deze sector is voornamelijk onderschikt aan het totaal. Voor het onderzoek in dit MER is daarom uitgegaan van de vooronderstelling dat het aantal dieren gelijk blijft. Wat wel verandert, is de omvang en het aantal van de ondernemingen. Voor de niet grondgebonden veehouderij is vastgesteld dat de schaalvergroting er blijvend voor heeft gezorgd dat het aantal bedrijven afneemt en het gemiddeld aantal dieren per bedrijf toeneemt. Naar de achtergronden van deze schaalvergroting is in dit MER geen onderzoek gedaan. In voorkomende gevallen wordt hier wel, maar dan op basis van deskundigenoordeel, op ingegaan.

4.2 Ecologie

In de huidige situatie bestaan er op hoofdlijnen twee wettelijke beschermingsregimes die zich specifiek richten op het voorkomen van een verdergaande aantasting van de natuur door verzuring (en eutrofiëring). Vanuit de doelstellingen die zijn verbonden aan de aangewezen Natura2000-gebieden is op 1 juli 2015 het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van kracht geworden. Al veel eerder, in 2006, is de Wet ammoniak en veehouderij van kracht geworden. Beide beschermingskaders komen in deze paragraaf aan de orde. Opgemerkt wordt dat er ook vanuit het Gelders Natuurnetwerk / Groene Ontwikkelingszones (GNN/OG) een zekere bescherming tegen verzuring en eutrofiëring uitgaat. Maar de werking van het GNN/OG is veel breder dan dat. Tot slot worden andere verstorende aspecten als licht en geluid kort beschreven op basis van de bevindingen uit de passende beoordeling.

4.2.1 Bescherming tegen verzuring en eutrofiëring

In de verschillende Natura 2000-gebieden bevinden zich een groot aantal kwalificerende habitats die gevoelig zijn voor een aantasting door verzuring en/of eutrofiëring. De (landbouw)emissies van stikstof dragen op dit moment het meeste bij aan de aantasting van de Natura 2000-gebieden. Om deze natuur te beschermen en tegelijk toch nog economische ontwikkelingen mogelijk te maken is op 1 juli 2015 het PAS in werking getreden. De kern van dit programma wordt gevormd door een soort landelijke stikstofdatabase waarin alle bronnen van stikstof zijn opgenomen, samen met de voor stikstofgevoelige natuur.

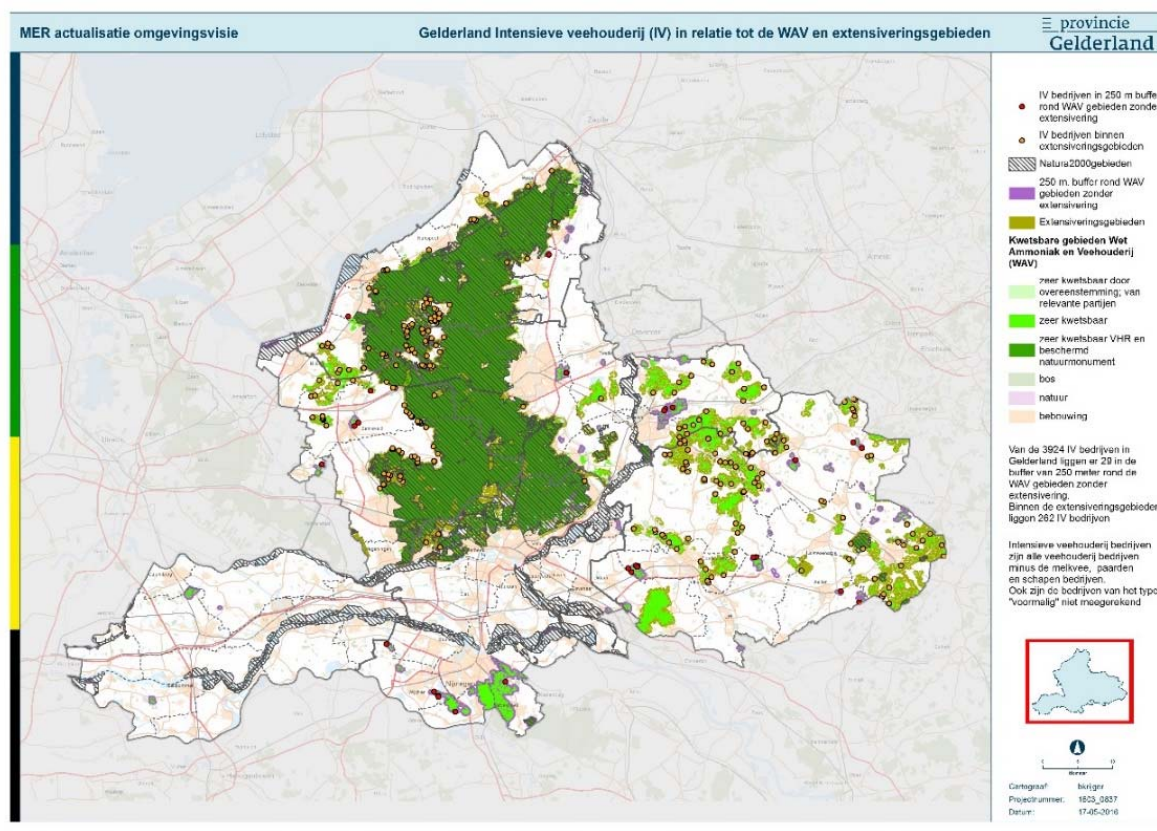
In de passende beoordeling die voor het PAS is uitgevoerd is aangetoond dat als alle maatregelen die onderdeel uitmaken van het PAS worden uitgevoerd, er geen sprake zal zijn van een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Elk half jaar wordt een en ander geëvalueerd en daar waar nodig bijgesteld. Het rekenkundig hart van de database is het verspreidingsprogramma Aerius. Elk voornemen dat gevolgen heeft voor de stikstofhuishouding in Nederland moet in Aerius worden getoetst op vergunbaarheid.

De meeste Beschermde natuurmonumenten maken onderdeel uit van een Natura 2000-gebied. Er zijn echter ook Beschermde natuurmonumenten die buiten een Natura 2000-gebied liggen. Deze gebieden worden dus niet vanuit het PAS beschermd maar kennen hun eigen beschermingsregime.

4.2.2 Bescherming tegen verzuring vanuit de Wet ammoniak en veehouderij (Wav)

Al eerder, in 2006, zijn er in Nederland voor verzuringgevoelige natuurgebieden aangewezen vanuit de Wet ammoniak en veehouderij. Op dit moment geldt dat er in en om de zeer verzuringgevoelige gebieden geen uitbreidingen mogelijk zijn van intensieve veehouderijen, tenzij aangetoond kan worden dat de ammoniakemissie per saldo niet toeneemt.

Vanaf ongeveer 2005 is er vanuit de Reconstructiewet een provinciale zonerings vastgesteld die erop gericht was om de niet grondgebonden veehouderij in geografische zin te "herschikken". Vanuit de reconstructiegedachte heeft de provincie gebieden aangewezen waarin het de bedoeling was dat de aanwezige niet grondgebonden veehouderij steeds minder aanwezig zou zijn. In deze gebieden, de extensiveringsgebieden, gelden strenge voorwaarden. De reconstructie heeft uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderijen onmogelijk gemaakt voor zover deze verder gaan dan de nu bij recht bestaande bouwpercelen. De extensiveringsgebieden die vanuit de reconstructie zijn aangewezen liggen rondom veel van de gebieden die in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) als zeer gevoelig zijn aangewezen. Echter, zoals blijkt uit een GIS analyse zijn niet alle zeer gevoelige gebieden omgeven door een extensiveringsgebied. De onderstaande figuur is opgenomen ter illustratie hiervan. Voor meer regionaal detail wordt verwezen naar de bijlages 1 tot en met 6.

Figuur 4.13 Intensieve veehouderij in relatie tot de Wav- en extensiveringsgebieden

Uit een inventarisatie van de bij de provincie beschikbare data over de niet grondgebonden veehouderijen blijkt dat er in de huidige situatie sprake is van bijna 4000 niet grondgebonden veehouderijen. Daarvan liggen er nu ruim 260 in een door de provincie aangewezen extensiveringsgebied. Vanuit de Wav mogen deze bedrijven geen extra ammoniak emitteren. Van de reconstructie is in de bestemmingsplannen vastgelegd dat deze bedrijven hun bouwperceel niet kunnen vergroten (zoals is bepaald in het eerste lid van artikel 2.5.5.2 van de Omgevingsverordening).

In 2014 zijn de Gelderse reconstructieplannen ingetrokken en hebben Provinciale Staten de integrale Omgevingsvisie en –verordening vastgesteld. Daarin zijn voor heel Gelderland maximale maten aan bouwpercelen vastgesteld in afwachting van het nog uit te werken Plussenbeleid waarvoor Provinciale Staten in 2014 aan GS opdracht hebben gegeven. Het huidige Gelderse provinciale ruimtelijke beleid voor de niet-grondgebonden veehouderij is nu gericht op de omvang van individuele bedrijven.

Daarbij wordt onderscheid gemaakt in extensiveringsgebieden: nu geen groei veehouderij met enkele uitzonderingsbepalingen; landbouwontwikkelingsgebied: groei tot maximaal 1,5 ha en verwevingsgebied: groei tot max 1 ha.

In het licht van de uitzonderingsbepalingen geldt dat - in afwijking⁹ van het bepaalde in 2.5.5.2 eerste lid van de Omgevingsverordening - in een bestemmingsplan dat betrekking heeft op één of meer extensiveringsgebieden uitbreiding van bebouwing ten behoeve van de niet-grondgebonden veehouderijtak worden toegestaan, indien:

- De extra bebouwing noodzakelijk is om voor de aanwezige dieren te kunnen voldoen aan welzijnseisen; of
- Het agrarisch bedrijf een omvang heeft van 70 NGE waarvan minimaal 40 NGE voortkomend uit de niet grondgebonden veehouderijtak en het bedrijf op het moment van vaststelling van de reconstructieplannen door Provinciale Staten van Gelderland (Achterhoek- Liemers op 5 april 2005, Veluwe op 5 juli 2005 en Gelderse Vallei op 1 maart 2005) reeds deze minimale bedrijfsgrootte van 70 NGE waarvan minimaal 40 NGE voortkomend uit de niet - grondgebonden veehouderijtak bezat

Verder zijn er in Gelderland nu nog 29 niet grondgebonden veehouderijen die zich bevinden in een Wav-beschermingszone zonder dat daar sprake is van een vanuit de reconstructie opgelegd verbod op het uitbreiden van het nu bij recht toegekende bouwperceel. Voor deze 29 veehouderijen geldt nu (nog) wel de restrictie vanuit de Wav, die bepaalt dat bij een verbouwing / uitbreiding de emissies niet mogen toenemen.

4.2.3 Bescherming tegen andere verstorende mechanismen

Naast de landelijk georganiseerde bescherming tegen verzuring en eutrofiëring die aan de Natura 2000-gebieden wordt geboden sinds dat medio 2015 het PAS van kracht is geworden, gelden voor deze beschermde gebieden ook instandhoudingsdoelstellingen die mogelijk beïnvloed worden door andere verstorende mechanismen. In de passende beoordeling wordt hier in meer detail op in gegaan. Het betreft de volgende aspecten:

- Oppervlakteverlies
- Verdroging
- Verstoring door geluid
- Verstoring door licht
- Verstoring door trillingen

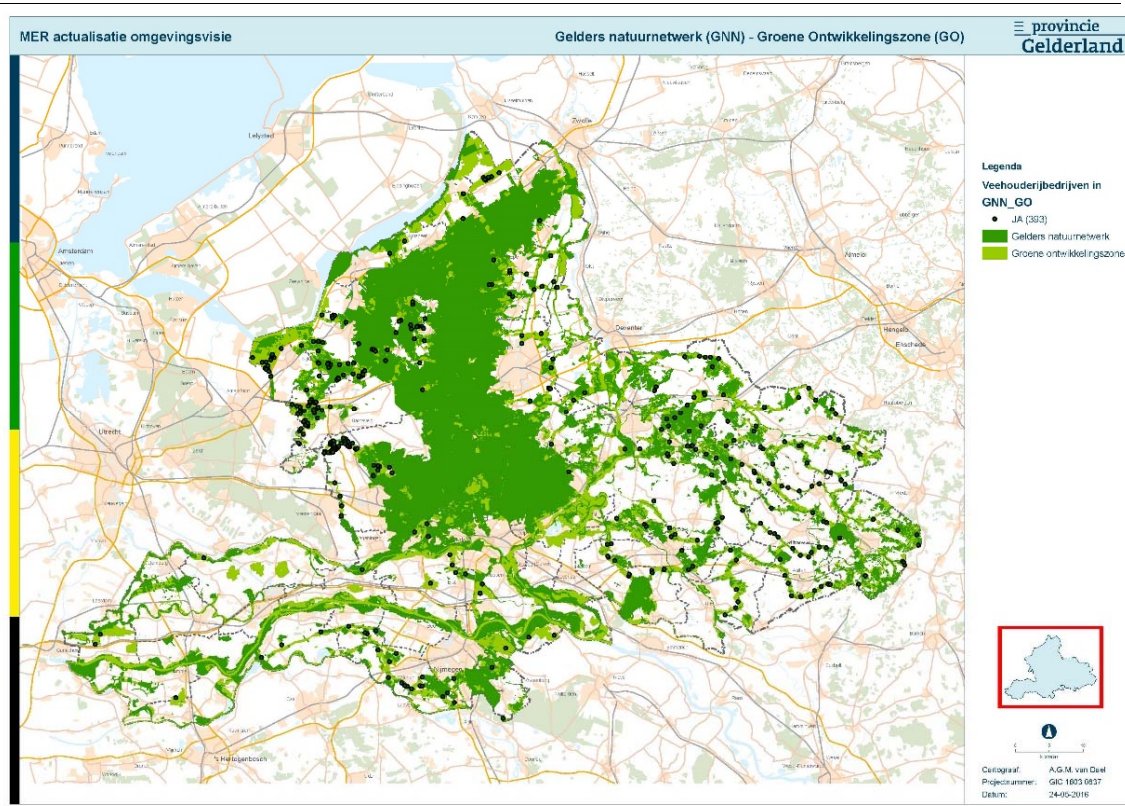
⁹ De aangehaalde afwijkingsbepaling wordt als volgt gemotiveerd: Extensiveringsgebieden liggen rond prioritair natuurgebieden (in veel gevallen natuurgebieden met hoge actuele natuurwaarden die specifiek genoemd worden in Natura 2000 en/of de VHR richtlijn) die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Doel van het beleid voor de niet-grondgebonden landbouw in deze zone is dan ook het verminderen van de ammoniakemissie. In het kader van de reconstructieplannen is elke toename van het aantal dieren uitgesloten en is voor perspectiefvolle bestaande bedrijven de mogelijkheid geboden het bedrijf te verplaatsen. Een aantal bedrijven zitten nog in de procedure om hun bedrijf naar een landbouwontwikkelingsgebied te verplaatsen. Een aantal bedrijven dat op grond van hun bedrijfsvoering en omvang in aanmerking kwam voor verplaatsingssubsidie, heeft zich niet bij de eerste openstelling aangemeld maar wacht mogelijk nog op een nieuwe openstelling die in de afgelopen jaren meermalen door de provincie is toegezegd. Nu definitief wordt afgezien van een nieuwe openstelling, versoepelen we het strikte beleid. Deze bedrijven krijgen nu ontwikkelingsruimte, voor zover dat binnen het generieke ammoniakbeleid en het specifieke stikstofbeleid rond Natura 2000 kan worden geboden

- Optische verstoring
- Verstoring door mechanische effecten

Voor het beoordelen van de mogelijke effecten die op kunnen treden, wordt er van uitgegaan dat er in de huidige situatie sprake is van “vergund gebruik”. Voor het vaststellen van mogelijke effecten wordt in de passende beoordeling onderzoek gedaan naar een mogelijke toepassing van een generieke afstandsmaat: de afstand tot waar de aangehaalde versturende aspecten mogelijk een negatief effect kunnen veroorzaken.

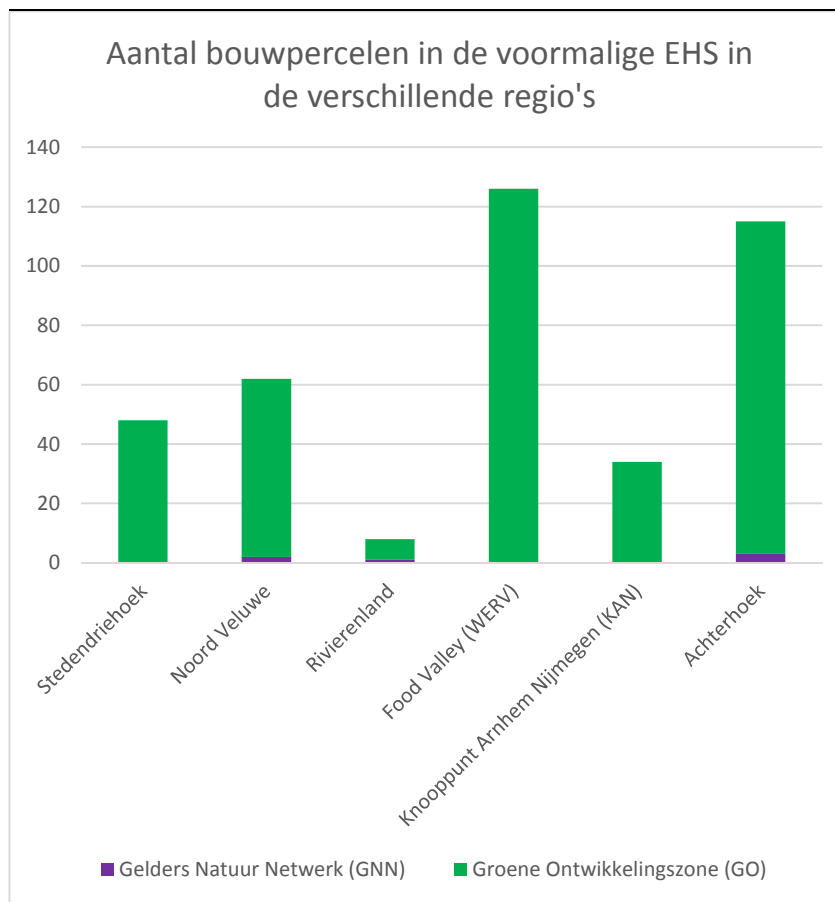
4.2.4 De voormalige EHS heroverwogen: GNN en GO

Op basis van de gegevens in de provinciale database WEB-BVB is onderzocht hoeveel niet grondgebonden veehouderijen zich bevinden binnen de begrenzing van de kwetsbare ecologische zones zoals die in Gelderland zijn gekarteerd als het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszones (GO).

Figuur 4.14 Intensieve veehouderijen in de voormalige EHS (GNN en GO)

Binnen het GNN bevinden zich vrijwel geen veehouderijen meer. In de GO daarentegen gaat het nog wel om een substantieel aantal. De bovenstaande figuur is opgenomen ter illustratie hiervan, in kwantitatieve zin uitgewerkt in het onderstaande staafdiagram. Voor meer regionaal detail wordt verwezen naar de bijlages 1 tot en met 6.

Figuur 4.15 Aanwezigheid van niet grondgebonden veehouderijen in ecologisch kwetsbare zones

In de passende beoordeling wordt in meer detail besproken hoe de bescherming van deze gebieden in Gelderland is geregeld.

4.2.5 Conclusies

Samenvattend geldt dat:

- In de huidige situatie en in de autonome ontwikkeling de Natura 2000-gebieden vanuit het PAS adequaat zijn beschermd tegen de effecten van verzuring en eutrofiëring
- In de huidige situatie en in de autonome ontwikkeling de Wav-gebieden die zijn omgeven door een extensiveringsgebied, adequaat zijn beschermd tegen de effecten van verzuring
- Ook de overige Wav-gebieden in de huidige situatie adequaat beschermd zijn tegen de effecten van verzuring. In de autonome ontwikkeling: als de directe bescherming vanuit de Wav komt te vervallen, zal er op een beperkt aantal plaatsen deze bescherming wegvallen
- In de huidige situatie en in de autonome ontwikkeling: de Natura 2000-gebieden zijn adequaat beschermd tegen de overige versturende aspecten
- In de huidige situatie en de autonome ontwikkeling is nauwelijks sprake van een belasting van het GNN omdat er vrijwel geen veehouderijen binnen de begrenzing van het GNN liggen
- In de huidige situatie en de autonome ontwikkeling zijn de Groene Ontwikkelingszones adequaat beschermd tegen de versturende aspecten van de nu aanwezige veehouderijen

4.3 Waterhuishouding / klimaat

De waterhuishouding in Gelderland wordt beheerd door drie grote waterschappen, te weten:

- Rijn en IJssel (in het oosten)
- Vallei en Veluwe (in het noorden)
- Rivierenland (in het westen)

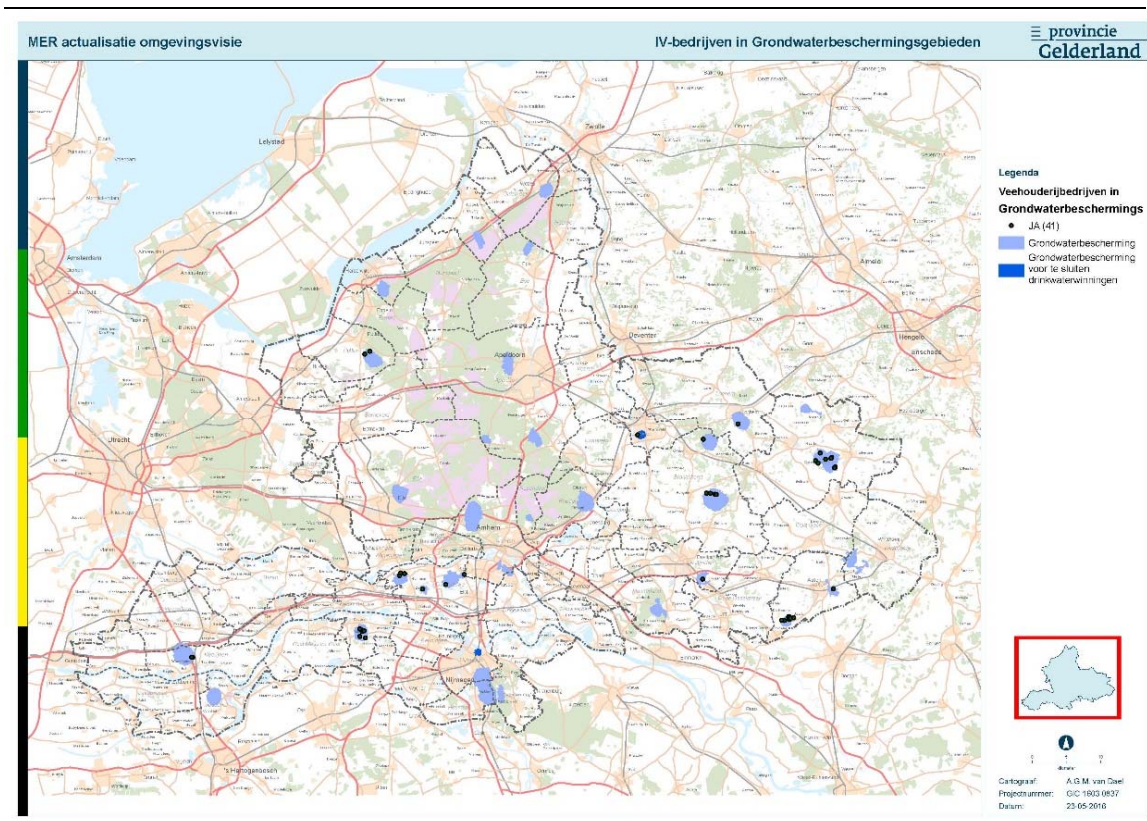
Ruimtelijke ontwikkelingen worden door elk van deze waterschappen getoetst aan de waterbeheerplannen die zijn vastgesteld. In de context van dit MER voert het te ver om op de (kleine) individuele verschillen in te gaan tussen deze plannen. De toetsing door de waterschappen is op hoofdlijnen gelijk en wordt hieronder geschetst.

Of een ruimtelijke ontwikkeling, zoals het vergroten van een bouwperceel, zonder meer mogelijk is, dan wel of er randvoorwaarden aan verbonden dienen te worden, wordt getoetst langs drie lijnen te weten:

- Waterkwantiteit: kan het ontvangend oppervlaktewater de extra afvoer verwerken, ook in tijden van verhoogde aanvoer
- Waterkwaliteit: voldoet het vrijkomende water aan de criteria opgesteld voor het ontvangende (grond)water
- Waterbergingscapaciteit: doet een ontwikkeling afbreuk aan de vastgestelde bergingscapaciteit

In (bijna) alle gevallen zal de afvoer van grote hoeveelheden (extra) regenwater niet via het riool worden toegestaan. Vooral in de buitengebieden, waar recent op grote schaal drukriolen zijn aangelegd, is dit niet mogelijk. Maar ook in gebieden met een ruimer bemeten rioolstelsel heeft de afvoer van grote hoeveelheden zogeheten 'dun regenwater' een ongunstig effect op de werking van de rioolwaterzuivering. In (bijna) alle gevallen waarbij sprake is van extra verharding zullen randvoorwaarden gelden voor het lokaal bufferen en vertraagd afvoeren van het regenwater.

Als geen geschikt ontvangend oppervlaktewater in de buurt is, wordt dit normaal gesproken gerealiseerd door de pieken in het regenwater op te vangen, bijvoorbeeld in een wadi, en vervolgens de kans te geven om langzaam te infiltreren in de bodem. Als een ontwikkeling zich bevindt binnen de intrekzone van een grondwaterbeschermingsgebied worden ook kwaliteitseisen gesteld aan de kwaliteit van het water dat van een boerenerf af kan stromen en/of infiltreren. In de onderstaande figuur is aangetoond dat dit het geval is bij ongeveer 40 bedrijfspercelen in de hele provincie Gelderland.

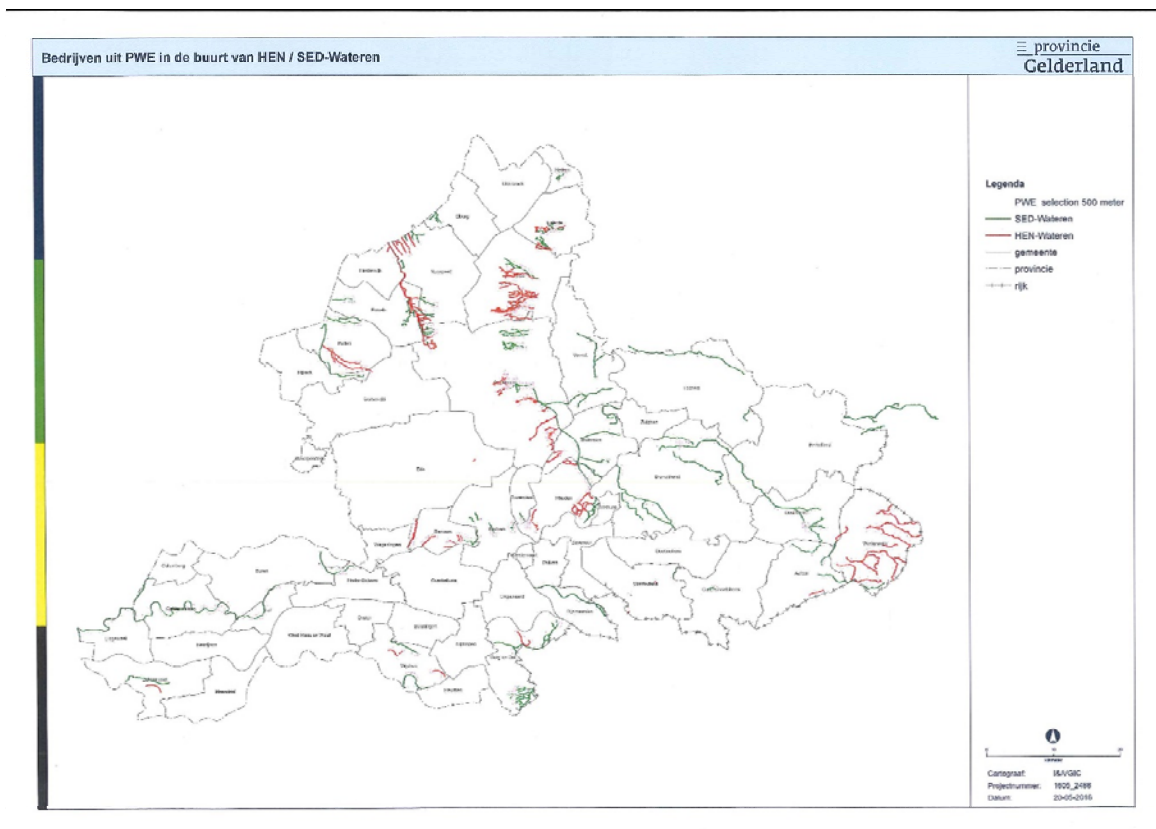
Figuur 4.16 Aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden

Als er wel een ontvangend oppervlaktewater in de buurt is met afdoende capaciteit kan ervoor worden gekozen om het vrijkomende regenwater niet te infiltreren maar gedoseerd af te laten stromen. Ook bij deze afvoer kunnen er kwaliteitseisen gelden. Dit zal met name het geval zijn als een ontvangend oppervlakte water is aangewezen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Maar een aantal wateren in Gelderland heeft een door de provincie zelf vastgestelde zeer hoge ecologische waarde. Het provinciale beleid is gericht op bescherming van deze wateren. In het provinciaal beleid worden twee typen ecologisch belangrijke wateren onderscheiden:

- HEN-water: water van het Hoogst Ecologische Niveau. Het benadert een natuurlijke situatie. De provincie wil die ecologische waarde beschermen en eventuele negatieve beïnvloeding terugdringen
- SED-water: water met een Specifiek Ecologische Doelstelling. Deze kennen enige menselijke beïnvloeding, maar hebben een ecologische waarde of kunnen die door een relatief geringe inspanning krijgen. De meest natuurlijke situatie ligt voor deze wateren echter niet in het verschieft. De provincie wil vooral de natuurwaarden herstellen en beschermen

In figuur 4.17 zijn deze beschermde wateren weergegeven.

Figuur 4.17 Locaties van SED en HEN wateren in Gelderland

In het planologisch proces dat voorafgaat aan het aanpassen / vergroten van een bouwperceel heeft de “watertoets” een vaste plaats. Tijdens dit proces worden de voorgestelde plannen getoetst langs de bovengeschetste lijnen.

4.4 Geur als achtergrondbelasting

In 2006 is de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) van kracht geworden. Deze wet vormt de wettelijke basis voor het beoordelen van de mate waarin bewoners worden blootgesteld aan de geur die vrijkomt uit de veehouderij. In de Wgv wordt een kader gesteld voor de vergunbaarheid van de geurbelasting op de gevels van de woningen die binnen het invloedgebied liggen van niet grondgebonden veehouderijen¹⁰. Als met een berekening kan worden aangetoond dat de vigerende grenswaarde voor de voorgrondbelasting niet wordt overschreden is een veehouderij in principe op een dergelijke plek vergunbaar.

¹⁰ De gestelde normen gelden voor de diersoorten waarvoor een geuremissiefactor is vastgesteld. Voor verreweg de meeste diersoorten is dit het geval. De belangrijkste uitzondering hierop is het melkvee

Naast de geurbelasting die rechtstreeks aan een individueel bedrijf is toe te rekenen, de voorgrondbelasting, bestaat er ook een "achtergrondbelasting". Met de achtergrondbelasting wordt bedoeld de hoeveelheid geur op de gevel van een woonhuis van alle geurbronnen (lees: veehouderijen) in de directe omgeving. In mei 2007 is een handreiking uitgekomen waarin milieukwaliteitscriteria staan opgenomen die kunnen worden gebruikt bij het beoordelen van een berekende achtergrondbelasting. In de bijlage wordt de relatie beschreven tussen de berekende hoogte van de achtergrondbelasting en de te verwachte geurhinder¹¹.

Bij het tot stand komen van de Wgv is voor de achtergrondbelasting geen normering vastgesteld. Wel is er een relatie gedocumenteerd tussen de hoogte van de achtergrondbelasting en de te verwachte hinder. In de onderstaande tabel wordt de relatie tussen de berekende achtergrondbelasting, het percentage geurgehinderden en de daaraan door het RIVM toegekende milieukwaliteit samengevat.

Tabel 4.1 Samenvatting van de relatie tussen achtergrondbelasting en milieukwaliteit

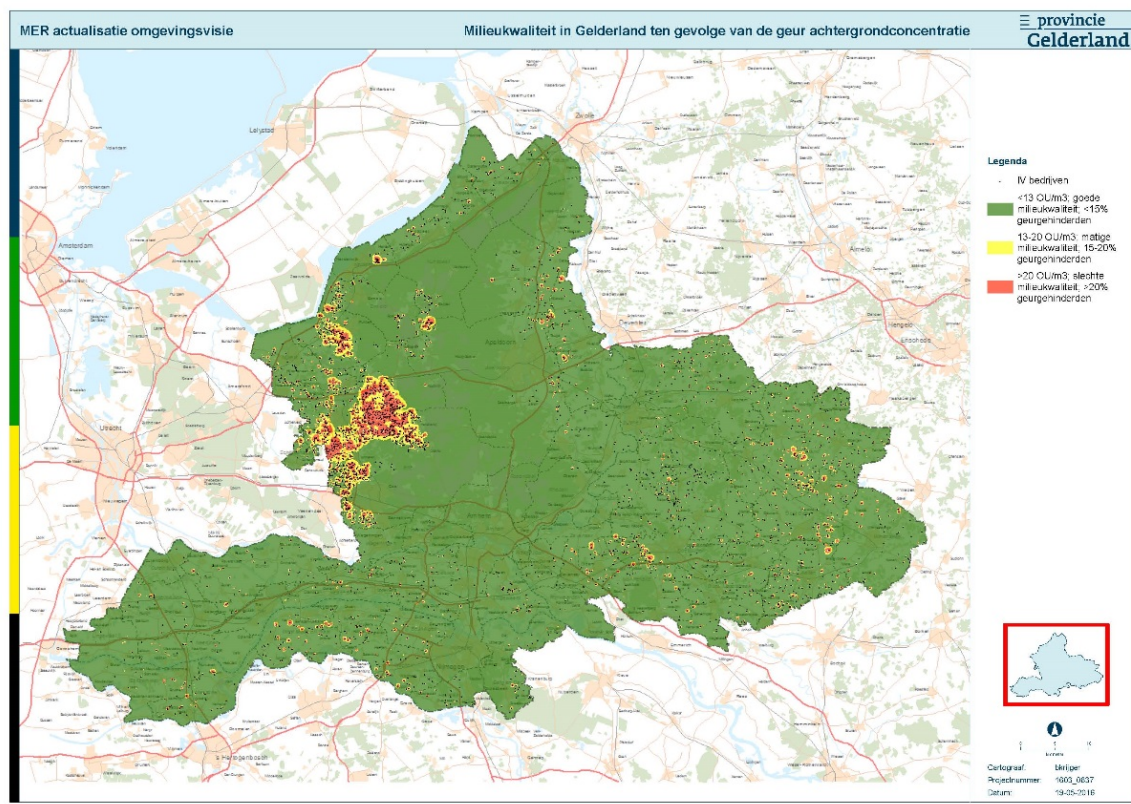
Berekende achtergrondbelasting OU/m ³	Geurgehinderden (%)	Milieukwaliteit
<13	<15	Goed
13 -20	15 - 20	Matig
>20	>20	Slecht

Gebruikmakend van de WEB BVB database is voor de provincie Gelderland de achtergrondbelasting uitgerekend¹². In de onderstaande figuur wordt weergegeven in welke gebieden er in de huidige situatie sprake is van een slechte milieukwaliteit. Uit die figuur blijkt dat als veel veehouderijen dicht bij elkaar liggen, zoals het geval is in het gebied rond Barneveld, sprake is van een aangesloten gebied met een slechte milieukwaliteit. De individuele bedrijven opereren (bijna) allemaal met een valide en rechtsgeldige vergunning. Maar, doordat er (te) veel bedrijven dicht bij elkaar liggen, is er een gebied ontstaan waarin alle voorgrondbelasting bij elkaar genomen leidt tot een gebied waar de geur als (zeer) hinderlijk wordt ervaren.

¹¹ In concentratiegebieden bevinden zich veel veehouderijen (en dus een hogere achtergrondbelasting). In de Handreiking wordt ervan uitgegaan dat er in dergelijke gebieden een zekere gewenning op zal treden. Voor dit MER wordt de hele provincie Gelderland opgevat als een "concentratiegebied" met de daarbij behorende relatie tussen de berekende achtergrondbelasting en de geurhinder

¹² Voor deze berekeningen is door het adviesbureau Arcadis gebruik gemaakt van Web BVB oktober 2013

Figuur 4.18 De berekende geurhinder in Gelderland (op basis van een dataset gegenereerd door Arcadis)

Op basis van een globale analyse van deze kaart wordt de huidige geursituatie als volgt gekarakteriseerd:

- Rondom een niet grondgebonden veehouderijbedrijf kan lokaal sprake zijn van een slechte milieukwaliteit
- In verreweg het grootste deel van de provincie Gelderland liggen deze bedrijven redelijk ver van elkaar af en is slechts in beperkte mate sprake van een verhoogde geurhinder door cumulatie
- Met name in de Gelderse Vallei (FoodValley), en in mindere mate in de Noord Veluwe, geldt dat de dichtheid van de niet grondgebonden veehouderijen zo hoog is, dat daar wel sprake is van een verhoogde geurhinder door cumulatie

In de autonome ontwikkeling zal aan de gemeenten de ruimte gegeven worden om eigen omgevingswaarden vast te stellen. Echter, op dit moment is nog niet duidelijk welke gevolgen dit zal hebben voor de werking van het geurbeleid in de provincie Gelderland.

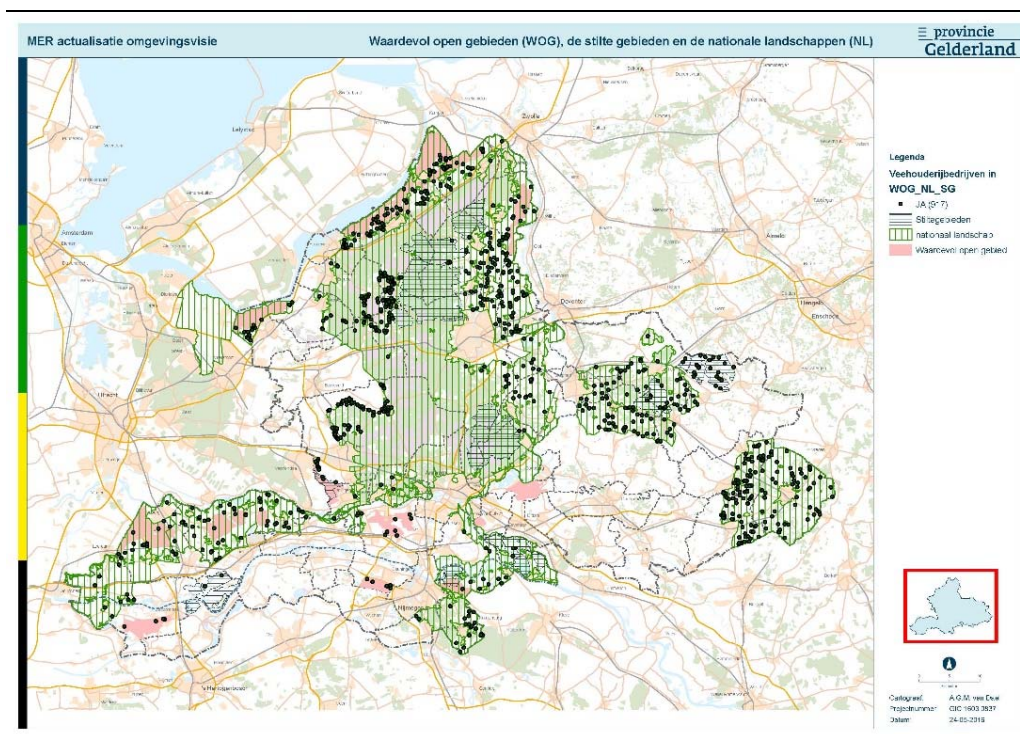
4.5 Landschappelijke kwaliteit

In een deel van de provincie worden bijzondere (landschappelijke) eigenschappen beschermd vanuit het huidige beleid. Deze landschappelijke bescherming geldt echter niet overal.

4.5.1 De beschermde delen van de provincie

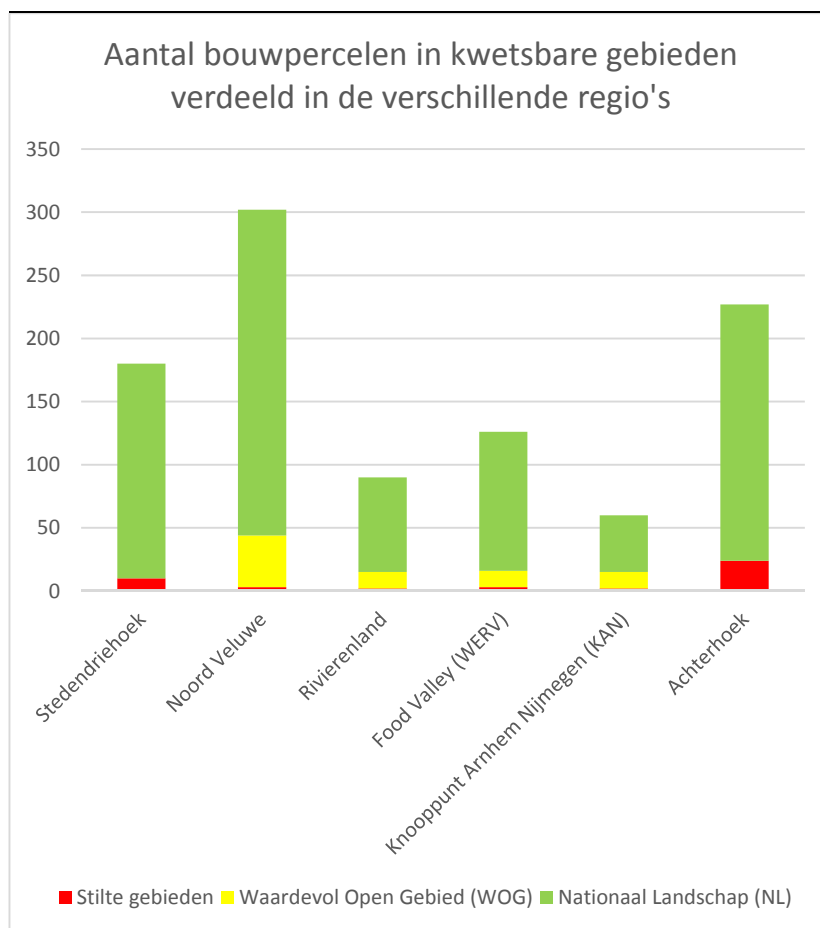
Op basis van de gegevens in de provinciale database WEB BVB is onderzocht hoeveel niet grondgebonden veehouderijen zich bevinden binnen de provinciaal beschermde landschapselementen, te weten:

- De (voormalig) Nationale Landschappen
- Het waardevol open gebied
- De Hollandse Waterlinie
- De door de provincie aangewezen stiltegebieden

Figuur 4.19 Overzicht van de ligging van niet grondgebonden veehouderijen in kwetsbare gebieden

Alleen binnen de regio Rivierenland bevinden zich 20 veehouderijen in het gebied dat is aangewezen als de Hollandse Waterlinie. De overige kwetsbare gebieden bevinden zich in vrijwel alle regio's van de provincie. De bovenstaande figuur is opgenomen ter illustratie hiervan, in kwantitatieve zin uitgewerkt in het onderstaande staafdiagram. Voor meer regionaal detail wordt verwezen naar de bijlages 1 tot en met 6.

Figuur 4.20 Verdeling van de niet grondgebonden veehouderij over de kwetsbare landschappen

Uit bovenstaande staafdiagram blijkt dat met name in de (voormalige) Nationale Landschappen sprake is van een substantieel aantal bouwpercelen. Op basis van een inventarisatie bij de betrokken gemeentes blijkt dat met name in Het Nationale Landschap van/in de Achterhoek, leegstand wordt ervaren als een factor die de kwaliteit van het landschap nu negatief beïnvloedt.

Langs de kust van de randmeren / Noord Veluwe is sprake van waardevol open gebied. In de overige open gebieden liggen de aanwezige bedrijven toch vooral aan de rand van de open gebieden. In de Achterhoek is sprake van stiltegebieden waarin zich substantiële aantallen bouwpercelen bevinden.

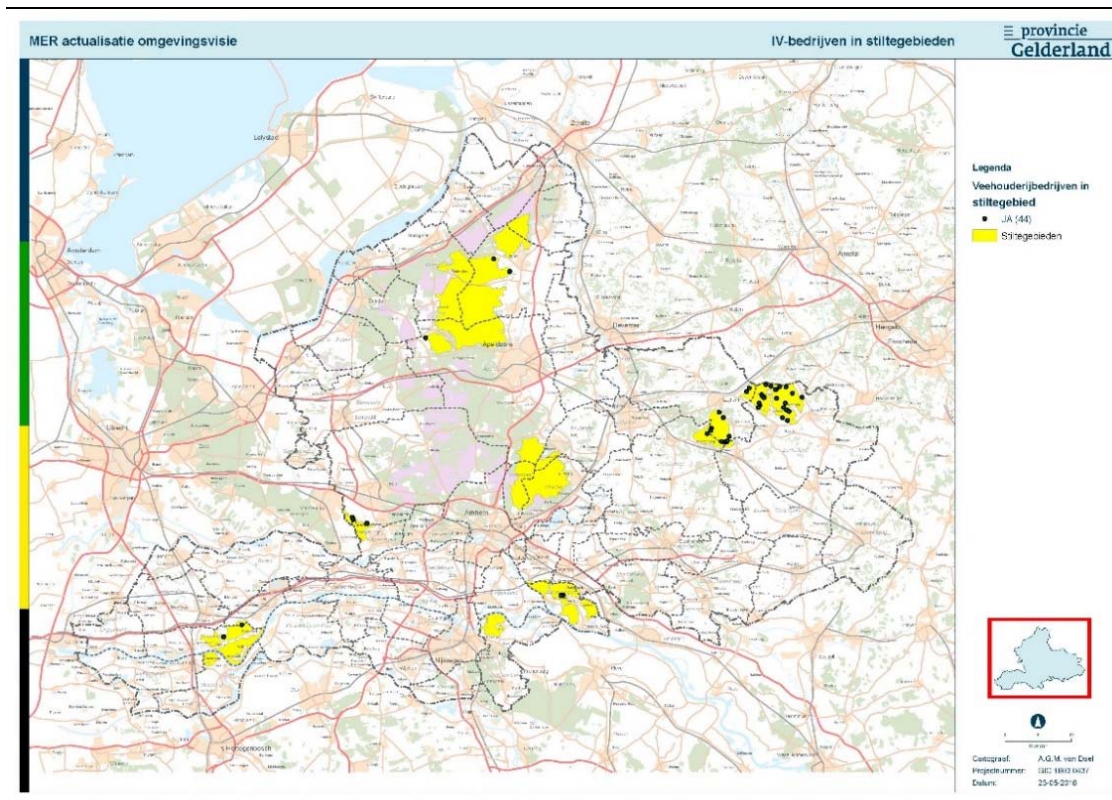
In de Omgevingsverordening Gelderland is artikel 2.7.4.2 opgenomen ter bescherming van de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap:

Lid 1. Een bestemmingsplan voor gronden binnen een Nationaal Landschap en buiten de GO, het GNN en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, maakt ten opzichte van het ten tijde van de inwerkingtreding van de verordening geldende bestemmingsplan alleen bestemmingen mogelijk die de kernkwaliteiten van een Nationaal Landschap niet aantasten of versterken. Deze kernkwaliteiten zijn vastgelegd in Bijlage 6 Kernkwaliteiten Nationale Landschappen van deze verordening.

Lid 2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid zijn activiteiten die afbreuk doen aan de kernkwaliteiten of deze kernkwaliteiten niet versterken mogelijk:

- Als er geen reële alternatieven zijn
- Er sprake is van redenen van groot openbaar belang; en
- Er compenserende maatregelen worden getroffen ter waarborging van de kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen zoals vastgelegd in Bijlage 6 Kernkwaliteiten Nationale Landschappen

Naast de bescherming van de zichtbare landschappelijke elementen heeft de provincie ook een aantal stiltegebieden aangewezen. In de onderstaande figuur is geïllustreerd in welke van deze gebieden sprake is van een zekere agrarische activiteit, vanuit de niet grondgebonden sector.

Figuur 4.21 Bedrijven binnen de verschillende stiltegebieden zoals die door de provincie zijn aangewezen

Uit het kaartbeeld blijkt dat met name in de Achterhoek, en in mindere mate in de regio Stedendriehoek, er zich een aantal veehouderijen binnen de aangewezen stiltegebieden liggen.

4.5.2 De overige delen van de provincie

In de bovenstaande paragraaf is geanalyseerd welk deel van de niet grondgebonden veehouderijen zich bevindt in delen van de provincie waarvoor in het huidige beleid van de provincie beschermende beleidsregels zijn opgenomen. Een globale analyse van de cijfers leert dat in de huidige situatie ongeveer 2500 bouwpercelen in een gebied liggen waar vanuit de provincie (nog) geen landschappelijke voorwaarden gelden voor het uitbreiden van de bebouwing.

Opgemerkt wordt dat in de gemeentelijke bestemmingsplannen ruimte is voor lokaal beleid, gericht op de door de gemeenteraden benoemde (landschappelijke) waarden. Het voert echter te ver, in het kader van dit planMER, om deze lokale bescherming gedetailleerd in beeld te brengen. Wel geldt dat er (bijna) overal eisen kunnen worden gesteld aan de goede landschappelijke inpassing van nieuwe bebouwing.

Opgemerkt wordt dat met wel doordachte architectonische, bouwkundige en landschappelijke maatregelen een goede aansluiting van een gebouw bij het landschap kan worden bewerkstelligd. Ook bij een groot gebouw kan dan de indruk van grootschaligheid worden afgezwakt.

4.6 Gezondheid

Op dit moment is sprake van een toenemende bewustwording van de samenhang die bestaat tussen de kwaliteit van de omgeving en de gezondheid van de gebruikers van die omgeving. Er is echter (nog) geen direct stelsel van “gezondheidsnormen”. Door vanuit milieu, landschappelijke kwaliteit en dierenwelzijn te sturen wordt wel een verbetering van de volksgezondheid bewerkstelligd omdat deze beleidsgebieden met elkaar samenhangen. Deze samenhang tussen deze beleidsvelden wordt geïllustreerd in figuur 7.2. Opgemerkt wordt echter dat ook beneden de (milieu)grenswaarden die nu zijn vastgesteld nog aantoonbare verbeteringen van de volksgezondheid zijn te realiseren. Om dit te documenteren en toe te lichten wordt in deze paragraaf teruggegrepen op het Handboek Gezondheid Effect Screening zoals dat in 2012 door de GGD is uitgebracht. Bij intensieve veehouderijen zijn er emissies van fijn stof, geur en ammoniak uit stallen. Ook kunnen biologische agentia, zoals aan vee gerelateerde virussen, bacteriën en daaraan gerelateerde componenten zoals toxines en afbraakproducten, zich vanuit stallen naar de omgeving verspreiden.

4.6.1 Fijn stof

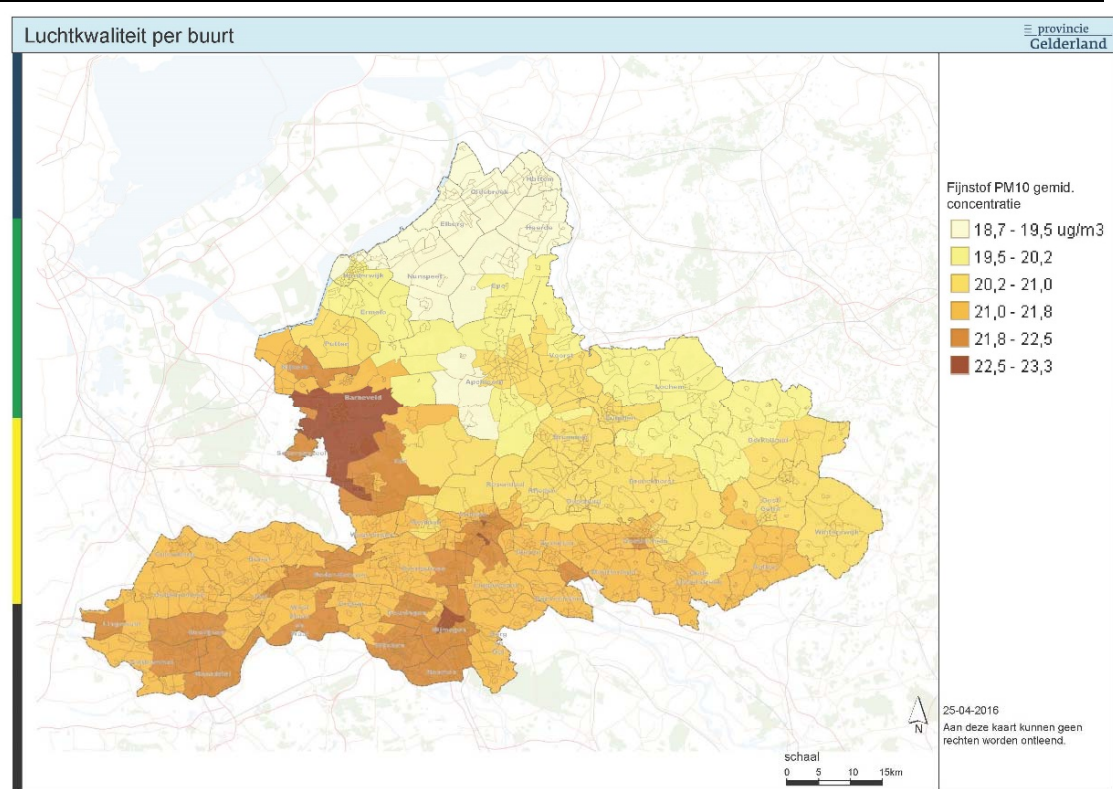
Epidemiologisch onderzoek dat tot nu toe bekend is heeft aangetoond dat blootstelling aan de hoeveelheid fijn stof (uitgedrukt in PM10) in de buitenlucht samenhangt met een breed scala aan gezondheidseffecten zoals (meer ziekenhuisopnamen voor) luchtwegklachten en vervroegde sterfte. Het gaat daarbij voornamelijk om verergering van bestaande aandoeningen.

Het fijn stof uit de landbouw bestaat voor een groter deel uit de ‘grove’ fijn stoffractie (PM2,5-10). Deze soort fijn stof veroorzaakt andere klachten dan het ultra fijn stof (PM<2.5) dat bijvoorbeeld uit verkeer vrij komt. Bij de gezondheidseffecten als gevolg van blootstelling aan fijn stof uit stallen denkt men met name aan directe effecten op de luchtwegen, in de vorm van toename van luchtwegklachten en -ontstekingen.

In november 2015 is door de GGD Gelderland Midden een rapportage vrijgegeven op basis waarvan gezondheidseffecten door luchtverontreiniging kunnen worden meegewogen in de besluitvorming met betrekking tot de fysieke leefomgeving¹³. Op basis van deze rapportage is een luchtkwaliteitskaart vastgesteld, die onder andere ook op de website van de provincie zelf wordt gepresenteerd. Deze kaart, met daarin de luchtverontreiniging zoals die door fijn stof (PM10) wordt veroorzaakt, staat hieronder weergegeven.

---

¹³ Het rapport “Naar een gezonde lucht in Gelderland” is tot stand gekomen op basis van een samenwerking van de vier veiligheids- en gezondheidsregio’s die in de provincie Gelderland actief zijn

Figuur 4.22 Fijn stof (PM10) concentraties zoals gerapporteerd door de GGD (metingen 2013)

Op basis van een globale analyse van deze kaart wordt de luchtverontreiniging als volgt gekarakteriseerd:

- In de stedelijke gebieden Arnhem en Nijmegen is de luchtverontreiniging relatief hoog
- In de zuidelijke gebieden van de provincie, met een relatief hoge bevolkingsdichtheid en de daarbij behorende verkeersaantrekkende werking, is ook sprake van een verhoogde mate van luchtverontreiniging
- De relatief omvangrijke zone met verhoogde luchtverontreiniging in de buurt van Barneveld is toe te schrijven aan de niet grondgebonden veehouderijen die zich in dat gebied bevinden
- De hoogst gemeten concentraties PM10 zijn duidelijk lager dan de door de EU vastgestelde normen voor de luchtverontreiniging

4.6.2 Geur

Geur door landbouw wordt veroorzaakt door twee hoofdbronnen: geuremissie door het uitrijden en toedienen van dierlijke mest en de geuremissie vanuit dierverblijven. Vooral veehouderijbedrijven met grote aantallen legkippen, slachtkuikens, varkens of mestkalveren en nertsenfokkerijen zorgen in de omgeving voor geurhinder.

Geur kan verschillende effecten oproepen bij de mens, die als nadelig voor de gezondheid worden beschouwd. De waarneming van geur verloopt via de receptoren in het reukepitheel. Volgend op de stimulatie van de receptoren ontstaat waarneming van de frequentie, de intensiteit, de hedonische waarde en de kwaliteit (bijvoorbeeld 'oplosmiddelachtig') van de geur. Door mensen wordt de waarneming van de geur vermoedelijk in twee stappen geëvalueerd. Bij de primaire evaluatie wordt geschat of de geur potentieel bedreigend is. Wordt de geur als onaangenaam of de situatie als potentieel bedreigend beschouwd, dan leidt dit tot (ernstige) hinder.

Bij de secundaire evaluatie van de waarneming van de geur, beoordeelt het individu of het met die potentieel bedreigende situatie goed overweg kan (coping). Geeft de uitkomst van deze evaluatie aan, dat het individu de eigen vermogens tot hiermee omgaan als onvoldoende ervaart, dan zal er stress worden ervaren met de daaraan gerelateerde fysiologische effecten. De hinder gaat dan vergezeld van stress gerelateerde somatische gezondheidseffecten. Het is niet duidelijk welke gezondheidseffecten dit zijn; de resultaten van onderzoeken naar het verband tussen geurbelasting en stress gerelateerde gezondheidsklachten, zoals hoofdpijn, benauwdheid en misselijkheid, zijn niet consistent. Directe somatische gezondheidseffecten zullen in principe niet optreden. De meeste geurstoffen zijn namelijk al te ruiken bij hele lage concentraties. Bij dergelijke concentraties zijn over het algemeen geen toxische effecten te verwachten. De evaluatie van de geur kan ook leiden tot verstoring van gedrag of activiteiten. De meest voorkomende verstoringseffecten zijn vermoedelijk het ramen sluiten, het niet graag buiten zijn, bezoek niet graag uitnodigen en / of familie of vrienden komen niet graag op bezoek, vertrouwde / aangename geuren niet meer kunnen ruiken, minder diep ademhalen en het indienen van klachten.

Ook ontevredenheid over de woonomgeving wordt wel eens als indicator voor de gezondheidseffecten van geur gezien. Geurbelasting of ernstige geurhinder kan een negatieve invloed hebben op de woontevredenheid, maar over het algemeen leveren andere kenmerken van de woning- of woonomgeving een veel belangrijkere bijdrage aan de woontevredenheid. Geur kan dus verschillende gezondheidseffecten oproepen bij de mens: (ernstige) hinder, verstoring van gedrag en activiteiten en stress gerelateerde somatische gezondheidsklachten. Het meest voorkomende en beschreven gezondheidseffect van geur is (ernstige) hinder.

De in paragraaf 4.4 gepresenteerde kaart van de provincie Gelderland geeft aan in welke gebieden er sprake is van een dergelijke (ernstige) hinder. Dit is met name het geval in de gebieden die, op basis van de cumulatie van geur vanuit alle omliggende veehouderijen, een slechte milieukwaliteit hebben. In de FoodValley en een deel van de Noord Veluwe is dit het geval in een aaneengesloten gebied waar sprake is van een verhoogde dichtheid met veehouderijen. In de rest van de provincie is sprake van meer geïsoleerde gevallen. In die regio's is de afstand tussen de veehouderijen dusdanig groot dat er (vrijwel) geen sprake is van een wederzijdse beïnvloeding van de geurbeleving.

4.6.3 Ammoniak

De emissie van ammoniak wordt voor het grootste gedeelte geleverd vanuit de landbouw. De laatste twintig jaren is deze emissie gedaald met een factor 2. Deze daling wordt vooral veroorzaakt door het emissiearm opslaan en aanwenden van de mest, door afname in het aantal dieren (vooral in de tweede helft van de jaren negentig tot ongeveer 2003) en door een toename in het aandeel emissiearme huisvestingen. In gebieden met veel intensieve veehouderijen zijn de laatste jaren achtergrondconcentraties ammoniak gemeten van 15 - 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Hiervan wordt geen extra gezondheidsrisico verwacht.

4.6.4 Overdracht van besmettelijke ziektes

De overdracht van ziektes vanuit de veehouderij op de mens kan met name plaatsvinden via endotoxines en zoönosen.

Endotoxinen zijn bestanddelen van de celwand van bacteriën. Inademing van endotoxinen kan leiden tot ontstekingen van de luchtwegen. Verschijnselen zoals droge hoest, kortademigheid met verminderde longfunctie en koorts kunnen direct optreden. Uit onderzoek blijkt dat langdurige blootstelling aan endotoxinen kan leiden tot chronische bronchitis en vermindering van de longfunctie. De Gezondheidsraad (2010) heeft in een eerdere evaluatie geconstateerd dat acute veranderingen van de longfunctie vanaf het niveau van ongeveer 50 EU/m^3 waarneembaar zijn gedurende een blootstelling over een werkdag.

Hoge concentraties endotoxinen komen voor in stallen en in de directe omgeving van veehouderijbedrijven. De methode van het uitrijden en verspreiden van mest op de weilanden zijn van invloed op de aanwezige endotoxineconcentraties. In buitenlandse studies zijn in de omgeving van varkensbedrijven verhoogde concentraties van endotoxinen geconstateerd.

Ook uit een aantal metingen in Nederland blijkt dat in de nabije omgeving van veehouderijbedrijven hogere concentraties endotoxinen voorkomen. Binnen de varkenshouderij- en pluimveehouderijbedrijven werden zeer hoge endotoxineconcentraties, rond de 1000 EU/m^3 , gemeten. De varkens- en pluimveehouderijen droegen bij aan verhoogde endotoxineniveaus in de directe omgeving. De verhoging nam af met toenemende afstand benedenwinds. Op 250 meter afstand was de verdunning zodanig dat de gemeten concentratie vergelijkbaar was met het achtergrondniveau. In woningen in de directe omgeving van veehouderijen was de concentratie endotoxinen niet verhoogd.

Op het vlak van volksgezondheid wordt op Rijksniveau gekeken of nieuwe normering wenselijk / mogelijk is gericht 'op maatregelen om stalemissies verder te reduceren dan met de huidige technieken'. Het gaat bij dieraantallen om de kans op uitbraak van een zoönose te verkleinen, endotoxine-norm. In de herfst van 2016 komen de onderzoeksresultaten beschikbaar. Op basis van de resultaten zal het kabinet mogelijk met een voorstel naar de Tweede Kamer komen.

Het is nog niet bekend wat het kabinet gaat doen met de resultaten en wanneer. Uiteraard zullen ze de Tweede Kamer informeren en het ligt in de lijn der verwachting dat daar een voorstel voor een vervolg bij wordt gedaan. Maar wat dat voorstel inhoud, is nog niet bekend.

Zoönosen zijn infectieziekten die van dieren (of producten van dieren) op mensen kunnen worden overgedragen. Besmetting van de mens kan plaatsvinden via direct contact door de lucht (aerosolen of via stofdeeltjes) of door contact met lichaamsvloeistoffen (bloed, slijm, urine, ontlasting, baarmoedervocht). Ook door indirect contact (via besmette voorwerpen, instrumenten en dierproducten als wol en mest) en via zogenaamde vectoren als vliegen, muggen en teken kan besmetting plaatsvinden. Voor mensen in de omgeving van intensieve veehouderijen zijn vooral Q-koorts en Vogel- en Varkensgriep van belang. Een specifiek scenario is de overdracht van een infectieziekte van pluimvee op varkens. Het risico bestaat dan namelijk dat deze in varkens (die in biologische zin veel op mensen lijken) kan muteren naar een op de mens overdraagbare variant.

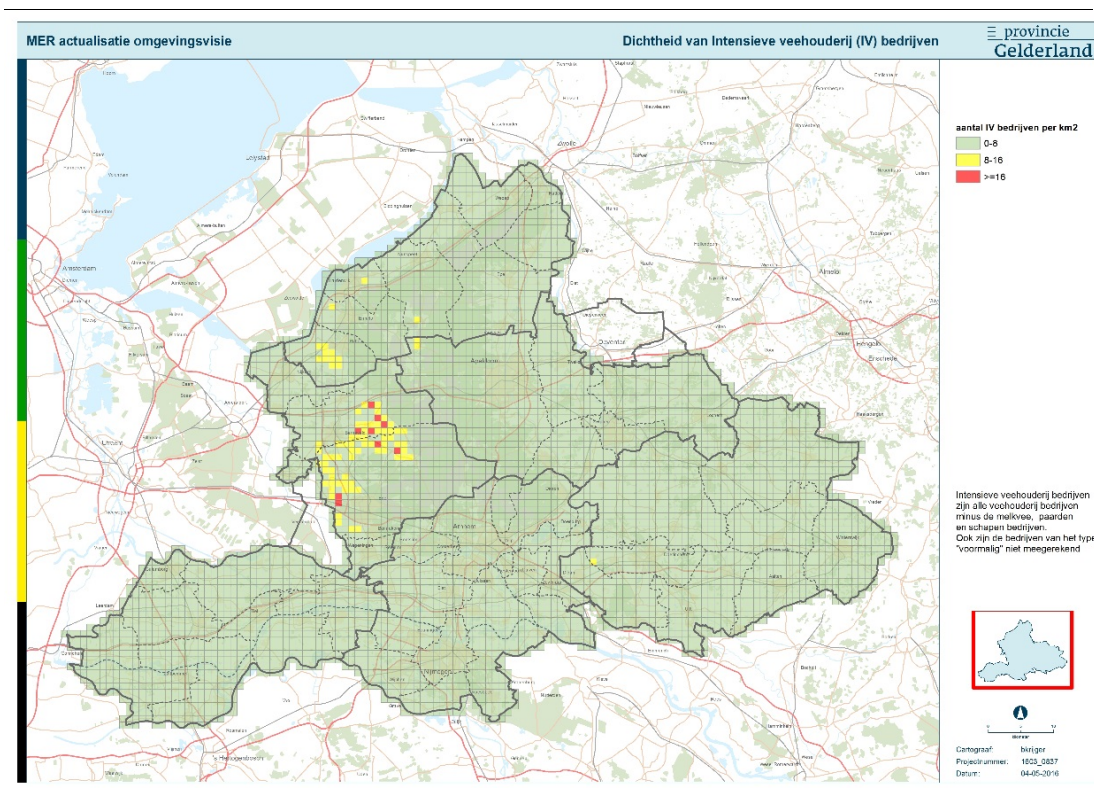
Tot op dit moment echter is nagenoeg geen onderzoek bekend dat een goede relatie geeft tussen de blootstelling aan landbouw gerelateerde emissies en de effecten daarvan van op de gezondheid. RIVM en Nivel voeren momenteel een groot landelijk blootstellingsonderzoek in Noord-Brabant uit: VGO¹⁴. Door het nieuwe onderzoek hopen de onderzoekers een duidelijker beeld te krijgen van de mogelijke gevolgen van de aanwezigheid van veehouderijen op de gezondheid van omwonenden. In het vervolgonderzoek willen de onderzoekers meer gegevens verzamelen over verspreiding van bepaalde micro-organismen die in de veehouderij voorkomen en waarvan bekend is dat deze ziekten kunnen veroorzaken bij mensen. De onderzoekers gaan op verschillende manieren de blootstelling in kaart te brengen. Allereerst meten de onderzoekers maandelijks op 60 locaties welke ziekteverwekkers zich via de lucht verspreiden. Daarnaast onderzoeken ze welke ziekteverwekkers op en rond verschillende veehouderijen aanwezig zijn. Ook kijken de onderzoekers welke infecties mensen in de omgeving van veehouderijen hebben opgelopen. Hierbij zal de focus voornamelijk gericht zijn op aandoeningen van de luchtwegen, allergieën, dragerschap van antibiotica resistente bacteriën en serologische responsen tegen micro-organismen die in de veehouderij voorkomen.

---

¹⁴ VGO = Onderzoek veehouderij en gezondheid omwonenden Het doel van het VGO-onderzoek is nagaan of er een relatie is tussen de blootstelling aan stoffen en (componenten van) micro-organismen afkomstig van de intensieve veehouderij en de gezondheid van omwonenden in Oost-Brabant en Noord-Limburg. In het onderzoek wordt ook gekeken naar stoffen die van de veehouderijen afkomen en hoe ver deze zich verspreiden. Zestig meetpalen verzamelen luchtmonsters om inzicht te krijgen aan welke stoffen omwonenden van veehouderijen worden blootgesteld. Daarnaast hebben ruim 2500 mensen meegewerkt aan een gezondheidsonderzoek waarbij ze een vragenlijst hebben ingevuld, bloed en een neusswab is afgenomen, een longfunctietest is gedaan en een ontlastingsmonster hebben ingestuurd. Door deze gegevens te combineren wordt bekeken welke klachten door de veehouderijen veroorzaakt zouden kunnen worden. De resultaten worden in 2016 verwacht

In de huidige praktijk wordt een veilige afstand van 250 meter aangehouden. De hypothese is dat op een afstand van 250 meter de concentraties van de (meeste) schadelijke stoffen in de lucht zijn afgenomen tot de lokale achtergrondconcentraties. Ondanks alle onduidelijkheden die nog bestaan lijkt het duidelijk te zijn dat als sprake is van een dichtheid van meer dan 16 bedrijven per km², de dichtheid van veehouderijen in een gebied dusdanig hoog is dat sprake is van een structureel verhoogd gezondheidsrisico.

Het onderstaande kaartbeeld toont aan dat dit met name in de FoodValley het geval is. In de regio Noord Veluwe is al wel sprake van een enigszins verhoogde dichtheid van veehouderijen, maar daar is nog geen sprake van een dichtheid die lokaal de drempel van 16 bedrijven per km² overschrijdt. In de rest van de provincie lijkt geen sprake van een structureel verhoogd risico door een te dicht vestigingspatroon. Natuurlijk kunnen lokaal wel omstandigheden zijn waar individuele vestigingen zich dicht op woningen dan wel dicht op andere veehouderijen bevinden.

Figuur 4.23 Verdeling van de dichtheid van de niet grondgebonden veehouderij in de provincie

4.6.5 Gelderse Gezondheidswijzer en het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid

Naar verwachting wordt in Nederland tussen 2018 en 2020 de nieuwe Omgevingswet ingevoerd. In de Omgevingswet wordt naast veiligheid, veel meer nadruk gelegd op gezondheid dan tot nu toe. Daarbij wordt de bestuurlijke afwegingsruimte vergroot en die bestuurlijke afweging wordt veel meer dan tot nu toe een verantwoordelijkheid van de gemeenten.

Een gezonde fysieke leefomgeving is een heel belangrijk uitgangspunt, maar de ervaring en de mogelijkheden om de afweging te maken hoe om te gaan met de verschillende aspecten van gezondheid zijn nu nog beperkt. De aspecten voor gezondheid zijn immers divers: de klassieke milieuthema's zoals luchtkwaliteit, geluidsbelasting en veiligheid, maar ook 'zachtere' thema's als groen, hitte en mogelijkheden voor beweging.

Het sturen op gezondheid aan de voorkant van ontwikkelingen biedt de mogelijkheid om nadrukkelijk en op een slimme manier rekening te houden met gezondheid bij de inrichting van de leefomgeving. Om dit mogelijk wordt in nauwe samenwerking met de Gelderse GGD's een nieuw instrument ontwikkeld: de Gelderse Gezondheidswijzer.

De Gelderse Gezondheidswijzer geeft in één oogopslag een integraal beeld van de factoren die van invloed zijn op de gezondheid in een wijk of buurt. Het is een hulpmiddel voor gemeenten om bij lokale initiatieven de dialoog aan te gaan over hoe gezondheid (meer) centraal te stellen. De Gelderse Gezondheidswijzer volgt twee sporen: gezondheid beschermen met aandacht voor geluid, lucht, veiligheid, maar ook hitte en geur voorkomen om ervoor te zorgen dat mensen niet ziek worden van het milieu. Daarnaast, gezondheid ontwikkelen of stimuleren: denk aan openbaar groen, stimuleren tot bewegen, leefbaarheid.

Juist in de voorbereidingsfase van een uitbreidingsplan geeft een dialoog de mogelijkheid om het over 'gezondheid' te hebben. In samenspraak met de GGD is hiervoor nog een instrument ontwikkeld: het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid.

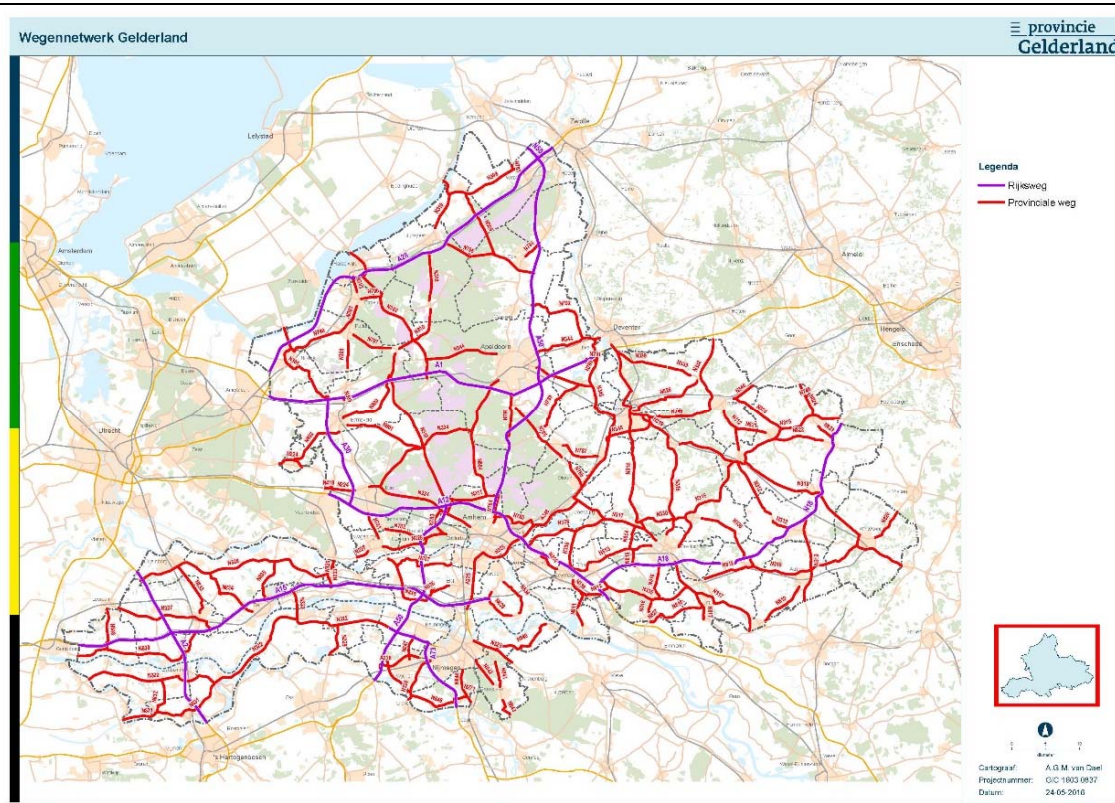
De dialoog in de planfase kan worden versterkt en gestructureerd door hier al in dat vroege stadium gebruik van te maken. Het is een instrument dat gemeenten ondersteunt bij complexe problematiek op het gebied van volksgezondheid en veehouderij. Via een gestructureerde dialoog met betrokkenen en deskundigen wordt naar werkbare oplossingen gezocht. In feite gaat het om een opgeschaalde en gestructureerde vorm van de dialoog die de ondernemer met de omgeving voert. Provincie en gemeenten hebben hiermee inmiddels goede ervaringen opgedaan. Het beoordelingskader is een uitwerking van het advies van de Gezondheidsraad over gezondheidsrisico's rond veehouderijen. Een handreiking voor het Beoordelingskader is in samenspraak met de GGD opgesteld door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

4.7 Verkeer

Het opschalen van een veehouderij naar een (substantieel) grotere schaal heeft mogelijk gevolgen voor het wegverkeerslawaai, maar zeker ook voor de verkeersveiligheid. De effecten voor beide aspecten zullen in hoofdstuk 7 worden uitgewerkt.

Bij het vaststellen van de huidige situatie is gezocht naar mogelijk regionale verschillen binnen de provincie. Daartoe is in de onderstaande kaart de ligging van de Rijks- en provinciale wegen (de A- en de N-wegen) weergegeven. De provinciale N-wegen zijn de belangrijkste ontsluitingsroutes waar het (vracht)verkeer overheen gaat dat nodig is voor de dagelijkse bedrijfsvoering.

De effecten op wegverkeerslawaai en verkeersveiligheid zullen zich met name manifesteren langs de kleinere wegen.

Figuur 4.24 Geografische verdeling van de A- en de N-wegen binnen de provincie gelderland

Een voorzichtige analyse van het bovenstaande kaartbeeld levert de volgende kenmerken op:

- Rondom grote plaatsen als Nijmegen, Arnhem, Doetinchem, Zutphen en Barneveld is sprake van een goede ontsluiting
- Ook in het Rivierengebied is de afstand tussen het bovenliggend wegennet (A- en N-wegen) redelijk beperkt
- Op de Veluwe is sprake van grote afstanden tussen de individuele wegen, maar in dit gebied bevinden zich ook (bijna) geen veehouderijen
- Met name in de Achterhoek bevinden zich redelijk grote aaneengesloten gebieden tussen het bovenliggend wegennet waar wel sprake is van een substantiële dichtheid van veehouderijen

4.8 Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap

De normstelling voor luchtverontreiniging staat maatschappelijk ter discussie. De Wereld Gezondheid Organisatie van de VN adviseert een waarde van $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ voor onder andere fijn stof als een maat voor (redelijk) gezonde lucht. Dit advies is (vooralsnog) door de EU niet overgenomen. In Europa geldt namelijk $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ als grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie van fijn stof. Er is door meerdere instanties gedocumenteerd dat onder de $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ nog wel sprake is van gevolgen voor de volksgezondheid. Deze mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid hebben zich echter nog niet vertaald in de door de Europese Unie vastgestelde normen voor de luchtkwaliteit die aan de basis liggen voor de Nederlandse Wet luchtkwaliteit.

In de Wet luchtkwaliteit zijn, gebaseerd op EU-regelgeving, grenswaarden opgenomen voor de luchtverontreiniging, voor een groot aantal verschillende parameters. De parameter die het meest relevant is voor de agrarische sector is PM10, omdat met name de stof die vrijkomt uit de dierenverblijfsplaatsen, bijdraagt aan de luchtverontreiniging in de omgeving.

De grenswaarden uit de Wet luchtkwaliteit bedragen voor zowel NO_2 als PM10 $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld. Naast de jaargemiddelde grenswaarde is er voor PM10 ook een grens gelegd op het aantal overschrijdingsdagen van een concentratie $> 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ als daggemiddelde waarde. Maximaal 35 dagen per jaar mag de daggemiddelde concentratie PM10 meer bedragen dan $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Er bestaat echter een relatie tussen de jaargemiddelde concentratie en het aantal overschrijdingsdagen. Deze relatie is empirisch vastgesteld op basis van de beschikbare statistieken. Aangevoerd is dat het maximaal toegestane aantal overschrijdingsdagen al behaald wordt bij een jaargemiddelde concentratie van meer dan $31,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ voor PM10. In alle delen van de provincie Gelderland blijft de achtergrondconcentratie, zoals in november 2015 gerapporteerd door de GGD, ver beneden de $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ voor PM10. Daarmee lijkt in de huidige situatie aan de wettelijke randvoorwaarden te worden voldaan.

Echter, sinds 2012 kunnen gebieden worden aangewezen waar sprake is van structurele grenswaardeoverschrijdingen en op 22 maart 2013 is via de Regeling NIBM rondom Barneveld een dergelijk gebied aangewezen. Dit gebied dat bestaat uit delen van de gemeenten Barneveld, Ede, Renswoude en Scherpenzeel en is weergegeven in figuur 4.25. Uit de monitor van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) is gebleken dat in dit gebied de grenswaarden voor PM10 nog steeds worden overschreden, of zijn de concentraties zo hoog zijn dat vrijwel iedere nieuwe activiteit zal leiden tot nieuwe overschrijdingen. Daarom was het noodzakelijk om in dit gebied de toepassing van de NIBM-grondslag¹⁵ te beperken voor veehouderijen die meer dan 800 kg fijn stof per jaar emitteren. Anders zouden nog meer overschrijdingen van de grenswaarden voor PM10 kunnen plaatsvinden.

Beperking van de toepassing van NIBM betekent niet dat in de aangewezen gebieden geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn voor bedrijven die meer dan 800 kg fijn stof per jaar emitteren. Er blijft een mogelijkheid voor (veehouderij)bedrijven om uit te breiden. Dan moet wel aannemelijk gemaakt moet worden dat:

- Aan de grenswaarden wordt voldaan, of
- Dat er geen sprake is van een verdere verslechtering, of
- Dat een project in het NSL past

4.9 Ontwikkelingen in het beleid

De belangrijkste beleidsmatige ontwikkeling die te verwachten is, is de invoering van de Omgevingswet. Verwacht wordt dat deze in 2019 van kracht zal zijn. De uitwerking van deze ontwikkeling is nog niet voor alle onderdelen ervan even voorspelbaar.

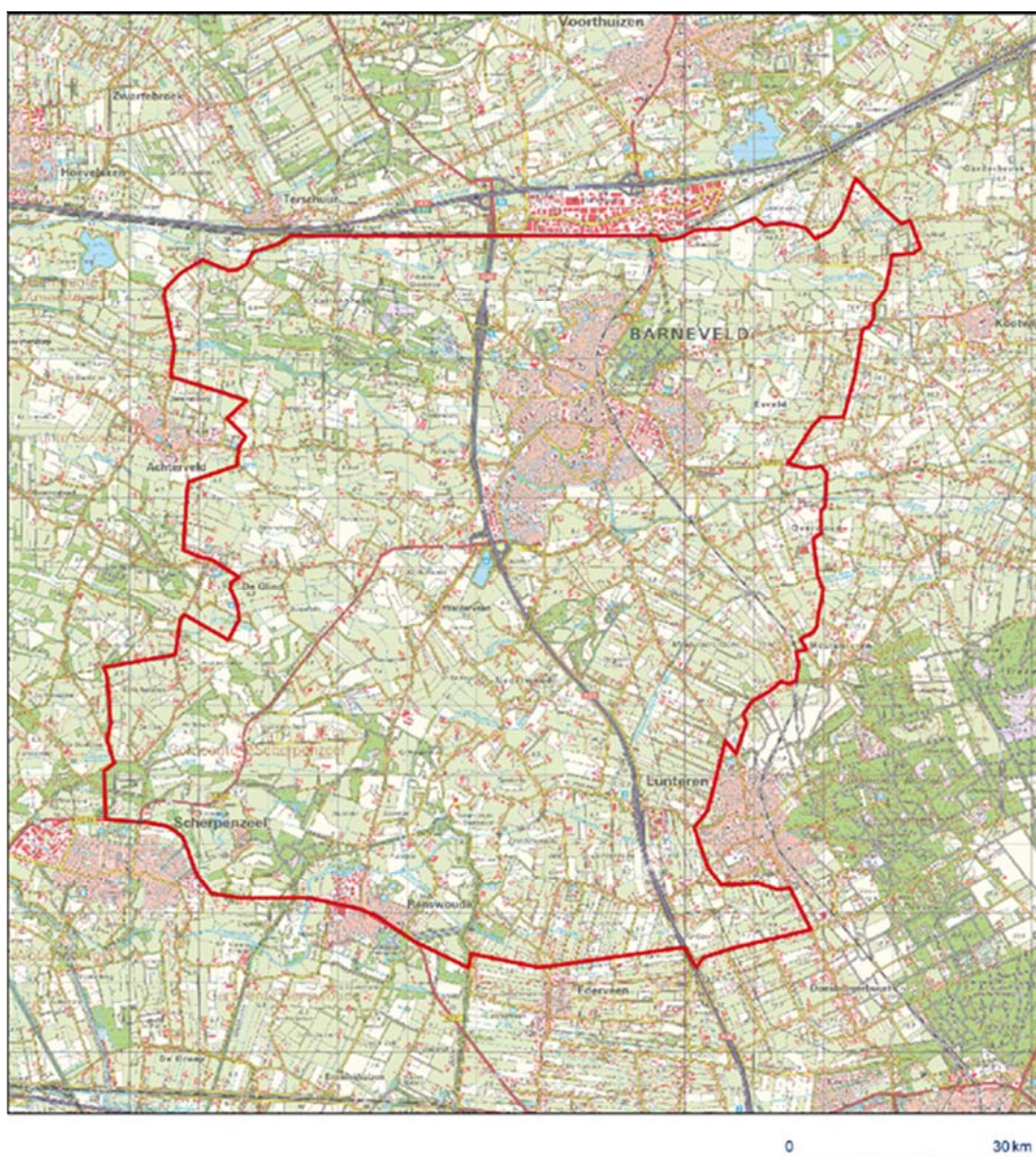
4.9.1 Omgevingswet

Onder de Omgevingswet blijven de emissieregelgeving en de zorg vanuit de natuurbeschermingswetgeving overeind. De Wav wordt opgenomen in de Omgevingswet. Daarbij behoudt de provincie de verantwoordelijkheid om aanvullende kwetsbare natuurgebieden aan te wijzen. De landelijke voorschriften worden vervangen door een beter toegespitst beschermingsniveau, dat per aangewezen gebied door de provincie wordt vastgesteld. Dit sluit beter aan bij de bredere provinciale verantwoordelijkheid voor natuurbescherming en bij het streven om bevoegdheden en verantwoordelijkheden neer te leggen bij één bestuurslaag, die opereert op de juiste schaalgrootte en die zo dicht mogelijk bij de burger staat. Dit biedt provincies bovendien de mogelijkheid om rekening te kunnen houden met de regionale verschillen in de effecten van ammoniakdepositie. Zo zijn natuurgebieden op arme zandgronden bijvoorbeeld gevoeliger voor ammoniak. De duidelijkheid voor boeren blijft hierbij overeind. Als provincies een gebied niet aanwijzen en daarbij het beschermingsniveau vaststellen, hoeft net als nu ook niet te worden getoetst op ammoniak bij de aanvraag van een omgevingsvergunning. Bij de overgang naar dit nieuwe systeem zal een overgangstermijn worden gehanteerd vanaf intrekking van de wet. Dit geeft provincies de gelegenheid om tot een belangenafweging te komen en een eigen regime vorm te geven.

---

¹⁵ NIBM-grondslag: initiatieven die Niet In Betekende Mate (= minder dan 1,2 µg/m³) bijdragen hoeven geen gedetailleerde luchtkwaliteitsberekeningen te overleggen

Om rechtszekerheid te bieden aan bestaande bedrijven zal bij het bepalen van het overgangsrecht rekening worden gehouden met de gevolgen die de nieuwe regels hebben voor de bestaande bedrijven. Over een goede invulling van deze overgang wordt binnenkort overleg gevoerd met onder andere de provincies en het landbouwbedrijfsleven.

Figuur 4.25 Onderdeel 3 van bijlage 5 bij de Regeling Niet In Betekenende Mate Bijdragen (NIBM) (luchtkwaliteitseisen)

4.9.2 Wet ammoniak en veehouderij

Op basis van deze wet hebben de provincies gebieden aangewezen die als zeer kwetsbaar voor verzuring worden gezien. Op basis van art 2.2 geldt dat alleen delen van de EHS¹⁶ als zeer kwetsbaar aangewezen kunnen worden. In de als zeer kwetsbaar aangewezen gebieden, en in een zone van 250 meter daaromheen, geldt dat de emissies van de daar gevestigde veehouderijen niet mogen toenemen. De Wet ammoniak en veehouderij zal in de autonome ontwikkeling worden opgenomen in de Omgevingswet. Dan krijgen gemeenten en provincies de ruimte om hun eigen omgevingswaarden vast te stellen.

4.9.3 Wet geurhinder en veehouderij

Op basis van deze wet kunnen agrarische ondernemers vergunning aanvragen voor een acceptabel geachte geurhinder. Op basis van deze wet kunnen gemeenten gemotiveerd afwijken van de waardes voor geurhinder die in de wet worden gegeven. In de nieuwe Omgevingswet komt de Wet geurhinder en veehouderij terug als separate AmvB. Gemeenten en provincies krijgen de ruimte om hun eigen omgevingswaarden vast te stellen.

---

¹⁶ Na de recente herijking van de natuur in Gelderland wordt de EHS aangeduid als GNN en GO

5 De doorwerking van het milieugeweten

Net als de Omgevingsvisie zelf is deze partiële herziening van de Omgevingsvisie Gelderland (en de daaruit voortvloeiende aanpassingen van de Omgevingsverordening) tot stand gekomen op basis van een proces van co-creatie. In dat proces heeft “het milieugeweten” een (bij)sturende rol gehad. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe deze rol op een aantal onderdelen van de visievorming is ingevuld. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke overwegingen door het milieugeweten zijn ingebracht bij de beoordeling van het oorspronkelijke beleidsvoornemen zoals dat in hoofdstuk 2 globaal is geschetst.

5.1 Het gevolgde proces

Het proces van co-creatie is gestart in de NRD-fase. In deze fase is er vanuit de maatschappelijke omgeving een aantal “bouwstenen” aangeleverd. Deze geven weer hoe de verschillende partijen aankijken tegen een beleid dat (onder voorwaarden) uitgaat van het loslaten van een maximale maat voor bouwpercelen. Dergelijke bouwstenen zijn aangeleverd door de LTO, de GGD, de GNMF en de regio's Achterhoek en FoodValley. In deze NRD-fase zijn ook door andere betrokkenen zienswijzen ingebracht. Op alle ingebrachte zienswijzen is door de provincie gereageerd in een reactienota zoals die op 29 maart 2016 is vastgesteld door GS. Met de verwerking van de ingediende zienswijzen stelt GS deze aanpak voor de Planm.e.r. definitief vast. Voor een verdere toelichting op en uitwerking van het gevolgde proces wordt terugverwezen naar paragraaf 3.2.

Omdat het beleid veel van de Gelderse gemeenten zal gaan vragen is er een ad hoc werkgroep samengesteld die, samen met de provincie zich heeft gebogen over een drietal vragen:

- Hoe zou een “plus” eruit kunnen zien: wat voor soort ruimtelijk relevante maatregelen komen hier voor in aanmerking
- Hoe zou een dialoog met de omgeving bij kunnen dragen aan een gerichte keuze, door de ondernemer, uit het brede scala aan mogelijke maatregelen dat er bestaat
- Hoe kan het GPB het best worden verankerd

Naast deze besprekingen op ambtelijk niveau zijn er met een breed scala aan maatschappelijke organisaties gesprekken geweest. Deze waren soms één op één en soms in een bredere samenstelling. Tijdens deze bijeenkomsten is, steeds op basis van voortschrijdend inzicht, de ambtelijke schets van het GPB tegen het licht gehouden. Tijdens deze gesprekken zijn zo veel mogelijk partijen uitgenodigd om hun standpunt kenbaar te maken.

Vervolgens zijn er, op basis van mogelijke (milieu)knelpunten die tijdens dit proces zijn geconstateerd, een aantal inzichten ontstaan die gevolgen zouden kunnen hebben voor de manier waar de bestuurlijke opdracht van Provinciale Staten door Gedeputeerde Staten het best kan worden ingevuld. Deze inzichten hadden betrekking op de volgende onderdelen:

- De manier waarop volksgezondheid in het beleid wordt betrokken
- De oorspronkelijke wens om volledig afscheid te nemen van de reconstructie
- De wens om een maximale maat helemaal los te laten
- Het nemen van plus-maatregelen bij uitbreidingen in al vigerende bestemmingsplannen

In de volgende paragrafen worden de eerste drie onderdelen aan de orde gesteld. Voor een uitwerking van het laatste onderdeel wordt verwezen naar paragraaf 6.2.

5.2 Volksgezondheid

Een modern veehouderijbedrijf kan langs een groot aantal “vectoren” invloed uitoefenen op de volksgezondheid. Een deel daarvan overlapt met klassieke milieuthema’s (zie ook figuur 7.2).

5.2.1 Overlap met klassieke milieu thema’s

In eerste instantie zijn er de aspecten die als hinderlijk worden ervaren. Dit zijn met name de emissies van geur en geluid. Zoals beschreven in paragraaf 4.6.2 kan (ernstige) hinder zich uiten in een verminderde gezondheid.

Daarnaast zijn er aspecten die meer rechtstreeks ziekmakend zijn. Zo hebben verhoogde concentraties fijn stof aantoonbaar effect op de volksgezondheid. Bij met name kwetsbare groepen, die al last hebben van een verminderde longfunctie, is een verminderde levensverwachting aangetoond, ook beneden de huidige grenswaarde van 40 µg/m³.

De bovenbeschreven emissies van geluid, geur en stof vallen onder de werkingssfeer van de Nederlandse milieuwetgeving. Voor elk van deze aspecten bestaat een vigerend toetsingskader waaraan een bestaand bedrijf, en ook een bedrijf dat uit wil breiden, zal moeten voldoen.

Bij het onderzoek naar de huidige situatie, zoals beschreven in paragraaf 4.4, 4.6 en 4.8 is vastgesteld dat in delen van de regio FoodValley sprake is van een verhoogde blootstelling aan geur en fijn stof. Dit leidt zowel vanuit het perspectief van het leefmilieu, als vanuit het perspectief van de volksgezondheid, tot een situatie die aantoonbaar voor verbetering vatbaar is. De milieukwaliteit, en daarmee ook de gezondheidssituatie, zal in dit gebied kunnen verbeteren door vanuit het GPB in dit gebied aandacht te vragen voor het nemen van aanvullende emissiereducerende maatregelen. Het College van GS streeft ernaar dat dergelijke maatregelen via het GPB zullen worden gerealiseerd.

5.2.2 Endotoxines en zoönosen

Naast de bovenbeschreven klassieke milieuthema's die ook effect hebben op de volksgezondheid worden tegenwoordig "ziekmakers" beschreven die zich minder goed laten vangen in deze milieuthema's. Het betreft het vrijkomen en verspreiden van endotoxines en zoönosen. In paragraaf 4.6.4 is de werking van deze vectoren beschreven, voor zover nu gedocumenteerd.

Vastgesteld is dat op dit moment nog (veel) onderzoek wordt verricht naar de verschillende dosis-effect relaties. Op basis van de nu beschikbare stand der academische kennis is het nog niet goed mogelijk om een toetsingskader vast te stellen dat adequaat ingaat op het verder beperken van de risico's op het verspreiden van deze ziekteverwekkers.

Op dit moment wordt wel uitgegaan van een "veilige" afstand van 250 meter, tussen veehouderijen en woningen, maar ook tussen veehouderijen onderling. Zoals in figuur 4.15 is aangetoond zijn er op beperkte schaal in de provincie Gelderland gebieden aan te wijzen waar structureel sprake is van een afstand van minder dan 250 meter tussen niet grondgebonden veehouderijen. Het verlagen van de staldichtheid in een dergelijk gebied zou een positief effect hebben op de volksgezondheid. Deze positieve gevolgen zijn dan toe te schrijven aan het verlagen van het risico op het verspreiden en ontstaan van besmettelijke ziektes.

Echter, eigen onderzoek uitgevoerd door de regio FoodValley heeft al aangetoond dat de kosten voor dergelijke maatregelen veel hoger zullen uitpakken dan de indicatieve 8 % van de investeringskosten. De kosten van dergelijke maatregelen kunnen oplopen tot ongeveer een kwart of meer van de reguliere investeringskosten. Maatregelen in een dergelijk ordegrrootte passen niet meer binnen de oorspronkelijke doelstellingen en geformuleerd ambities voor het GPB.

Om in dit (beperkte) deel van de provincie toch een positief effect op de volksgezondheid te kunnen bewerkstelligen lijkt het beter om te zoeken naar flankerend beleid, specifiek gericht op de situatie in de FoodValley, invulling gevend aan de beleidsvoornemens die in deze regio al worden voorbereid, buiten het GPB om.

5.2.3 Het ontstaan van resistente bacteriën

Tot slot is er ook nog een kans op het ontstaan van steeds meer resistente bacteriën door de bedrijfsvoering op met name varkens-, kippen- en kalverenbedrijven. Deze vector laat zich echter niet goed vertalen in een ruimtelijk relevante maatregel.

5.2.4 Conclusies

In het oorspronkelijke beleidsvoornemen is opgenomen dat volksgezondheid een integraal onderdeel uit zou kunnen gaan maken van het GPB. Dit heeft zich ook vertaald in door de GGD ingebrachte “bouwstenen” voor het GPB. In de loop van het co-creatieve proces werd echter duidelijk dat er veel samenhang bestaat tussen klassieke milieumaatregelen, verbeteringen in de ruimtelijke kwaliteit en dierenwelzijn enerzijds, en maatregelen die positief uitpakken op de volksgezondheid anderzijds.

Op basis van deze samenhang tussen de verschillende beleidslijnen is besloten om de beleidsuitgangspunten aan te passen en het GPB te beperken tot drie typen maatregelen:

- Milieu
- Ruimtelijke kwaliteit
- Dierenwelzijn (voor zover ruimtelijk relevant)

Vastgesteld is dat door de geconstateerde samenhang het GPB op deze manier ook een positief effect kan hebben op de volksgezondheid. De Gelderse Gezondheidswijzer en/of het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid kunnen een positieve bijdrage leveren aan de dialoog hierover.

Daarnaast is vastgesteld dat in een beperkt deel van de provincie sprake is van een structurele overbezetting van veehouderijen. Er zijn maatregelen denkbaar die deze hoge dichtheid terug kunnen brengen. Echter, vanwege de te verwachten kosten die daarmee gemoeid gaan is het vooralsnog onwenselijk om deze maatregelen onderdeel uit te laten maken van het GPB.

5.3 Ammoniakbuffergebieden

Tijdens de gesprekken zijn alle beleidscategorieën waarvoor nu aanvullend op het Rijksbeleid provinciaal beleid is geformaliseerd, tegen het licht gehouden. Dit betrof het Gelders Natuur Netwerk (GNN), de Groene Ontwikkelingszones (GO), de extensiveringsgebieden / Wav-zone, het Nationaal Landschap, de waardevol open gebieden en de stiltegebieden. Een grondige analyse van de werking van de vigerende regels in de Omgevingsverordening Gelderland leverde op dat alleen in de extensiveringsgebieden de provinciale beschermingsregels gebruik maken van een kwantitatief geformuleerde maximale maat.

Destijds zijn er rondom de meest kwetsbare natuurgebieden extensiveringsgebieden aangewezen door de provincie die daarmee invulling gaf aan de verplichtingen vanuit de Reconstructiewet van destijds. In deze gebieden geldt (nu nog steeds) dat de bij recht toegekende bouwpercelen niet mogen groeien.

Een deel van deze extensiveringsgebieden ligt rondom de vanuit Natura2000 aangewezen speciale beschermingszones.

De rest van de extensiveringsgebieden ligt om kwetsbare natuur die door de provincie, vanuit de werkingssfeer van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), destijds als zeer gevoelig voor verzuring is bestempeld. Opgemerkt wordt dat niet rondom alle Wav-gebieden een extensiveringsgebied is aangewezen. Uit de analyse van de huidige situatie (paragraaf 4.2.2) blijkt dat er nu nog 29 niet grondgebonden veehouderijen zich bevinden binnen (de beschermingszone van 250 meter van) dergelijke Wav-gebieden.

Binnen (de beschermingszone van 250 meter van) de Wav-gebieden waar wel een extensiveringsgebied omheen ligt bevinden zich nu nog ruim 260 niet grondgebonden veehouderijen.

Tijdens het co-creatieve proces is geconstateerd dat als de restricties op de groeimogelijkheden vanuit de reconstructie volledig losgelaten zouden worden, de kans bestaat dat alle ongeveer 300 bedrijven die nu in, of vlakbij, een niet-Natura 2000/Wav-gebied liggen, relatief veel extra verzurende (en eutrofiërende) stoffen gaan emitteren. Vanuit het PAS treedt er weliswaar een remmende werking op, maar de vanwege het PAS beschermde gebieden liggen vaak op relatief grote afstand van de Wav-gebieden waar het hier om gaat.

Vanuit het reconstructiebeleid is er de afgelopen jaren al veel geïnvesteerd in het beschermen van deze gebieden. Zo zijn er een aantal bedrijven actief begeleid bij het uitplaatsen vanuit deze extensiveringsgebieden. Het wegnemen van de huidige restricties rondom deze gebieden zou in de autonome ontwikkeling, waarin de Wav op zal gaan in de Omgevingswet, tot ongewenst effect kunnen hebben dat deze kwetsbare natuur wordt aangetast door verdergaande verzuring (en eutrofiëring).

Op basis van deze bevindingen is besloten om de beleidsuitgangspunten aan te passen. Daartoe worden ammoniakbuffergebieden aangewezen in de provincie. In deze ammoniakbuffergebieden zal gaan gelden dat er bij een verbouwing/verandering geen sprake mag zijn van een toename van de emissies vanuit een individueel bedrijf. De ligging van deze ammoniakbuffergebieden komt overeen met de extensiveringsgebieden die destijds vanuit de reconstructie zijn aangewezen. Op deze manier blijft ten opzichte van de huidige situatie verreweg de grootste bescherming tegen de verzurende werking in stand.

5.4 Een autonome maximale maat

Op dit moment geldt er in Gelderland voor de maximale omvang van een bouwperceel met (niet grondgebonden) veehouderij een maximale maat. Het gestelde maximum hangt af van de gevoeligheid van het gebied en de aard van de veehouderij. Het beleidsvoornemen richt zich erop om in ieder geval voor de niet-grondgebonden veehouderijen in Gelderland niet langer te sturen op een kwantitatieve beperking van dit maximum, maar op een kwalitatieve sturing van de ontwikkelingen.

5.4.1 Een schets van een worst-case scenario in de niet grondgebonden veehouderij

In de provincie Gelderland zijn gebieden aanwezig die vanuit landschaps- of ecologisch perspectief of anderszins niet of minder gevoelig zijn. In principe geldt voor dergelijke gebieden straks dat er vanuit de provincie in principe geen restricties meer zijn met betrekking tot de mate waarin en de wijze waarop de omvang van de dierenverblijfplaatsen kunnen groeien (los van de eis dat ter waarde van ongeveer 8 % aanvullend geïnvesteerd moet worden in duurzaamheid).

In deze casus bespreken we een voorbeeld te illustratie. Vanwege de maatschappelijke discussie over de ontwikkeling van “megastallen” is het onwaarschijnlijk dat een dergelijk scenario op zal treden, maar het lijkt op voorhand niet onmogelijk. Door in dit stadium hier wel aandacht aan te besteden wordt inzichtelijk gemaakt waar bij de implementatie van het GPB tegen aan gelopen kan worden.

De casus betreft een varkenshouder in een bepaalde gemeente die daar nu al een bouwperceel heeft van 2 hectare met daarop in totaal 10.000 m² dierenverblijfplaatsen en een vergunde emissie van 14.000 kg ammoniak per jaar. In omliggende gemeenten heeft hij nog 10-15 vergelijkbare ondernemingen in eigendom¹⁷. Deze ondernemer is van plan uit te breiden in de betreffende gemeente en zoekt naar mogelijkheden die de vigerende wet- en regelgeving hem nog biedt op deze plaats. Hij is van plan om op de bestaande dierenverblijfplaatsen een luchtwasser te plaatsen die 90 % van alle emissies af kan vangen. De emissie vanuit de bestaande stallen neemt daarmee af tot 1.400 kg/jaar.

Als hij vervolgens 90.000 m² nieuwe dierenverblijfplaatsen bijbouwt die gebruik maken van dezelfde technieken als in zijn bestaande stal, komt deze ondernemer uit op in totaal 100.000 m² dierenverblijfplaats (10 keer meer dan in de huidige situatie) met een totale emissie van 14.000 kg ammoniak per jaar. Omdat deze nieuwe emissie gelijk is aan de emissie in de bestaande situatie kan hij voor deze uitbreiding een Natuurbeschermingswetvergunning krijgen. Omdat hij zijn bedrijfsactiviteiten op de andere locaties zal beëindigen neemt het totaal aantal dieren ook niet toe.

---

¹⁷ Deze ondernemer is eigenaar van één van de 15 bedrijven die door het CBS staat geregistreerd met een Standaard Opbrengst van meer dan 3.000.000 euro (zie paragraaf 4.1.1)

Voor geur en geluid zijn maatregelen beschikbaar om ook de nieuwe situatie binnen de milieugebruiksruimte van de omgevingsvergunning te brengen. Op basis van een gangbare vulgraad van 50 %, wat hem in staat stelt om op een brandveilige manier het bouwperceel in te richten en hem ruimte laat voor het aanbrengen van landschappelijke elementen, zal deze varkensboer in de nieuwe situatie een bedrijf hebben met een bouwperceel van 200.000 m² (20 hectare), 10 keer meer dan in de bestaande situatie: een onwaarschijnlijk, echter niet onmogelijk scenario.

Opgemerkt wordt dat een gaswasser met een reinigingsrendement van 90 % wel hoog is, maar dergelijke installaties zijn al wel in gebruik. Tot slot geldt dat, vanwege het bestaande systeem van varkensrechten, deze grote uitbreiding alleen zal kunnen als deze varkensboer veel van zijn andere deellocaties uit productie zal nemen, waardoor het aantal dieren per saldo niet toeneemt. Het is denkbaar dat logistieke, bedrijfshygiënische en organisatorische voordelen zijn te behalen met het oprichten van een dergelijk groot varkensbedrijf. Op grond daarvan is een dergelijke ontwikkeling in de toekomst niet onmogelijk of onrealistisch. Randvoorwaarde is dan meestal wel dat er met wel doordachte architectonische, bouwkundige en landschappelijke maatregelen een goede aansluiting van een gebouw bij het landschap wordt bewerkstelligd. Ook bij een groot gebouw kan dan de indruk van grootschaligheid worden afgezwakt.

5.4.2 Vergelijk met ontwikkelingen eerder en elders

Door het bovengeschetste scenario te plaatsen in het perspectief van ontwikkelingen die zich eerder en elders hebben afgespeeld, wordt een zeker inzicht verkregen in de zaken die bij implementatie van het GPB kunnen spelen.

Vanuit de reconstructie geldt in sommige gebieden nu ook al dat geen maximale maat is opgelegd aan bijvoorbeeld melkveehouderijen in een landbouwontwikkelingsgebied (LOG). Toch moeten we constateren dat er niet of nauwelijks ontwikkelingen hebben plaatsgevonden die zich laten vergelijken met het in paragraaf 5.4.1 geschetste scenario. In de gemeente Bronckhorst heeft zich in het recente verleden wel een vergelijkbare casus aangediend, maar dit voornemen is uiteindelijk (nog) niet verder van de grond gekomen dan een vergunning die is afgegeven vanuit de Nbwet. De ondernemer heeft voornemen bij de gemeente het voornemen nog niet concreet vertaald in een verzoek om het bouwperceel aan te passen. De weerstand uit de directe omgeving heeft hier een remmende werking. Mede in dat licht is het de vraag of een dergelijk verzoek door de gemeente gehonoreerd zal kunnen worden.

Terugkijkend langs een wat historischer tijdspad zijn er parallellen te ontdekken tussen het scenario geschetst in paragraaf 5.4.1 en de ontwikkelingen die de glastuinbouwsector in Nederland heeft doorgemaakt. In de 20ste eeuw zijn de thuis-percelen met glastuinbouw steeds groter geworden. Op een zeker moment is er een concentratiebeleid op gang gekomen omdat er in sommige delen van het land sprake was van aantasting van het landschap. Deze clustering heeft vervolgens een verdergaande verduurzaming op gang gebracht.

Door de steeds groter wordende schaal van de glastuinbouwsector is de verduurzaming van het energieverbruik steeds verder doorontwikkeld. Ondertussen is de grote schaal één van de randvoorwaarden gebleken om moderne glastuinbouw rendabel te kunnen exploiteren. Installaties voor Warmte Kracht Koppeling, Warmte Koude Opslag en CO₂-hergebruik zijn alleen op deze grote schaal rendabel in te zetten. Ook een veilige ontsluiting is beter te organiseren en te realiseren als er sprake is van concentratie.

Uit deze twee voorbeelden blijkt dat nu niet is te voorspellen of het scenario dat in paragraaf 5.4.1 is geschetst op grote schaal zich zal gaan manifesteren. Duidelijk is wel dat als de bedrijfseconomische omstandigheden gunstig genoeg zijn, groei van thuishavens niet ondenkbaar is. Of dit ook vanuit de regionale lange termijnperspectief bezien de meest optimale ontwikkeling is, is nog maar zeer de vraag.

5.4.3 Schets van mogelijke maatregelen die ongewenste effecten kunnen voorkomen

Het scenario zoals geschetst kenmerkt zich door een aantal onwaarschijnlijke maar niet onmogelijke effecten:

- Er zal zeer lokaal sprake kunnen zijn van een heel sterke toename van de verstening; hoe ongewenst dit is hangt grotendeels af van de aard van de gebouwen die worden gerealiseerd en de mate waarin deze worden aangepast aan de kenmerken van de omgeving
- Er zal in ieder geval sprake zijn van een zeer sterke toename van het vrachtverkeer, de ligging van het perceel is bepalend of dit tot ongewenste (onveilige) situaties zal leiden
- Voor wat betreft geur en geluid kan er van uitgegaan worden dat de effecten mitigeerbaar zijn op basis van de vigerende wet- en regelgeving

Er zijn een aantal maatregelen denkbaar die mogelijk ongewenste effecten kunnen voorkomen:

1. Een nieuwe maximale maat

De ultieme maatregel die voorkomt dat bouwpercelen van een dergelijke omvang in de provincie Gelderland tot ontwikkeling zullen komen is het alsnog introduceren van een (nieuwe) maximale maat. In dat geval wordt eigenlijk het huidige beleid dat stuurt op kwantiteit opgerekt en wordt het streven om over te stappen op een kwalitatieve sturing losgelaten.

2. Stal voor stal

In paragraaf 5.2.2 is een mogelijke maatregel die uitgaat van het principe van “een stal voor een stal” vanuit het perspectief van de volksgezondheid aan de orde geweest. Vanuit kostenoverwegingen is een dergelijke maatregel niet goed in te passen binnen de financiële randvoorwaarden die aan het GPB ten grondslag liggen.

In de context van het scenario uit paragraaf 5.4.1 zou een “stal-voor-stal” maatregel kunnen bijdragen aan de verduurzaming van de kwaliteit van het landschap. Ook in deze context geldt echter dat de financiële consequenties dusdanig zijn dat een dergelijke maatregel naar verwachting niet zal gaan werken.

3. Basisvoorschriften voor landschappelijke inpassing

In het huidige beleid gelden randvoorwaarden die gesteld worden aan het landschappelijk inpassen van nieuw te bouwen dierverblijfplaatsen. De provincie zou in het nieuw te formuleren beleid een set basisvoorschriften op kunnen nemen die er voor zorgen dat ook in minder kwetsbare landschappen wordt voorkomen dat de mate van verstening die is beschreven in paragraaf 5.4.1 voor landschappelijk onaanvaardbare situaties zal zorgen. Een dergelijke set basisvoorschriften zal niet kunnen voorkomen dat het landschap ter plaatse verandert, maar niet elke verandering is altijd per se een verslechtering. Een goede toetsing van de bouwplannen is dan wel belangrijk.

4. Monitoring

Er kleven nadelen aan het implementeren van de eerste twee bovengenoemde maatregelen. Ook heeft de werking van een set basisvoorschriften die als derde maatregel is genoemd, zich in de praktijk nog niet bewezen. Tot slot is het in dit stadium ook niet goed te voorspellen of het scenario zoals geschetst in paragraaf 5.4.1 zich wel aan zal dienen. Daarom wordt voorgesteld om als basismaatregel het monitoringsprincipe te koppelen aan het GPB. Door beleidsmatig vast te leggen dat elk jaar zal worden gemonitord welke aanvragen worden ingediend en welke mogelijke ongewenste landschappelijke effecten daar uit voort zullen kunnen vloeien, kan het beleid tijdig worden aangescherpt, mocht de monitor daar aanleiding toe geven.

5. Verkeerskundige randvoorwaarden

Om in ieder geval de geschetste verkeersonveilige situaties te kunnen voorkomen lijkt het, los van de eerste vier geschetste maatregelen, noodzakelijk om randvoorwaarden op te nemen in het beleid waaraan getoetst dient te worden voordat een positief besluit genomen kan / mag worden op het verzoek van een ondernemer tot de vergroting van zijn bouwperceel. Door de gemeenten te stimuleren om een dergelijke toets actief te benutten tijdens de planfase kan worden voorkomen dat er verkeersonveilige situaties zullen gaan ontstaan doordat er bijvoorbeeld een grote stroom zwaar vrachtverkeer zal kruisen met een fietsroute van schoolgaande kinderen.

5.4.4 Conclusie

Voorgaande paragrafen beschrijven mogelijke ontwikkelingen als gevolg van het verlaten van de maximale maat voor bouwpercelen van niet-grondgebonden veehouderijen. De gemeenten hebben de verantwoordelijkheid via bestemmingsplannen goed invulling te geven aan de uitvoering van het GPB, daarbij rekening houdend met optredende effecten.

5.5 Afbakening van de uiteindelijke voorgenomen activiteit

In deze paragraaf wordt de essentie van het GPB kort weergegeven. Deze kan worden opgevat als een samenvatting van de voorgenomen activiteit, die in hoofdstuk 6 en 7 zal worden beoordeeld op doelbereik en mogelijk optredende effecten.

5.5.1 Herformulering van de visie op het beleid

Het huidige Gelderse provinciale ruimtelijke beleid richt zich onder meer op ontwikkelmogelijkheden voor de intensieve veehouderij. Nieuwvestiging van niet-grondgebonden veehouderij is nu niet toegestaan. Uitbreiding in verwevingsgebieden kan alleen voor ten hoogste 1 hectare. Uitbreiding in landbouwontwikkelingsgebieden is tot ten hoogste 1,5 hectare toegestaan.

Gelderland wil dit beleid moderniseren en tegelijk de niet-grondgebonden veehouderij versneld verduurzamen:

- Door ruimtelijke groei van de dierverblijfplaatsen mogelijk te maken op voorwaarde van aanvullende verbeteringen op het gebied van milieukwaliteit, landschappelijke inpassing en dierenwelzijn (voor zover ruimtelijk relevant)
- Door een dialoog in het leven te roepen: de ondernemer ontwikkelt in dialoog met zijn omgeving zijn ideeën tot voorstellen
- Door óók de lokale aandachtspunten integraal mee te laten nemen
- En dat alles zodat de gemeente vervolgens een integrale afweging kan maken of deze plannen bijdragen aan het verduurzamen van het buitengebied
- Binnen de kaders van de vigerende wet- en regelgeving en in lijn met de komende Omgevingswet

Aan gemeenten wordt gevraagd om binnen een nog vast te stellen termijn hun beleid hierop aan te passen. Met het GPB vervalt de provinciale sturing van groei van niet-grondgebonden veehouderij door maximale bouwperceelmaten. Nieuwvestiging en hervestiging van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven blijft niet toegestaan.

In ammoniakbuffergebieden (voormalig extensiveringsgebied) is uitbreiding van niet-grondgebonden veehouderij uitsluitend toegestaan indien de ondernemer aantoont dat de ammoniak- en stikstofemissies op de locatie niet toenemen. Voor het overige gelden in deze ammoniakbuffergebieden dezelfde randvoorwaarden als in het GPB.

5.5.2 Werking van het GPB op hoofdlijnen

Groeiende bedrijven krijgen vanaf het moment dat het GPB is opgenomen in gemeentelijke bestemmingsplannen aanvullende eisen opgelegd. Dan is uitbreiding van een niet-grondgebonden veehouderijbedrijf alleen toegestaan indien één of meer 'maatschappelijke plussen' zijn uitgewerkt in de vorm van een investeringsplan en over de uitbreiding een dialoog met de omgeving is gevoerd. De gemeente maakt afspraken met de ondernemer over de investeringsbijdrage via een privaatrechtelijke overeenkomst inclusief boetebeding, en/of een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan of een omgevingsvergunning.

Het gaat om aanvullende maatregelen op het vlak van ruimtelijke kwaliteit, milieu, en ruimtelijk relevante maatregelen op het gebied van dierenwelzijn. De provincie heeft deze maatregelen in de Omgevingsverordening niet nader uitgewerkt. Wel biedt de provincie enkele handvatten in de Omgevingsvisie over wat onder 'aanvullende' maatregelen wordt verstaan en wat 'gangbare' maatregelen zijn.

Onder het GPB is het mogelijk om, na een gedegen dialoog met de omgeving, een uitbreiding van de dierenverblijfplaatsen toegekend te krijgen als daar voldoende ruimtelijk relevante investeringen tegenover staan. Het GPB zou goed kunnen werken als de volgende stappen worden doorlopen:

1. Een ondernemer schets zijn wensen en legt deze voor aan de gemeente voor een initiële toets
  - a. Als er geen principiële bezwaren zijn kan het proces en de dialoog worden opgestart
  - b. Als die er wel zijn kan het voornemen worden aangepast of ziet de ondernemer er al in dit vroege stadium van af
2. Voldoet het basisplan aan alle vigerende wet- en regelgeving?
  - c. Zo niet, dan moet eerst aan deze randvoorwaarde worden voldaan
  - d. Zo ja, dan wordt vervolgens een Plus-plan uitgewerkt
3. Bevindt de beoogde locatie zich in een aandachtsgebied voor ten minste de volgende aspecten:
  - i. fijn stof (FoodValley)
  - ii. geur (FoodValley)
  - iii. leegstand (Achterhoek)
  - a. Zo ja, dan is het aan de ondernemer om een Plus-plan uit te werken met één of meerdere Plussen die zich richten op het verbeteren van de kwaliteit voor die aspecten
  - b. Zo nee, dan kan de dialoog met de directe omgeving worden voortgezet
4. Voldoet het Plus-plan aan de door de gemeente vast te stellen criteria?
  - e. Zo ja, dan kan de dialoog met de directe omgeving worden afgerond
  - f. Zo nee, dan dient het Plus-plan verder te worden uitgewerkt
5. Herkent de omgeving zich in het voorgestelde Plus-plan?
  - g. Als er voldoende herkenningspunten zijn dan volgt de ambtelijke afhandeling
  - h. Als er geen / onvoldoende herkenningspunten zijn dan dient het Plus-plan nog verder uitgewerkt te worden

Het genoemde Plus-plan zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit één of twee van de volgende maatregelen uit de categorieën ruimtelijke kwaliteit, milieu of dierenwelzijn:

Ruimtelijke kwaliteit

Hier gaat het om maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende maatregelen zijn bijvoorbeeld aanvullende investeringen in:

- Aanvullende streekeigen beplanting
- Fruitbomen
- Loop- en wandelpaden
- Bezichtigingsruimte
- Bijdrage aan een ecologische verbindingzone
- Sloop van vrijkomende agrarische bebouwing

Milieu

Ook hier gaat het om maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende investeringen zijn bijvoorbeeld:

- Stof emissiereductie
- Geur emissiereductie
- Ammoniak emissiereductie
- Geluidsisolatie

Het gaat bij aanvullende maatregelen niet om de gangbare emissiereducerende technieken of gangbare BBT. Wat gangbaar is, is onder meer omschreven in artikel 1.1 van de Wabo. Dit verschilt per diersoort, per jaar en per gebied. De ondernemer moet aantonen waarom zijn maatregel voor een plus in aanmerking komt, en moet dat expliciet maken. Het is aan de gemeente om deze afweging te beoordelen.

Dierwelzijn

Hier gaat het om fysieke maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende ruimtelijk relevante maatregelen zijn bijvoorbeeld gericht op:

- Oppervlakte per dier
- Groepsgrootte
- Stalinhoud
- Voorkomen hittestress
- Schuurvoorziening
- Erfverharding
- Hygiënesluis
- Mestafvoerpunten

Voorbeelden van maatregelen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn zijn ook te vinden in de Maatlat Duurzame Veehouderij en het Beter Leven Keurmerk (sterrensysteem) en Milieukeur. Deze certificaatsystemen zijn waardevol omdat die aangeven wat in algemeenheid duurzamere stalconcepten zijn. Deze certificaatsystemen geven ondernemers houvast om duurzamere stalconcepten toe te passen door fiscaal voordeel te bieden. De controle op de uitvoering van de maatregelen wordt door een onafhankelijke instantie uitgevoerd.

Jaarlijks worden deze systemen met stakeholders en ondernemers besproken en vinden actualisaties plaats.

5.5.3 Vrijheidsgraden die nog over zijn: scenario's binnen de varianten

Hierboven is de werking van het GPB op hoofdlijnen geschetst. Deze contouren zijn het resultaat van het co-creatieve proces en de politiek-bestuurlijke besluitvorming die in de eerste helft van 2016 heeft plaatsgevonden. Binnen deze hoofdlijnen zijn nog varianten en scenario's denkbaar die onder andere gevolgen kunnen hebben voor het doelbereik (en de effecten) van het uiteindelijk vast te stellen beleid. In het volgende hoofdstuk zal hier onderzoek naar worden gedaan. De twee varianten op het beleid zijn afgebakend in hoofdstuk 3. In variant 2 heeft het GPB betrekking op uitbreidingen van het bouwperceel. In variant 3 heeft het GPB betrekking op elke uitbreiding van de bebouwing binnen de bestaande planologische ruimte.

Binnen de varianten zijn scenario's ontwikkeld en die hebben met name betrekking op:

- De ondergrens van het beleid: vanaf welke omvang gaat het beleid werken
- De rol die de dialoog toebedeeld krijgt
- De wijze waarop het beleid wordt verankerd

6 Doelbereik

Tijdens het proces van co-creatie is duidelijk naar voren gekomen dat het algemene principe van het Plussenbeleid op verschillende manieren gerealiseerd zou kunnen worden. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste (beleids)keuzes benoemd en beoordeeld op de mate waarin verwacht wordt dat het uiteindelijk doel (i.c. de verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderij) bereikt kan worden.

6.1 Waar gaat dit hoofdstuk over

In dit hoofdstuk wordt het in de NRD aangekondigde onderzoek naar het doelbereik gepresenteerd. De wijze waarop de algemene principes van het GPB in de Omgevingsvisie Gelderland en de Omgevingsverordening worden verwerkt, is namelijk deels bepalend voor de mate waarin en de snelheid waarmee, het uiteindelijke doel van het beleid bereikt kan worden. In paragraaf 5.5.3 is geschetst op welke gebieden er scenario's zullen worden ontwikkeld binnen de twee varianten op het beleid. Hier wordt in dit hoofdstuk verder op in gegaan.

Als het beleid uiteindelijk wordt gerealiseerd, los van de snelheid waarmee het gerealiseerd wordt, zijn er ook (neven)effecten te verwachten voor een aantal aspecten zoals ook benoemd in de NRD. In hoofdstuk 7 van dit planMER worden deze effecten beschreven, los van het doelbereik wat in dit hoofdstuk aan de orde komt.

6.2 De ondergrens van het werkingsgebied

In het oorspronkelijke beleidsvoornemen is er van uit gegaan dat de niet benutte planologische uitbreidingsruimte buiten de werkingssfeer van het GPB zou blijven. Onder andere vanuit de zienswijzen die zijn ingebracht op de NRD, is door een deel van de betrokken partijen gevraagd om te onderzoeken wat de gevolgen zouden zijn als hier van af wordt geweken. De twee varianten op het beleid kenmerken zich elk door een fundamenteel verschil in de ondergrens van het werkingsgebied. Binnen deze twee varianten zijn nog "implementatie-scenario's" denkbaar.

6.2.1 Toelichting op de werkingssfeer van variant 2 en variant 3

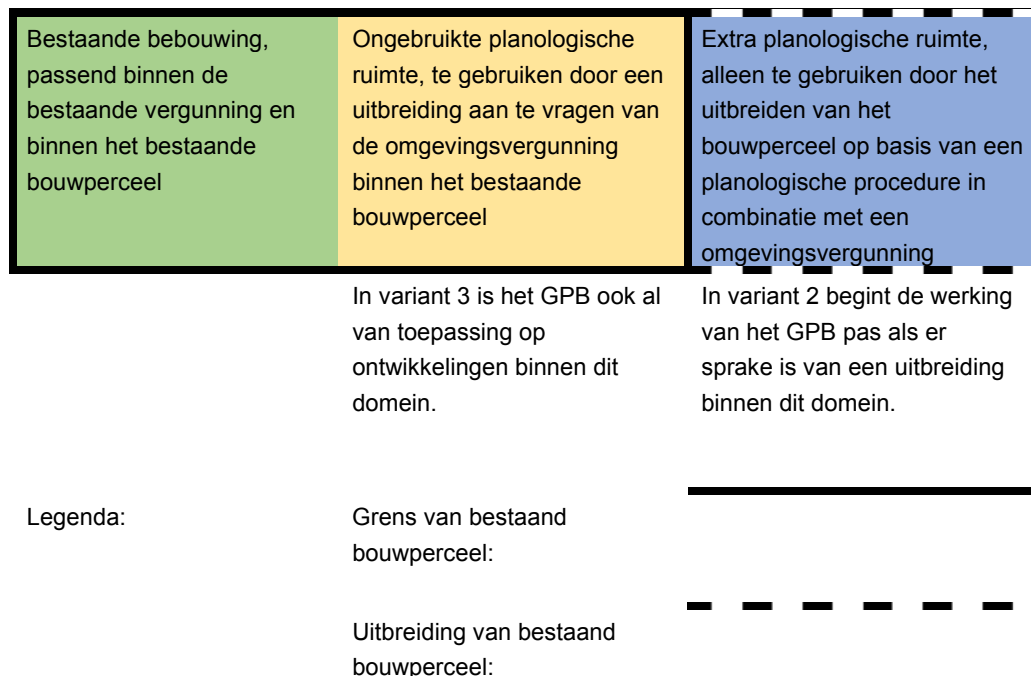
In variant 2 geldt dat het GPB betrekking heeft op ontwikkelingen die nog niet uitgewerkt zijn in een vigerend bestemmingsplan of waarvoor een aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk is¹⁸. Pas als er sprake is van een noodzaak om, op basis van een bestemmingsplanprocedure het vigerende bouwperceel uit te breiden, worden de randvoorwaarden van het GPB van kracht.

In variant 3 geldt dat elke uitbreiding van de bestaande agrarische bebouwing onderhavig is aan de randvoorwaarden van het GPB. Dus uitbreidingen van de bestaande bebouwing binnen bestaande bouwblokken op basis van een omgevingsvergunning (benutten van de planologische ruimte die in het vigerende bestemmingsplan al is toegekend).

---

¹⁸ Ook de niet benutte planologische ruimte die via wijzigingsbevoegdheden kunnen worden ingevuld vallen hieronder

In de onderstaande figuur wordt de werkingssfeer van variant 2 en variant 3 geschetst.

Figuur 6.1 Schematische uitleg van de reikwijdte van de werkingssfeer van variant 2 en variant 3

6.2.2 Schets van de ontwikkelde scenario's

Binnen de twee varianten zijn een drietal scenario's denkbaar die betrekking hebben op de drempel waarboven het GPB in werking treedt. Voor de analyse van het doelbereik in het MER geldt de termijn waarop het overgangsrecht zal zijn afgelopen (en het GPB volledig door alle gemeenten geïmplementeerd zal moeten zijn) geen onderdeel heeft uitgemaakt van de beschouwing.

In scenario 2A is geen sprake van een drempel. In scenario 2A geldt dus dat voor elke uitbreiding van het nu vigerende bouwperceel het GPB van toepassing is. In scenario 3A geldt dat voor elke uitbreiding van de nu vergunde agrarische bebouwing het GPB toegepast dient te worden.

In scenario 2B geldt een relatieve drempel waaronder het GPB niet van kracht zal zijn. In scenario 2B geldt dus dat voor een uitbreiding met meer dan 'x procent' van het nu vigerende bouwperceel het GPB toegepast dient te worden. In scenario 3B geldt dat voor een uitbreiding van meer dan 'x procent' de nu vergunde agrarische bebouwing het GPB toegepast dient te worden.

In scenario 2C geldt een drempel van 1 ha¹⁹. In scenario 2C geldt dus dat pas voor een uitbreiding van het nu vigerende bouwperceel het GPB toegepast dient te worden, als het bouwperceel groter of gelijk is dan 1 ha. In scenario 3C geldt dat pas voor een uitbreiding van de nu vergunde bebouwing het GPB toegepast dient te worden als de bebouwing groter of gelijk is dan 1 ha.

Er worden geen effectverschillen op de verschillende milieuaspecten verwacht tussen deze scenario's (hoofdstuk 7). Daarom blijft het onderzoek beperkt tot een analyse van het doelbereik en komen deze scenario's niet meer terug in hoofdstuk 7.

6.2.3 Analyse van het te verwachten doelbereik

Zoals is aangetoond in paragraaf 4.1 is sprake van een aanhoudende schaalvergroting in de sector. Gebaseerd op voorspellingen van onder andere het CBS is het einde van deze schaalvergroting nog niet in zicht. Omdat het aantal dieren (vooralsnog) niet kan toenemen hangt hiermee samen dat het aantal operationele bouwpercelen elk jaar met 3 tot 5 % verder af zal nemen.

Dit betekent dat in beide varianten, en in al de drie scenario's, uiteindelijk sprake zal zijn van een groei van de percelen tot een omvang die valt binnen de reikwijdte van het GPB. Het uiteindelijke doel van het beleid, de verduurzaming van de sector, wordt dus in alle gevallen bereikt. Echter, de snelheid waarmee het doel bereikt zal kunnen worden verschilt tussen de varianten en de scenario's.

6.2.4 De te verwachten snelheid van het doelbereik bij variant 2

De snelheid waarmee uiteindelijk het doel zal worden bereikt bij variant 2 hangt voor een deel af van de omvang van de ongebruikte planologische ruimte, en de verdeling ervan binnen de sector. Als sprake is van veel ongebruikte planologische ruimte binnen de vigerende bouwpercelen zal er vertraging optreden in de snelheid waarmee de verduurzaming merkbaar zal zijn: in variant 2 is namelijk ruimte om deze ongebruikte ontwikkelmogelijkheden buiten het GPB om in gebruik te nemen.

Scenario A

In scenario A geldt geen drempel. Voor elke uitbreiding van een bouwperceel geldt het GPB, ook als het een bouwperceel van marginale omvang betreft. De duurzaamheidswinst die vervolgens bereikt wordt na een relatief complex proces, is beperkt. De belangrijkste beperking van de snelheid waarmee het beleidsdoel bereikt kan worden (verduurzaming van de sector), komt voort uit het feit dat het beleid in variant 2 niet geldt voor uitbreidingen binnen het bouwperceel.

---

¹⁹ Een analyse op basis van de Standaard Opbrengst laat zien dat bedrijven met een omvang tussen 0,5 - 1,0 ha voldoende kunnen renderen als éénmansbedrijf

Scenario B

In scenario B geldt een relatieve drempel. Een dergelijke drempel zorgt ervoor dat initiatieven van beperkte omvang, waar mogelijk minder duurzaamheidswinst bewerkstelligd kan worden, niet beoordeeld behoeven te worden met behulp van een relatief complex proces. Ook bij scenario B geldt dat de belangrijkste beperking van de snelheid waarmee het beleidsdoel bereikt kan worden, voortkomt uit het feit dat het beleid in variant 2 niet geldt voor uitbreidingen binnen het bouwperceel.

Scenario C

In scenario C geldt een drempel van 1 ha. Deze drempel zorgt ervoor dat alleen op bedrijven die al een zekere omvang bereikt hebben, de principes van het GPB gaan gelden. Op de kleinere bedrijven kan mogelijk ook minder duurzaamheidswinst bewerkstelligd worden. Ook bij scenario C geldt dat de belangrijkste beperking van de snelheid waarmee het beleidsdoel bereikt kan worden, voortkomt uit het feit dat het beleid in variant 2 niet geldt voor uitbreidingen binnen het bouwperceel.

De conclusie is dat variant 2 zorgt voor een minder snelle verduurzaming van de sector. Dit komt doordat het nog even duurt eer de nog niet benutte planologische ruimte is opgevuld. Er zijn geen gegevens direct beschikbaar over de omvang en de verdeling van deze "buffer", zodat niet goed te voorspellen is wanneer de rek eruit zal zijn. Duidelijk is wel dat er bij scenario B en C sprake is van een nog langzamere voortgang van de verduurzaming dan in scenario A.

6.2.5 De te verwachte snelheid van het doelbereik bij variant 3

In variant 3 gelden de beleidsvoorwaarden in principe voor elke uitbreiding van de agrarische bebouwing. Omwille van de uitvoerbaarheid zullen in deze variant alle gemeenten, binnen de periode waarin het overgangsrecht geldt, de vigerende bestemmingsplannen aan moeten passen²⁰. Op dat moment zal er met elke uitbreiding (boven een eventuele drempel) direct sprake zijn van een verdere voortgang van de verduurzaming van de sector.

Scenario A

In scenario A geldt geen drempel. Voor elke uitbreiding van de agrarische bebouwing geldt het GPB, ook als het een uitbreiding van marginale omvang betreft. De duurzaamheidswinst die vervolgens bereikt wordt na een relatief complex proces, is beperkt.

Scenario B

In scenario B geldt een relatieve drempel. Deze drempel zorgt ervoor dat initiatieven van beperkte omvang, waar mogelijk minder duurzaamheidswinst bewerkstelligd kan worden, niet beoordeeld behoeven te worden met behulp van een relatief complex proces.

---

²⁰ Als de nu vigerende bouwpercelen in de bestemmingsplannen in stand blijven, wordt in deze variant het GPB ook van toepassing op een vergunningaanvraag waar normaal gesproken zonder GPB (variant 3) geen aanpassing van het bestemmingsplan voor nodig is

Scenario C

In scenario C geldt een drempel van 1 ha. Deze drempel zorgt ervoor dat alleen op bedrijven die al een zekere omvang bereikt hebben de principes van het GPB gaan gelden. Maar een dergelijke drempel zorgt er ook voor dat alle bouwpercelen van rond de 0,5 ha voorlopig buiten de werking van het beleid blijven. Dit scenario remt dus in zekere mate de snelheid waarmee de doelen van het beleid bereikt zullen worden. De omvang van deze remmende werking is niet goed vast te stellen omdat de verdeling van de bouwpercelen met een omvang van minder dan 1 ha niet goed bekend is op provinciaal niveau.

De conclusie is dat in variant 3 de doelstellingen van het beleid het snelst gerealiseerd zullen kunnen worden. Er is niet of nauwelijks een rem op de snelheid van het doelbereik omdat het beleid ook zal gelden voor de nog niet benutte planologische ruimte.

6.3 Dialoog

Het beleid gaat ervan uit dat een dialoog met de omgeving richting geeft aan de lokale behoefte aan verduurzaming. In de verordening (pre-concept d.d. 31 mei 2016) zal worden vastgelegd dat de onderbouwing van elk besluit dat een uitbreiding mogelijk maakt vergezeld moet gaan van een verslag van de dialoog zoals die is gevoerd. Van belang is dat zorgvuldigheid wordt betracht waarbij er oog is voor alle belangen.

Opgemerkt wordt dat er in de huidige situatie (nog) geen juridische grondslag is voor een verstrekkende rol van een dialoog in de besluitvorming. In de autonome ontwikkeling (te weten het tot stand komen van de nieuwe Omgevingswet) lijkt de rol van de dialoog wel benoemd te gaan worden, maar op basis van de huidige inzichten zal ook in de autonome ontwikkeling de uitkomst van een dialoog met de omgeving geen weigeringsgrondslag zijn voor het besluit op een in te dienen aanvraag.

6.3.1 Schets van de beleidskeuzes

De mate waarin een dialoog kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. Daarom wordt er in deze paragraaf geen onderscheid gemaakt tussen deze twee varianten. Wel worden er vier scenario's onderscheiden voor de manier waarop de dialoog met de omgeving een rol toegekend kan krijgen in het GPB:

1. De dialoog wordt volledig vormvrij gelaten, de enige randvoorwaarde in dit scenario is dat een aanvrager moet documenteren dat er een dialoog heeft plaatsgevonden in het voortraject
2. In de Omgevingsvisie Gelderland kan, ter inspiratie van betrokkenen, een beeld worden geschetst van de manier waarop een dialoog vormgegeven zou kunnen worden
3. In het GPB kunnen door de provincie randvoorwaarden worden meegegeven aan de gemeenten waaraan de kwaliteit van de dialoog getoetst kan worden als onderdeel van de beoordeling van een aanvraag
4. De provincie kan (in ieder geval in de eerste jaren dat het GPB van kracht is) de dialoog zelf faciliteren en (deels) zelf organiseren

Eerste duiding: in alle vier de scenario's is sprake van een dialoog. Daarmee wordt in ieder geval voldaan aan deze vereiste. Kwaliteitsverschillen tussen de dialoogvormen zijn lastig te voorspellen. Gelet op het streven naar meer eigen initiatief, een grotere verantwoordelijkheid bij burgers en 'minder overheid', lijkt scenario 1 het meest passend binnen de tijdgeest. Scenario 4 biedt wel een goede structuur en duidelijkheid, zeker in het begin. In de scenario's 2 en 3 blijft de provincie eveneens een rol hebben, van faciliterend tot het schepen van randvoorwaarden. Ook combinaties van scenario's zijn denkbaar. Naar verwachting is niet sprake van grote verschillen tussen de scenario's en zijn dientengevolge ook de verschillen per scenario ten aanzien van effectiviteit van het doelbereik niet duidelijk onderscheidend. In onderstaande paragraaf wordt de analyse van het te verwachte doelbereik wat verder uitgewerkt.

6.3.2 Analyse van het te verwachte doelbereik

Voor elk van de vier beschreven scenario's geldt dat er nu, en in de voorzienbare toekomst, nog geen juridische grondslag is op basis waarvan de uitkomst van een dialoog met de (maatschappelijke) omgeving een weigeringsgrondslag kan zijn voor het beoordelen van een aanvraag door een ondernemer. Dat betekent dat er geen onderscheidend vermogen is met betrekking tot het doelbereik van de vier verschillende scenario's. Er zijn echter wel verschillen tussen deze vier scenario's, maar die hebben met name betrekking op de manier waarop het proces in de aanloop naar de besluitvorming zich zal voltrekken.

In scenario 1 laat de overheid (bijna) alle regie los en ligt (de kwaliteit van) de dialoog in de handen van de initiatiefnemer. Deze heeft in principe baat bij een dialoog van goede kwaliteit omdat daarmee mogelijke maatschappelijke weerstand kan worden ondervangen. Echter, een weerstand op principiële gronden kan door bijna geen enkele dialoog worden weggenomen.

Als de provincie in scenario 2 een beeld schetst van hoe een dialoog een rol zou kunnen vervullen in de planvorming kan dit inspirerend werken op de betrokken partijen. Echter, ook in dit scenario geldt dat principiële bezwaren zich niet weg laten praten.

In scenario 3 geeft de provincie strikte richtlijnen mee aan de gemeenten met betrekking tot de randvoorwaarden die de gemeenten aan een dialoog zouden moeten verbinden. Een dergelijke centrale regie draagt het risico in zich, dat er minder ruimte is voor lokale inzichten. De dialoog lijkt toch vooral van voordeel te kunnen zijn door juist zo veel mogelijk ruimte te bieden aan lokale inzichten. Daarom lijkt een dergelijk sterk centraal gestuurd scenario minder wenselijk, los van het feit dat ook dit scenario geen antwoord heeft op het wegnemen van principiële bezwaren.

De centrale aansturing (en faciliterende werking) die zeker in het begin uit zal gaan van scenario 4 draagt bij aan de uniformiteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid. Dit kan het draagvlak bij de betrokken partijen vergroten wat een positief effect kan hebben op de bereidheid om mee te doen en daarmee op het uiteindelijke doelbereik. Echter, ook dit scenario biedt geen antwoord op mogelijk aanwezige principiële bezwaren. Los van de mogelijke financiële knelpunten biedt dit scenario wel de meeste kansen op succes.

Opgemerkt wordt dat in de provincie Friesland, de werking van de methodiek die is gericht op het verbeteren van landschappelijke inpassing (de Nije Pleats) een redelijk succesvolle start heeft kunnen maken, mede doordat er in het begin sprake is geweest van een centrale processturing vanuit de provincie. Na enige jaren kon daar de regie succesvol worden verlegd naar de gemeentes omdat toen aan betrokken partijen duidelijk was hoe de methode het beste gebruikt kan worden.

6.4 Verankering

De manier waarop het beleid wordt verankerd kan gevolgen hebben voor de mate waarin het uiteindelijke doel wordt bereikt. In de visie van de provincie staat beschreven dat er in principe een voorkeur bestaat voor “verleiden” boven “verplichten”.

6.4.1 Schets van de beleidskeuzes

De mate waarin de wijze van verankering kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. Daarom wordt er in deze paragraaf geen onderscheid gemaakt tussen de twee varianten. Wel worden er drie scenario's onderscheiden voor de manier waarop het GPB verankerd zou kunnen worden:

1. Door het beleid te beschrijven in de Omgevingsvisie, en niet of nauwelijks te vertalen in de Omgevingsverordening is er sprake van het verleiden van de betrokken partijen
2. Door een deel van de beleidsvoornemens op te nemen in de Omgevingsverordening wordt het GPB deels dwingend voorgeschreven
3. Door alle onderdelen van het GPB te vertalen in de Omgevingsverordening wordt het beleid dwingend opgelegd aan de betrokken partijen

6.4.2 Analyse van het te verwachten doelbereik

In de huidige Omgevingsvisie is een ladder voor duurzaam ruimtegebruik opgenomen. Het gebruik van deze ladder is echter niet verankerd in de Omgevingsverordening. De ervaring leert dat de provinciale ladder, in tegenstelling tot de wettelijk voorgeschreven ladder van duurzame verstedelijking, in de praktijk niet of nauwelijks wordt toegepast. Dat betekent dat het doel dat werd beoogd bij het opstellen van de ladder voor duurzaam ruimtegebruik niet, of in ieder geval slechts gedeeltelijk, gehaald kan worden. Deze constatering lijkt er voor te pleiten om zo veel mogelijk onderdelen van het GPB expliciet in de Omgevingsverordening op te nemen. Het is echter nog maar de vraag of de casus van de ladder voor duurzaam ruimtegebruik zich laat vertalen naar de manier waarop de mate van verankering impact zal hebben op het doelbereik van het GPB. Het bereiken van het doel wordt namelijk ook bepaald door de mate waarin betrokken partijen voordeel kunnen halen bij beleid. Als het beleid voldoende “verleidelijk” is zal het effectief kunnen zijn.

Voor het GPB lijkt te gelden dat het vergroten van de schaal van de bedrijfsvoering voldoende voordelen zal bieden op het vlak van:

- Een efficiënte bedrijfsvoering
- Mogelijkheden voor het doorvoeren van maatregelen die het dierenwelzijn vergroten
- Het nemen van emissiebeperkende maatregelen
- Het doorvoeren van energiebesparende maatregelen zoals warmte-koude opslag
- Het samenvoegen van nu nog apart opererende bedrijfsonderdelen

In de provincie Noord-Brabant wordt er al in substantiële mate gebruik gemaakt van een regeling die inzet op verduurzaming van de bedrijfsvoering, zelfs zonder dat er sprake is van de groeimogelijkheden die het GPB zal gaan bieden. Daarmee is aangetoond dat de sector inzet op verduurzaming van de bedrijfsvoering voldoende voordelen kan bieden. Er lijken dus geen redenen te zijn om aan te nemen dat er onvoldoende voordeel te behalen zal zijn bij het nemen van maatregelen die een duurzame bedrijfsvoering bevorderen, ook als deze niet dwingend worden voorgeschreven.

Het tweede scenario kent echter een aantal operationele voordelen boven het volledig loslaten van de sturende werking van de verordening. Door de essentiële onderdelen van het beleid wel dwingend in de verordening op te nemen, wordt de betrokken partijen niet de ruimte gelaten om hier pas op in te spelen zodra de terugverdientijd voldoende kort is geworden. Een keuze voor scenario 2 zal het uiteindelijke doelbereik niet heel veel groter maken dan dat van scenario 1, maar de snelheid waarmee het doel bereikt zal worden zal er wel door worden vergroot.

Bij het in scenario 3 volledig dwingend opleggen van alle beleidsonderdelen wordt een nieuw risico geïntroduceerd, namelijk dat de mogelijkheden tot het aanbrengen van lokale nuances in het beoordelen van de ingediende initiatieven te veel verloren zal gaan. Dat betekent dat er een reële kans bestaat dat er uiteindelijk kansen worden gemist tot optimalisering van het beleid. Door in te spelen op de regionale verschillen die er in de huidige situatie bestaan binnen de provincie, worden deze kansen zo goed mogelijk aangewend om het uiteindelijke doel (het verduurzamen van de intensieve veehouderij) te behalen.

6.5 Samenvatting van het te verwachten doelbereik

Het toetsen van het doelbereik van het GPB heeft met name betrekking gehad op:

- De ondergrens van het beleid: vanaf welke omvang gaat het beleid werken
- De rol die de dialoog toebedeeld krijgt
- De wijze waarop het beleid wordt verankerd

De ondergrens van het beleid

De conclusie is dat bij variant 2 en variant 3 uiteindelijk het doel van verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderijsector behaald zal kunnen worden. Echter, de snelheid waarmee het doelbereik zal worden bereikt zal bij variant 3 beduidend hoger zijn. Een scenarioanalyse binnen variant 3 heeft opgeleverd dat als er helemaal geen drempel geldt waaronder het beleid werkt, de beleidsdoelen het snelst gehaald zullen worden. Dit scenario heeft echter beperkingen met betrekking tot de flexibiliteit van de bedrijfsvoering van de betrokken ondernemers. Een dergelijke drempel kan er voor zorgen dat er nog steeds een redelijke snelheid gerealiseerd kan worden zonder dat de flexibiliteit van de bedrijfsvoering teveel onder druk komt te staan.

Rol van de dialoog

De mate waarin een dialoog kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. Een scenarioanalyse toont aan dat een centrale facilitering die zeker in het begin uit zal gaan van een actieve aansturing van de dialoog vanuit de provincie bij kan dragen aan de uniformiteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid. Dit kan het draagvlak bij de betrokken partijen vergroten wat een positief effect kan hebben op de bereidheid om mee te doen en daarmee op het uiteindelijk doelbereik. Echter, ook dit scenario biedt geen antwoord op mogelijk aanwezige principiële bezwaren. Los van de mogelijke financiële knelpunten biedt dit scenario wel de meeste kansen op een aantoonbare meerwaarde voor wat betreft het bereiken van verduurzaming van de omgevingskwaliteit op het vlak van leefbaarheid en milieu.

Mate van verankering

De mate waarin de wijze van verankering kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. Wat betreft het doelbereik van de scenario's voor de verankering van het beleid geldt dat een gedeeltelijke verankering van het GPB in de Omgevingsverordening het gunstigst lijkt te zijn voor zowel de uiteindelijke mate waarin het doel bereikt wordt, als de snelheid waarmee de doelstellingen gerealiseerd zullen worden.

7 Milieueffecten

Naast de verschillen in doelbereik die in hoofdstuk 6 zijn benoemd, geldt dat als gevolg van een verdergaande schaalvergroting van de niet grondgebonden veehouderijsector milieueffecten te verwachten zijn. In dit hoofdstuk worden deze effecten op hoofdlijnen beschreven.

7.1 Ecologie

In bijlage 7 is een passende beoordeling opgenomen die in detail de ecologische toetsing van het voorgenomen beleid weergeeft. In deze paragraaf wordt de essentie ervan kort samengevat.

7.1.1 Geografische samenhang van de verschillende beschermingsregimes

In figuur 5.3 van de passende beoordeling zijn alle bedrijven weergegeven die binnen een zone van 250 meter van beschermde natuur liggen, maar buiten de beschermende werking van het PAS of de Wav. In heel Gelderland gaat het om ruim 500 bedrijven. Ontwikkelingen op deze bedrijven kunnen gevolgen hebben voor de verzuring in de natuur die er dicht bij ligt.

Echter, van het areaal met de kwetsbare natuur in Gelderland geniet ongeveer 85 % goede bescherming vanuit Natura 2000 en/of de Wav. De bovengenoemde 500 bedrijven kunnen dus invloed uitoefenen op de overige 15 % van de in Gelderland beschermde natuur. Maar deze is minder kwetsbaar, en is voor een deel ook niet gevoelig voor verzuring en/of vermesting.

7.1.2 Verzuring en eutrofiëring in Natura 2000-gebieden

De in omvang en reikwijdte meest verstorende effecten zijn die van verzuring en vermesting door stikstofdepositie vanuit de uitbreidingen van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven. Deze effecten worden in het kader van het PAS beoordeeld. Dat programma borgt ook dat geen significant negatieve effecten op de kwalificerende habitats en andere instandhoudingsdoelstellingen op zullen kunnen treden. Uitgangspunt is namelijk dat elke uitbreiding van een niet-grondgebonden veehouderijbedrijf in Gelderland getoetst moet worden aan het PAS, ongeacht de afstand tot Natura 2000-gebieden. In de praktijk zal dit betekenen dat lang niet altijd initiatieven tot uitbreidingen uitvoerbaar zijn.

7.1.3 Overige verstorende aspecten in Natura 2000-gebieden

In de passende beoordeling wordt ingegaan op de volgende aspecten die mogelijk verstorend kunnen werken op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden:

- Oppervlakteverlies
- Verdroging
- Verstoring door geluid
- Verstoring door licht
- Verstoring door trillingen
- Optische verstoring
- Verstoring door mechanische effecten

In de passende beoordeling wordt aangegeven dat de ecologische gevolgen van elk concreet voornemen apart beoordeeld dienen te worden. Deze passende beoordeling van het beleidsvoornemen geldt niet als de passende beoordeling voor de initiatieven die op basis van het GPB tot stand zullen komen. De conclusie is dat alle beschreven versturende effecten mitigeerbaar zijn, mede vanwege de beperkte effectafstanden. De verwachting in dit stadium is dat daarbij significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten. Mogelijk kan er een geringe verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats of leefgebieden van soorten optreden, maar deze zal vergunbaar zijn. De beoordeling voor Natura 2000-gebieden in de passende beoordelingsfase valt neutraal (0) uit.

7.1.4 Bescherming tegen verzuring in de Wav-gebieden

In de passende beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen drie soorten Wav-gebieden:

- Wav-gebieden in, of op korte afstand van, een Natura 2000-gebied
- Wav-gebieden op grotere afstand van Natura 2000-gebieden, omgeven door een extensiveringsgebied
- Wav-gebieden op grotere afstand van een Natura 2000-gebied, zonder dat er sprake is van een extensiveringsgebied

Bij de beoordeling van de mogelijk verzurende werking van het voorgenomen beleid komt de passende beoordeling tot de conclusie dat alleen in de Wav-gebieden op grotere afstand van Natura 2000-gebieden, waar geen extensiveringsgebied om heen ligt, en waar dus ook geen ammoniakbuffergebieden zullen komen, er mogelijk sprake zal zijn van een geringe verzuring door de uitbreiding van de bedrijven in de omgeving van deze gebieden. Echter, van het areaal met de kwetsbare natuur in Gelderland geniet ongeveer 85 % bescherming vanuit Natura 2000 en/of de Wav. De overige 15 % is minder kwetsbaar, en is voor een deel ook niet gevoelig voor verzuring en/of vermesting. De essentie van dit deel van de beschermde natuur zal dus niet aangetast worden. Op gebiedsniveau is het effect dus neutraal.

7.1.5 Bescherming van de kernkwaliteiten van het GNN en GO

Binnen de 250 meter zone rond het GNN (voor zover die niet overlappen met Natura 2000- of WAV-gebied) liggen 789 bedrijven. Het GNN kent geen externe bescherming (externe werking), maar wordt wel enigszins beschermd wanneer een bedrijf binnen een GO ligt. Deze bescherming wordt geboden door artikel 2.7.2.2 van de Omgevingsverordening. Daarin is vastgelegd dat uitbreidingen tot 30 % alleen mogelijk zijn als de kernkwaliteiten niet significant worden aangetast. Uitbreidingen van meer dan 30 % zijn alleen mogelijk als de kernkwaliteiten per saldo substantieel worden versterkt.

Van bovenstaande regeling voor profiteert het GNN. Bedrijfsuitbreiding zal hier zowel voor wat betreft stikstofdepositie als andere effectfactoren aan de GO-kernkwaliteiten getoetst moeten worden. In de praktijk ondervindt het GNN-gebied hiervan enige bescherming. De effecten op GNN worden om deze reden als licht negatief (-) aangemerkt.

Wanneer een bedrijf binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied ligt maar niet in GO-gebied, zijn er geen instrumenten beschikbaar om mogelijk negatieve effecten van bedrijfsuitbreidingen tegen te houden. Met name de effecten van stikstofdepositie zullen hier naar verwachting sterk doorwerken in die situaties dat de kernkwaliteiten stikstofgevoelige waarden betreffen. Aangezien dit in veel GNN-deelgebieden speelt, worden de effecten op het GNN op basis van deskundigenoordeel gemiddeld genomen vooralsnog als sterk negatief (-) aangemerkt. Alleen door een aantal gevallen door te rekenen kan worden vastgesteld of er ook daadwerkelijk sprake zal zijn van lokaal sterk negatieve effecten.

Een derde situatie is wanneer een bedrijf binnen GO-gebied ligt, maar buiten de 250 meter-zone rond GNN-gebied. Bedrijfsuitbreiding dient hier getoetst te worden aan het GO-regime. Conform de Omgevingsverordening is bedrijfsuitbreiding alleen mogelijk als significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de GO worden voorkomen. Een bedrijfsuitbreiding van meer dan 30 % dient gepaard te gaan met per saldo een substantiële versterking van de kernkwaliteiten. Gemiddeld genomen zullen de effecten van een bedrijfsuitbreiding op de GO als positief (+) worden aangemerkt.

7.2 Waterhuishouding / klimaat

Het doorlopen van een watertoets is al sinds jaar en dag een gangbaar onderdeel van elke planologische verandering. Zoals beschreven in paragraaf 5.5.2 is uitbreiding van een niet-grondgebonden veehouderijbedrijf straks alleen toegestaan indien één of meer 'maatschappelijke plussen' zijn uitgewerkt in de vorm van een investeringsplan en er over de uitbreiding een dialoog is gevoerd. Voorwaarde is in ieder geval dat aan alle reguliere vergunningsvoorwaarden kan worden voldaan. Om de benodigde ontwikkeling mogelijk te maken wordt door de ondernemer een plus-plan opgesteld.

Parallel aan het beoordelen van een dergelijk plus plan op ruimtelijke inpasbaarheid en vergunbaarheid, zal ook de watertoets doorlopen moeten worden. Het toetsingskader voor een dergelijke toetsing staat los van het GPB. De werking van dit toetsingskader is beschreven in paragraaf 4.3 van dit planMER. Dus, los van het in werking komen van het GPB zullen alle initiatieven die mogelijk gevolgen hebben op de werking van de waterhuishouding een watertoets doorlopen.

Lokaal kan het GPB tot gevolg hebben dat er sprake is van een toename van de verstening, en dus van een toename van de hoeveelheid afstromend regenwater. Echter, er is geen reden te veronderstellen dat de watertoets de daaruit voortvloeiende negatieve gevolgen op de waterhuishouding toe zal laten. In de huidige situatie werkt het mechanisme van de watertoets adequaat en worden er bij ruimtelijke ontwikkelingen passende maatregelen benoemd om ongewenste effecten op de waterhuishouding te voorkomen. Ook bij het in werking treden van het GPB zal dit mechanisme in werking blijven. De mogelijke negatieve effecten op de waterhuishouding zullen op basis van een set maatwerk maatregelen kunnen worden voorkomen.

Deze maatregelen zullen, ook als het GPB in werking is getreden, in de waterparagraaf van het bestemmingsplan worden voorgeschreven. Op deze manier wordt de klimaatbestendigheid van de plannen die vallen binnen de werkingssfeer van het GPB geborgd. Omdat dit in de autonome ontwikkeling ook zo werkt is het effect van het GPB neutraal ten opzichte van de autonome ontwikkeling (-).

7.3 Geur als achtergrondbelasting

De huidige Wet geurhinder en veehouderij stelt randvoorwaarden aan de hoogte van de directe geurbelasting op de gevels van de woningen in de omgeving van veehouderijen, de voorgrondgeurbelasting. Zoals beschreven in paragraaf 5.5.2 moet bij het GPB minimaal aan alle eisen vanuit vigerende wet- en regelgeving worden voldaan. Dat betekent dat er op basis van de geurverspreidingsberekeningen die onderdeel uitmaken van het basisplan geen sprake zal kunnen zijn van een onaanvaardbaar hoge geurbelasting vanuit de agrariër die het betreft.

Echter, de Wet geurhinder en veehouderij stelt geen toetsingscriteria voor de cumulatie van alle voorgrondbelasting samen. Deze achtergrondgeurbelasting kan in gebieden met een hoge concentratie aan veehouderijen dan ook hoog oplopen met een afname van de leefomgevingskwaliteit tot gevolg. Zoals in paragraaf 4.4 (en 4.6.2) is vastgesteld heeft er zich rondom Barneveld een gebied kunnen ontwikkelen waarbinnen er in de huidige situatie sprake is van een slechte milieukwaliteit. Volgens de methodiek van het RIVM²¹ wordt er in dit gebied door meer dan 20 % van de bewoners geurhinder ondervonden.

In de autonome ontwikkeling, met het van kracht worden van de Omgevingswet, zal aan de gemeenten de gelegenheid worden geboden om (ook voor geur) eigen omgevingswaarden vast te stellen. Hoe dit nieuwe toetsingskader uit zal pakken laat zich nu nog niet voorspellen. Duidelijk is wel dat de vigerende wet- en regelgeving niet in staat is geweest om de ontwikkeling van een gebied met meer dan 20 % geurgehinderden te voorkomen.

Op basis van de in paragraaf 4.1 beschreven ontwikkelingen van de sector lijkt het aannemelijk dat het aantal geurbronnen af zal nemen in de autonome ontwikkeling. Het is echter zeer de vraag of hierdoor de achtergrondbelasting ook af zal nemen. De werking van het geurbeleid, zoals dat in de autonome ontwikkeling tot stand zal komen, is op dit moment te onzeker om dit te kunnen analyseren. Het GPB, vooruitlopend op de werking van de Omgevingswet, leent zich er echter bij uitstek voor om een verbetering van de omgevingskwaliteit te bewerkstelligen, bijvoorbeeld door in FoodValley te sturen op een milieu-plus voor geur en/of fijn stof. Als het GPB van kracht wordt kan een beperking van de emissie van de geurvracht als voorwaardelijke verplichting worden verbonden aan het vergroten van de omvang van het bouwperceel. Op deze manier kan er voor worden gezorgd dat dit soort maatregelen gebiedsgericht zullen worden ingezet. In gebieden waarvoor is vastgesteld dat er in de huidige situatie sprake is van een overschrijding van de streefwaarde voor de achtergrondbelasting zal de werking van het GPB zorgen voor een steeds verdergaande en structurele verbetering van de omgevingskwaliteit.

---

²¹ Zie Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij Aanvulling: Bijlagen 6 en 7

Daar waar geen sprake is van een aaneengesloten gebied met een verhoogde achtergrondbelasting kan de dialoog een signaleringsfunctie verzorgen. Door als initiatiefnemer op het juiste moment met de omgeving de dialoog aan te gaan kan in dergelijke gebieden duidelijk worden of er in de bestaande situatie sprake is van overlast, ook als er geen sprake is van een overschrijding van de streefwaarde. Langs deze weg kan het GPB ook zorgen voor een lokale verbetering van de omgevingskwaliteit.

In gebieden waar de streefwaarde niet wordt overschreden, en waar er via de dialoog ook geen signalen worden afgegeven dat er sprake is van hinder, zal de voorgrondbelasting toe kunnen nemen tot de lokaal geldende grenswaarde voor geurbelasting. In deze gevallen zal er lokaal sprake kunnen zijn van een verhoging van de geurhinder. Maar in deze gevallen zal geen sprake zijn van een onevenredige verslechtering van de omgevingskwaliteit. In dergelijke gebieden is het wel belangrijk om via de dialoog rechtstreeks in contact te blijven met de bewoners om te voorkomen dat de achtergrondbelasting, door een samenloop van substantiële bouwperceeluitbreidingen, de streefwaarde zal gaan benaderen.

Het effect van het GPB kan op lokale schaal dus zorgen voor een toename van de geurhinder. Structureel, op gebiedsniveau, zal er echter sprake zijn van een verbetering van de omgevingskwaliteit.

7.4 Landschappelijke kwaliteit

Bij de analyse van de effecten wordt verschil gemaakt tussen enerzijds de gebieden met kernkwaliteiten, en anderzijds de gebieden die in de huidige situatie deze landschappelijke bescherming niet kennen.

7.4.1 Gebieden met aangewezen kernkwaliteiten

In paragraaf 4.5 zijn de gebieden beschreven die in de autonome ontwikkeling een landschappelijke bescherming genieten. De werking van de beschermende voorschriften staat daar op hoofdlijnen beschreven. Vanuit de analyse van de huidige situatie is naar voren gekomen dat er in elk van de zes regio's sprake is van een substantieel aantal niet grondgebonden veehouderijen en een gebied met beschermingswaardige landschappelijke kwaliteiten. In de huidige situatie spelen de kernkwaliteiten een belangrijke rol bij het beantwoorden van de vraag of een plan voor uitbreiding van een agrarische bouwblok wel past binnen het ruimtelijk beleid. Dat antwoord zou zelfs bij het realiseren van een plus op landschap soms toch nog wel negatief kunnen zijn. Dat heeft ook te maken met de nogal absoluut gestelde regel uit de Omgevingsverordening dat er geen aantasting mag plaatsvinden. Een saldobenadering is hierop niet van toepassing.

Ook met de inwerkingtreding van het GPB blijft deze beschermende werking van kracht. Dit beschermende mechanisme is al sinds jaar en dag een gangbaar onderdeel van elke planologische verandering. De "zorg" voor deze gebieden is namelijk al vaak geborgd in de vigerende bestemmingsplannen. De noodzaak tot het nemen van inpassingsmaatregelen maakt dus onderdeel uit van het door de ondernemers op te stellen basisplan.

Zoals beschreven in paragraaf 5.5.2 moet er bij het GPB minimaal aan alle eisen vanuit vigerende wet- en regelgeving worden voldaan. Om de benodigde ontwikkeling mogelijk te maken wordt door de ondernemer een plus-plan opgesteld.

Parallel aan het beoordelen van een dergelijk plus-plan op vergunbaarheid, zal worden bepaald of er elementen in zitten die uitstijgen boven de minimaal geldende randvoorwaarden voor de ruimtelijke inpasbaarheid.

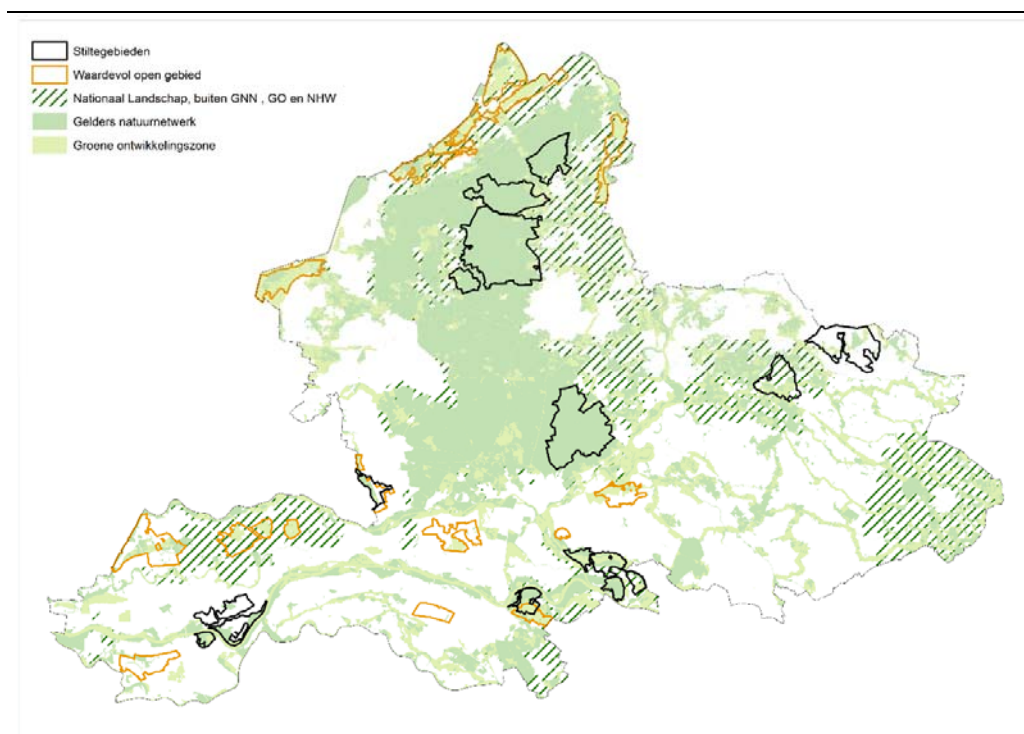
Lokaal kan het GPB tot gevolg hebben dat er sprake is van een verandering in het landschap. Echter, er is geen reden te veronderstellen dat de nu vigerende set maatregelen negatieve gevolgen op de waarde van het landschap toe zal laten. In de huidige situatie werken de inpassingsmaatregelen adequaat en bij ruimtelijke ontwikkelingen worden passende maatregelen benoemd om ongewenste effecten op de landschappelijke kwaliteit te voorkomen. Ook bij het in werking treden van het GPB zal dit mechanisme in werking blijven. De mogelijke negatieve effecten op de landschappelijke kwaliteiten zullen op basis van een set maatwerkmaatregelen kunnen worden voorkomen. Deze maatregelen zullen, ook als het GPB in werking is getreden, in het aan te passen bestemmingsplan worden voorgeschreven.

Vanuit de werking van het GPB kunnen er in een plus-plan ook aanvullende landschappelijke maatregelen worden opgevoerd als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing om tot een verruiming van het bouwperceel over te gaan. In die gevallen worden wel hoge eisen gesteld aan de navolgbaarheid van de plannen zodat er geen twijfel over kan bestaan welke inpassingsmaatregelen zijn toe te delen aan het basis-plan, en welke horen bij het plus-plan. Alleen als dat onderscheid duidelijk te maken is, kan de ruimtelijke onderbouwing toetsbaar worden opgesteld zodat er ook sprake kan zijn van een structurele verbetering van de landschappelijke kwaliteit.

In de gebieden waar in de huidige situatie sprake is van door de provincie vastgelegde landschappelijke kernkwaliteiten, zal er dus sprake zijn van een positief effect ten opzichte van de referentiesituatie, zowel op lokaal als op gebiedsniveau.

7.4.2 Gebieden zonder landschappelijke kernkwaliteiten

Niet aan alle delen van de provincie zijn in de huidige situatie landschappelijke kernkwaliteiten toegekend. In de onderstaande figuur staat aangegeven in welke delen van de provincie er wel substantiële waarden aan het landschap zijn toegekend. Voor de “witte” delen op deze kaart geldt nu dus geen provinciale “bescherming”. De analyse in hoofdstuk 4 leert dat er ongeveer 2500 bouwpercelen in dergelijke gebieden liggen. Dit laat onverlet dat de gemeenten voor de “witte” gebieden op de kaart al wel aanvullend en eigen beleid hebben geformuleerd waarin eisen worden gesteld aan een goede landschappelijke inpassing. Vanuit de gemeentes wordt vaak gevraagd om wel doordachte architectonische, bouwkundige en landschappelijke maatregelen. Dit kan een goede aansluiting van een gebouw bij het landschap bewerkstelligen. Ook bij een groot gebouw kan dan de indruk van grootschaligheid worden afgezwakt.

Figuur 7.1 Gebiedsaanduiding van de verschillende beleidscategorieën in Gelderland

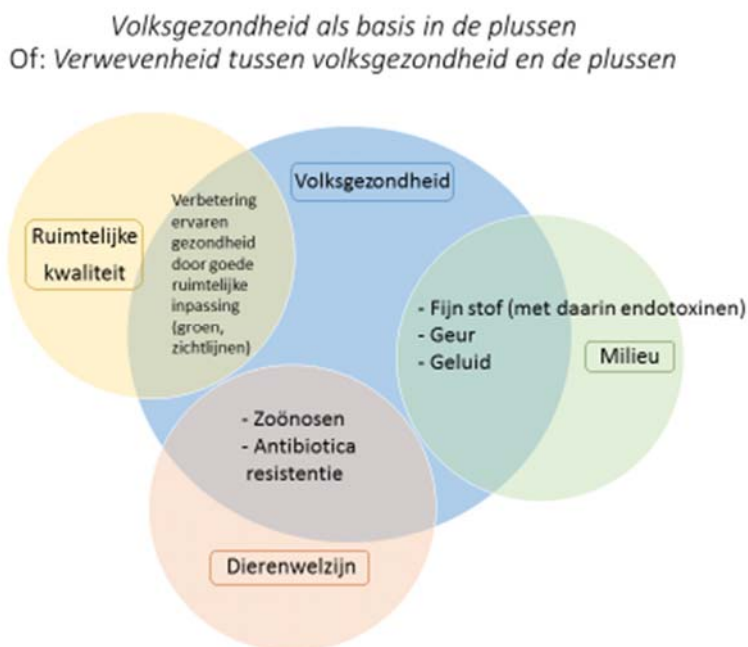
Zoals beschreven in paragraaf 5.4, zijn in deze delen van de provincie ongewenste landschappelijke veranderingen niet bij voorbaat uit te sluiten als het GPB in werking zal treden. Verwezen wordt naar paragraaf 5.4.4. Om onaanvaardbare effecten te voorkomen wordt aanbevolen om het monitorings-principe beleidsmatig vast te leggen en om de gemeenten op te roepen om verkeersveiligheid in het beleid vast te leggen. Omdat de werking van deze maatregelen niet goed te voorspellen valt, wordt voor deze delen van de provincie het effect van het GPB toch negatief beoordeeld, zowel op lokaal niveau als op gebiedsniveau.

7.5 Gezondheid

Bij het onderzoek naar effecten op de volksgezondheid wordt onderscheid gemaakt tussen effecten direct vanuit het te wijzigen beleid, en mogelijke effecten vanuit flankerend beleid.

7.5.1 Directe effecten

In de onderstaande figuur wordt de samenhang geïllustreerd tussen volksgezondheid enerzijds, en milieu, dierenwelzijn en ruimtelijke kwaliteit anderzijds.

Figuur 7.2 Volksgezondheid wordt door veel aspecten beïnvloed

Door aandacht te besteden aan het verlagen van klassieke milieueffecten samenhangend met fijn stof, geur en geluid, verbetert de volksgezondheid. Voor gezondheid geldt namelijk dat blootstelling aan geluid, geur en luchtverontreiniging een negatief gevolg heeft voor de gezondheid van de mensen die het betreft. Onderzoeken tonen aan dat ook beneden de vastgestelde grenswaarden voor deze aspecten nog verbeteringen te behalen zijn voor de gezondheid.

In algemene zin geldt dat gezonde dieren minder makkelijk ziek worden. Dat betekent dat aandacht voor dierenwelzijn het gebruik van antibiotica vermindert, en dus ook (de kans op) het ontstaan van resistente bacteriën. In een gezonde dierstapel komen dus ook minder zoönosen voor. Aandacht voor dierenwelzijn heeft langs deze weg een positief effect op volksgezondheid.

Ook geldt dat een positieve perceptie van het landschap in algemene zin een gunstig effect heeft op het menselijk welbevinden, en dus op de volksgezondheid. Dat betekent dat extra aandacht voor de manier waarop een dierenverblijfplaats in het omliggende landschap wordt ingepast, bij kan dragen aan de volksgezondheid van de bewoners en gebruikers van het gebied.

Vanuit het GPB wordt gericht gevraagd om extra aandacht voor maatregelen die gunstig zijn voor milieu, dierenwelzijn en landschappelijke inpassing. Daarom zal het GPB bij kunnen dragen aan een goede volksgezondheid. De Gelderse Gezondheidswijzer en/of het Beoordelingskader Veehouderij en Gezondheid (allebei beschreven in paragraaf 4.6.5) kunnen een constructieve rol spelen in het aangaan van een dialoog over de manier waarop aan het begin van een ontwikkeling keuzes worden gemaakt die een gunstig effect hebben op de volksgezondheid.

Gezien de samenhang tussen de beleidsvelden die is aangetoond in figuur 7.2 zal de volksgezondheid baat kunnen hebben bij het GPB. Ook onder de wettelijke grens- / streefwaarden voor milieuemissies is nog ruimte voor het verder verbeteren van de volksgezondheid. Doordat het GPB uitgaat van aanvullende maatregelen ten opzichte van de gangbare eisen zal in gebieden waar het GPB gericht wordt toegepast een positief effect op de volksgezondheid bewerkstelligd kunnen worden, zowel op lokaal niveau als op gebiedsniveau.

7.5.2 Flankerend beleid

Er sterke zijn aanwijzingen dat als een ziekte vanuit kippen in aanraking komt met varkens, er een verhoogde kans bestaat op een mutatie waardoor deze van oorsprong dierenziekte ook schadelijk kan worden voor de mens. Bij een afstand tussen bedrijven die groter is dan 250 meter lijkt dit risico substantieel af te nemen. Verwezen wordt ook naar paragraaf 4.6.4 en 5.2 van dit planMER.

Uit de geografische analyse is naar voren gekomen dat er in het gebied rond Barneveld, en in mindere mate in de Noord Veluwe, sprake is van een verhoogde dichtheid van niet grondgebonden veehouderijen. Daarmee lijkt in deze gebieden sprake van een verhoogd risico op het ontstaan van (nieuwe) op de mens overdraagbare ziektes.

Zoals onderbouwd in paragraaf 5.2 zijn er maatregelen denkbaar, op gebiedsniveau, die er voor kunnen zorgen dat de bedrijfsdichtheid in deze gebieden af zal nemen. Echter, de financiële consequenties van dergelijke maatregelen passen niet binnen de randvoorwaarden zoals die voor het GPB zijn meegegeven.

Aanbevolen wordt aan de betrokken gemeenten om lokaal specifiek flankerend beleid te ontwikkelen. Er lijken namelijk wel mogelijkheden te zijn om via een variant op een "rood voor rood" regeling te stimuleren dat er per saldo minder actieve locaties over blijven in deze gebieden.

7.6 Verkeer

Met een toename van de schaal neemt het verkeer (lokaal) toe. Omdat de omvang van de sector naar verwachting gelijk blijft (zie paragraaf 4.1.6) zal dit zich vooral manifesteren in een verschuiving van het verkeersaanbod. In deze paragraaf wordt dit beschouwd vanuit het perspectief van wegverkeerslawaaï en verkeersveiligheid.

7.6.1 Wegverkeerslawaaï

Het primaire toetsingskader voor wegverkeerslawaaï wordt gevormd door de Wet geluidshinder. Daarin zijn voorschriften opgenomen op basis waarvan de blootstelling aan wegverkeerslawaaï getoetst dient te worden. Dit dient te gebeuren als er een nieuwe geluidsgevoelige bestemming mogelijk wordt gemaakt binnen de zone van een bestaande weg. Ook bij de aanleg van een nieuwe weg, of de reconstructie van een bestaande weg, worden er vanuit de Wet geluidshinder normen gesteld voor de blootstelling aan wegverkeerslawaaï. Echter, het soort ontwikkelingen dat mogelijk wordt gemaakt door het GPB vallen buiten deze toetsingskaders. Vanuit het perspectief van de Wet geluidshinder zullen er dus geen effecten optreden.

Alleen bij de toetsing van "indirecte hinder" zoals verlangd wordt bij een aanvraag voor een milieuvergunning voor een (grote) veehouderij, kan wegverkeerslawaaï een rol spelen. Vanuit dat perspectief gezien zou het GPB lokaal een effect kunnen hebben op de geluidshinder langs de aanvoerwegen. Op projectniveau zijn deze effecten alleen goed vast te stellen als er duidelijkheid is over de aard en de omvang van de beoogde uitbreiding enerzijds, en de aard van de aanvoerweg met de aanliggende bewoning anderzijds. Een dergelijke beoordeling is in dit stadium niet goed mogelijk. Echter, projectervaringen opgedaan bij het beoordelen van vergelijkbare initiatieven in den lande, geven aan dat in het algemeen wel sprake zal zijn van een toename van het wegverkeerslawaaï, maar dat de toename binnen de grenzen van toelaatbaarheid blijft die daar vanuit het perspectief van de "indirecte hinder" aan gesteld worden.

Lokaal zal er dus sprake zijn van een negatief effect. Maar omdat de totale veestapel niet zal toenemen, en het benodigde verkeer dus ook niet, zal per saldo geen sprake zijn van een toename van de hinderbeleving. Op gebiedsniveau wordt het effect op wegverkeerslawaaï dan ook als neutraal beoordeeld.

7.6.2 Verkeersveiligheid

Veehouderijen bevinden zich (bijna) allemaal in het buitengebied van de provincie. De ontsluiting van deze ondernemingen kent zijn beperkingen: veel ervan liggen aan smalle wegen die minder geschikt zijn voor frequent zwaar vrachtverkeer, vooral als er sprake is van vermenging van verschillende verkeerstromen over dezelfde weg. In het kader van de reguliere vergunningaanvragen is verkeersveiligheid (meestal) geen beoordelingscriterium. Wel als er een aanpassing van het ruimtelijk plan aan de orde is, dan wordt de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid wel onderzocht en beschreven.

Een en ander betekent dat een basisplan dat voldoet aan alle vigerende wet- en regelgeving wel aanleiding kan geven tot het ontstaan van een verkeersonveilige situatie. Zeker in het kader van de dialoog met de directe omgeving verdient dit aspect dus een plek.

Vooraf in de worstcase zoals beschreven in paragraaf 5.4.1 zijn verkeersveiligheidsknelpunten niet uit te sluiten. Er is een aannemelijke kans dat er in de aanvoerroute naar een dergelijk bedrijf sprake kan zijn van smalle wegen. Zeker als dit zich door de lokale situatie combineert met het kruisen van verkeersstromen (fietsers en vrachtverkeer) kunnen er nieuwe veiligheidsknelpunten ontstaan door initiatieven die door het GPB mogelijk worden gemaakt. De verwachting is dat bij kleinere uitbreidingen de effecten op verkeersveiligheid beperkt zijn.

Zoals beschreven in paragraaf 5.4 lijkt het noodzakelijk om randvoorwaarden op te nemen in het te ontwikkelen gemeentelijk beleid waaraan getoetst dient te worden voordat een positief besluit genomen kan/mag worden op het verzoek van een ondernemer tot de vergroting van zijn bouwperceel. Door een dergelijke toets te benoemen als een mogelijke weigeringsgrondslag kan worden voorkomen dat er verkeersonveilige situaties zullen ontstaan doordat bijvoorbeeld een grote stroom zwaar vrachtverkeer zal kruisen met een fietsroute van schoolgaande kinderen. In principe kunnen dergelijke onveilige situaties zich in elke regio van de provincie voordoen. Alleen lijkt de kans erop in de Achterhoek iets groter gezien de wat grotere afstand tussen de (veilige) provinciale wegen in deze regio.

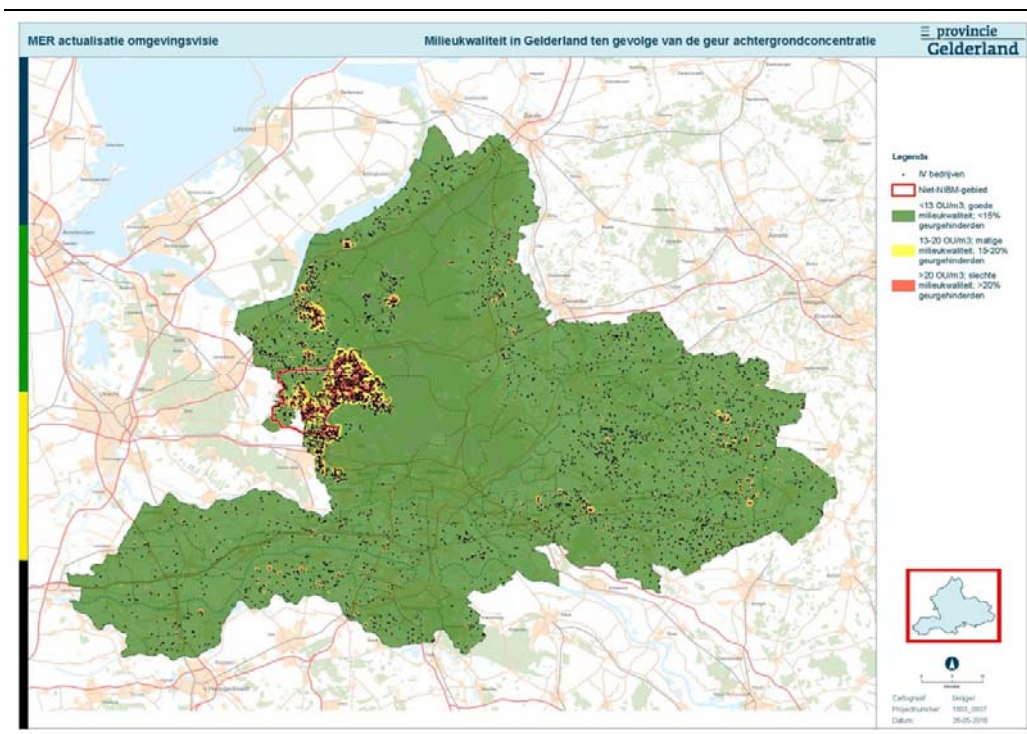
7.7 Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap

Er bestaat een relatie tussen luchtverontreiniging veroorzaakt door de emissies van fijn stof, en het optreden van geurhinder. Bedrijven die nog geen emissiebeperkende maatregelen hebben genomen zullen relatief veel stof en geur verspreiden. Het is echter niet altijd zo dat als een bedrijf veel stof verspreidt er ook sprake is van veel geurhinder. Sommige activiteiten verspreiden wel veel stof maar dragen alleen maar in beperkte mate bij aan de geurhinder. Andersom is ook mogelijk.

In de onderstaande kaart is aangetoond dat er inderdaad geen directe één op één relatie is tussen gebieden waar veel geurhinder optreedt en gebieden waar een verhoogde kans is op het overschrijden van de grenswaarden voor de luchtkwaliteit. Het gebied dat in 2013 is aangewezen als niet-NIBM gebied²² overlapt alleen maar gedeeltelijk met het gebied waar sprake is van een slechte omgevingskwaliteit door de geurhinder die er wordt waargenomen.

---

²² De aanwijzingsgrondslag voor dit besluit is de constatering in NSL-monitoring dat er hier sprake is van een (verhoogde kans op een) overschrijding van de grenswaarden voor PM10

Figuur 7.3 Geografische relatie tussen een hoge geurbelasting en een verhoogde kans op luchtverontreiniging

De huidige Wet luchtkwaliteit stelt randvoorwaarden aan de mate waarin de lucht verontreinigd mag worden (met fijn stof). Zoals beschreven in paragraaf 5.5.2 moet er bij het GPB minimaal aan alle eisen vanuit vigerende wet- en regelgeving worden voldaan. Dat betekent dat er op basis van de luchtparagraaf in het basisplan geen sprake zal kunnen zijn van een overschrijding van de grenswaarde.

Zoals ook geïllustreerd in bovenstaande figuur heeft zich rondom Barneveld toch een gebied kunnen ontwikkelen waarbinnen in de huidige situatie sprake is van een verhoogde luchtverontreiniging.

Op basis van de in paragraaf 4.1 beschreven ontwikkelingen van de sector lijkt het aannemelijk dat het aantal stofbronnen af zal nemen in de autonome ontwikkeling. Het is echter zeer de vraag of hierdoor de totale luchtverontreiniging ook af zal nemen. Het GPB, vooruitlopend op de werking van de Omgevingswet, leent zich echter bij uitstek voor om een verbetering van de omgevingskwaliteit te bewerkstelligen. Als het GPB van kracht wordt kan een beperking van de emissie van de stofvracht als voorwaardelijke verplichting worden verbonden aan het vergroten van de omvang van het bouwperceel, op een manier zoals beschreven voor geur in paragraaf 7.3 van dit planMER.

Door een dergelijk beleid kan er worden gezorgd dat dit soort maatregelen gebiedsgericht zullen worden ingezet. Op die manier kan het GPB ook zorgen voor een steeds verdergaande en structurele verbetering van de luchtkwaliteit.

Het effect van het GPB kan op lokale schaal dus zorgen voor een toename van de fijn stofemissies. Structureel, op gebiedsniveau, zal echter sprake zijn van een verbetering van de luchtkwaliteit.

8 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen van het milieu onderzoek zoals dat op hoofdlijnen is uitgevoerd kort weergegeven. Daarbij wordt eerst ingegaan op de (bij) sturende overwegingen die in de loop van het proces zijn ingebracht. Daarna worden de bevindingen met betrekking tot het doelbereik gepresenteerd. Tot slot worden de effecten voor elk van de aspecten die in de NRD zijn benoemd kort samengevat.

8.1 De doorwerking van het milieugeweten

De wijziging op de visie (en de daaruit voortvloeiende aanpassingen van de omgevingsverordening) is tot stand gekomen op basis van een proces van co-creatie. In dat proces speelt “het milieugeweten” tot op zekere hoogte een (bij)sturende rol. De inbreng vanuit het milieugeweten tijdens dit proces worden in deze paragraaf samengevat.

Volksgezondheid

Een modern veehouderij bedrijf kan langs een groot aantal “vectoren” invloed uitoefenen op de volksgezondheid. Een deel daarvan overlapt met klassieke milieuthema's. Mede daarom lijkt het terecht om de beleidsuitgangspunten aan te passen en het GPB te beperken tot drie typen maatregelen:

- Milieu
- Ruimtelijke kwaliteit
- Dieren welzijn (voor zover ruimtelijk relevant).

Onderbouwd is dat door aan deze drie maatregelen extra aandacht te besteden, er ook positieve effecten kunnen zijn op de volksgezondheid. De Gelderse Gezondheidswijzer en het beoordelingskader Veehouderij en Gezond kunnen een positief effect hebben op de dialoog die zoekt naar de beste wijze waarop hier invulling aan gegeven kan worden.

Ammoniakbuffergebieden

Destijds zijn er rondom de meest kwetsbare natuurgebieden extensiveringsgebieden aangewezen. In deze gebieden geldt (nu nog steeds) dat de bij recht toegekende bouwpercelen er niet mogen groeien. Om de bestaande bescherming in stand te houden lijkt het terecht dat er ammoniakbuffergebieden worden aangewezen in de provincie die in de plaats komen van de bestaande extensiveringsgebieden. In deze ammoniakbuffergebieden zal gaan gelden dat er bij een verbouwing / verandering geen sprake zal mogen zijn van een toename van de emissies. Op deze manier blijft ten opzichte van de huidige situatie verreweg de grootste bescherming tegen de verzurende werking in stand.

Een autonome maximale maat

Op dit moment geldt er in Gelderland voor de maximale omvang van een bouwperceel met (niet grondgebonden) veehouderij een maximale maat. Het gestelde maximum hangt af van de gevoeligheid van het gebied en de aard van de veehouderij. Het beleidsvoornemen luidt om in ieder geval voor de niet grondgebonden veehouderijen in Gelderland niet langer te sturen op een kwantitatieve beperking van dit maximum, maar in een kwalitatieve sturing van de ontwikkelingen.

Bij het volledig loslaten van de maximale maat bestaat er een niet heel waarschijnlijk maar in ieder geval niet ondenkbaar risico op ongewenste landschappelijke en verkeersveiligheid effecten. Om deze te voorkomen wordt ten eerste aanbevolen om in ieder geval een monitorings-principe in het beleid vast te leggen. Door daarnaast de gemeentes op te roepen om verkeersveiligheid in het beleid te verankeren kunnen de grootste negatieve effecten worden voorkomen.

8.2 Doelbereik

Tijdens het proces van co-creatie is duidelijk naar voren gekomen dat het algemene principe van een plussenbeleid op verschillende manieren gerealiseerd zou kunnen worden. Onderzocht is hoe de belangrijkste (beleids)keuzes gevolgen kunnen hebben op de mate waarin het uiteindelijk doel (i.c. de verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderij) bereikt kan worden. In deze paragraaf worden de conclusies met betrekking tot de snelheid waarmee, en de mate waarin het doel bereikt zou kunnen worden kort samengevat. Voor de analyse van het doelbereik wordt onderscheid gemaakt tussen variant 2 en variant 3.

8.2.1 Vergelijking van variant 2 en variant 3 met de referentie situatie

In variant 2 geldt dat het GPB alleen betrekking heeft op ontwikkelingen die extra planologische ruimte nodig hebben. Pas als er sprake is van een noodzaak om, op basis van een bestemmingsplan procedure, het vigerende bouwperceel uit te breiden worden de randvoorwaarden van het GPB van kracht.

In variant 3 geldt dat elke uitbreiding van de bestaande bebouwing onderhavig is aan de randvoorwaarden van het GPB. Dus ook een uitbreiding van de bestaande bebouwing, op basis van een omgevingsvergunning, binnen het vigerende bouwperceel.

8.2.2 De ondergrens van het beleid

Het onderzoek heeft opgeleverd dat zowel bij variant 2 als variant 3 uiteindelijk het doel van verduurzaming van de niet grondgebonden veehouderij behaald zal kunnen worden. Echter, de snelheid waarmee het doel bereikt zal worden zal bij variant 3 beduidend hoger zijn. Een scenario analyse binnen variant 3 heeft opgeleverd dat als er helemaal geen drempel geldt waaronder het beleid werkt, de tijd waarin de beleidsdoelen gehaald zullen worden het kortst zal zijn. Dit scenario heeft echter beperkingen met betrekking tot de flexibiliteit van de bedrijfsvoering van de betrokken ondernemers. Een relatieve drempel in de ondergrens van de werkingssfeer van het beleid kan er voor zorgen dat er nog steeds een redelijke snelheid gerealiseerd kan worden zonder dat de flexibiliteit van de bedrijfsvoering teveel onder druk komt te staan.

8.2.3 Dialoog

Het beleid gaat ervan uit dat een dialoog met de omgeving richting geeft aan de lokale behoefte aan verduurzaming. In de verordening (pre-concept d.d. 31 mei 2016) zal worden vastgelegd dat de onderbouwing van elk besluit dat een uitbreiding mogelijk maakt vergezeld moet gaan van een verslag van de dialoog zoals die is gevoerd. Van belang is dat zorgvuldigheid wordt betracht waarbij er oog is voor alle belangen. De mate waarin een dialoog kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk.

In de autonome ontwikkeling (te weten het tot stand komen van de nieuwe Omgevingswet) lijkt de dialoog benoemd te gaan worden, maar op basis van de huidige inzichten zal in de autonome ontwikkeling de uitkomst van een dialoog met de omgeving geen weigeringsgrondslag zijn voor het besluit op een in te dienen aanvraag.

Een zekere centrale facilitering draagt wel bij aan de uniformiteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid. Recente ervaringen in Friesland hebben aangetoond dat een voorzichtige aansturing bij de opstart van het beleid het draagvlak bij de betrokken partijen kan vergroten. Dit kan een positief effect hebben op de bereidheid om mee te doen en daarmee op het uiteindelijke doelbereik.

8.2.4 Verankering

De manier waarop het beleid wordt verankerd kan gevolgen hebben voor de mate waarin het uiteindelijk doel wordt bereikt maar de mate waarin de wijze van verankering kan bijdragen aan het doelbereik is in variant 2 en variant 3 gelijk. De visie van de provincie geeft “verleiden” de voorkeur boven “verplichten”. Met de gedeeltelijke verankering van het GPB in de provinciale verordening lijkt de snelheid waarmee de doelstellingen gerealiseerd zullen worden gediend te zijn.

8.3 Effectanalyse

Naast de verschillen in doelbereik geldt dat er voor de verschillende milieuaspecten die in de NRD zijn benoemd, een effect op de omgeving is te verwachten als in Gelderland verdergaande schaalvergroting mogelijk wordt gemaakt op basis van aanvullende maatregelen vanuit een goede ruimtelijk ordening. In de onderstaande tabel worden de effecten zoals die in hoofdstuk 7 van dit planMER zijn beschreven kort samengevat. Omdat er geen onderscheidend vermogen is vastgesteld tussen variant 2 en variant 3 wordt dit onderscheid ook niet aangebracht in de tabel.

Tabel 8.1 Samenvatting van de effectbeoordelingen, vergeleken met de referentie situatie

Betekenis van de gebruikte kleurcode:	Negatief	Neutraal	Positief
Beoordeeld aspect	Lokaal effect	Effect op gebiedsniveau	Aanbeveling
Verzuring en vermessing van Natura2000 gebieden (par 7.1.2)	Omdat er geen initiatieven mogelijk zijn die geen Nb-wet vergunning kunnen krijgen zijn effecten bij voorbaat uit te sluiten	Het PAS borgt niet alleen lokale effecten maar ook die van de totale beschermingszone	
Verzuring en vermessing op gebieden buiten N2000 (par 7.1.4 en 7.1.5)	In een aantal van de onderzochte zones zijn negatieve effecten niet uit te sluiten; in sommige gebieden zou zelfs sprake kunnen zijn van een zeer negatief effect	De omvang van de zone waar de lokaal negatieve effecten op kunnen treden is beperkt, en het betreft de minder kwetsbare delen ervan; de essentie van de beschermde natuur in de provincie wordt dus waarschijnlijk niet aangetast	Alleen door een aantal proef-berekeningen uit te voeren kan worden vastgesteld of zeer negatieve lokale effecten zijn uit te sluiten
Overige verstoring en/of verslechtering (par 7.1.3)	Mogelijk significant negatieve gevolgen zijn voldoende te mitigeren om significantie met zekerheid te kunnen voorkomen	Als er geen lokale effecten zijn is er op gebiedsniveau ook geen effect vast te stellen	
Waterhuishouding/klimaat	Mogelijk negatieve effecten op de waterhuishouding zullen op basis van maatwerk worden voorkomen	Als er geen lokale effecten zijn is er op gebiedsniveau ook geen effect vast te stellen	Houd oog voor de sturende rol die de Watertoets heeft in de ruimtelijke besluitvorming
Geur als achtergrondbelasting	Lokaal kan de geurhinder toenemen binnen de wettelijke grenzen	Op gebiedsniveau kan een verbetering worden bereikt	In de FoodValley, en in mindere mate in de Noord Veluwe zijn er kansen om op basis van gemeentelijk vast te stellen omgevingswaarden een substantiële verbetering te realiseren
Landschappelijke kwaliteit binnen de momenteel beschermde zones	Aangetoond is dat in de huidige situatie de bescherming van kwetsbare gebieden goed werkt. Het GPB zal dit alleen maar versterken, zowel op lokaal als op gebiedsniveau al zijn er op lokaal niveau veranderingen niet uit te sluiten		

Betekenis van de gebruikte kleurcode:	Negatief	Neutraal	Positief
Beoordeeld aspect	Lokaal effect	Effect op gebiedsniveau	Aanbeveling
Landschappelijke kwaliteit in gebieden waar (nog) geen kern kwaliteiten zijn aangewezen door provincie en gemeente	Aan een goede landschappelijke inpassing kan niet voorbij worden gegaan maar aan een deel van de provincie zijn ook door de gemeentes (nog) geen kernkwaliteiten toegewezen. Vooralsnog is niet duidelijk om hoeveel percelen het gaat. Om ongewenste (schaal) effecten in deze gebieden te voorkomen zijn aanvullende maatregelen nodig.		Aanbevolen wordt ten minste het monitorings-principe in het beleid te verankeren om te voorkomen dat de onwaarschijnlijke maar niet onmogelijke worstcase (stallen van 20 ha) zich zal voordoen.
Gezondheid	De volksgezondheid kan verbeteren door de extra aandacht die gevraagd wordt voor milieu, dierenwelzijn en landschap, want ook onder de milieu-grenswaarden is nog verdere verbetering mogelijk		Met flankerend beleid in FoodValley en Noord Veluwe kan het risico op ziekteoverdracht verder worden teruggebracht
Wegverkeerslawaaï	Lokaal kan de indirecte hinder toenemen in de buurt van een perceel dat uitbreid	Per saldo nemen de verkeersbewegingen niet toe	
Verkeersveiligheid	Vooraf bij percelen die wat verder van een doorgaande weg liggen kunnen onveilige situaties ontstaan	Per saldo nemen de verkeersbewegingen weliswaar niet toe maar het aantal verkeersonveilige situaties kan wel toenemen	Om de toename van verkeersonveilige situaties te voorkomen wordt aanbevolen om de gemeentes op te roepen verkeersveiligheid in het beleid te verankeren
Luchtkwaliteit als gebiedseigenschap	Lokaal kan een verslechtering van de luchtverontreiniging optreden, tot de wettelijke grenzen	Op gebiedsniveau kan een verbetering worden bereikt	In de FoodValley zijn er kansen om op basis van gemeentelijk vast te stellen omgevingswaarden een substantiële verbetering van de luchtkwaliteit te realiseren

Door de werking van het PAS, met en zonder het GPB, zijn significante effecten op de verzuring en vermessing van Natura2000 gebieden bij voorbaat uit te sluiten. Voor volksgezondheid en voor de landschappelijke kwaliteit in die delen van de provincie waarvoor kernkwaliteiten zijn beschreven en beschermd geldt dat het GPB op lokaal en op gebiedsniveau kan zorgen voor een verdere verbetering van de omgevingskwaliteiten.

Uit de overzichtstabel blijkt verder dat er op lokaal niveau voor een aantal aspecten een zeker negatief effect niet bij voorbaat kan worden uitgesloten. Dit geldt met name voor de volgende aspecten:

- Ecologie, te weten verzuring en vermessing buiten N2000
- Geur
- Landschappelijke kwaliteit in de gebieden waar (nog) geen kernkwaliteiten aan zijn toegekend
- Wegverkeerslawaaï
- Verkeersveiligheid
- Luchtkwaliteit.

De lokaal (mogelijk zeer negatieve) ecologische effecten op verzuring en vermessing die in de tabel zijn aangegeven treden niet op grote schaal op. Daar waar ze optreden zal meestal sprake zijn van de minder kwetsbare delen van de beschermde natuur. Daardoor wordt verwacht dat de essentie van de door de provincie beschermde zones in stand zal kunnen blijven als het GPB in werking treedt.

Daarnaast heeft het GPB ook de mogelijkheden in zich om op regionaal gebied te sturen. Dit kan door, vooruitlopend op de werking van de Omgevingswet, voor belangrijke aspecten als geur en luchtkwaliteit aandachtsgebieden aan te wijzen. Als dit door de betrokken gemeentes goed wordt uitgewerkt zal het GPB er toe kunnen leiden dat de omgevingskwaliteit op gebiedsniveau merkbaar zal verbeteren.

Tot slot is vastgesteld dat, mocht de ontwikkelde worstcase²³ zich manifesteren, ongewenste landschappelijke verstoringen in die delen van de provincie waarvoor (nog) geen kernkwaliteiten zijn vastgesteld niet kunnen worden uitgesloten. Ook bestaat het risico op een merkbare toename van het aantal verkeersonveilige situaties. Om deze ongewenste ontwikkelingen te voorkomen wordt aanbevolen om het monitorings-principe te verankeren in het beleid (zie ook hoofdstuk 9), en om de gemeentes op te roepen om verkeersveiligheid in het beleid te verankeren.

---

²³ Zie paragraaf 5.4.1

9 Onzekerheden: leemtes in kennis en monitoring

In dit hoofdstuk wordt aangegeven op welke onderdelen kennis of informatie ontbreekt. De genoemde leemtes in kennis vormen ook aandachtspunten voor het evaluatieprogramma, dat in het kader van een m.e.r. moet worden uitgevoerd tijdens en na realisatie van het voornemen. Hierbij worden de optredende milieugevolgen in het MER vergeleken met de voorspelde gevolgen; wanneer feitelijke gevolgen wezenlijk afwijken van de voorspelde gevolgen, kan de provincie (aanvullende) maatregelen nemen.

Voor het in meer detail kunnen beoordelen van het doelbereik van de verschillende varianten ontbreekt in dit stadium een toegankelijke database op basis waarvan de verdeling van de niet benutte planologische ruimte kan worden vastgesteld.

Vooralsnog is niet helemaal duidelijk waar het verschil door is ontstaan tussen de CBS-rapportages en de provinciale database WEB-BVB. Er zijn signalen dat deze data base niet overal up-to-date en actueel is. Het lijkt erop dat er hierdoor een zekere overschatting ontstaat van het aantal niet grondgebonden percelen in bepaalde gebieden van de provincie.

In de passende beoordeling is geconstateerd dat er in sommige delen van de provincie de kans bestaat op een substantiële toename van de verzuring op niet Natua 2000-gebieden. Een set proefberekeningen zou hier meer duidelijkheid over kunnen verschaffen.

De drie leemtes in kennis die hierboven staan beschreven kunnen een rol spelen in de monitoring van het beleid. Het monitoringprogramma zal in ieder geval aandacht dienen te schenken aan de ontwikkeling van de vraag naar grote uitbreidingen, met name in de gebieden waar nu (nog) geen ruimtelijke randvoorwaarden zijn geformuleerd door de provincie en/of de gemeentes.

Kenmerk R002-1236041LBE-evp-V02-NL

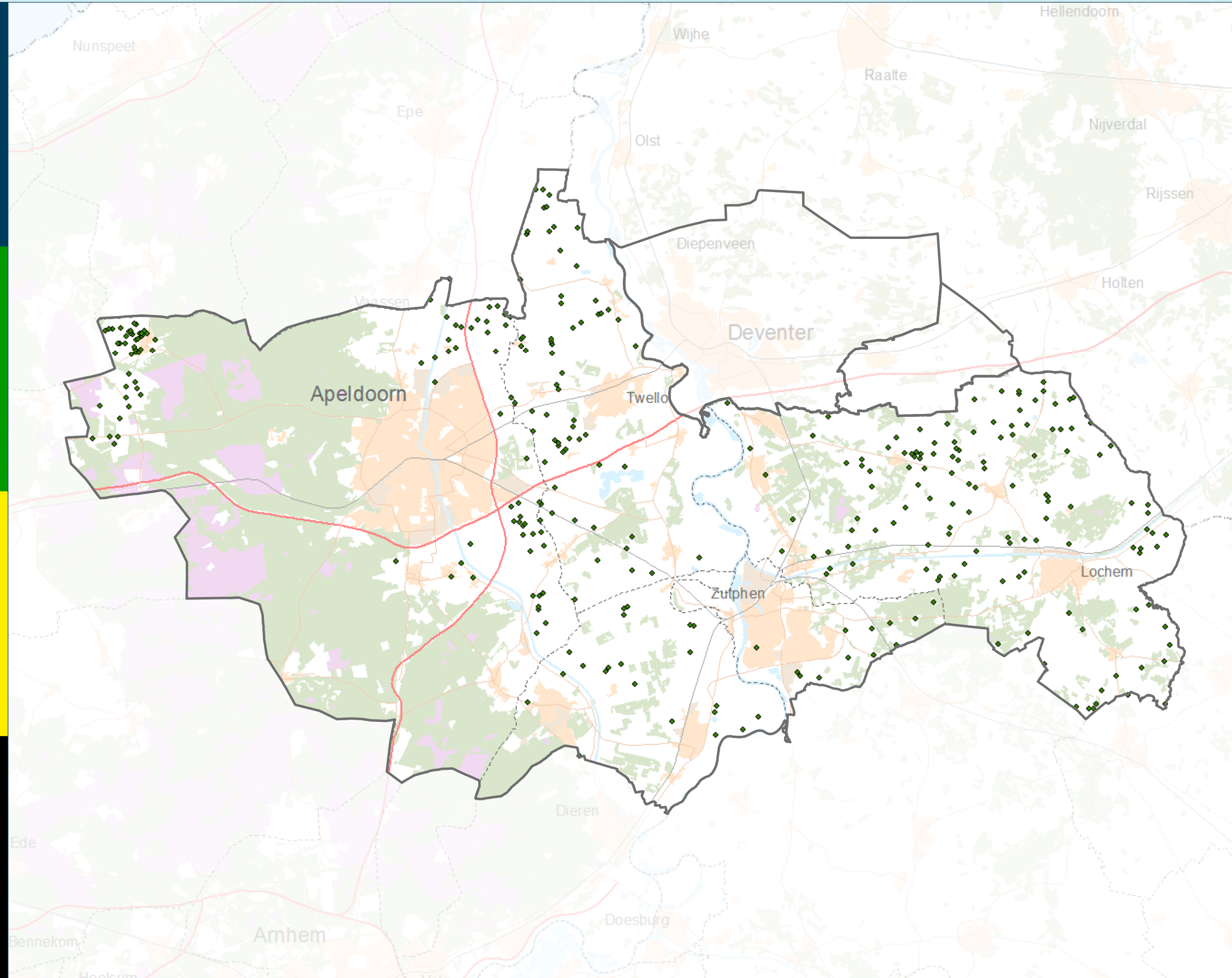

Bijlage

1

Kaarten voor de regio Stedendriehoek

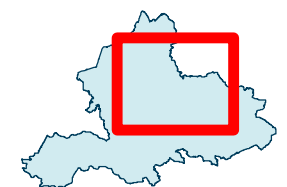

Legenda

- IV bedrijven binnen de HWL
- IV bedrijven buiten de HWL
- Hollandse waterlinie (HWL)
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek liggen er 0 in de HWL

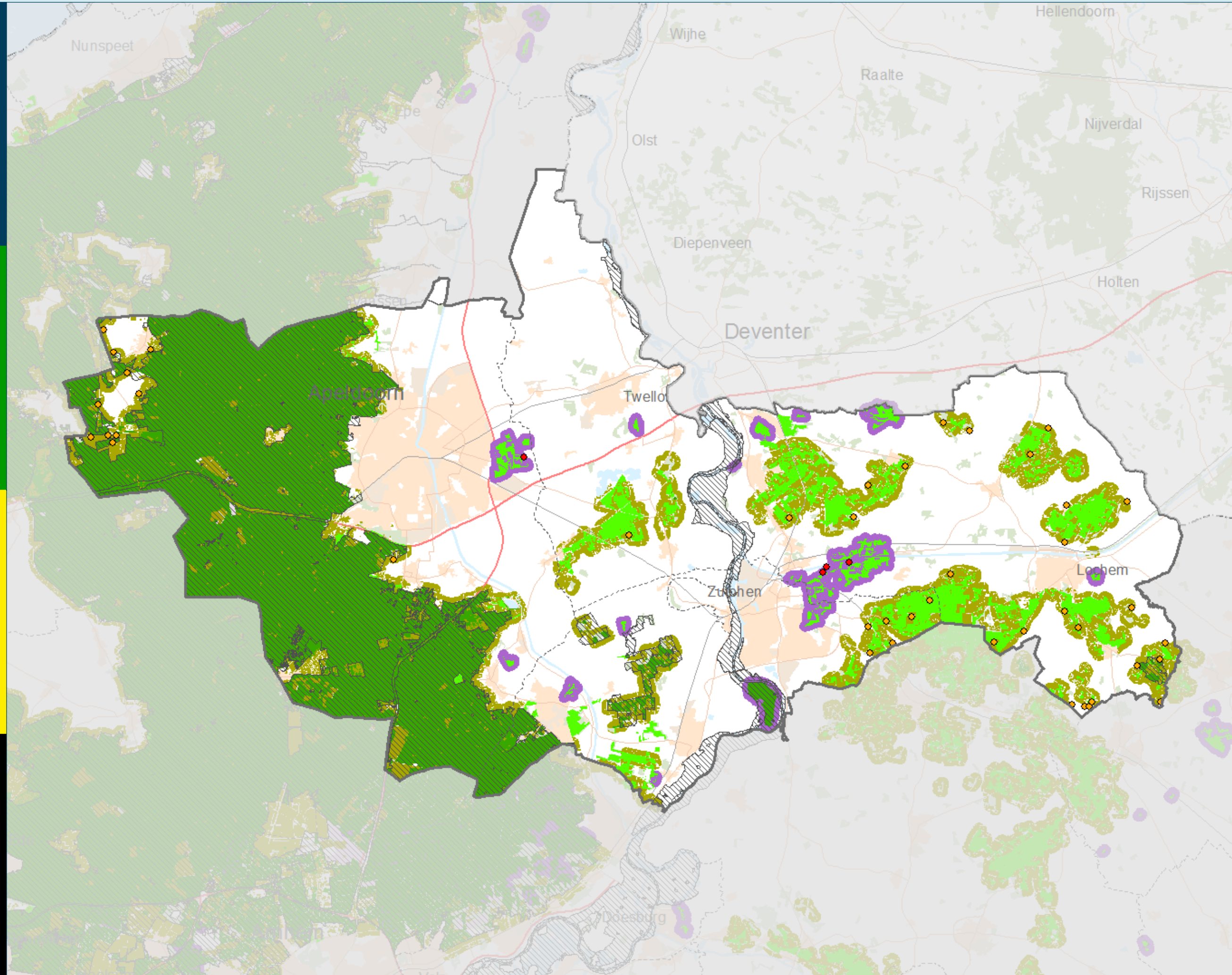
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

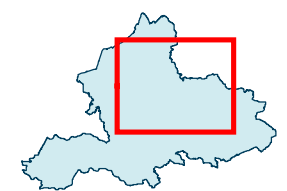

- Legenda**
- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - ▨ Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden

- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

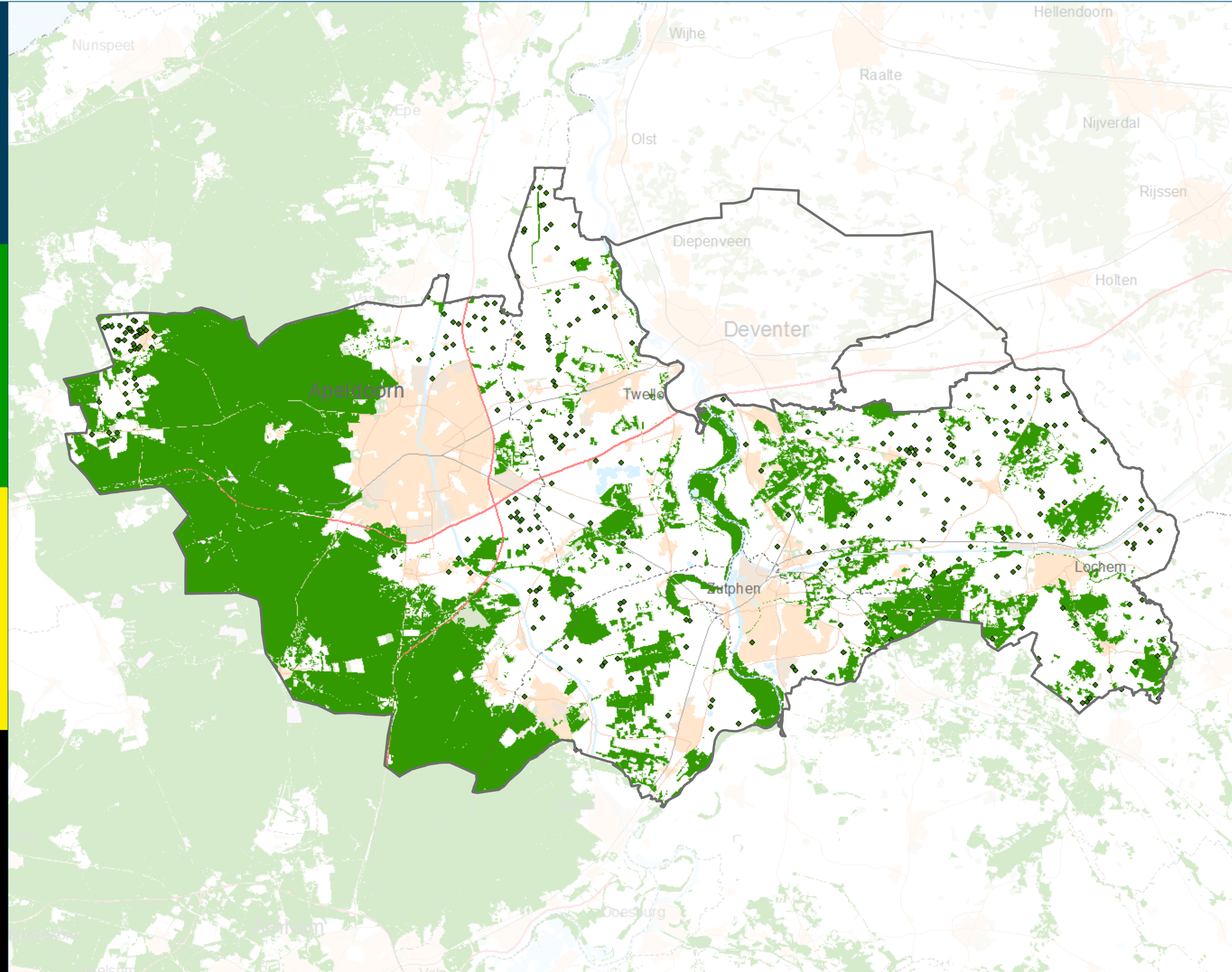
Van de 321 IV bedrijven in de Stedendriehoek liggen er 4 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 43 IV bedrijven

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 17-05-2016

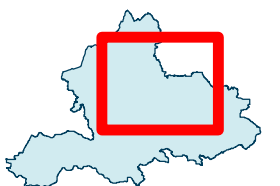

Legenda

- IV bedrijven binnen GNN
- IV bedrijven buiten GNN
- Gelders natuurnetwerk
- bos
- natuur
- bebouwing

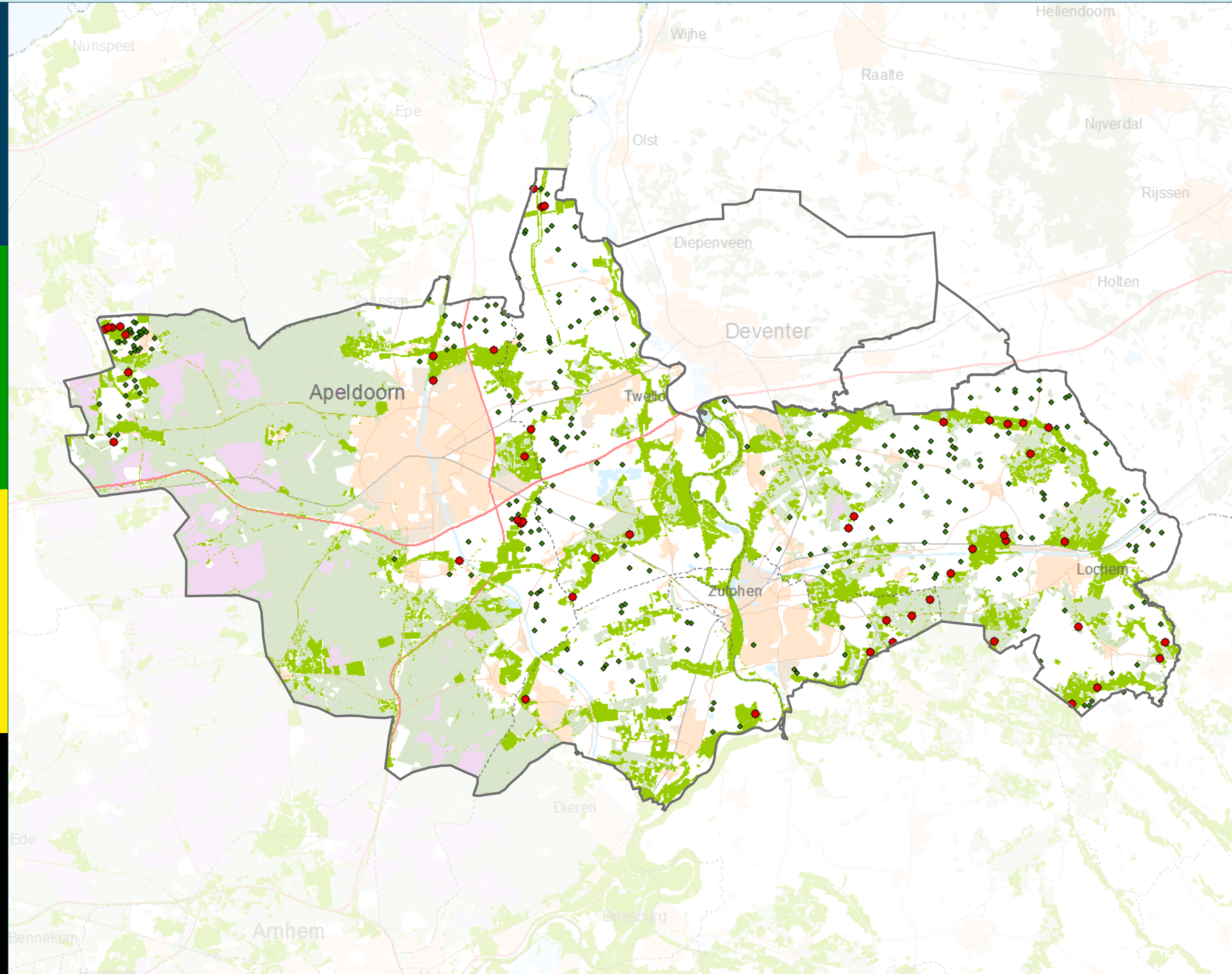
Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek liggen er 0 in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 13-04-2016

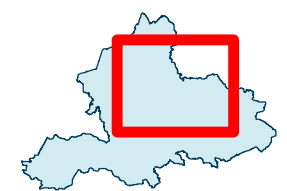

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GO
  - IV bedrijven buiten GO
  - Groene ontwikkelingszone
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

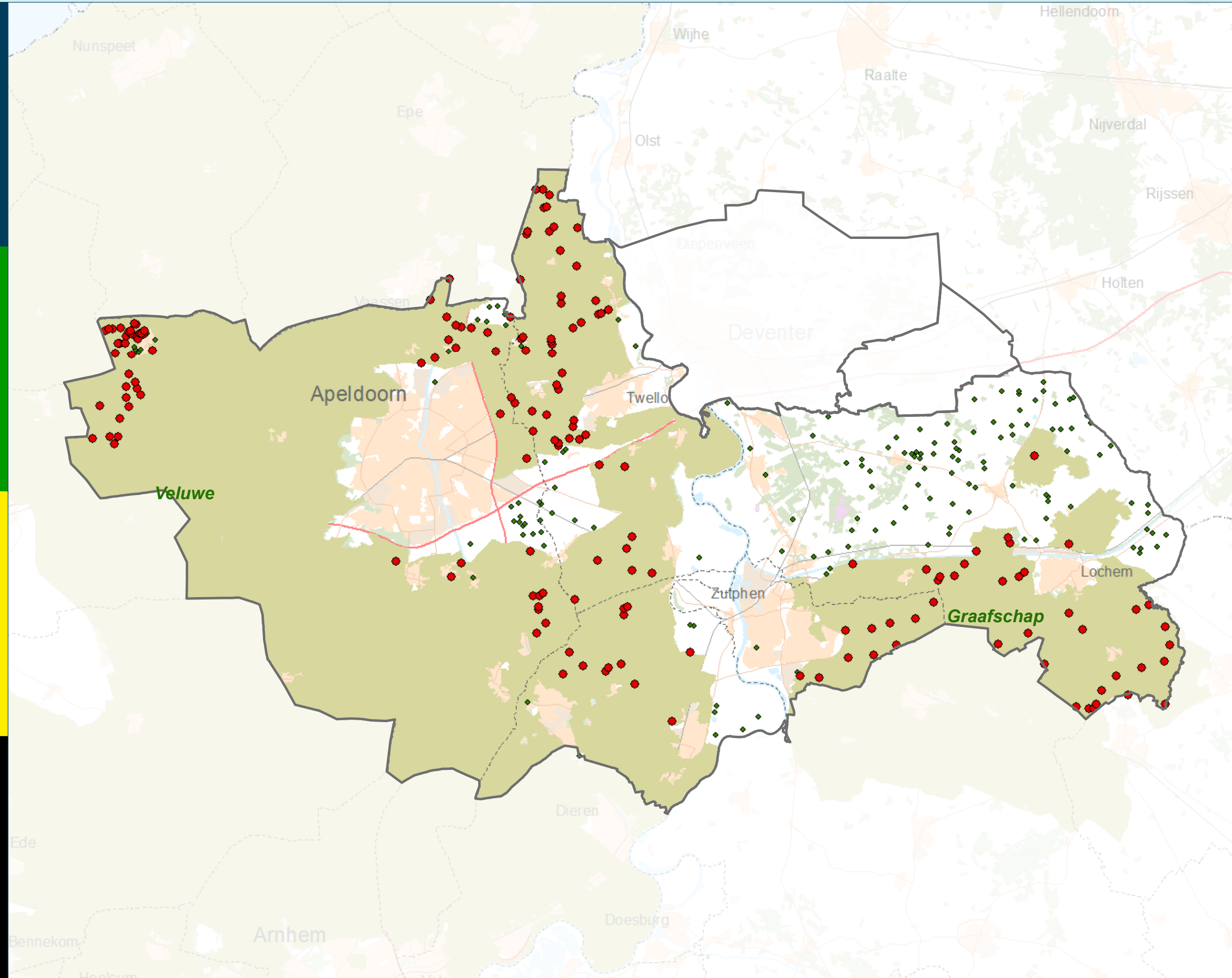
Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek liggen er 48 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

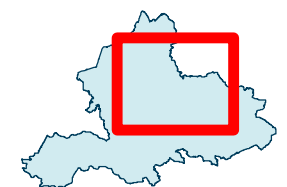

Legenda

- IV bedrijven binnen NL
- IV bedrijven buiten NL
- nationaal landschap
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek liggen er 170 in het NL

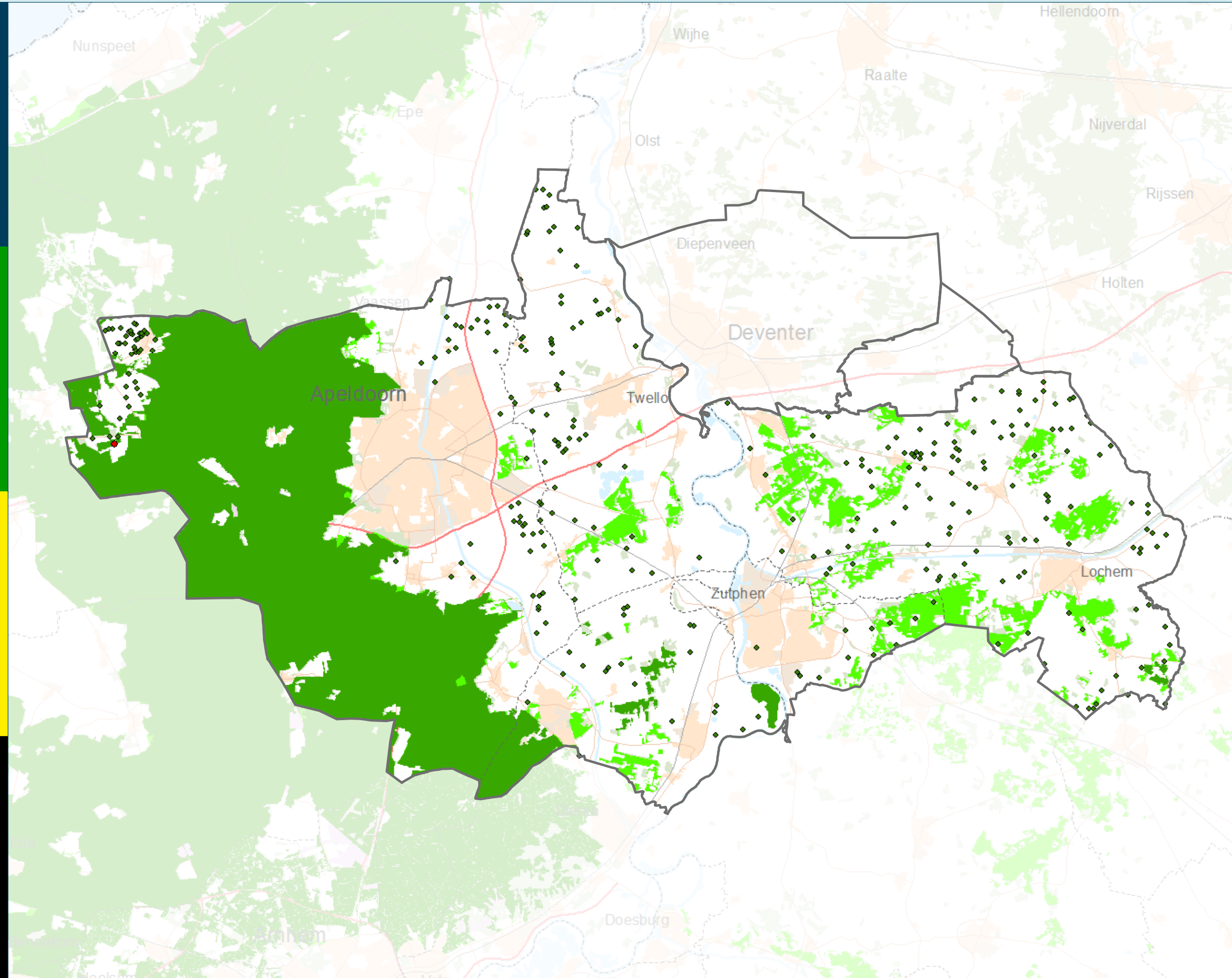
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

Legenda

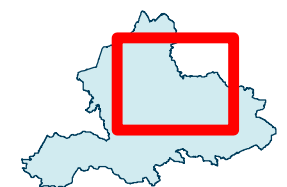
- IV bedrijven binnen WAV gebieden
- IV bedrijven buiten WAV gebieden

Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

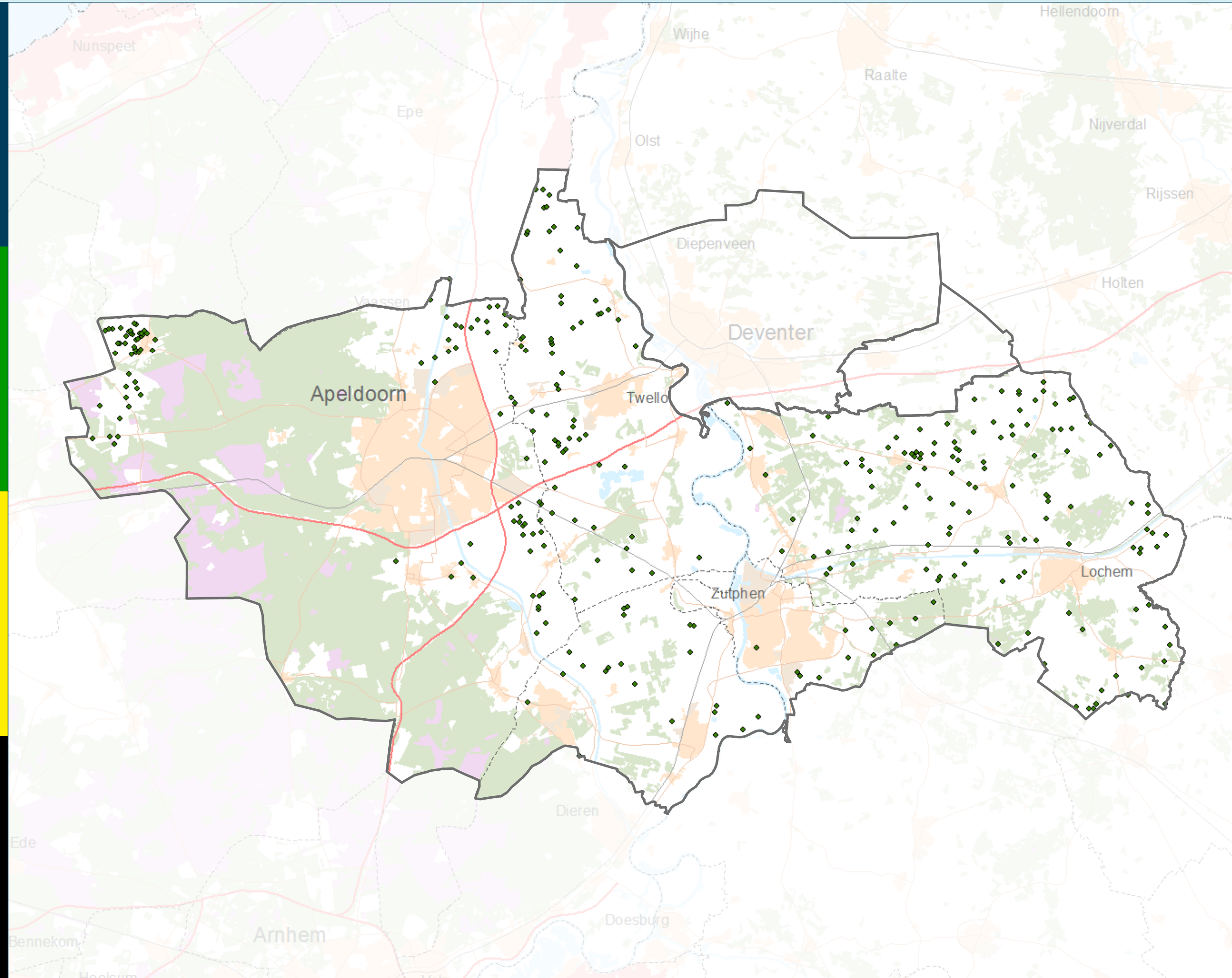
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
- zeer kwetsbaar
- zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek ligt er 1 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

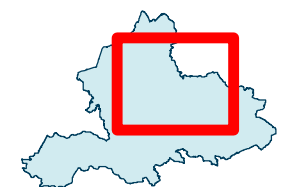

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 321 IV bedrijven in de regio Stedendriehoek liggen er 0 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

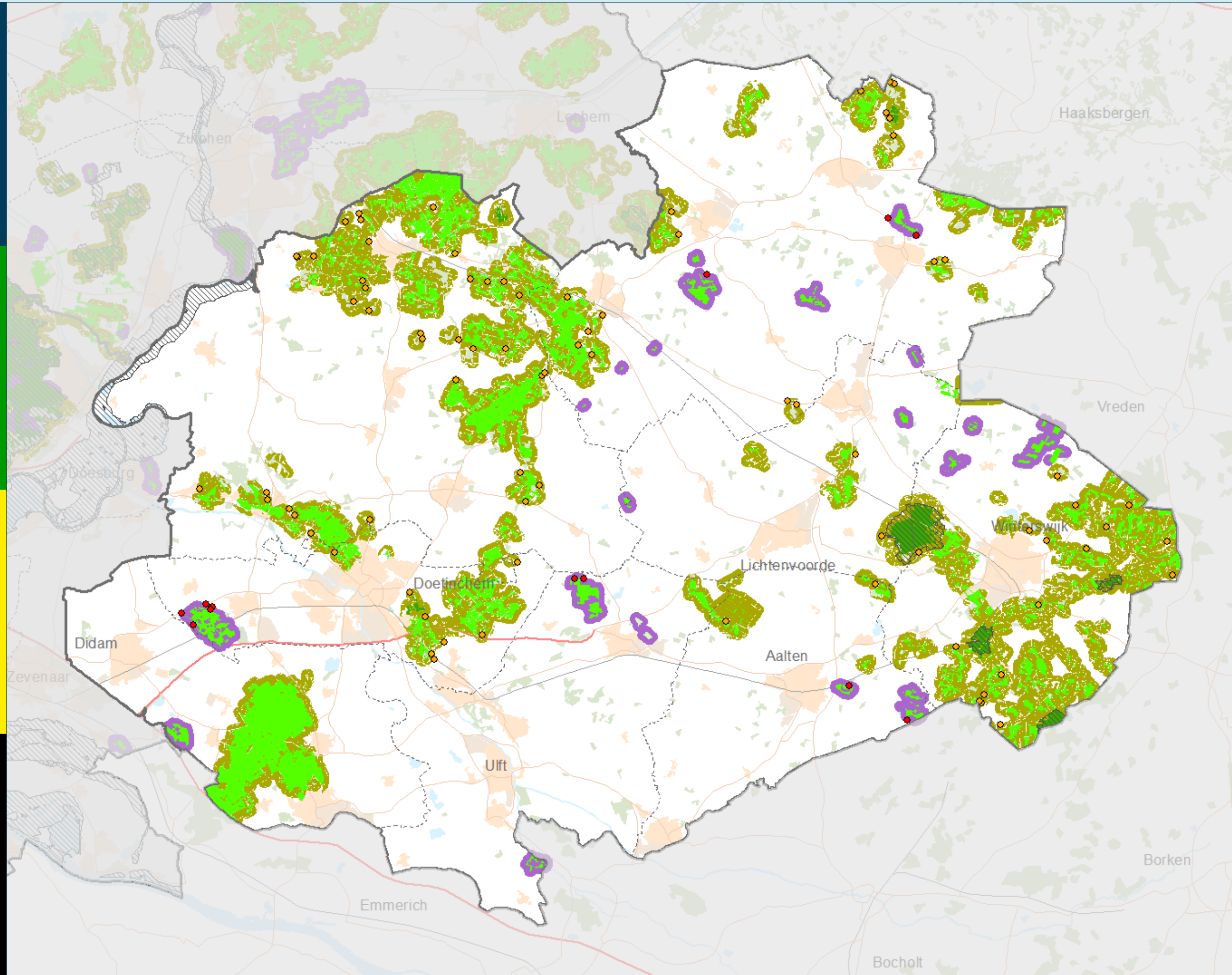

Bijlage

2

Kaarten voor de regio Achterhoek

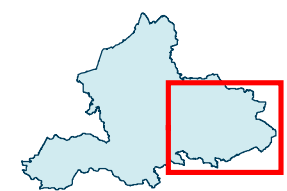

- Legenda**
- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - ▨ Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 12 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 82 IV bedrijven

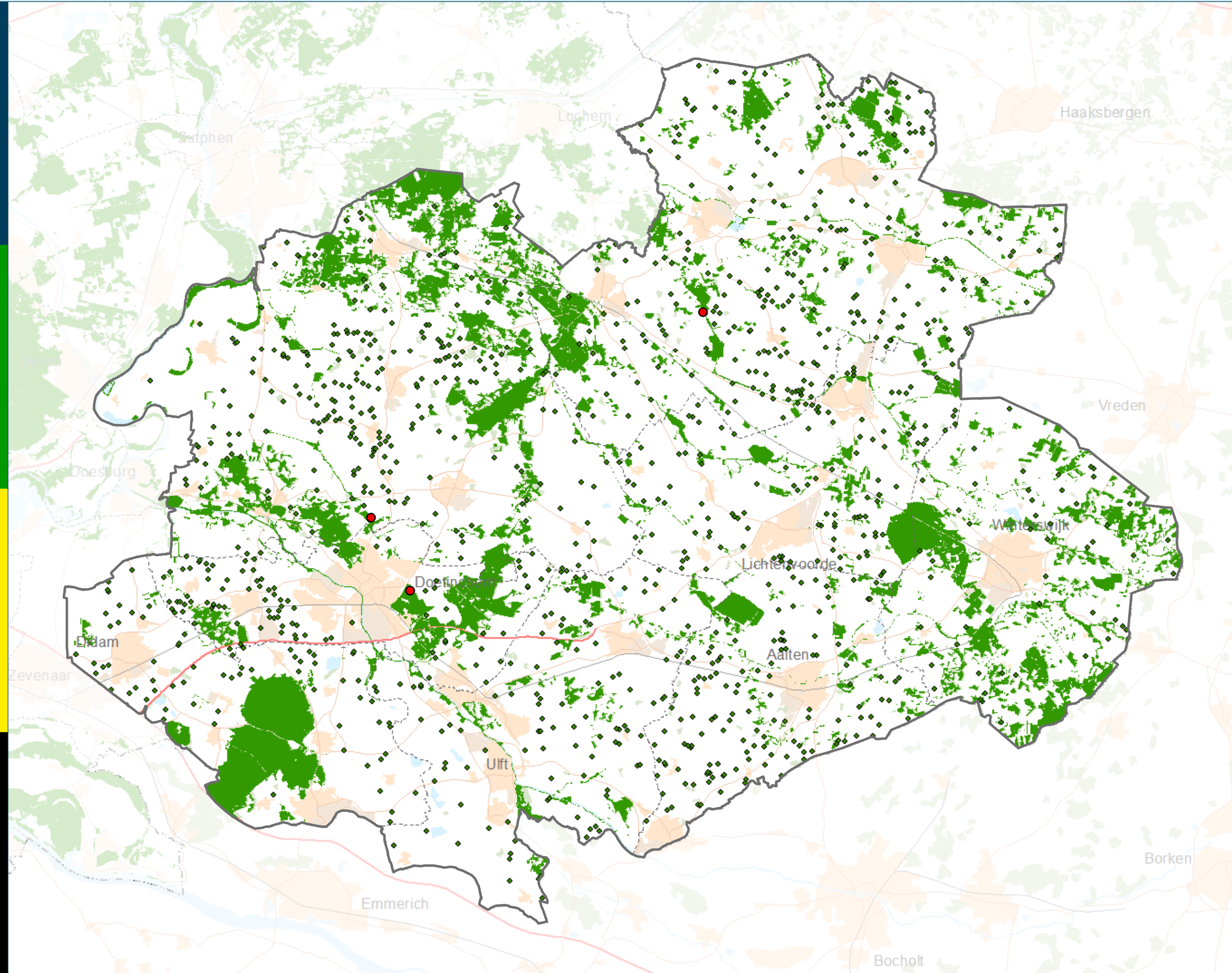
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 17-05-2016

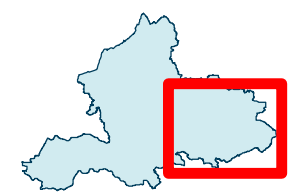

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GNN
  - IV bedrijven buiten GNN
  - Gelders natuurnetwerk
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

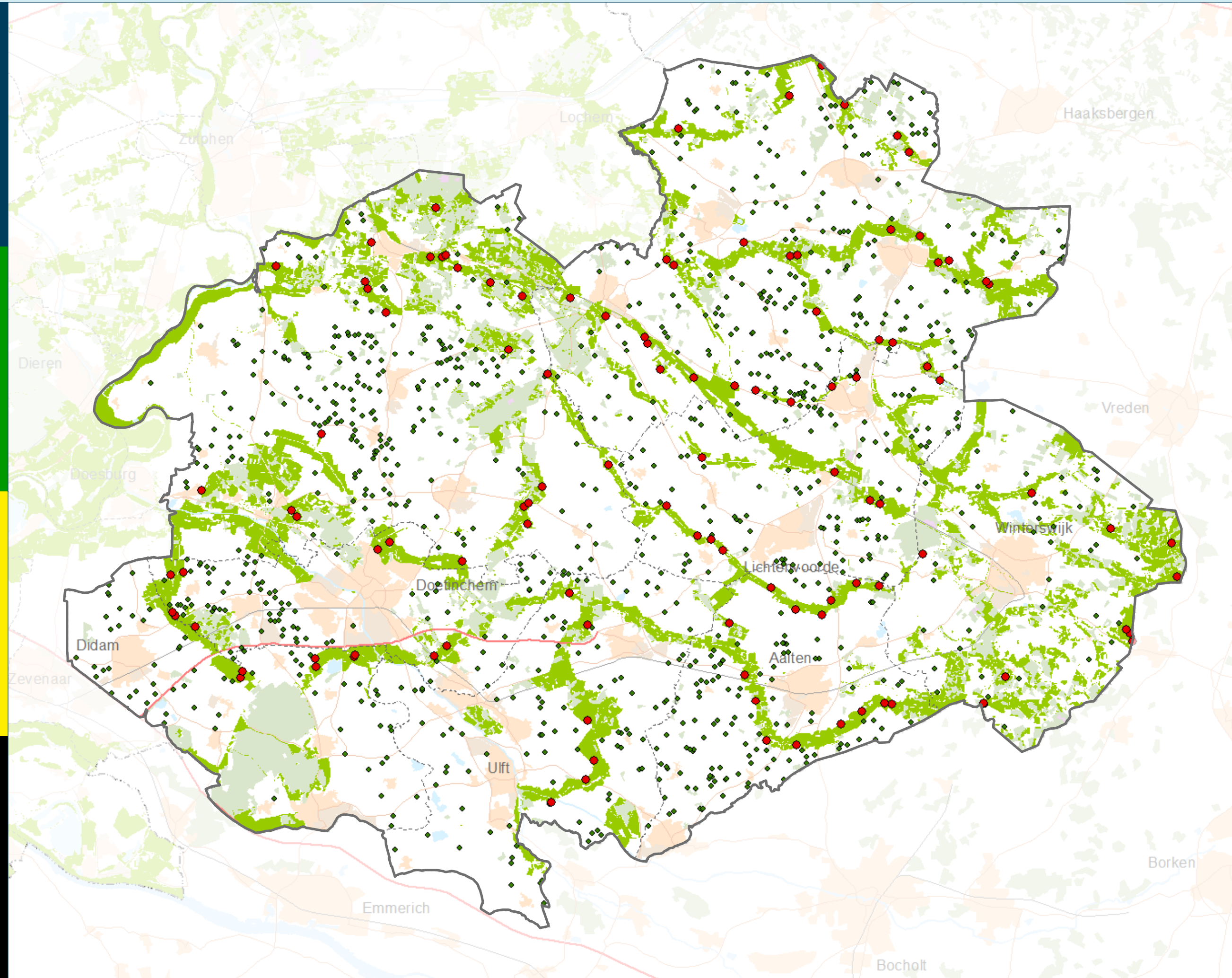
Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 3 in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

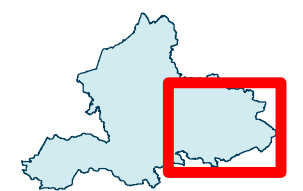

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GO
  - IV bedrijven buiten GO
  - Groene ontwikkelingszone
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

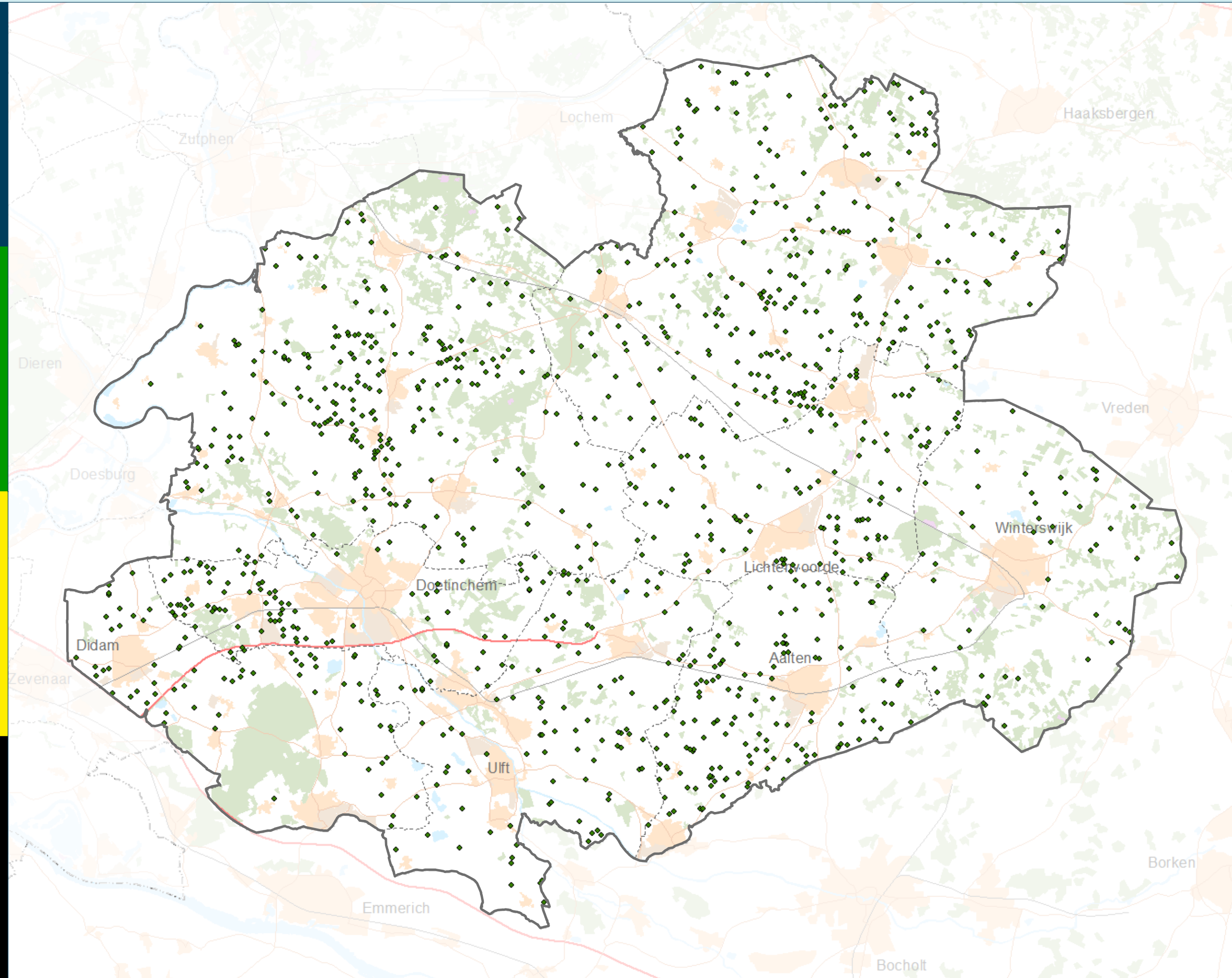
Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 112 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

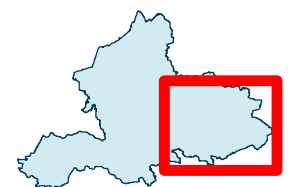

Legenda

- IV bedrijven binnen de HWL
- IV bedrijven buiten de HWL
- Hollandse waterlinie (HWL)
- bos
- natuur
- bebouwing

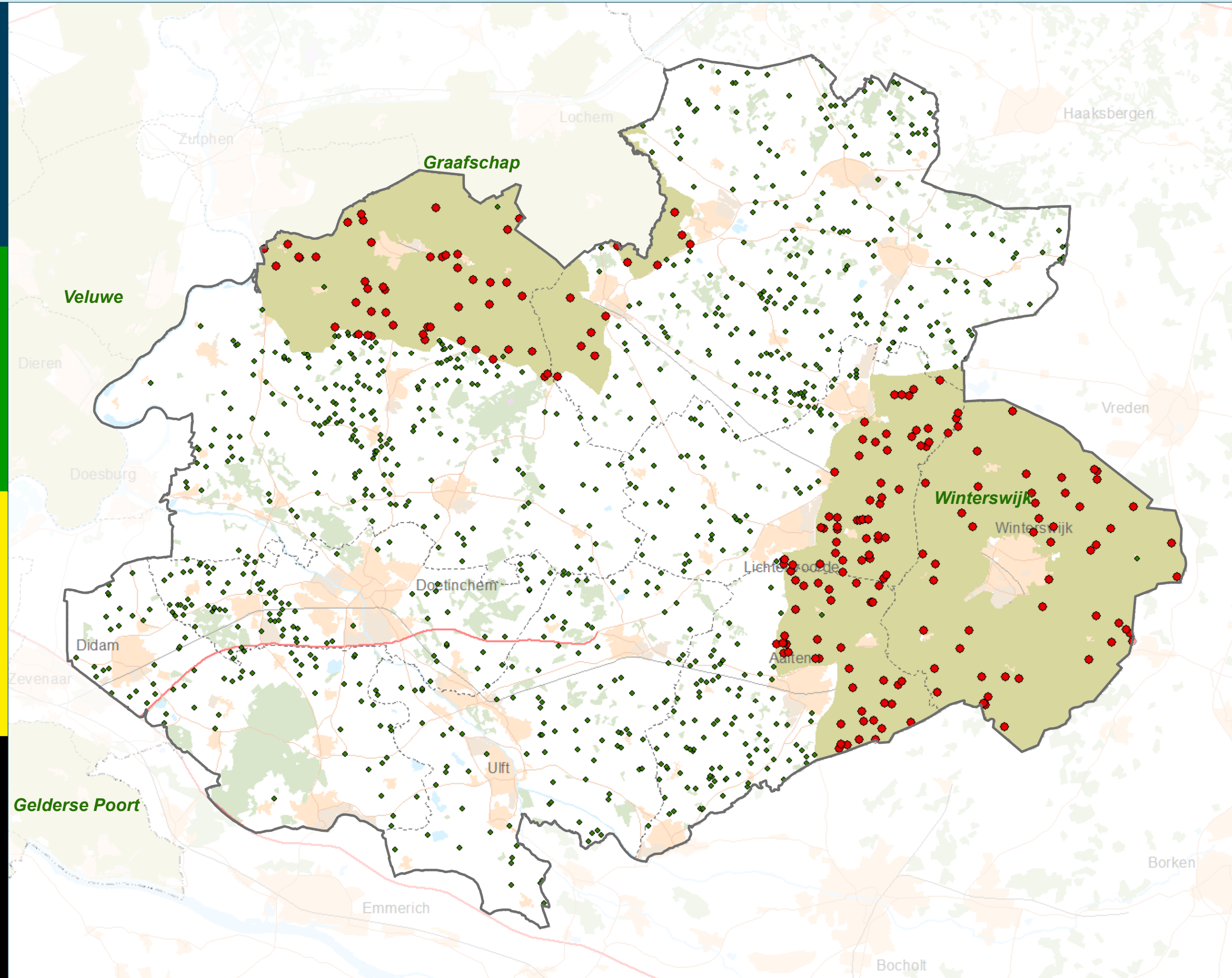
Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 0 in het HWL

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

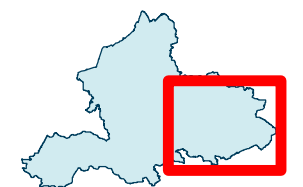

Legenda

- IV bedrijven binnen NL
- IV bedrijven buiten NL
- nationaal landschap
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 203 in het NL

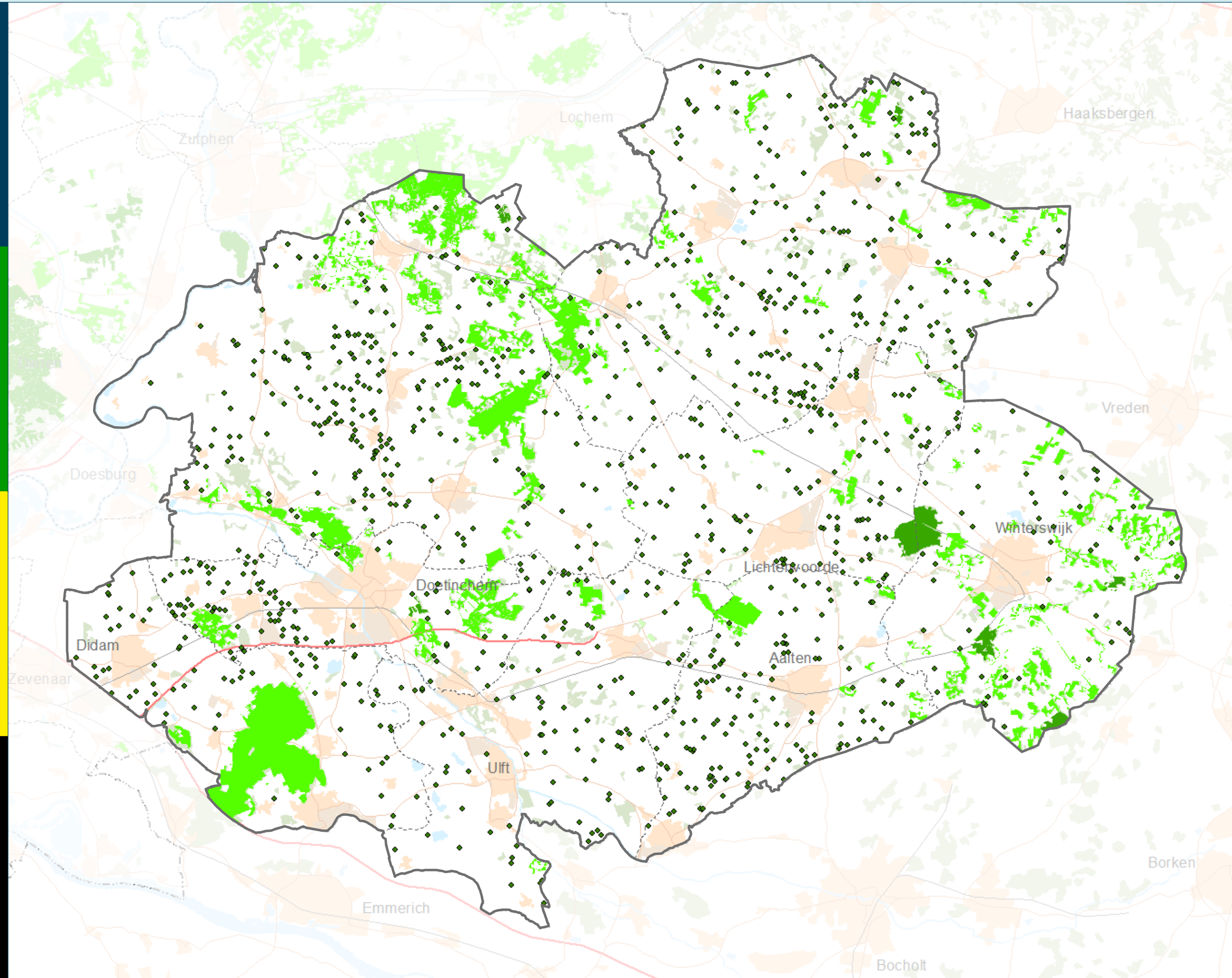
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

Legenda

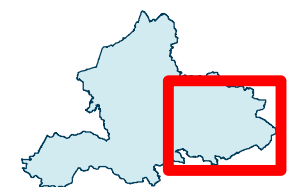
- IV bedrijven binnen WAVgebieden
- IV bedrijven buiten WAV gebieden

Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
- zeer kwetsbaar
- zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
- bos
- natuur
- bebouwing

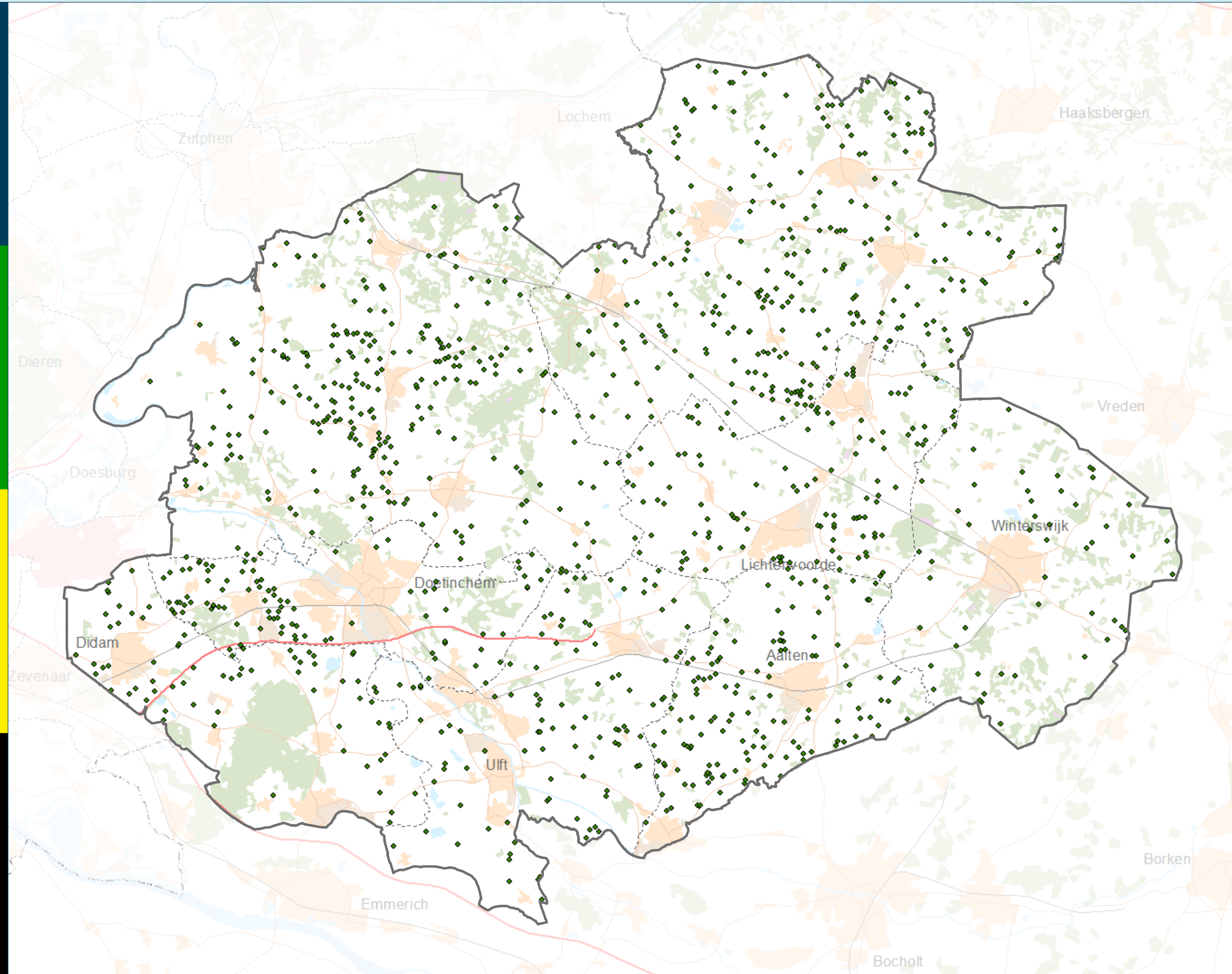
Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 0 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

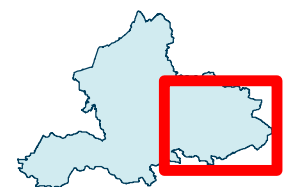

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 1063 IV bedrijven in de Achterhoek liggen er 0 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

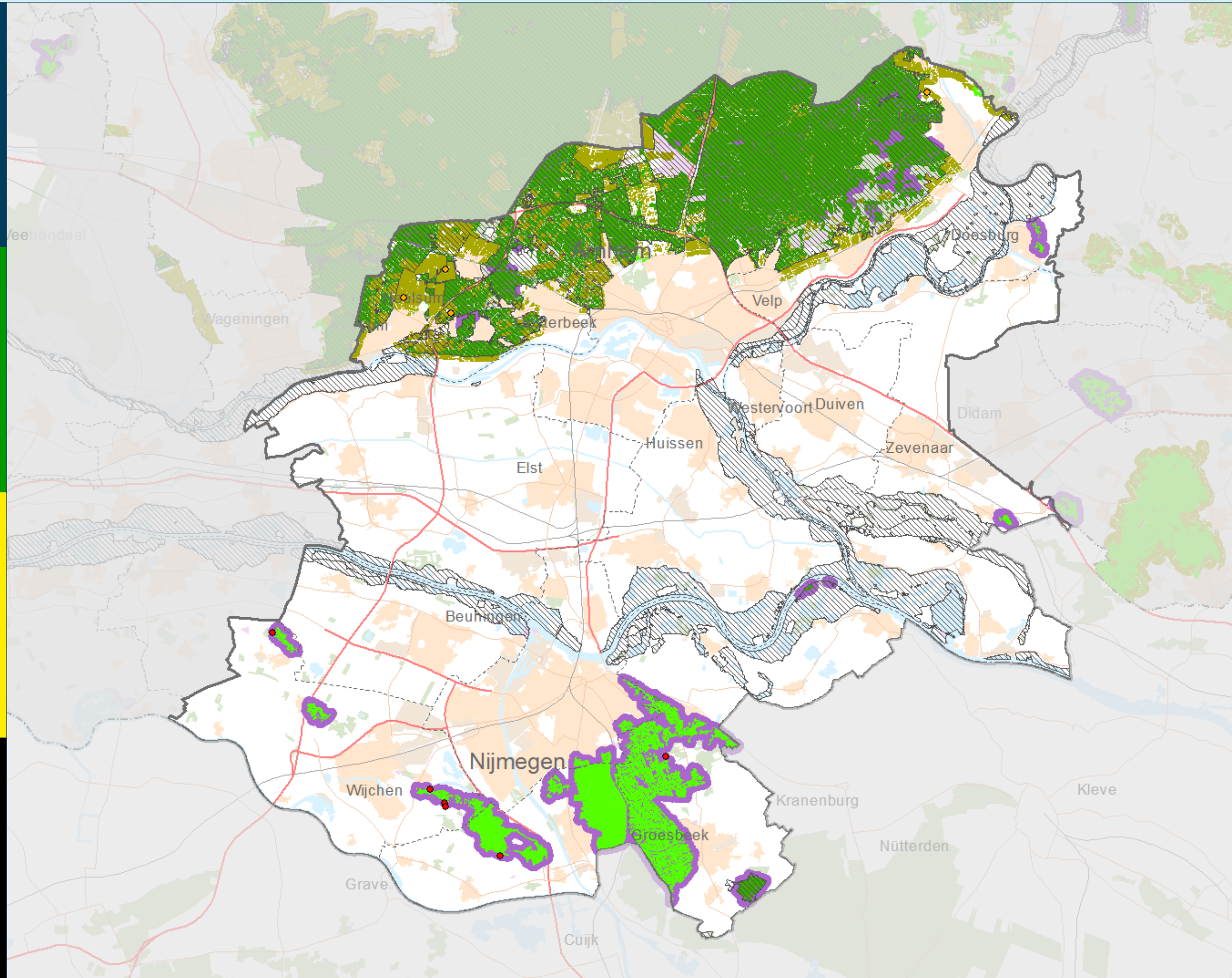

Bijlage

3

Kaarten voor het Knooppunt Arnhem Nijmegen (KAN)

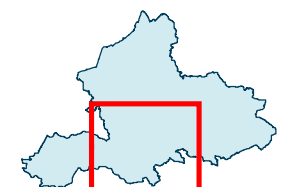

Legenda

- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 6 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 4 IV bedrijven

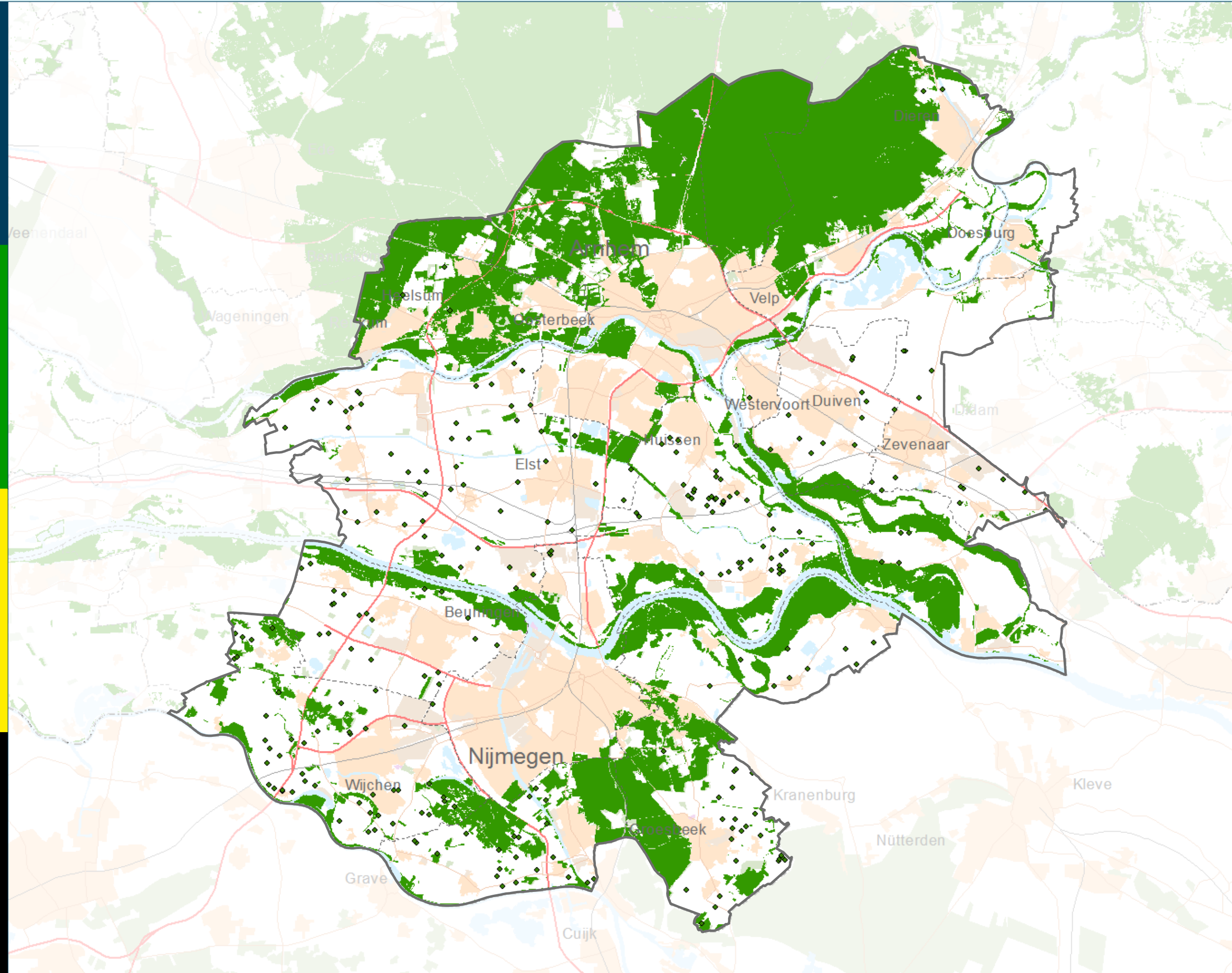
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 17-05-2016

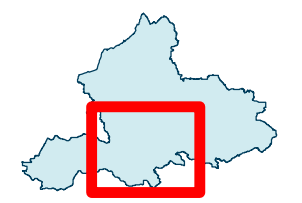

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GNN
  - IV bedrijven buiten GNN
  - Gelders natuurnetwerk
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

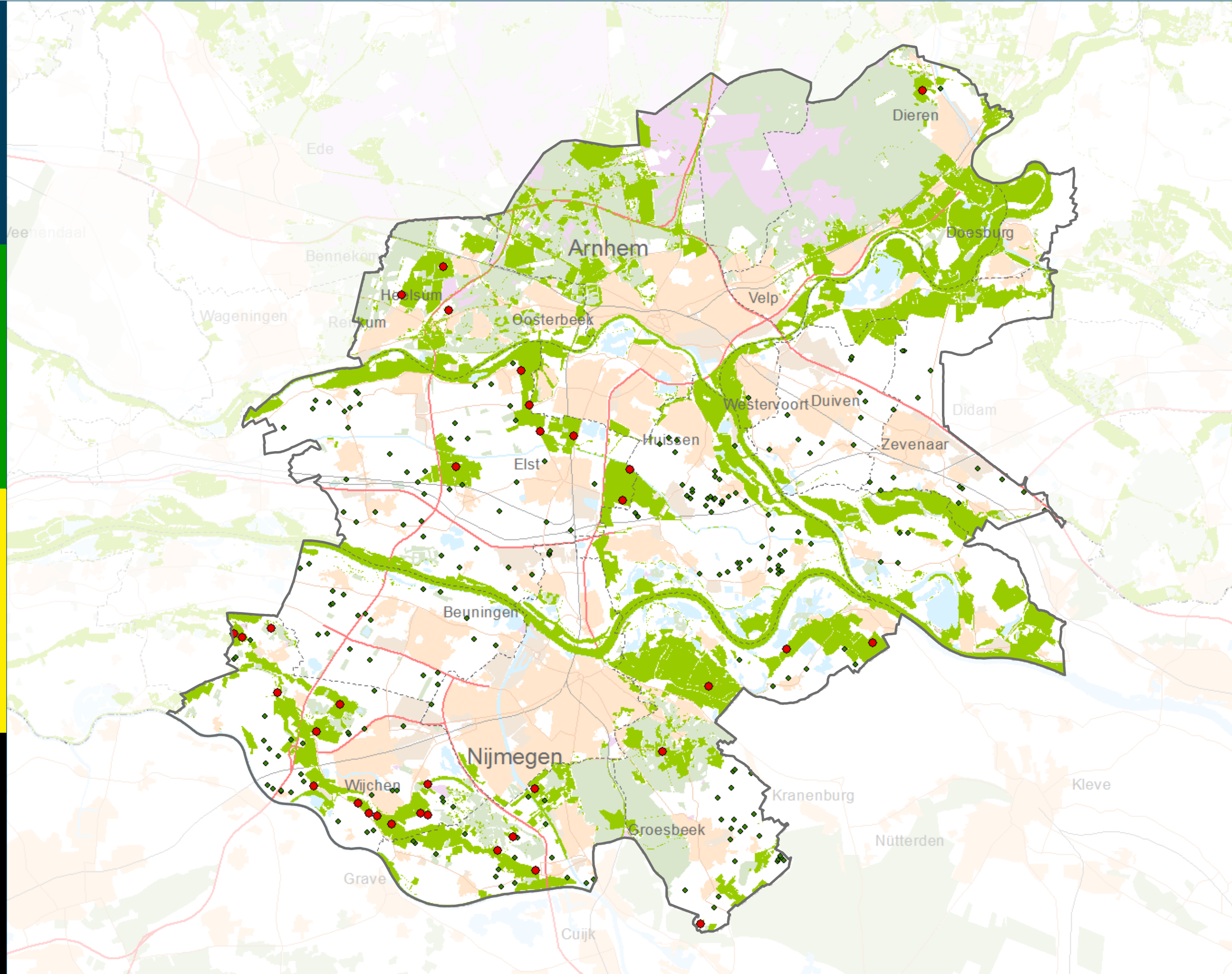
Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 0 in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

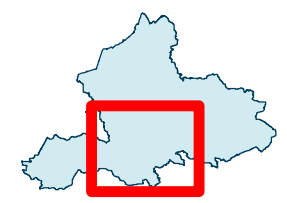

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GO
  - IV bedrijven buiten GO
  - Groene ontwikkelingszone
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

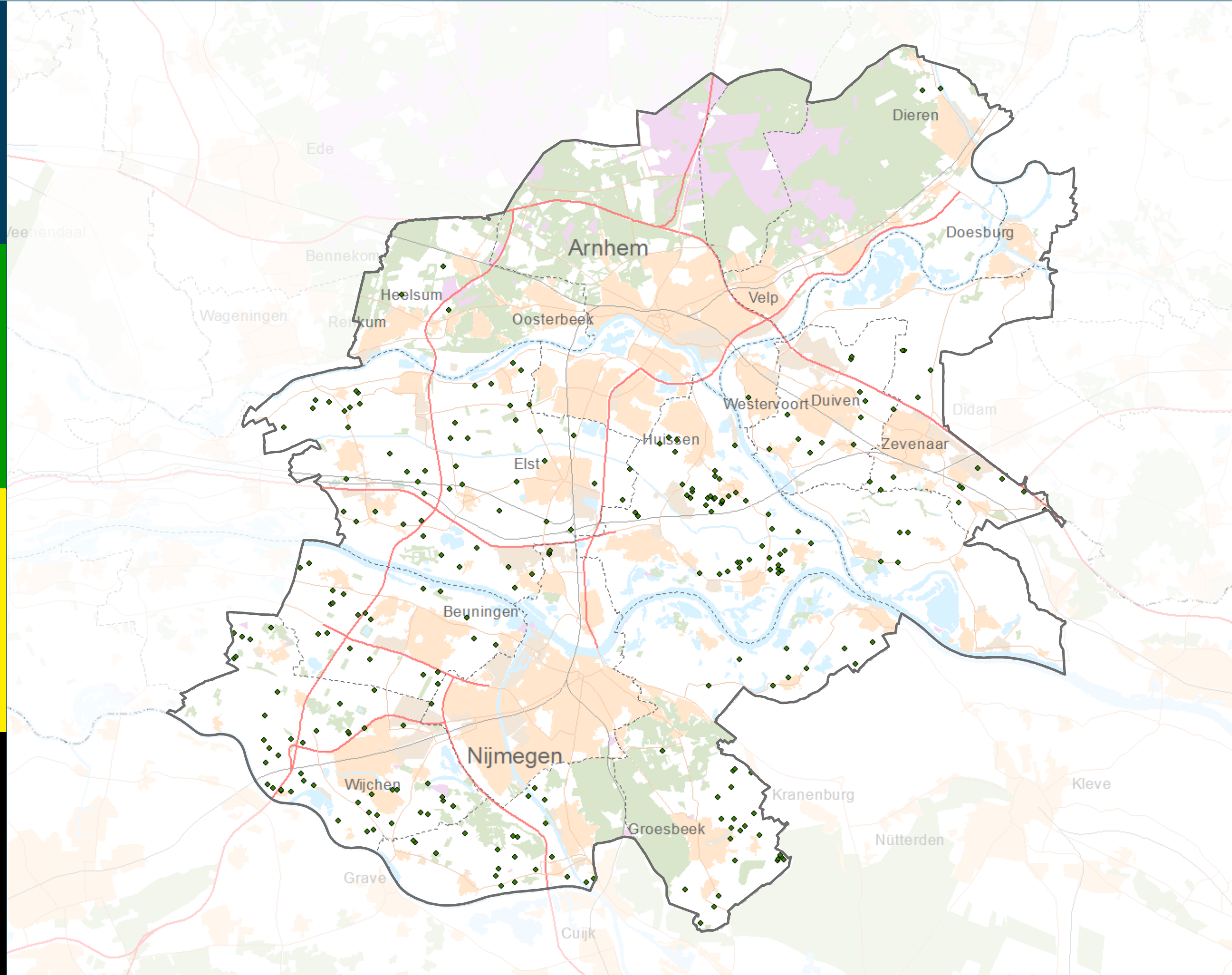
Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 34 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

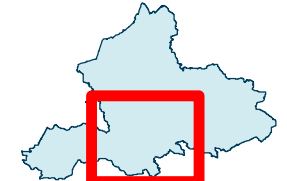

- Legenda**
- IV bedrijven binnen de HWL
  - IV bedrijven buiten de HWL
  - Hollandse waterlinie (HWL)
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

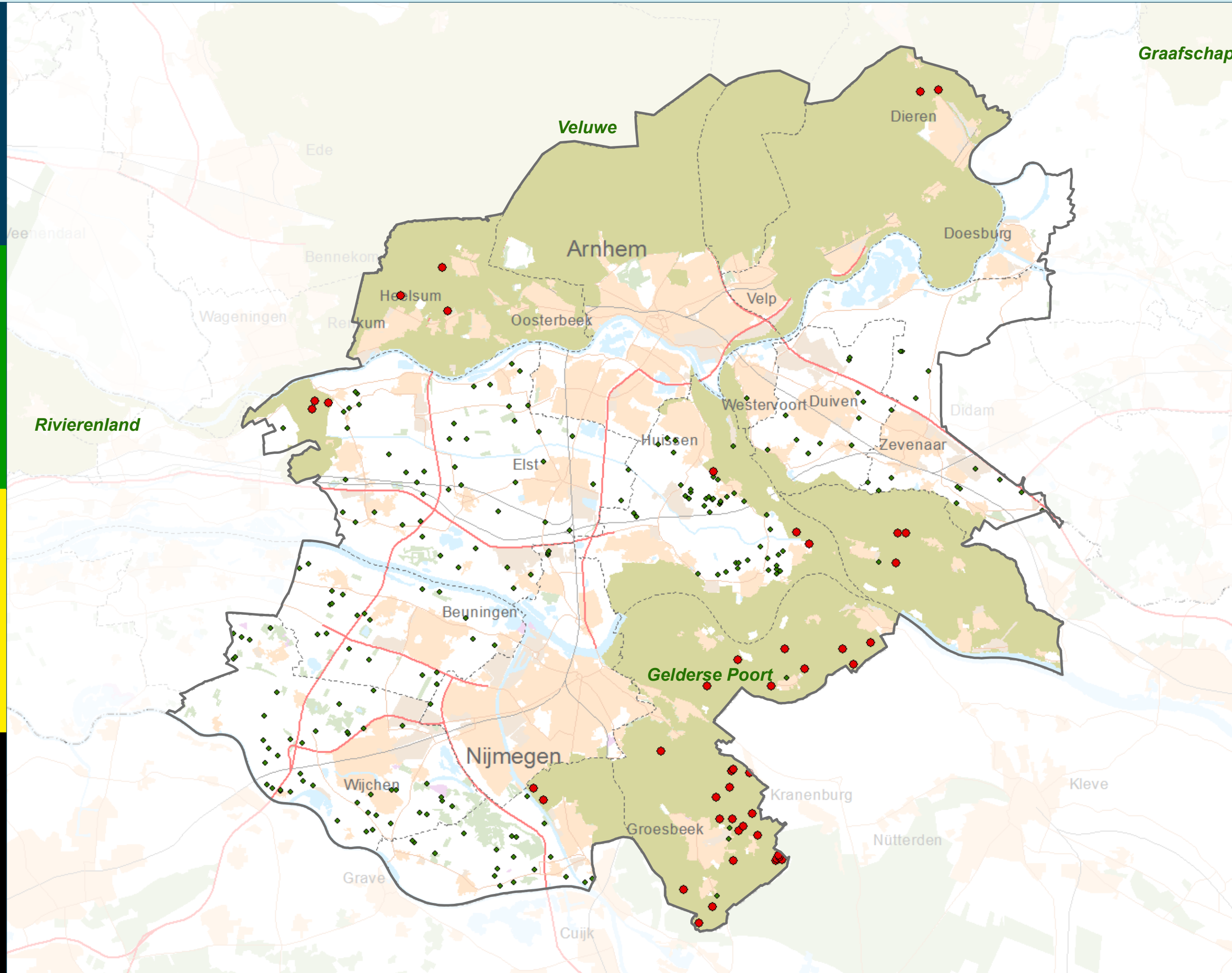
Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 0 in het HWL

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

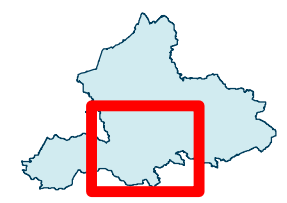

- Legenda**
- IV bedrijven binnen NL
  - IV bedrijven buiten NL
  - nationaal landschap
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 45 in het NL

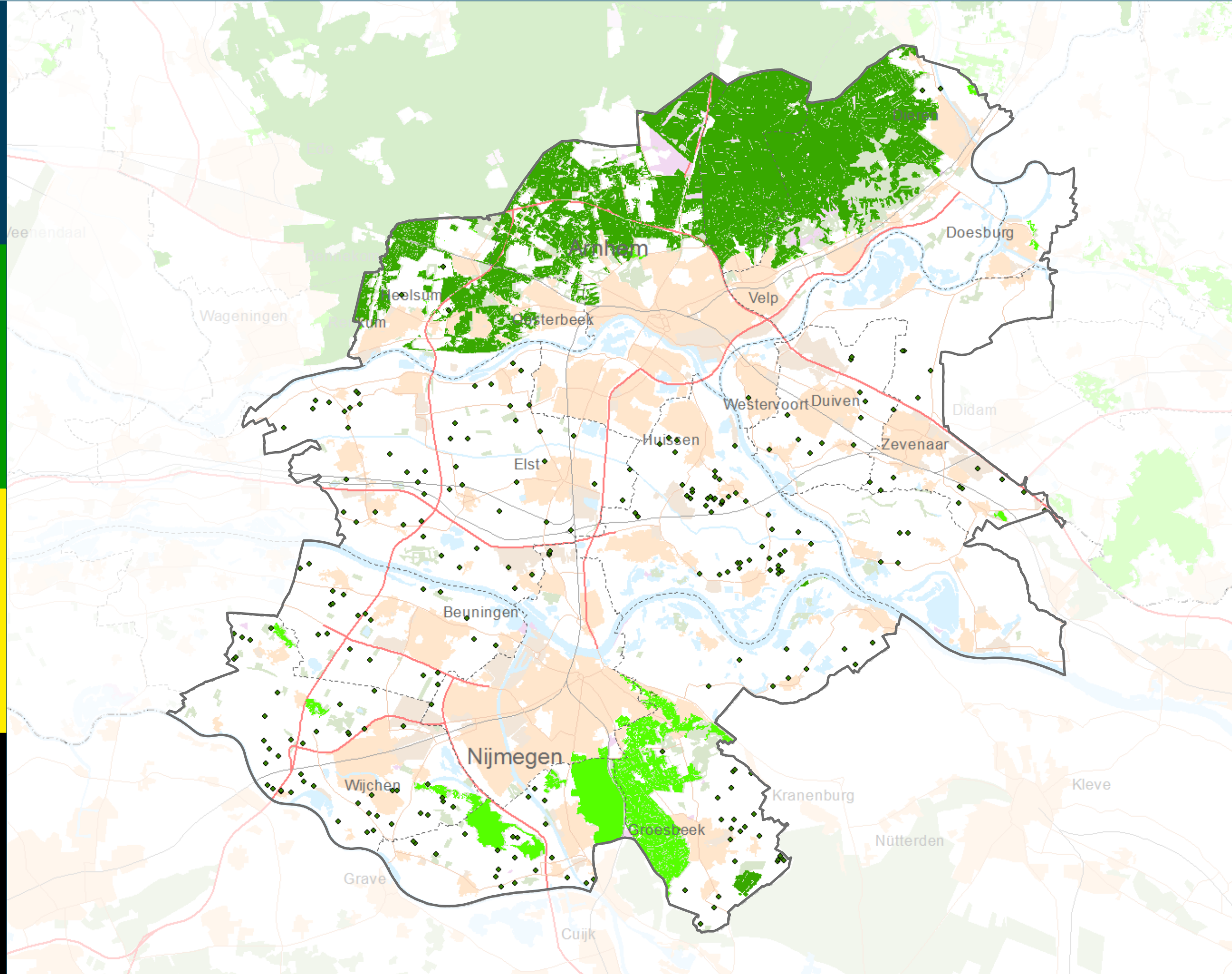
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

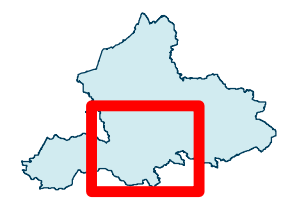

- Legenda**
- IV bedrijven binnen WAVgebieden
  - IV bedrijven buiten WAV gebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

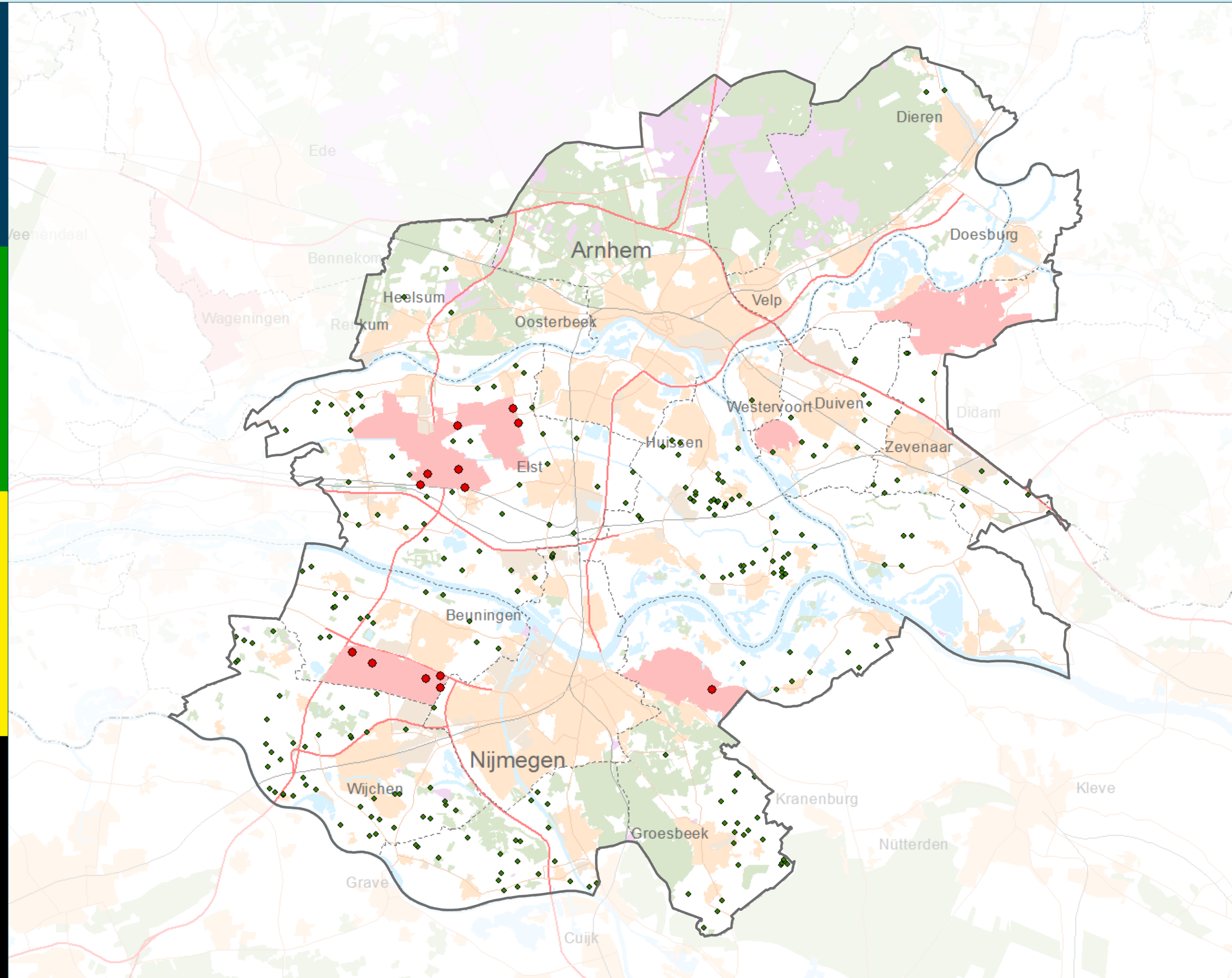
Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 0 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

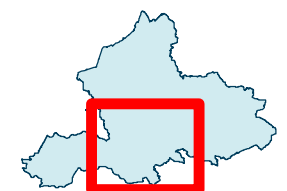

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 258 IV bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen liggen er 13 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

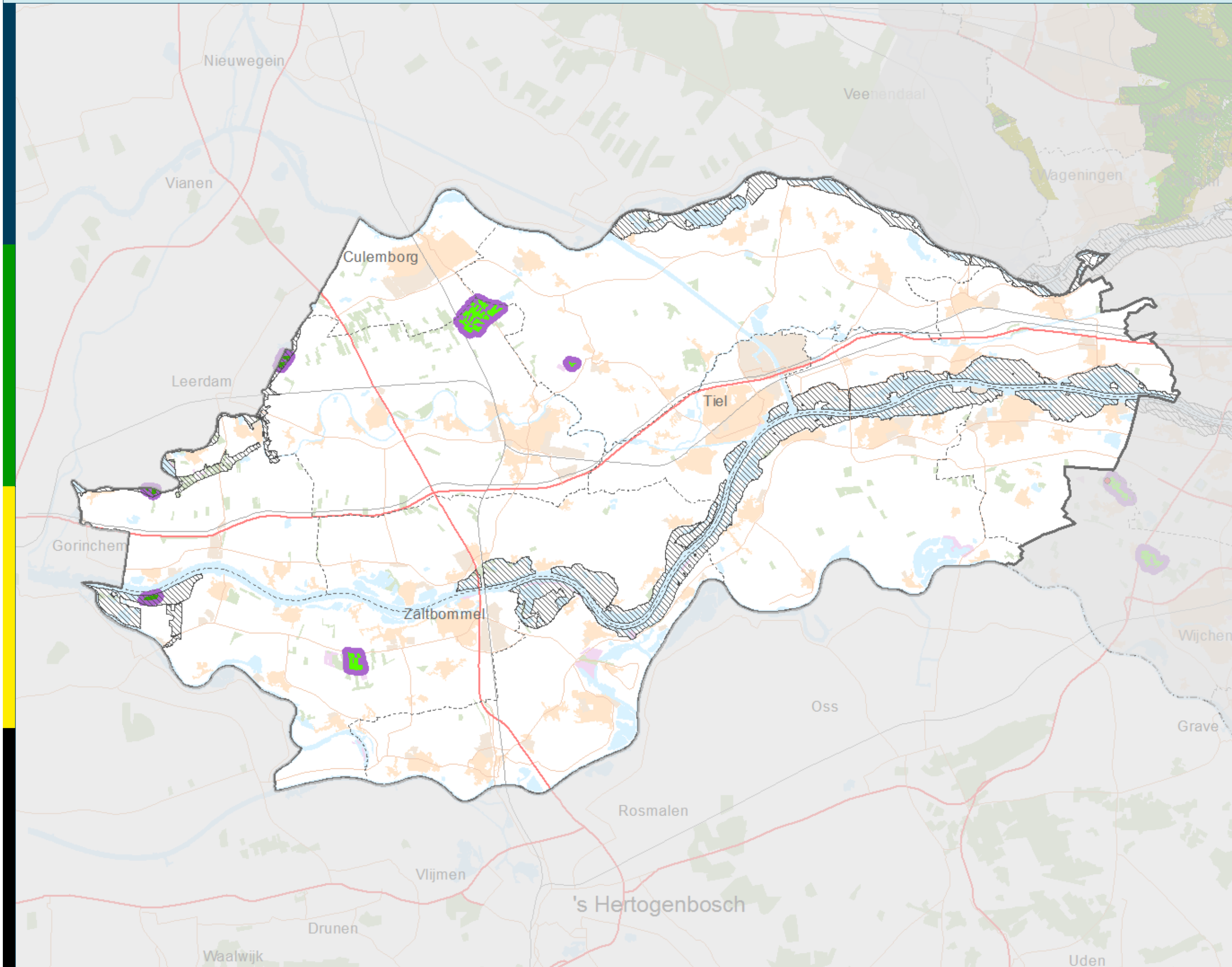

Bijlage

4

Kaarten voor de regio Rivierenland

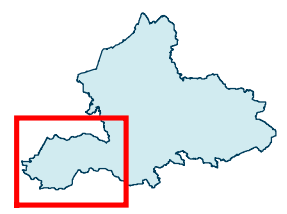

- Legenda**
- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - ▨ Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 0 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 0 IV bedrijven

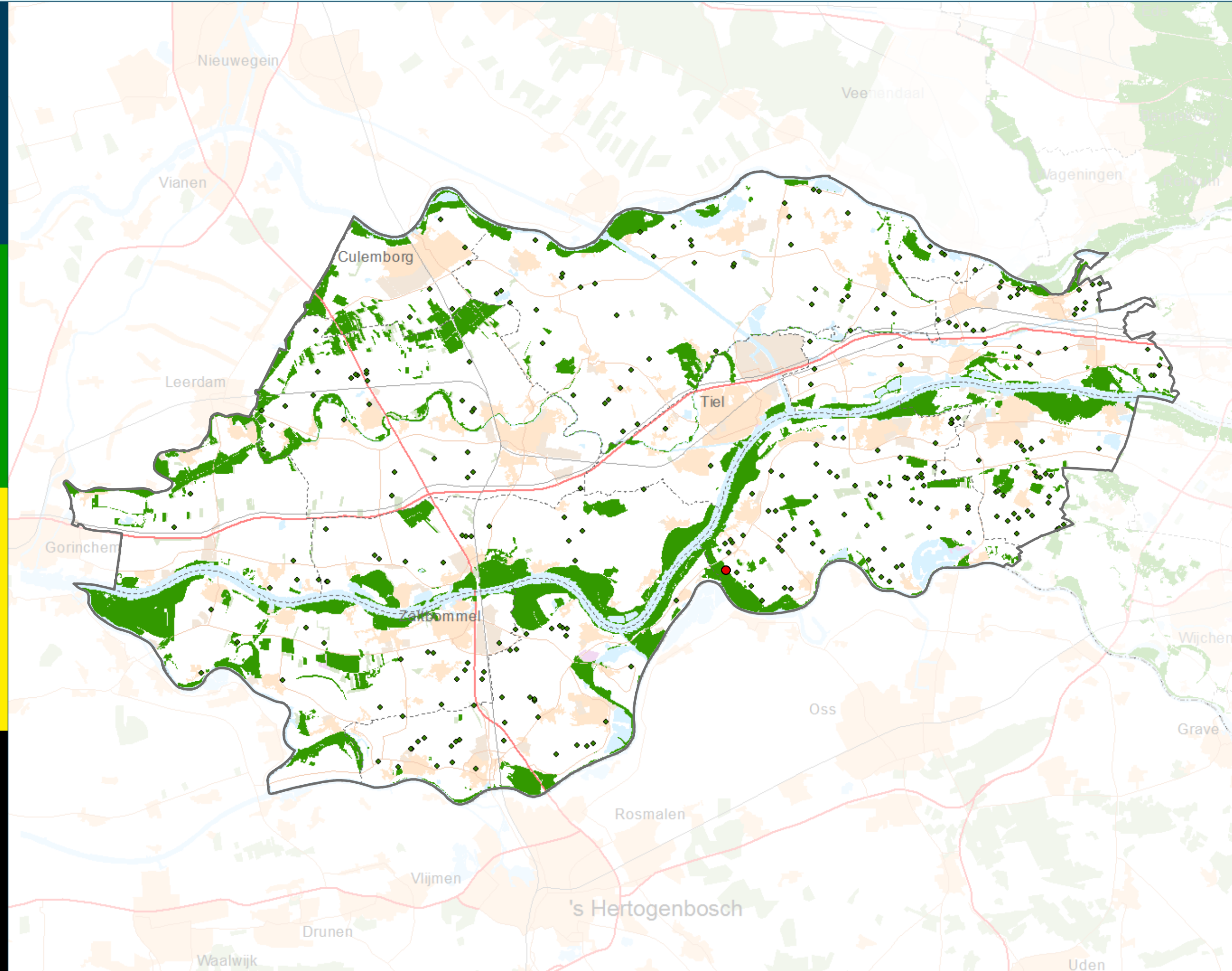
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 17-05-2016

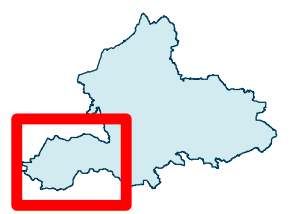

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GNN
  - IV bedrijven buiten GNN
  - Gelders natuurnetwerk
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

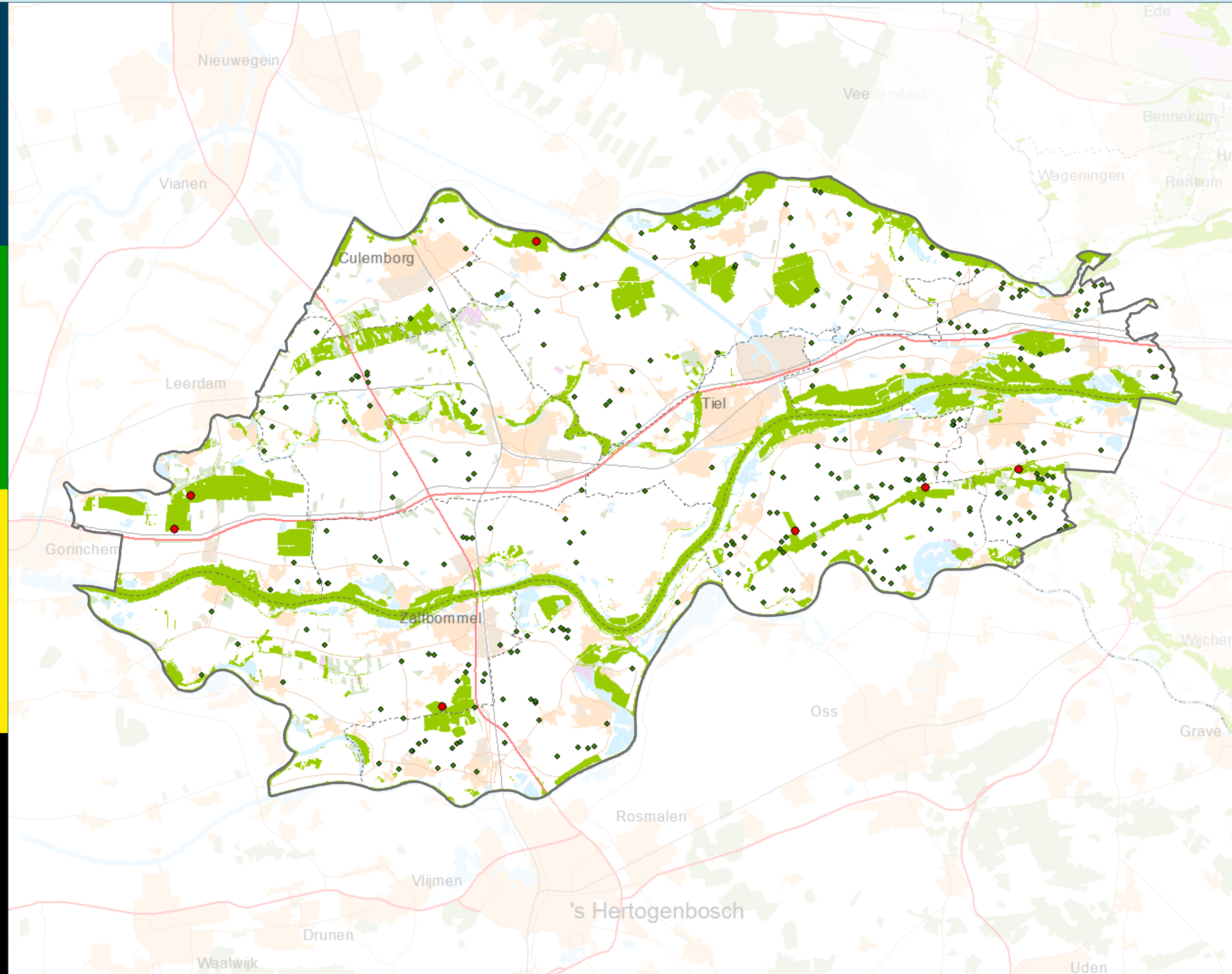
Van de 291 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe ligt er 1 in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

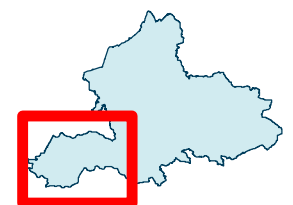

Legenda

- IV bedrijven binnen GO
- IV bedrijven buiten GO
- Groene ontwikkelingszone
- bos
- natuur
- bebouwing

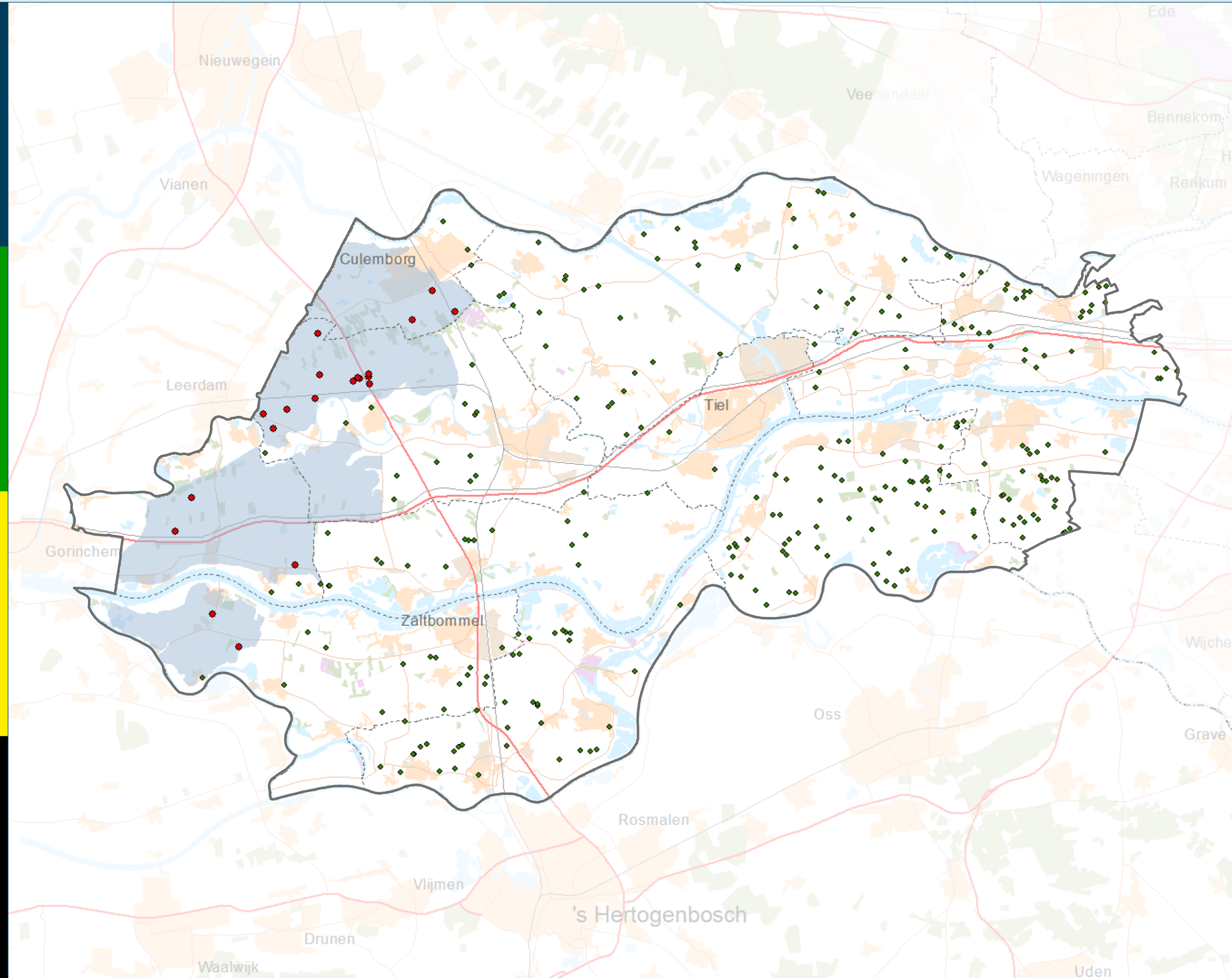
Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 7 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

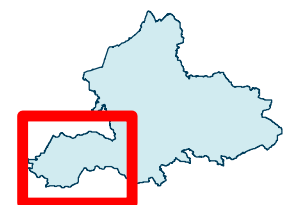

Legenda

- IV bedrijven binnen de HWL
- IV bedrijven buiten de HWL
- Hollandse waterlinie (HWL)
- bos
- natuur
- bebouwing

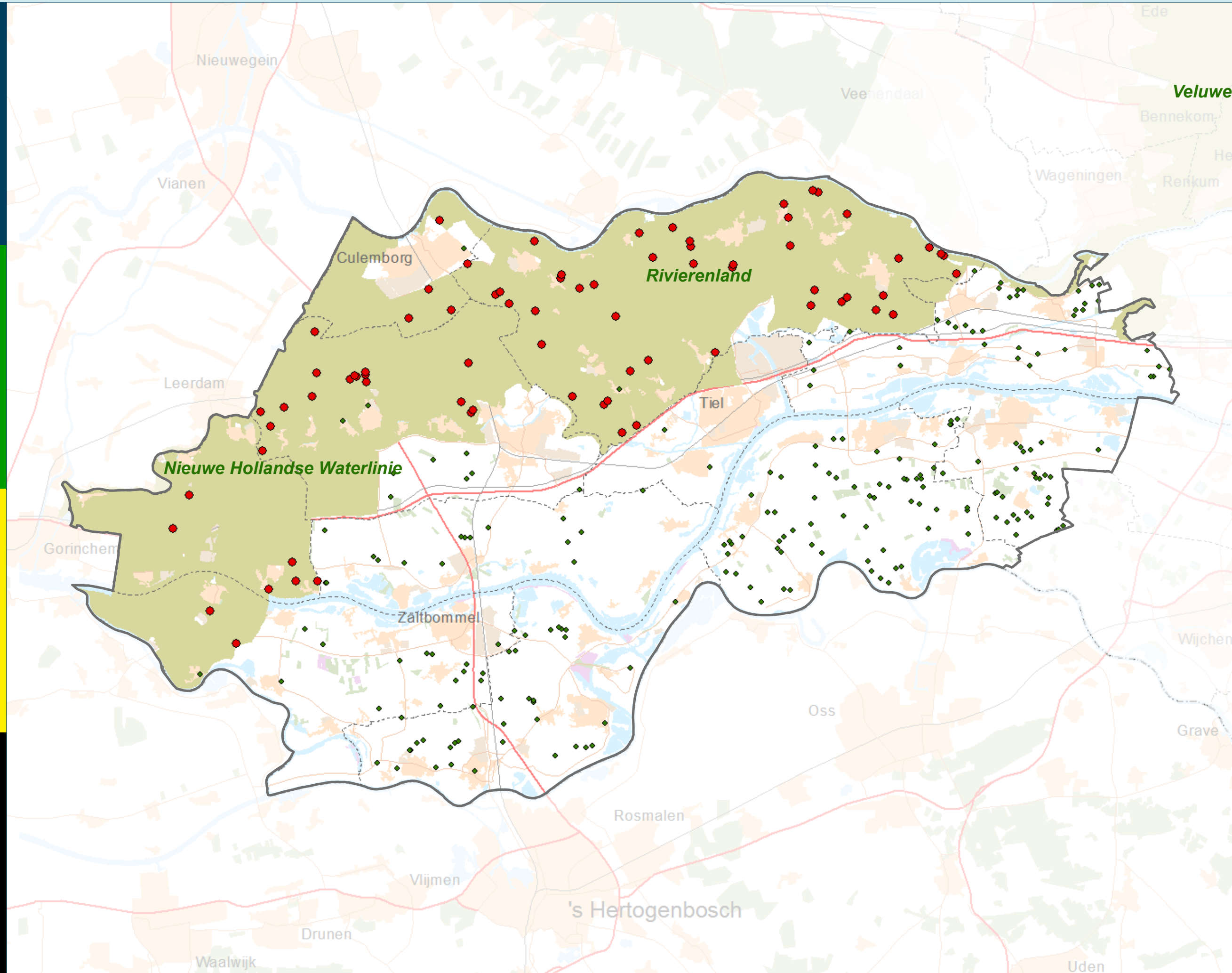
Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 20 in het HWL

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

- Legenda**
- IV bedrijven binnen NL
  - IV bedrijven buiten NL
  - nationaal landschap
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 75 in het NL

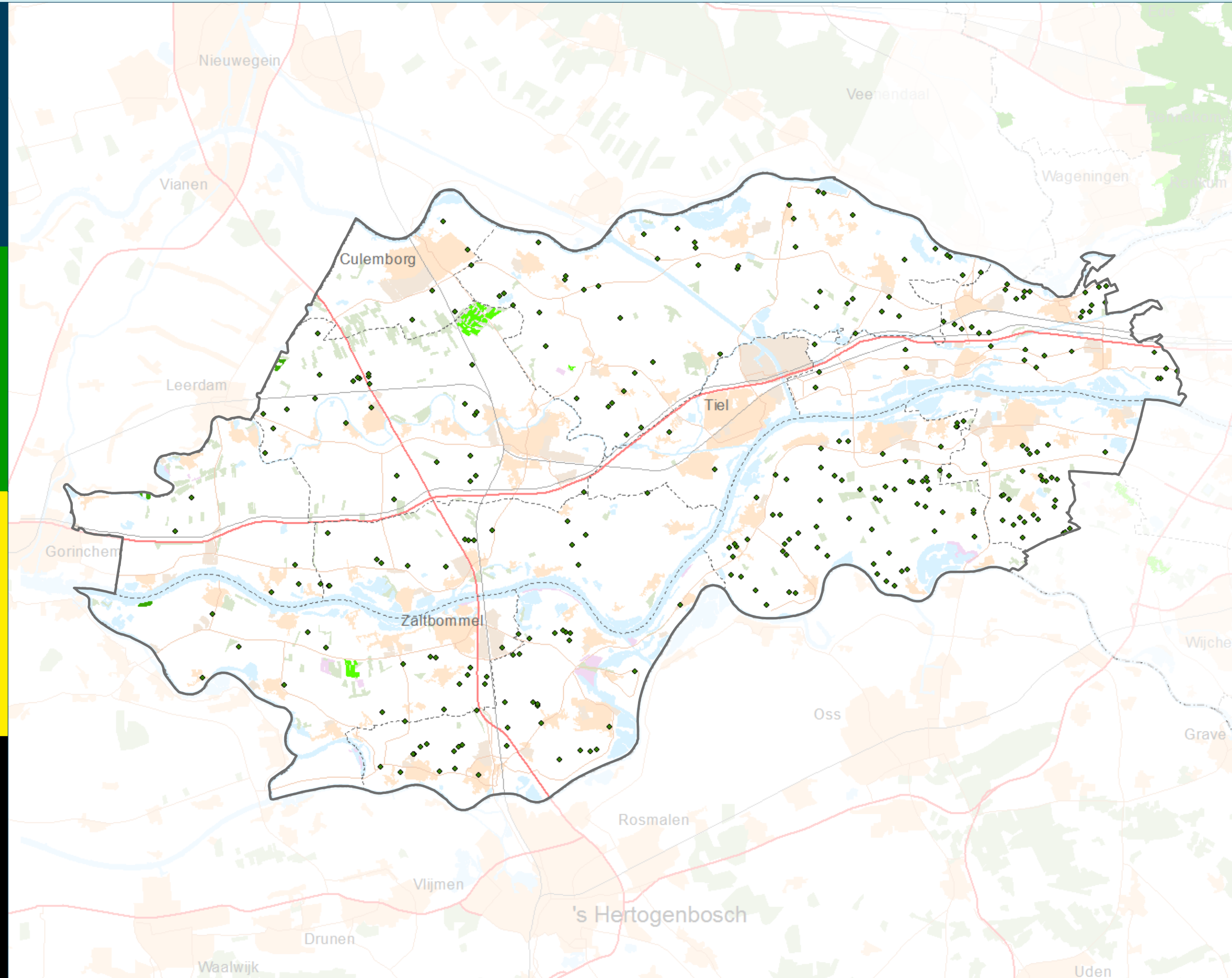
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

Legenda

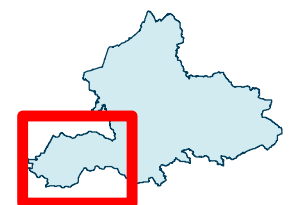
- IV bedrijven binnen WAV gebieden
- IV bedrijven buiten WAV gebieden

Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
- zeer kwetsbaar
- zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
- bos
- natuur
- bebouwing

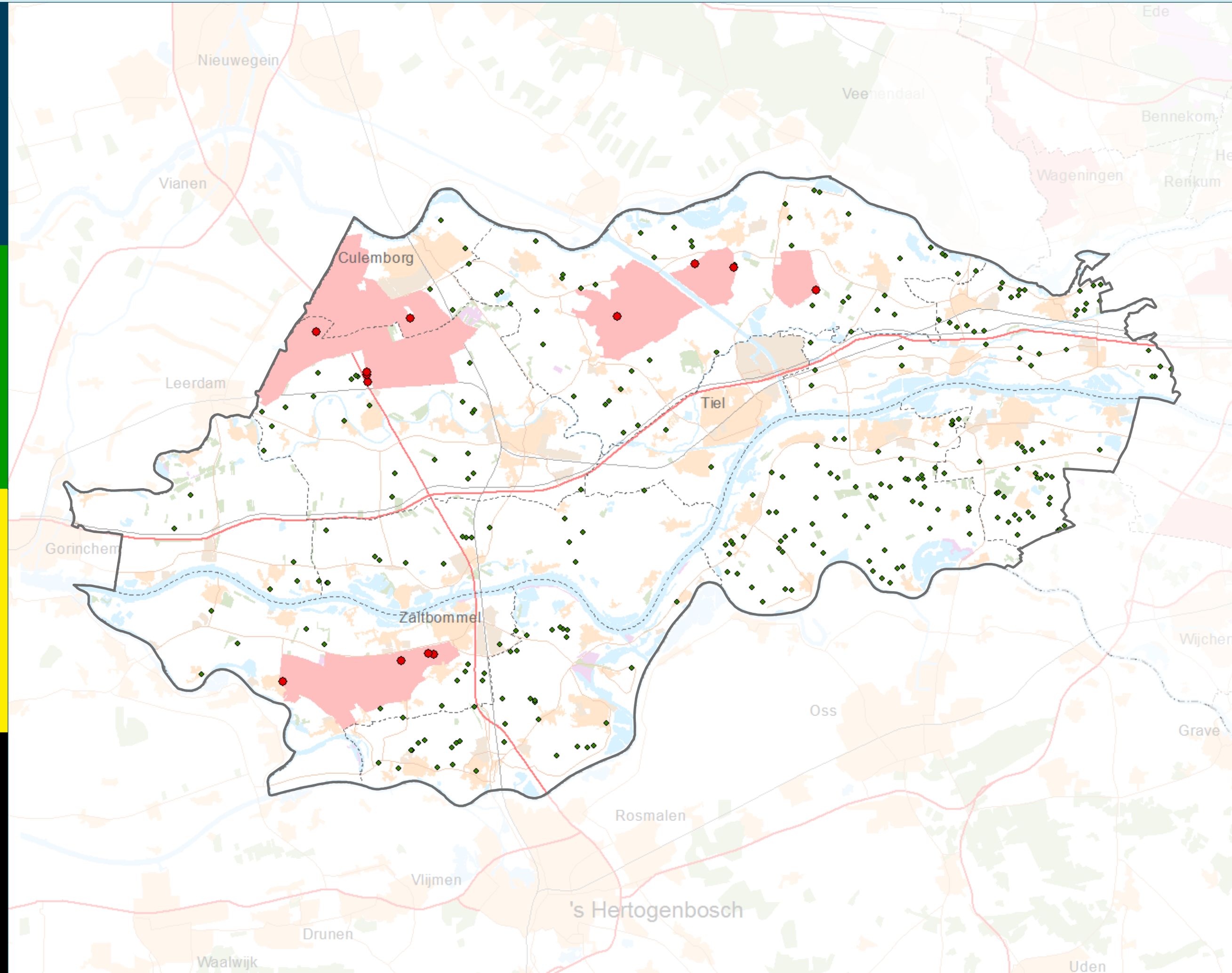
Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 0 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

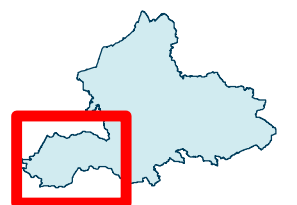

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 291 IV bedrijven in de regio Rivierenland liggen er 13 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
Projectnummer: 1603_0837
Datum: 09-05-2016

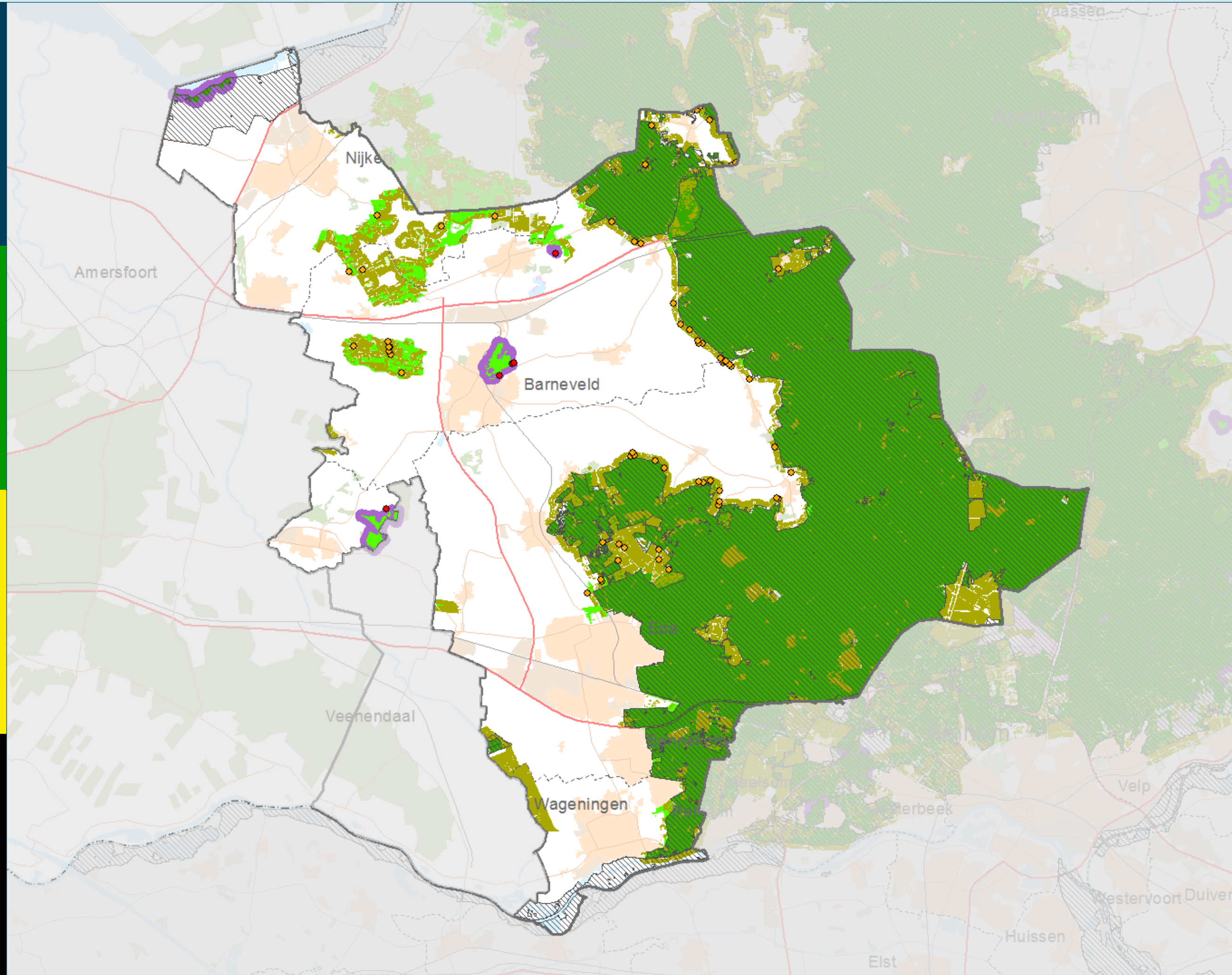

Bijlage

5

Kaarten voor de regio FoodValley (WERV)

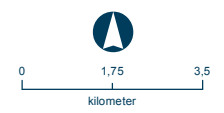
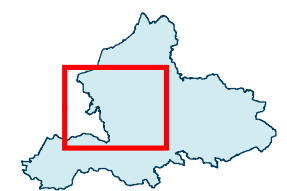

- Legenda**
- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - ▨ Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

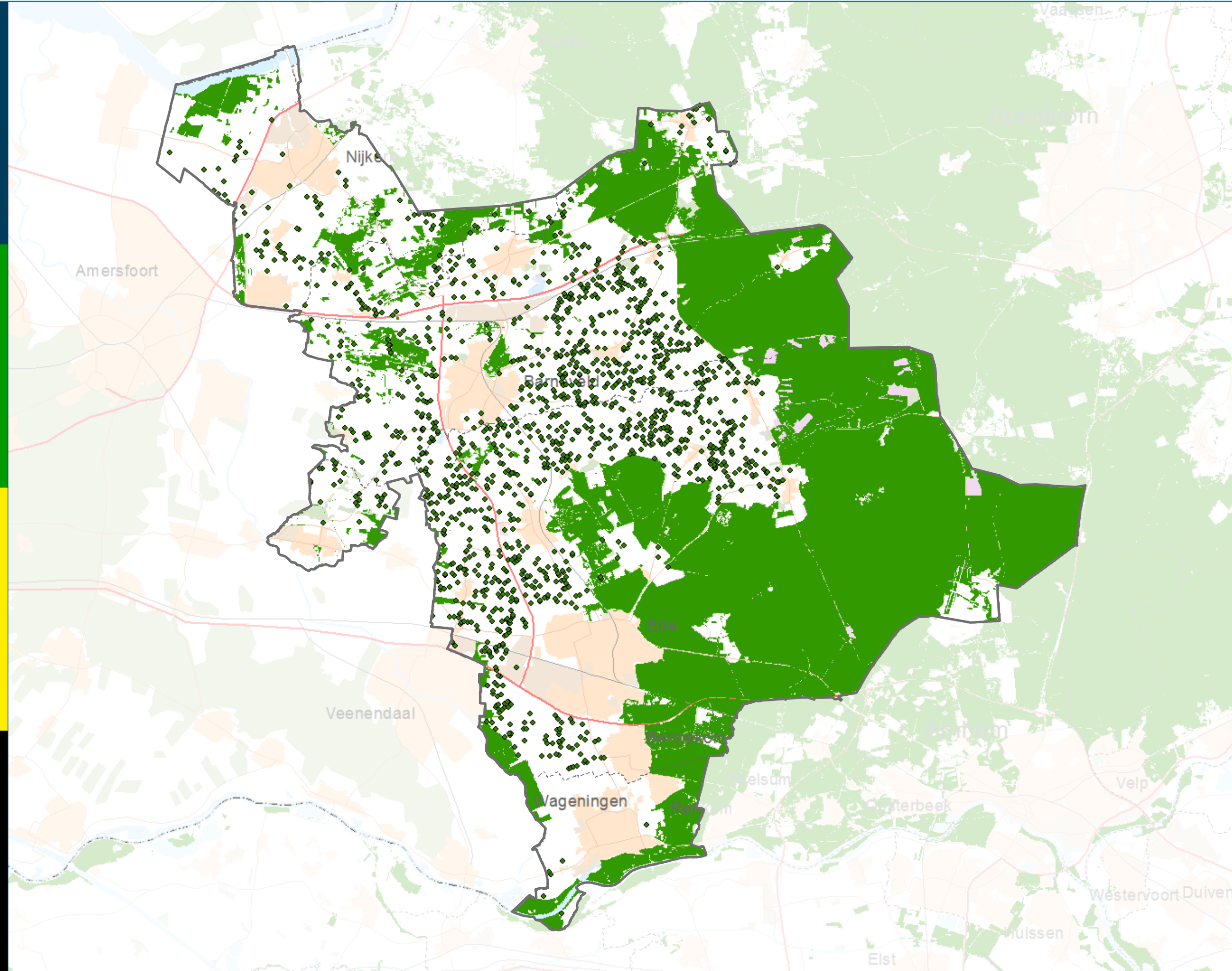
Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 5 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 63 IV bedrijven

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

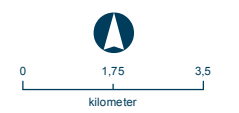
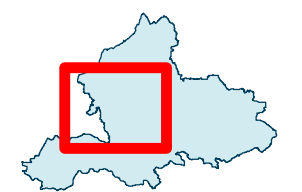

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GNN
  - IV bedrijven buiten GNN
  - Gelders natuurnetwerk
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

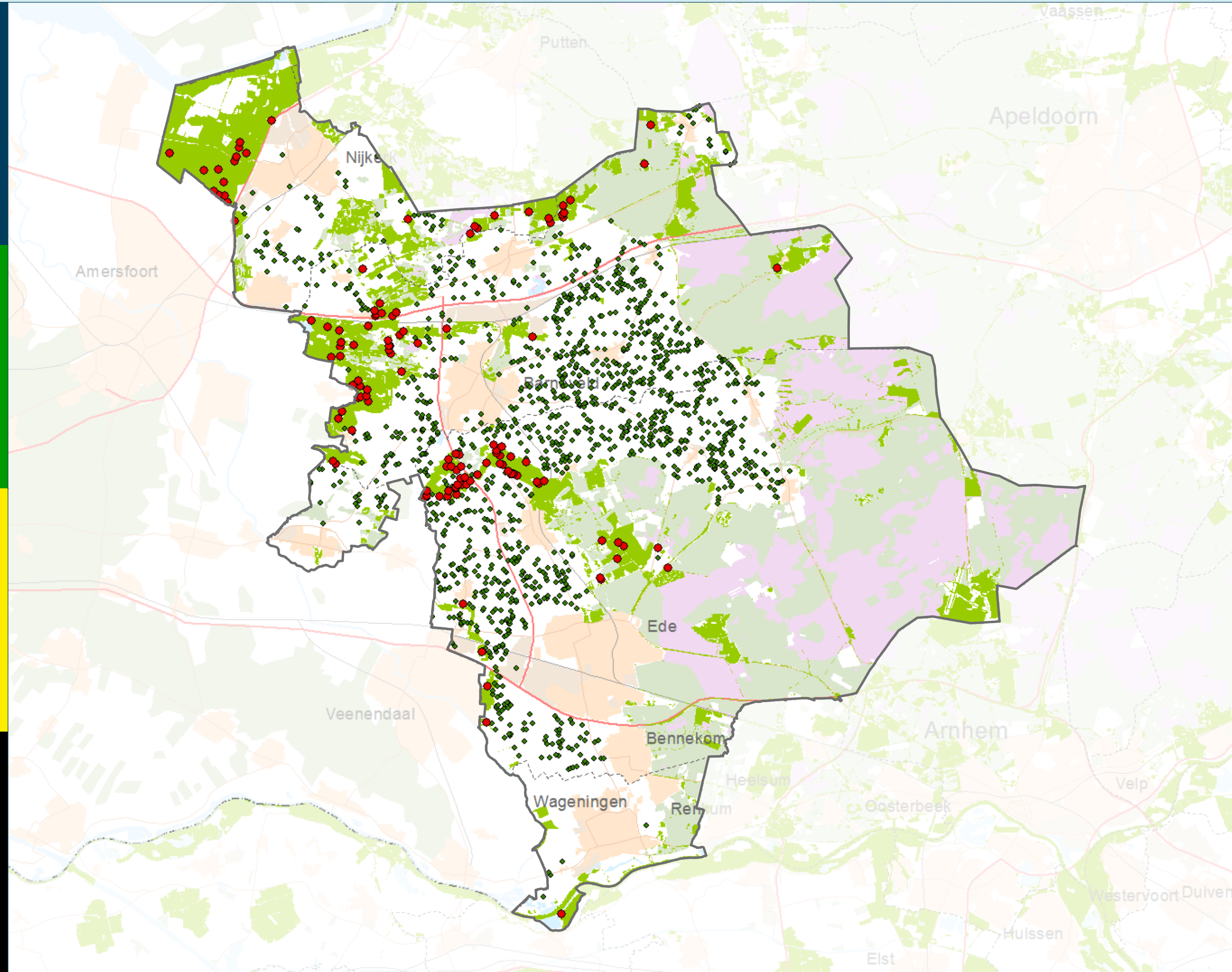
Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 0 in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

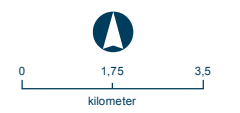
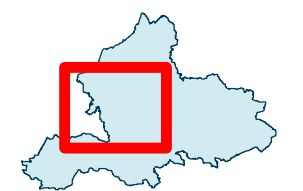

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GO
  - IV bedrijven buiten GO
  - Groene ontwikkelingszone
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

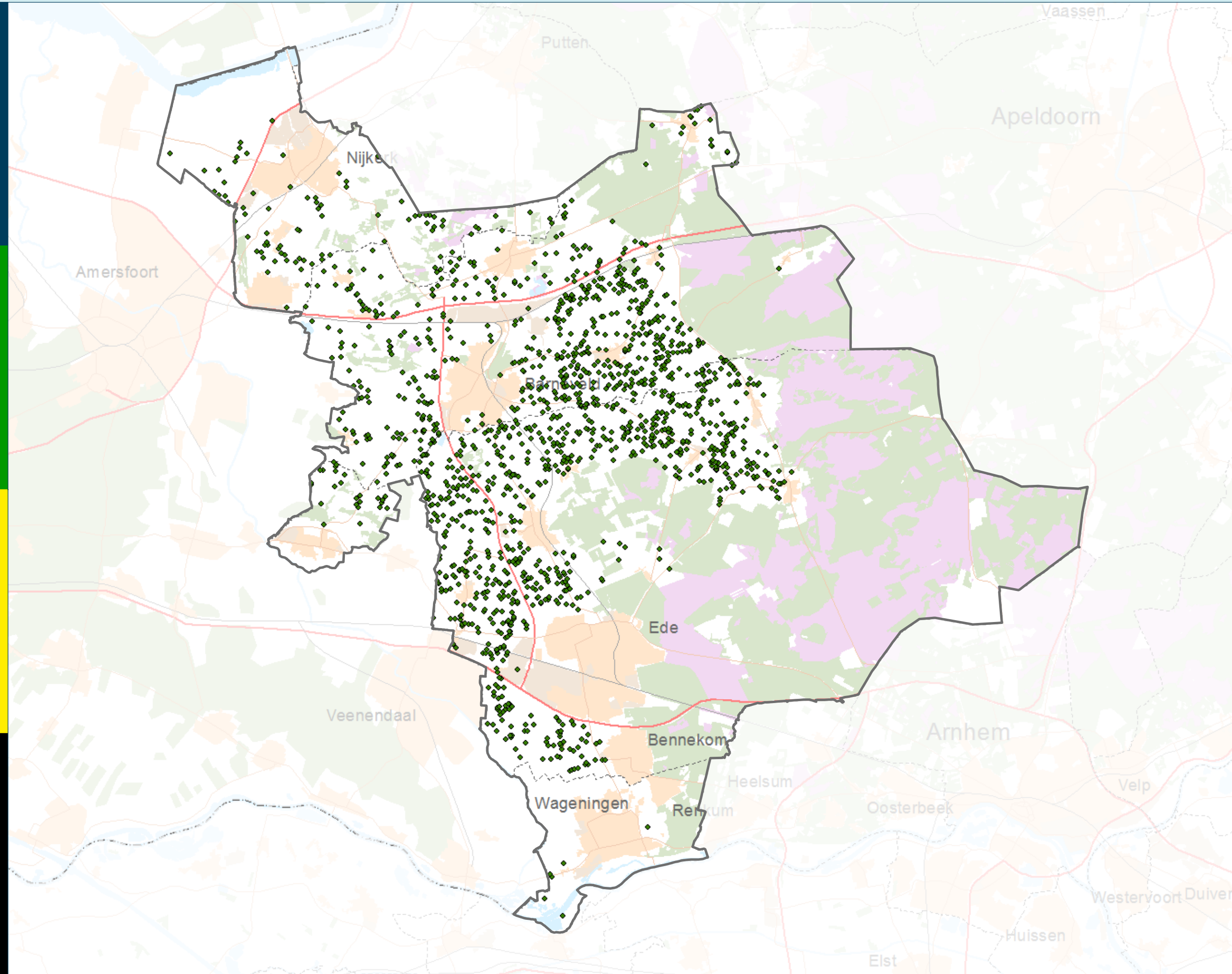
Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 126 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

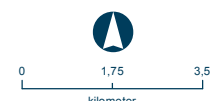
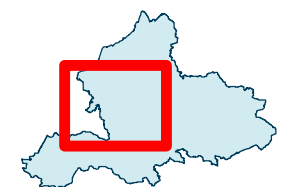

Legenda

- IV bedrijven binnen de HWL
- IV bedrijven buiten de HWL
- Hollandse waterlinie (HWL)
- bos
- natuur
- bebouwing

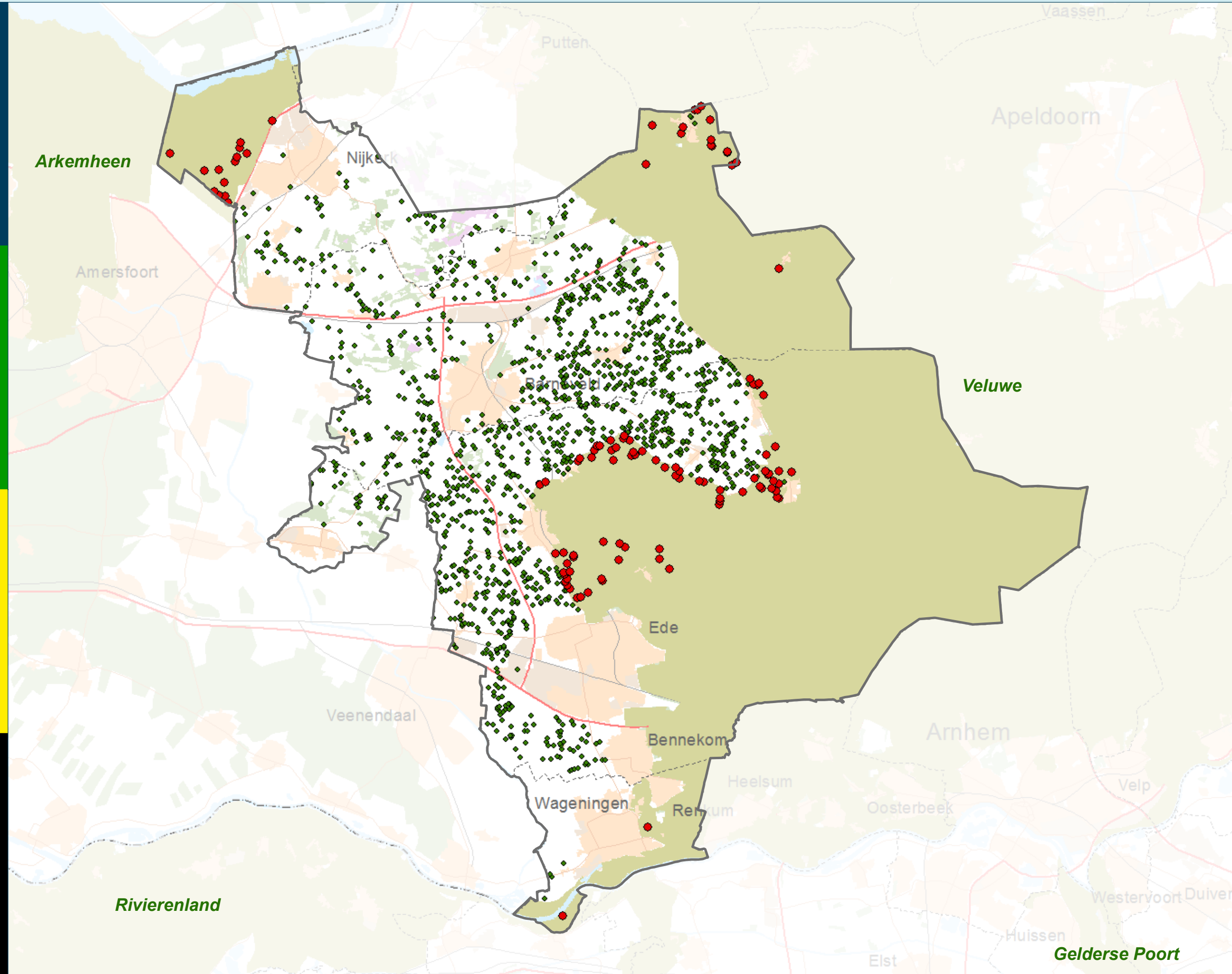
Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 0 in de HWL

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

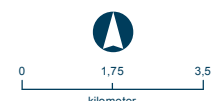
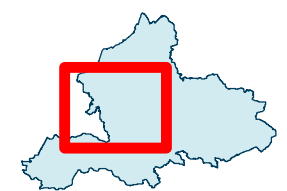

- Legenda**
- IV bedrijven binnen NL
  - IV bedrijven buiten NL
  - nationaal landschap
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 110 in het NL

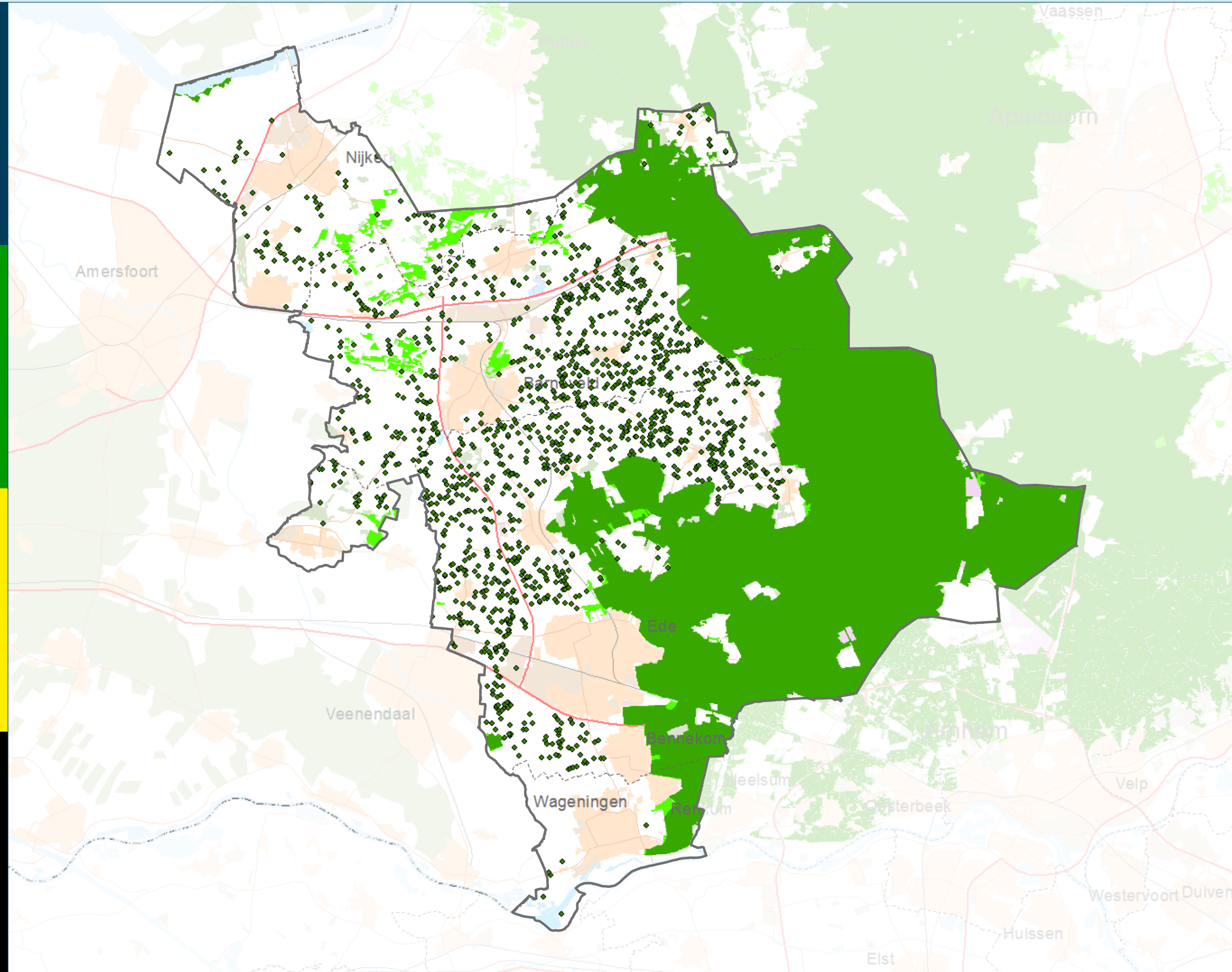
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

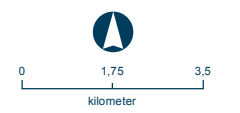
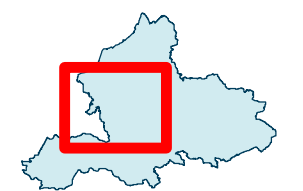

- Legenda**
- IV bedrijven binnen WAV gebieden
  - IV bedrijven buiten WAV gebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

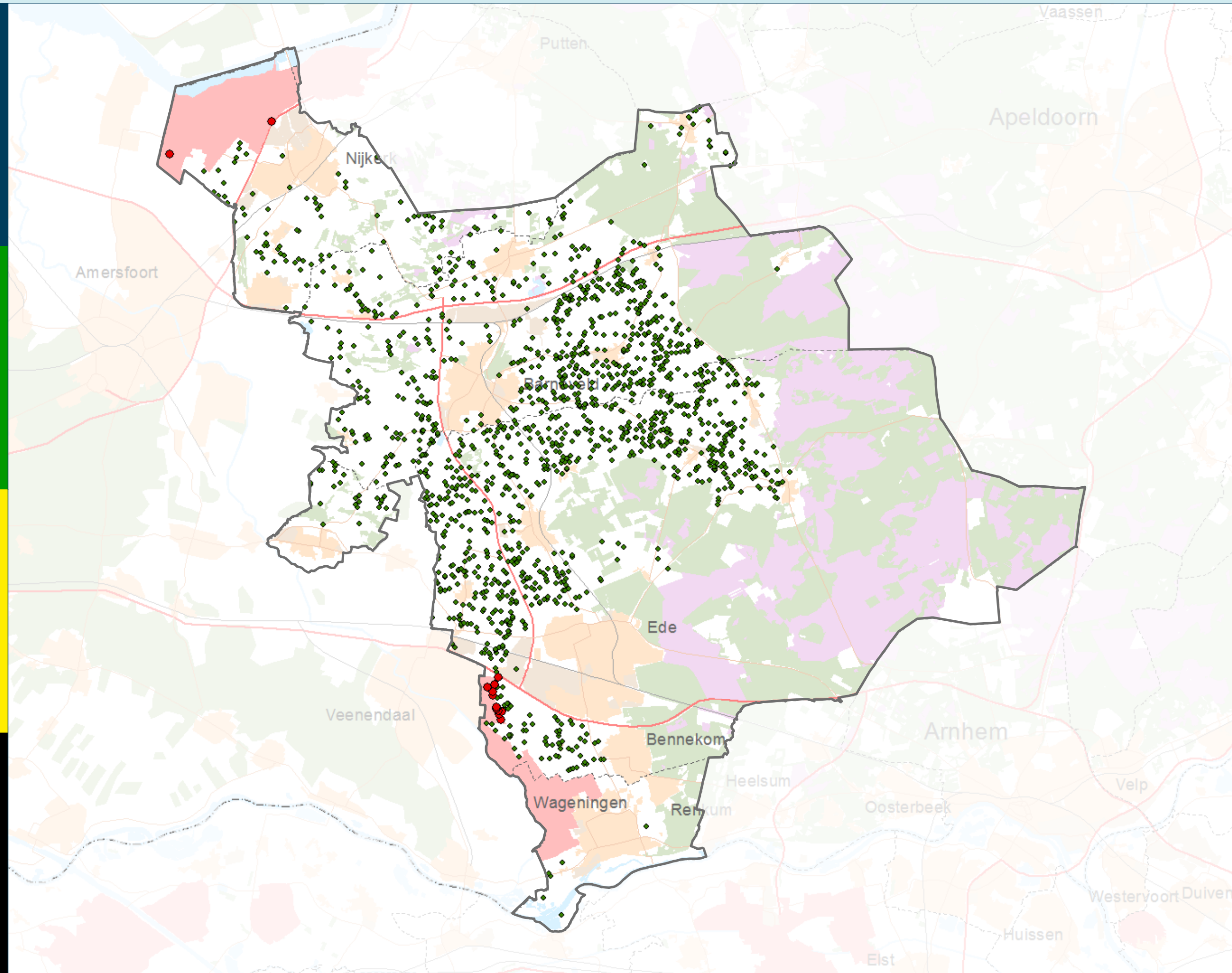
Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 0 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

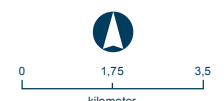
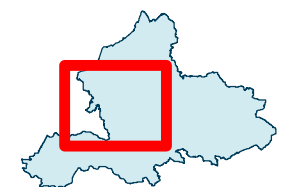

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 1467 IV bedrijven in de regio WERV liggen er 13 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

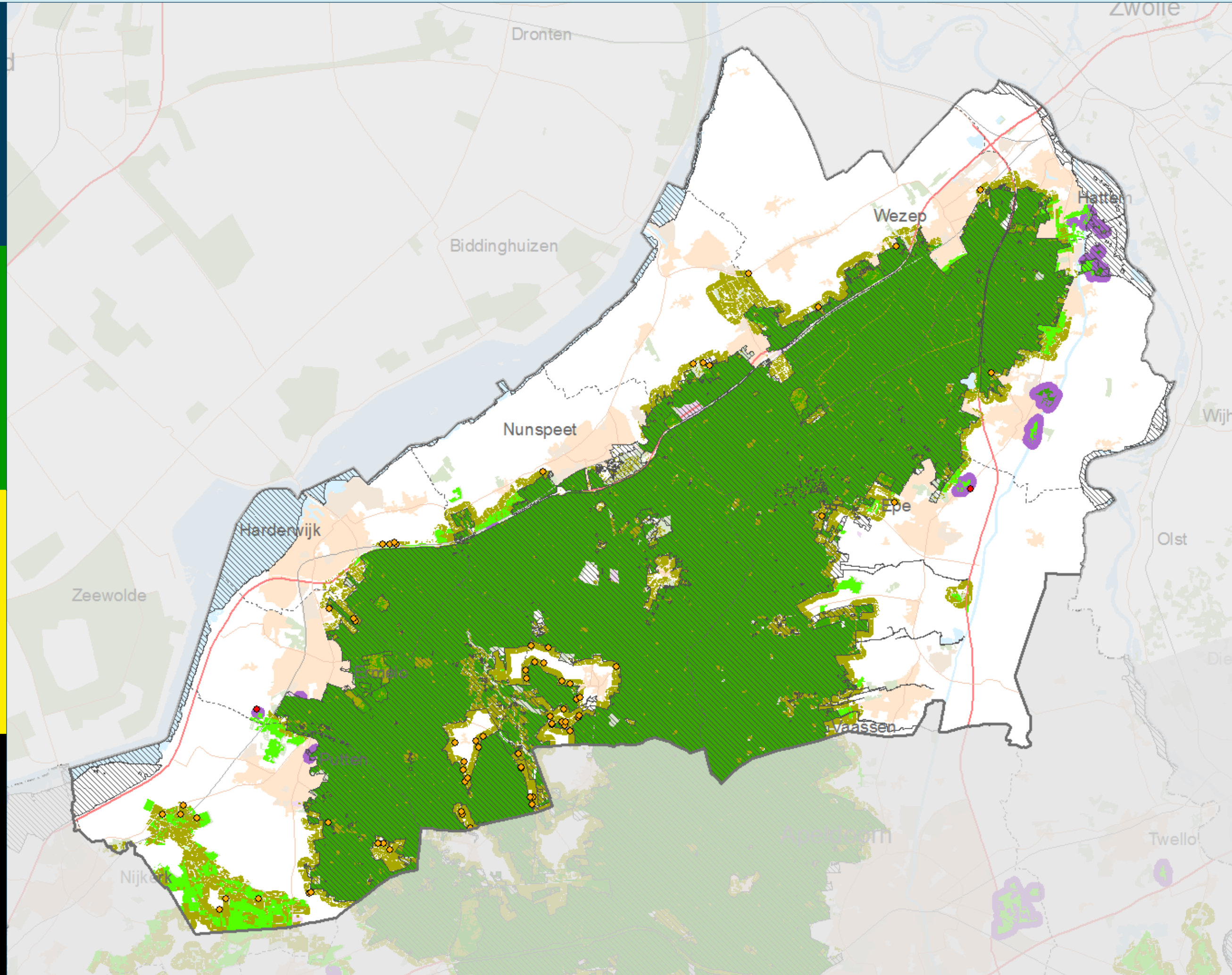

Bijlage

6

Kaarten voor de regio Noord Veluwe

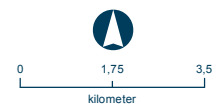

Legenda

- IV bedrijven in 250 m buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - IV bedrijven binnen extensiveringsgebieden
  - Natura2000gebieden
  - 250 m. buffer rond WAV gebieden zonder extensivering
  - Extensiveringsgebieden
- Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)**
- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
  - zeer kwetsbaar
  - zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 2 in de buffer van 250 meter rond de WAV gebieden zonder extensivering. Binnen de extensiveringsgebieden liggen 70 IV bedrijven

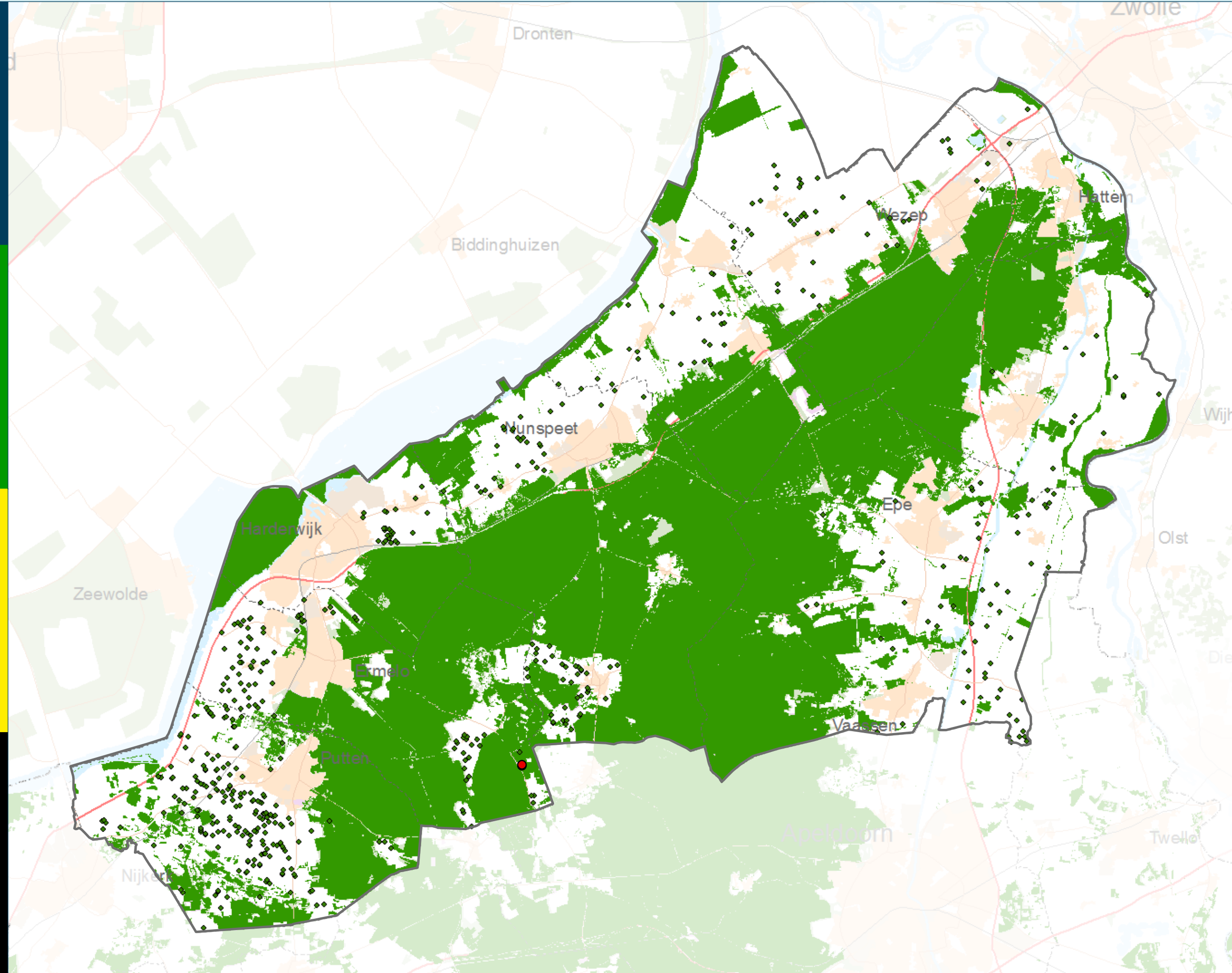
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 17-05-2016

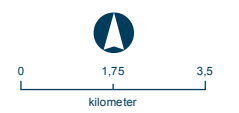

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GNN
  - IV bedrijven buiten GNN
  - Gelders natuurnetwerk
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

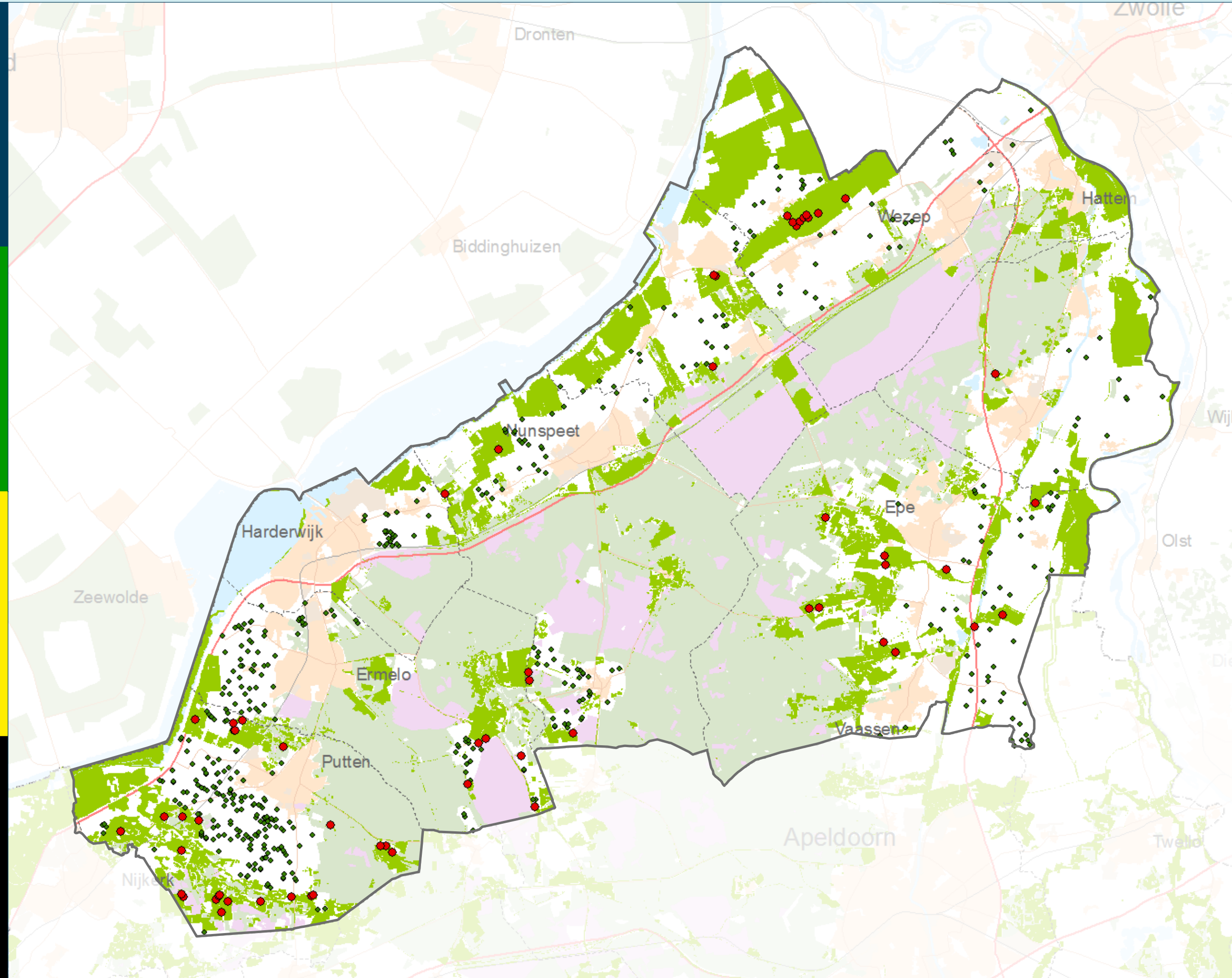
Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 2 (zelfde locatie) in de GNN

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

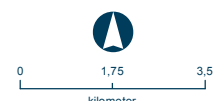

- Legenda**
- IV bedrijven binnen GO
  - IV bedrijven buiten GO
  - Groene ontwikkelingszone
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

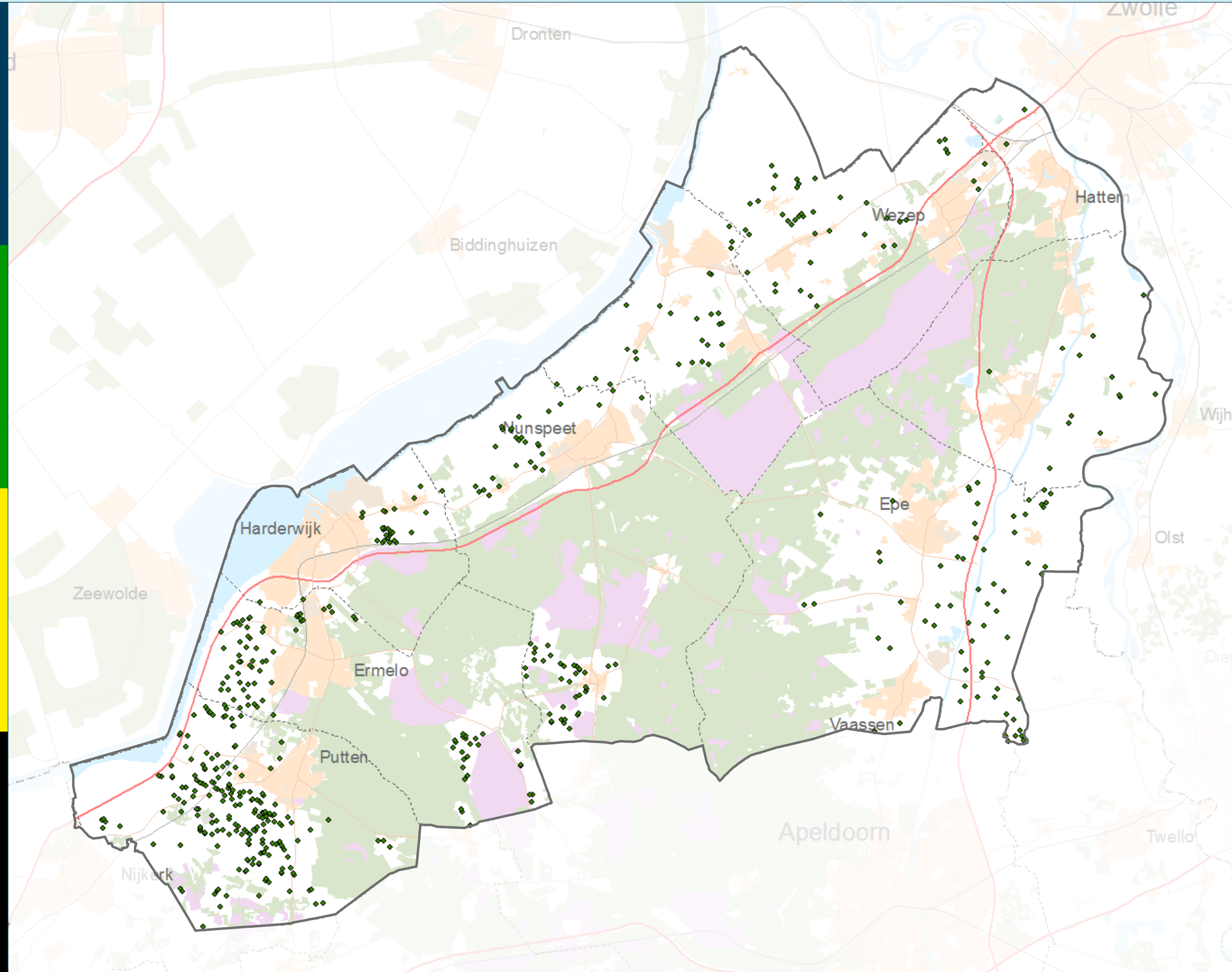
Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 60 in de GO

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

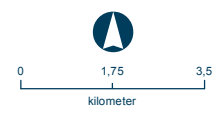

- Legenda**
- IV bedrijven binnen de HWL
  - IV bedrijven buiten de HWL
  - Hollandse waterlinie (HWL)
  - bos
  - natuur
  - bebouwing

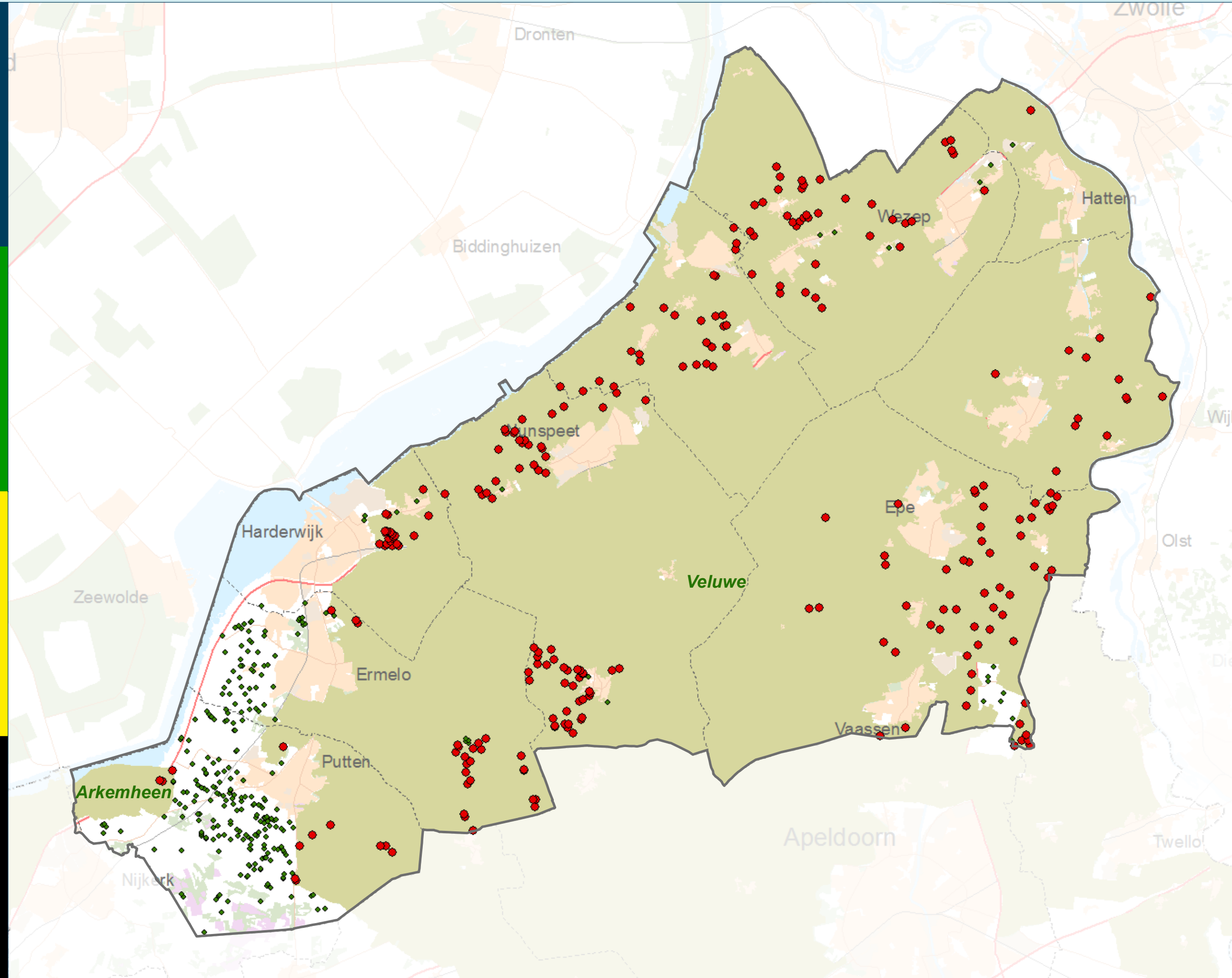
Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 0 in het HWL

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

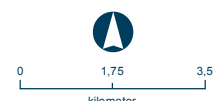

Legenda

- IV bedrijven binnen NL
- IV bedrijven buiten NL
- nationaal landschap
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 258 in het NL

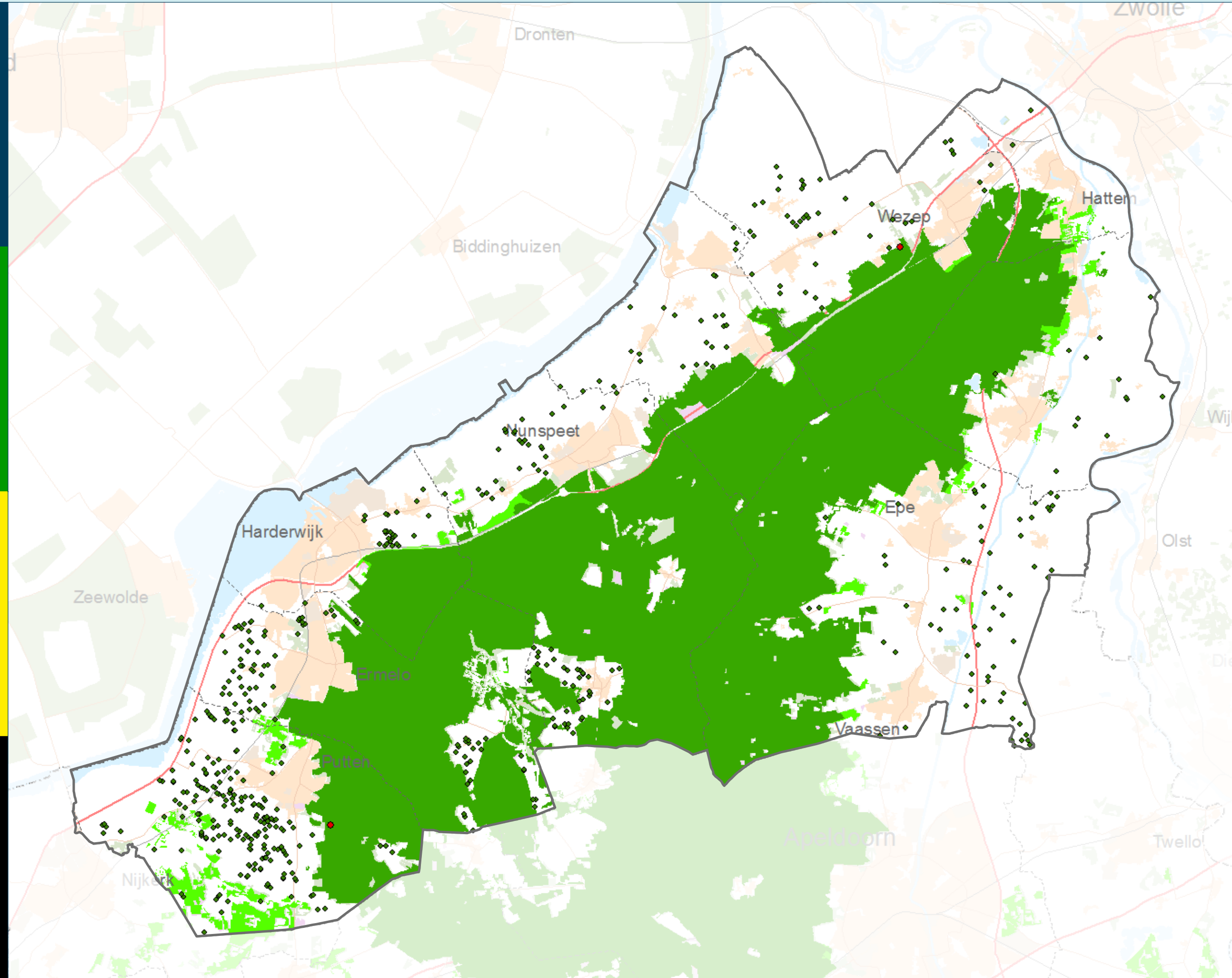
Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

Legenda

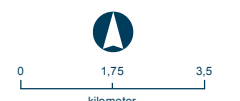
- IV bedrijven binnen WAV gebieden
- IV bedrijven buiten WAV gebieden

Kwetsbare gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

- zeer kwetsbaar door overeenstemming; van relevante partijen
- zeer kwetsbaar
- zeer kwetsbaar VHR en beschermd natuurmonument
- bos
- natuur
- bebouwing

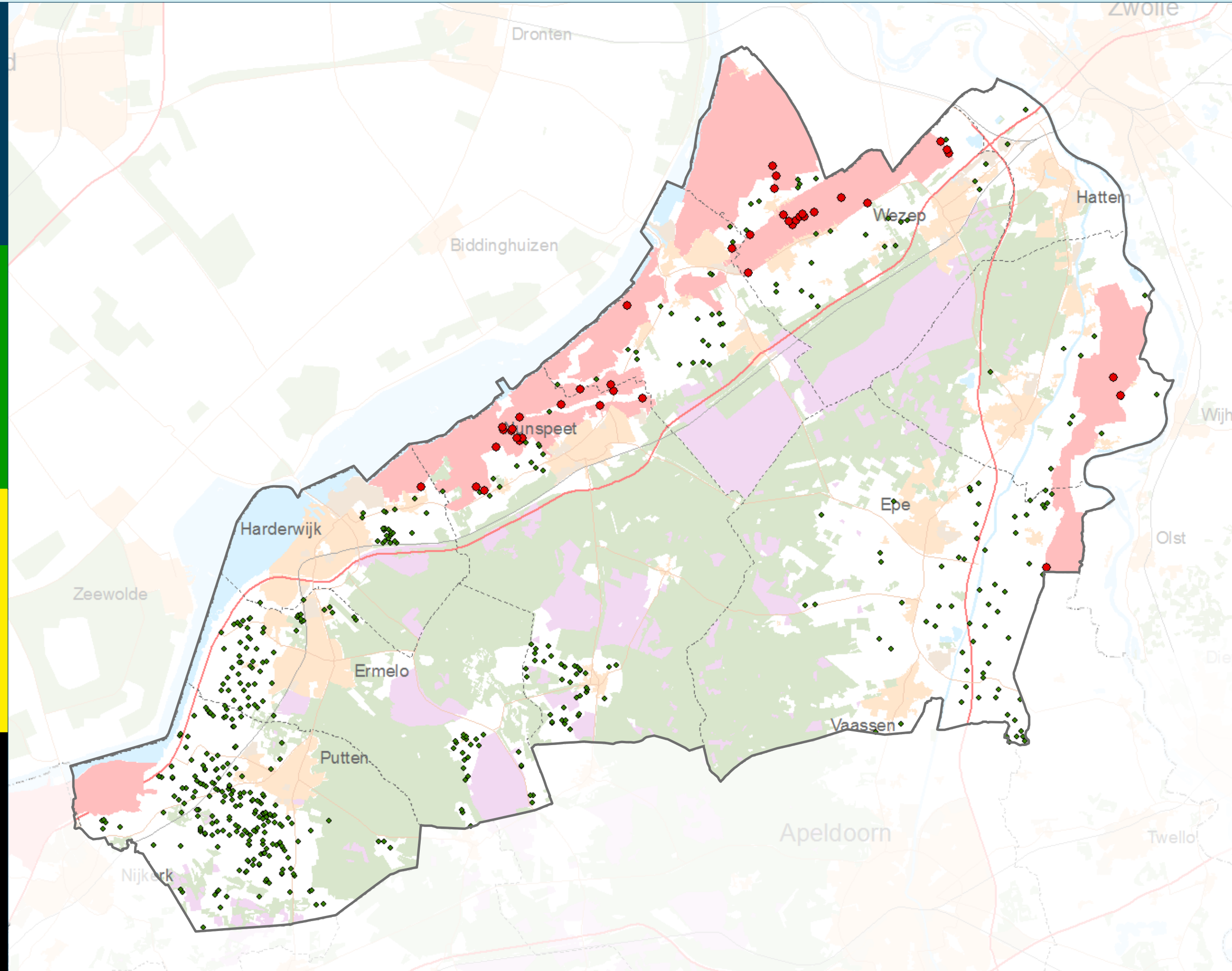
Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 2 in de WAV-gebieden

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

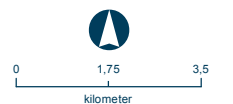

Legenda

- IV bedrijven binnen WOG
- IV bedrijven buiten WOG
- Waardevol open gebied
- bos
- natuur
- bebouwing

Van de 524 IV bedrijven in de regio Noord Veluwe liggen er 41 in het WOG gebied

Intensieve veehouderij bedrijven zijn alle veehouderij bedrijven minus de melkvee, paarden en schapen bedrijven. Ook zijn de bedrijven van het type "voormalig" niet meegerekend

Cartograaf: bkrijger
 Projectnummer: 1603_0837
 Datum: 09-05-2016

Bijlage

7

Passende beoordeling / natuurtoets Plussenbeleid Gelderland

**Passende beoordeling /
natuurtoets Plussenbeleid
Gelderland**

12 juli 2016

**Passende beoordeling /
natuurtoets Plussenbeleid
Gelderland**

Bijlage 7 bij planMER

Verantwoording

Titel	Passende beoordeling / natuurtoets Plussenbeleid Gelderland
Opdrachtgever	Provincie Gelderland
Projectleider	Niels Bronsgeest
Auteur(s)	Wim Heijligers en Roland van der Vliet
Projectnummer	1236041
Aantal pagina's	63 (exclusief bijlagen)
Datum	12 juli 2016
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Meten, Inspectie & Advies
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon +31 30 28 24 82 4

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R001-1236041RVJ-evp-V02-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	5
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Doel	10
1.3 Relatie met planMER	10
1.4 Notitie reikwijdte en detailniveau	11
1.5 Planeffect, referentiesituatie en autonome ontwikkeling	11
2 Wetgeving en beleid	13
2.1 Natura 2000-gebieden (Natuurbeschermingswet 1998)	13
2.1.1 Plantoets	13
2.1.2 Programma Aanpak Stikstof (PAS)	17
2.2 Overige gebiedscategorieën	18
2.2.1 WAV-gebieden (Wet ammoniak en veehouderij)	18
2.2.2 GNN- en GO-gebieden (Omgevingsverordening Gelderland)	19
2.2.3 Andere gebieden	20
3 Methode	21
3.1 Aanpak op hoofdlijnen	21
3.1.1 Passende beoordeling Natura 2000-gebieden	21
3.1.2 Natuurtoets andere gebiedscategorieën	22
3.2 Afbakening van relevante storende factoren	22
3.2.1 Stikstofeffecten Natura 2000-gebieden	24
3.2.2 Stikstofeffecten andere gebiedscategorieën	25
3.2.3 Bespreking overige effecten	26
3.2.4 Tijdelijke en permanente effecten	28
3.2.5 Reikwijdte van de effecten	30
3.3 Afbakening gebieden.....	31
3.3.1 Gelderse Natura 2000-gebieden	31
3.3.2 Natura 2000-gebieden in andere provincies	33
3.3.3 Duitse Natura 2000-gebieden	34
3.3.4 WAV-gebieden	35
3.3.5 GNN- en GO-gebieden.....	35
3.4 Werkwijze beoordeling van effecten.....	35

4	Gebiedsdoelstellingen	38
4.1	Natura 2000-gebieden.....	38
4.2	GNN- en GO-gebieden.....	44
4.3	WAV-gebieden	45
5	Effectbeoordeling	46
5.1	Natura 2000-gebieden.....	46
5.1.1	Bespreking verstorende effecten.....	46
5.1.2	Beoordeling verstorende effecten	48
5.2	WAV-gebieden	52
5.3	GNN- en GO-gebieden.....	55
6	Samenvatting	60
7	Literatuur.....	62

1 Inleiding

De provincie Gelderland wil ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderij niet meer sturen op oppervlaktenormen maar groei verbinden investeringen in aanvullende maatregelen op het gebied van milieu, ruimtelijke kwaliteit en/of dierenwelzijn vanuit een goede ruimtelijke ordening. Deze aanpak wordt aangeduid als het Gelders Plussenbeleid. Om dit beleid mogelijk te maken bereidt de provincie een actualisatie van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening voor die in de loop van 2016 ter visie wordt gelegd. De besluitvorming over dit onderwerp is Planm.e.r.-plichtig. Bij deze herziening wordt dan ook een milieueffectrapport (PlanMER) opgesteld.

Het voorliggende rapport is, als onderdeel van het planMER, een globale passende beoordeling op basis van de Natuurbeschermingswet 1998, die de mogelijke gevolgen van het gewijzigde beleid voor Natura 2000-gebieden onderzoekt. Daarnaast worden de mogelijke effecten van de beleidswijziging op andere gebiedscategorieën, namelijk WAV-gebieden (die vallen onder de Wet ammoniak en veehouderij), het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone, in beeld gebracht.

1.1 Aanleiding

De provincie Gelderland wil via het Plussenbeleid groei in de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente. In plaats van sturen op oppervlaktenormen moet groei vergezeld worden van aanvullende maatregelen vanuit een goede ruimtelijke ordening. Zo wil de provincie werken aan een innovatieve, duurzame veehouderij die kan rekenen op (meer) draagvlak vanuit de omgeving. De provincie wil ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderij niet meer sturen op oppervlaktenormen. Deze aanpak wordt aangeduid als het Gelders Plussenbeleid. Het geactualiseerde veehouderijbeleid zal via een herziening worden opgenomen in de Omgevingsvisie en -verordening van de provincie Gelderland.

Insteek is dat het Plussenbeleid voor alle regio's op hoofdlijnen vergelijkbaar moet zijn, in eerste instantie beperkt is tot niet-grondgebonden veehouderij, bestaande rechten gerespecteerd worden conform de overgangsregeling in de Omgevingsverordening. De 'plussen' hebben betrekking op de drie thema's milieu, ruimtelijke kwaliteit en dierenwelzijn. Ten behoeve van deze 'plussen' wordt voorzien in een investeringsbijdrage van 15 tot 20 euro per m² bruto stalvloeroppervlak (vergelijkbaar met 8% van de bouwsom van de uitbreiding).

1.2 Doel

Voorwaarde bij toepassing van het Plussenbeleid is dat bij de uitbreiding van niet-grondgebonden veehouderij voldaan wordt aan vigerende wet- en regelgeving. In het licht van dit rapport betreft dat met name de randvoorwaarden vanuit de Natuurbeschermingswet voor Natura 2000-gebieden. Ook wil de provincie Gelderland de huidige bescherming van de zogenaamde WAV-gebieden binnen extensiveringsgebieden via de Omgevingsverordening in stand houden. WAV-gebieden zijn gebieden die onder het beschermingsregime van de Wet ammoniak en veehouderij vallen. De Wet ammoniak en veehouderij zal met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (naar verwachting in 2018) worden ingetrokken en worden opgenomen in de Omgevingswet. Daarbij wordt de landelijk geregelde wettelijke bescherming vervangen door regelgeving via de provinciale verordening. Een derde aandachtspunt (naast Natura 2000 en WAV) is het beschermingsregime van gebieden behorend tot het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en de daarmee functioneel samenhangende Groene Ontwikkelingszone (GO). Een aanzienlijk deel van het GNN overlapt overigens met Natura 2000 en WAV.

Gelet hierop is het doel van dit rapport drieledig:

- Een globale passende beoordeling vanwege de mogelijke effecten van het Gelders Plussenbeleid voor Natura 2000-gebieden
- Beoordeling van de mogelijke effecten op WAV-gebieden
- Beoordeling van de mogelijke effecten op GNN- en GO-gebieden

De delen van dit rapport die betrekking hebben op Natura 2000-gebieden vormen de passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. De andere delen, die betrekking hebben op WAV-, GNN- en GO-gebieden, vormen een 'natuurtoets'.

1.3 Relatie met planMER

Het Gelderse Plussenbeleid zal verwerkt worden in de nieuwe Omgevingsvisie en -verordening. Voordat de overheid een besluit kan nemen over een plan dat richtinggevend is voor toekomstige planmer-plichtige plannen (zoals bestemmingsplannen) of vervolgbesluiten (bijvoorbeeld voor concrete projecten), is zij verplicht een milieueffectrapport op te stellen.

Deze procedure wordt milieueffectrapportage genoemd en hier afgekort als m.e.r. (of planm.e.r.). Het resultaat is een milieueffectrapport en dat is hier afgekort als MER (of planMER). Het planMER moet de milieu-informatie verschaffen op basis waarvan een weloverwogen besluit omtrent het Gelderse Plussenbeleid kan worden genomen.

Wanneer in een plan van de overheid ontwikkelingen zijn voorzien die mogelijk nadelige effecten hebben voor Natura 2000-gebieden, moet een passende beoordeling worden uitgevoerd conform artikel 19j van de Natuurbeschermingswet.

In het geval dat een passende beoordeling nodig is, geldt eveneens een planm.e.r.-plicht. Deze koppeling vloeit voort uit artikel 7.2a van de Wet Milieubeheer. Via het Gelders Plussenbeleid wil de provincie Gelderland groei in de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente. Op voorhand kan niet worden uitgesloten dat er hierdoor significant negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden optreden. Daarom wordt tegelijk met het opstellen van een planMER een passende beoordeling uitgevoerd, die aansluit op het abstractieniveau van het Gelderse Plussenbeleid. De passende beoordeling maakt onderdeel uit van het planMER. Zie ook paragraaf 1.7.

1.4 Notitie reikwijdte en detailniveau

Voor het Gelderse Plussenbeleid is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Gelderland op 13 januari 2016. Dit is één van de eerste stappen om te komen tot een planMER. In de NRD is onder meer ingegaan op de wijze waarop de passende beoordeling voor dit planMER wordt vormgegeven.

De passende beoordeling wordt volgens de NRD door middel van een kwalitatieve beoordeling uitgevoerd op een abstractieniveau vergelijkbaar met de visie op het Gelderse Plussenbeleid, conform de 'stoplichtmethode'.

Bij de beoordeling van de gevolgen van de herziening van de Omgevingsvisie voor de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de stoplichtbenadering, zoals deze voor plannen met dit soort abstractieniveau wordt geadviseerd door de Commissie voor de milieueffectrapportage. Bij de stoplichtbenadering worden de gevolgen van planonderdelen voor habitattypen en soorten per gebied gescoord als zeker niet significant (groen), mogelijk significant maar mitigeerbaar (oranje) of significant en (vrijwel) niet mitigeerbaar (rood). Dit geeft in één oogopslag weer bij welke planonderdelen met name de risico's van beleidskeuzes zitten. De milieuaspecten waar volgens de NRD de aandacht naar uitgaat zijn: ruimtebeslag, verzuring en vermisting (belangrijke mogelijke effecten van mobiliteit), verdroging en vernatting, verstoring. Vervolgens worden ook op het abstractieniveau van de visie beheersmaatregelen gegeven om de effecten te voorkómen, beperken of compenseren. De stoplicht-benadering maakt het mogelijke in relatief korte tijd een beoordeling op te stellen op het hier relevante abstractieniveau.

1.5 Planeffect, referentiesituatie en autonome ontwikkeling

Gebruikelijk is dat in een planMER het effect van het plan wordt afgezet tegen de referentiesituatie. Dit is de situatie in het geval dat de herziening van het veehouderijbeleid niet zou plaatsvinden. Meestal wordt hiervoor een moment in de toekomst genomen, bijvoorbeeld over vijf of tien jaar. De referentiesituatie is dan te definiëren als de huidige situatie inclusief te verwachten toekomstige (autonome) ontwikkelingen (maar zonder het planeffect). In een planMER wordt op die wijze het planeffect in bijvoorbeeld het jaar 2025 vergeleken met de referentiesituatie in hetzelfde jaar.

Bij een passende beoordeling is het noodzakelijk (op basis van jurisprudentie) het maximale planeffect af te zetten tegen de feitelijke, legale situatie op het moment van het vaststellen van het plan. De verschillen met een effectbeoordeling in een planMER is dus dat bij een passende beoordeling de referentie niet in de toekomst ligt en er wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen.

Voor de onderhavige passende beoordeling is dit verschil minder relevant omdat de beoordeling niet anders dan zeer globaal en van kwalitatieve aard kan zijn. Bij nadere uitwerking van het Plussenbeleid, bijvoorbeeld bij de vaststelling van bestemmingsplannen of de uitvoering van concrete projecten, dient met de verschillen rekening te worden gehouden.

Ten aanzien van de autonome ontwikkeling (van belang voor het planMER) wordt ervan uitgegaan dat de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden worden gehaald. Voor een deel van de instandhoudingsdoelstellingen betekent dit behoud van areaal en kwaliteit, voor andere betekent het uitbreiding van areaal en/of kwaliteit. Realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt gewaarborgd door de uitvoering van Natura 2000-beheerplannen inclusief het PAS-instrumentarium. Dit laatste ziet in hoofdzaak toe op het verminderen van de stikstofbelasting op gevoelige habitats, en vermindering van de effecten daarvan door herstelmaatregelen. Een belangrijk deel van deze herstelmaatregelen bestaat uit verbetering van de hydrologische situatie in en rond Natura 2000-gebieden. Vanwege het abstracte karakter van deze toetsing blijft een nadere beschouwing van huidige situatie en autonome ontwikkeling voor de afzonderlijke Natura 2000-gebieden achterwege. Voor de gebieden behorend tot het Gelders Natuurnetwerk (GNN) wordt ervan uitgegaan dat de ambities, zoals die zijn vastgelegd in het natuurbeheerplan worden gerealiseerd. Dit houdt in dat in dat bestaande natuur wordt gehandhaafd, nieuwe natuur in de zoekgebieden wordt verworven en ingericht en dat gebiedsdoelstellingen worden gerealiseerd in de zin van instandhouding van de bestaande of ontwikkeling van nagestreefde beheertypen. De kernkwaliteiten van de GNN-gebieden, zoals die zijn vastgelegd in een bijlage bij de Omgevingsverordening, blijven in stand en die van de GO-gebieden worden ontwikkeld. Voor de WAV-gebieden geldt feitelijk hetzelfde als voor GNN aangezien vrijwel alle WAV-gebieden overlappen met GNN .

2 Wetgeving en beleid

Dit hoofdstuk beschrijft de vigerende wet- en regelgeving die op het gebied van natuurwaarden van belang is voor het Gelderse Plussenbeleid. Ingegaan wordt op de beschermingsregimes voor Natura 2000-gebieden, voor gebieden behorende tot het Gelders Natuurnetwerk en de Gelderse Groene Ontwikkelingszone, en voor gebieden vallend onder de Wet ammoniak en veehouderij.

In dit hoofdstuk wordt niet ingegaan op de nieuwe Wet natuurbescherming, die naar verwachting op 1 januari 2017 in werking zal treden en de Natuurbeschermingswet 1998 zal vervangen. De wetwijziging heeft voor wat betreft gebiedsbescherming vooral procedurele gevolgen maar zal niet van invloed zijn op de toetsingsresultaten.

2.1 Natura 2000-gebieden (Natuurbeschermingswet 1998)

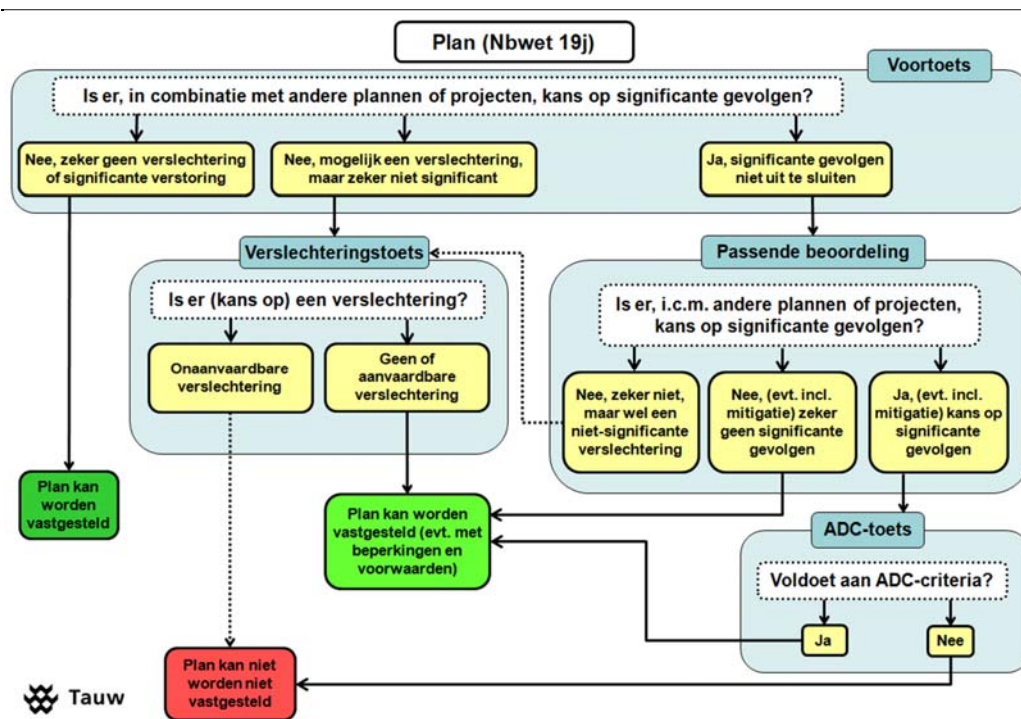
Deze paragraaf beschrijft de formele procedure die bij een passende beoordeling voor effecten op Natura 2000-gebieden doorlopen dient te worden. Paragraaf 2.1.1 gaat in zijn algemeenheid in op de plantoets en paragraaf 2.1.2 gaat in op het Programma Aanpak Stikstof.

2.1.1 Plantoets

Natura 2000-gebieden zijn gebieden die onder de Europese Vogel- en/of Habitatrichtlijn vallen. In Gelderland betreft het 15 gebieden, die geheel of gedeeltelijk binnen de provincie liggen. Een Natura 2000-gebied kan uit een Vogelrichtlijngebied, een Habitatrichtlijngebied of een combinatie van beide bestaan, eventueel elk met een eigen begrenzing. De schaal en beschermde waarden van de gebieden varieert. Voor elk Natura 2000-gebied wordt bij de aanwijzing vastgesteld welke instandhoudingsdoelstellingen van toepassing zijn. Dit zijn doelstellingen voor het behoud en/of de uitbreiding van kwaliteit en omvang van populaties en leefgebieden van planten, vogels en andere dieren en van habitattypen. Inmiddels is de aanwijzingsprocedure van alle Gelderse Natura 2000-gebieden afgerond. De instandhoudingsdoelstellingen worden in ruimte en tijd nader uitgewerkt in beheerplannen. De beheerplannen voor de gebieden Arkemheen, Landgoederen Brummen, Korenburgerveen, Bekendelle en Wooldse Veer zijn definitief vastgesteld. Van de gebieden Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem, De Bruuk en Bekendelle zijn ontwerp-beheerplannen beschikbaar. Van de zeven overige gebieden zijn ontwerp-beheerplannen in de maak.

Als een voornemen, zoals een plan, schadelijk kan zijn voor een Natura 2000-gebied, is toetsing aan de Natuurbeschermingswet noodzakelijk. De wet spreekt hierbij van aantasting van de 'natuurlijke kenmerken' van een gebied, waarmee de instandhoudingsdoelstellingen worden bedoeld. Natura 2000-gebieden mogen geen significant negatieve gevolgen ondervinden, dat wil zeggen dat instandhoudingsdoelstellingen niet mogen worden geschaad. Het toetsingsproces volgens de Natuurbeschermingswet 1998 is voor plannen neergelegd in artikel 19j.

Bij het beoordelen van de effecten kunnen globaal vier stappen worden onderscheiden (zie ook figuur 2.1), namelijk voortoets, verslecheringstoets, passende beoordeling en ADC-toets.

Figuur 2.1 Procedure toetsing Natuurbeschermingswet voor een plan ex artikel 19j.

Voortoets

Van een plan, dat gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied en niet nodig is voor het beheer van het gebied, moet worden nagegaan of het afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten (de zogenaamde cumulatie) een verslechtering of verstoring van de beschermde soorten en / of habitats kan veroorzaken. Cumulatie treedt op als meerdere projecten, processen of handelingen een effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Waar één plan of project geen effect hoeft te hebben, kan dat in combinatie wel het geval zijn. Wordt geconcludeerd dat er mogelijk significante gevolgen kunnen zijn, dan is een passende beoordeling noodzakelijk.

Voor de beoordeling van cumulatie worden alleen plannen en projecten in ogenschouw genomen waarvoor in het kader van de Natuurbeschermingswet toestemming is verleend (of waarvoor voldoende vaststaat dat ze uitgevoerd gaan worden), maar die nog niet tot uitvoering zijn gebracht.

Verslecheringstoets

In het geval van concrete plannen en projecten wordt een verslecheringstoets uitgevoerd in het geval dat er uit de voortoets blijkt dat er zeker geen significante gevolgen kunnen zijn, maar wel mogelijk sprake is van verslechtering.

Passende beoordeling

Centrale vraag in de passende beoordeling is of en in hoeverre de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone door het plan worden aangetast. Daartoe worden de mogelijk significante gevolgen van het plan of project voor het gebied nader onderzocht, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Als met zekerheid vaststaat dat de natuurlijke kenmerken niet significant zullen worden aangetast, kan het plan op grond daarvan bestuurlijk worden vastgesteld.

In een passende beoordeling kan worden nagegaan of het toepassen van zogenaamde mitigerende maatregelen in het plan ertoe leidt dat de (mogelijke) effecten worden verminderd of zich mogelijk zelfs niet voordoen. Met de inzet van mitigerende maatregelen kunnen wellicht schadelijke effecten op de natuurwaarden zodanig worden beperkt dat van significant negatieve gevolgen geen sprake meer is.

ADC-tots

Als uit de passende beoordeling blijkt dat de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone al dan niet met inbegrip van mitigerende maatregelen toch kunnen worden aangetast, volgt een bestuurlijke afweging of het plan (of project) alsnog kan worden gerealiseerd, de ADC-toets. Deze wordt zo genoemd omdat hierin achtereenvolgens een alternatievenonderzoek dient plaats te vinden (A), vastgesteld dient te worden of sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang (D) en ten slotte, compensatie (C) dient te worden gerealiseerd.

In het alternatievenonderzoek moet worden nagegaan of er alternatieve oplossingen zijn voor het plan zonder of met minder effecten. Als die er zijn, kan het plan bestuurlijk worden vastgesteld. Bestaan er geen alternatieve oplossingen, dan wordt de volgende stap gezet. Het plan kan slechts doorgang vinden wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard. Daartoe is een onderbouwing noodzakelijk.

In het geval dat er negatieve effecten optreden op een prioritair type natuurlijk habitat en / of een prioritaire soort, kunnen in beginsel alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijk gunstige effecten aan de orde zijn. Andere dwingende redenen van groot openbaar belang kunnen in dat geval slechts worden aangevoerd na het inwinnen van advies van de Europese Commissie.

Wanneer sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang, dan kan het plan bestuurlijk worden vastgesteld, wanneer alle nodige compenserende maatregelen worden genomen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de algehele samenhang van Natura 2000. De Europese Commissie dient op de hoogte te worden gesteld van de voorgestelde / voorziene compenserende maatregelen. In het kader van een plan met een hoog abstractieniveau worden de compenserende maatregelen doorgaans niet al gerealiseerd. Dat is wel noodzakelijk als op basis van de beleidskeuzes een concreter plan of project wordt uitgevoerd dat gevolgen zal hebben voor de natuurlijke kenmerken van een gebied.

Vanwege het abstractieniveau van het Gelderse Plussenbeleid wordt op een aantal punten afgeweken van het gebruikelijke toetsingsproces zoals dat hiervoor beschreven is. Dit wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

2.1.2 Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Op voorhand staat vast dat vermessing en verzuring door stikstof bij de uitbreiding van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven de grootste effecten op natuurwaarden veroorzaken. In het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is de beleidsuitvoering rond stikstof nader uitgewerkt. Het PAS is aan te merken als generiek beleid ten aanzien van de ammoniak- en stikstofoxidenuitstoot met de nadruk op bescherming van Natura 2000-gebieden. Het Gelders Plusbeleid is volgend aan het PAS in die zin dat het alleen mogelijk is bedrijfsuitbreiding van niet-grondgebonden veehouderij te realiseren als dat binnen het kader van het PAS is toegestaan. Om die reden worden de situatie rond stikstofuitstoot hier apart besproken.

Kort samengevat komt het stikstofbeleid in het PAS erop neer dat uitstoot van stikstof door bedrijfsuitbreiding mogelijk is mits voor elk Natura 2000-gebied waarvoor een toename als gevolg van die bedrijfsuitbreiding wordt berekend, voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is. Voor elk voor stikstofdepositie gevoelig Natura 2000-gebied en daarbinnen voor elk stikstofgevoelig habitatype of leefgebied van dieren is een maximale limiet aan stikstofdepositie, de zogenaamde kritische depositiewaarde (KDW), vastgesteld. Zolang de KDW niet bereikt is, is ontwikkelruimte beschikbaar. Projecten die op enige plek binnen de stikstofgevoelige habitats of leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied leiden tot een toename van maximaal 0,05 mol/ha/jaar worden als niet-significant in het licht van mogelijke verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats gezien.

Dit geldt in beginsel ook voor deposities tussen 0,05 en 1 mol stikstof per hectare per jaar, maar deze zijn wel gebonden aan een meldingsplicht. Voor deposities tussen 1 en 3 mol/ha/jaar geldt een vergunningplicht. Vergunning kan worden verleend zolang er voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is. Initiatieven met deposities boven 3 mol/ha/jaar worden in principe niet vergund. Als er geen ontwikkelruimte over is, of als deze dreigt op te raken, valt de drempelwaarde voor melding terug van 1 naar 0,05 mol/ha/jaar.

De stikstofuitstoot en -depositie van een nieuw initiatief wordt doorgerekend en vergeleken met de bestaande achtergronddepositie met het programma Aerius. Aerius werkt dynamisch, omdat de effecten van nieuwe projecten worden verwerkt (wat tot een toename van de depositie kan leiden), maar ook andere ontwikkelingen, zoals bedrijfsbeëindigingen en dergelijke (met een afname van de depositie als gevolg). Daardoor fluctueert de eventueel beschikbare ontwikkelruimte en daarmee ook de drempelwaarde. Voor het Natura 2000-gebied Veluwe werd op 15 juli 2015 de drempelwaarde verlaagd naar 0,05 mol/ha/jaar en op 15 december 2015 weer verhoogd naar 1 mol/ha/jaar. Vanaf 20 april 2016 geldt wederom de verlaagde drempelwaarde van 0,05 mol/ha/jaar. De verlaagde drempelwaarde geldt bijvoorbeeld ook voor het Natura 2000-gebied Rijntakken.

2.2 Overige gebiedscategorieën

2.2.1 WAV-gebieden (Wet ammoniak en veehouderij)

De Wet ammoniak en veehouderij beschermt zeer kwetsbare gebieden van het Gelders Natuurnetwerk tegen de uitstoot van ammoniak afkomstig van veehouderijen. Alleen voor verzuring gevoelige gebieden, of delen daarvan, die zijn gelegen in voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (thans GNN) kunnen als zeer kwetsbaar gebied worden aangewezen. Alle voor verzuring gevoelige gebieden, die in beschermde natuurmonumenten en/of Natura 2000-gebied liggen, moeten worden aangewezen als zeer kwetsbaar gebied, op voorwaarde dat ze binnen de (voormalige) EHS liggen. De aanwijzing van de andere zeer kwetsbare gebieden (niet zijnde Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten) gebeurt aan de hand van een aantal in de wet genoemde afwegingsaspecten en voorwaarden.

De provincie heeft op 1 juli 2009 (besluit nr. PS2009-219) een aantal gebieden aangemerkt als zeer kwetsbaar in de zin van artikel 2, eerste lid van de Wet ammoniak en veehouderij. Het betreft gebieden die als geheel een kritische depositiewaarde beneden de 2000 mol stikstof /ha/jaar hebben. In deze gebieden en in een zone van 250 meter daaromheen gelden beperkingen voor veehouderijbedrijven. De hoofdlijn hierbij is dat vestiging in zeer kwetsbare gebieden en in de 250-meter zone daaromheen niet mogelijk is en dat uitbreiding slechts mogelijk is binnen het vergunde bedrijfsemisatieplafond.

De mogelijkheden voor veehouderijbedrijven hangen samen met de status van gebieden binnen de Reconstructiegebieden waarvoor Provinciale Staten een Reconstructieplan hebben vastgesteld. Een reconstructiegebied is ingedeeld in landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden. De extensiveringsgebieden sluiten aan bij de zeer kwetsbare bos- en natuurgebieden. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is in deze gebieden niet toegestaan en uitbreiding is momenteel in beginsel niet toegestaan. Daar staat tegenover dat het in deze gebieden mogelijk is om gebruik te maken van voorzieningen en maatregelen die beëindiging of verplaatsing van intensieve veehouderijen bevorderen. In het kader van het Plussenbeleid worden de uitbreidingsmogelijkheden verruimd. Uitbreiding in ruimtelijke zin wordt niet beperkt, maar de ammoniakemissie van het uitgebreide bedrijf mag niet toenemen ten opzichte van de oorspronkelijke situatie.

De extensiveringsgebieden overlappen grotendeels met de 250 meter-zonering uit de Wet ammoniak en veehouderij. In Gelderland gaan de beperkingen verder dan hetgeen de Wet ammoniak en veehouderij met zich meebrengt (in de WAV-zone is uitbreiding binnen het vergunde ammoniakplafond mogelijk). In de verwevingsgebieden binnen de 250 meter zonering gelden de beperkingen van de Wet ammoniak en veehouderij (dat wil zeggen dat nieuwvestiging niet is toegestaan en uitbreiding alleen mogelijk is binnen het vergunde bedrijfsemisatieplafond).

2.2.2 GNN- en GO-gebieden (Omgevingsverordening Gelderland)

Het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang en wordt gevormd door het samenstel van bestaande natuurgebieden en zoekgebieden voor ruim 5000 hectare nog te realiseren nieuwe natuur. Het GNN maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland, voorheen aangeduid als de Ecologische Hoofdstructuur.

De Groene Ontwikkelingszone (GO) bestaat uit gebieden met andere bestemmingen dan natuur die ruimtelijk verweven zijn met het GNN en daar functioneel mee samenhangen. Inzet is gericht op versterking van deze samenhang door de aanleg van ecologische verbindingzones. Hierbij worden natuur- en landschapselementen aangelegd ter verbetering van de migratiemogelijkheden voor planten en dieren.

De provincie Gelderland heeft in de Omgevingsvisie en -verordening de begrenzing van het GNN en de GO vastgelegd. De bestaande en te ontwikkelen kwaliteiten voor GNN- en GO-gebieden zijn beschreven in de vorm van kernkwaliteiten.

Een groot deel van de Gelderse natuurgebieden is internationaal beschermd door de status als Natura 2000-gebied. De provincie geeft in het natuurbeleid prioriteit aan het behalen van de Natura 2000-doelen in de Natura 2000-gebieden. Dit komt neer op behoud en verbetering van de biodiversiteit in die gebieden.

De overige delen van het GNN vervullen eveneens een belangrijke rol bij het behoud van de biodiversiteit. Naast overlap met Natura 2000-gebieden is er sprake van overlap met WAV-gebieden.

Het beschermingsregime voor gronden behorend tot het GNN en de GO is vastgelegd in de Omgevingsverordening. Dit regime is voor wat betreft GNN grotendeels gebaseerd op de Nota Spelregels EHS, die eerder door rijk en provincies gezamenlijk is vastgesteld. Als basis voor de toetsing van effecten van ingrepen op het GNN en de GO gelden de zogenaamde kernkwaliteiten. Dit is hetzelfde als de wezenlijke kenmerken en waarden uit de Nota Spelregels EHS.

Voor de GNN-gebieden komt het beschermingsregime neer op een 'nee, tenzij'-benadering voor wat betreft nieuwe functies, waaronder nieuwvestiging van agrarische bedrijven. In de GO-gebieden zijn nieuwe grootschalige ontwikkelingen die tot aantasting van de kernkwaliteiten leiden zijn in beginsel niet toegestaan. Het Gelders Plussenbeleid is ook niet op gericht op nieuwvestigingen. Uitbreiding van functies, zoals vergroting van een agrarisch bedrijf, zijn binnen het GNN mogelijk mits dit per saldo aantoonbaar tot versterking van de kernkwaliteiten leidt (Omgevingsverordening, artikel 2.7.1.2).

Ook uitbreiding van in GO-gebied wordt in beginsel toegestaan. Uitbreiding van bestaande functies tot 30 % is mogelijk indien aangetoond wordt dat de kernkwaliteiten niet significant worden aangetast. Uitbreiding met meer dan 30 % is mogelijk indien de kernkwaliteiten per saldo substantieel worden versterkt (Omgevingsverordening, artikel 2.7.2.2).

Aandachtspunt is dat de verordening, net als de Nota Spelregels EHS, alleen regels stelt ten aanzien van ingrepen *binnen* het GNN. Er is geen bescherming tegen ingrepen *buiten* het GNN (geen externe werking). Dit geldt ook voor ingrepen buiten het GO. Op veel plaatsen worden gronden buiten het GNN wel beschermd door het regime voor GO-gebieden, zodat er toch een zekere externe bescherming is voor GNN-gebieden.

2.2.3 Andere gebieden

De provincie Gelderland onderscheidt nog andere gebiedscategorieën op het gebied van natuur, namelijk Nationale Landschappen, Waardevol Open Gebied en Hollandse Waterlinie. Bescherming van deze gebiedscategorieën vindt plaats in de Omgevingsverordening.

Waardevolle Open Gebieden (WOG) hebben grootschalige openheid als belangrijkste kernkwaliteit.. Het ruimtelijk beleid is gericht op bescherming van de kernkwaliteiten in deze gebieden. Grootschalige openheid wordt vooral aangetast door nieuwvestigingen en niet of nauwelijks door uitbreiding van bestaande bebouwing.

Binnen WOG zijn geen nieuwvestigingen mogelijk die de openheid van waardevolle open gebieden aantasten en het Gelders Plussenbeleid is daar ook niet op gericht. Uitbreiding van bestaande agrarische bebouwing is wel mogelijk binnen of aansluitend aan het bestaande bouwperceel. Bij omvangrijke uitbreidingen dient een beeldkwaliteitsplan en ruimtelijk landschappelijk ontwerp te worden opgesteld. Ze kunnen een ecologische dimensie kennen in de vorm van weidevogel- en ganzenfoerageergebieden, maar deze waarden worden niet specifiek benoemd. Uitbreidingen kunnen daarom niet worden getoetst aan natuurwaarden. Ook voor Nationaal Landschap en de Hollandse Waterlinie geldt dat geen toetsing aan natuurwaarden mogelijk is.

Deze andere gebiedscategorieën worden daarom niet verder besproken.

3 Methode

Dit hoofdstuk beschrijft de in deze passende beoordeling / natuurtoets gehanteerde aanpak. De nadruk ligt op de afbakening van relevante storende factoren en de vaststelling van de reikwijdte van effecten. De effecten van verzuring en vermessing door stikstofdepositie worden wel beoordeeld voor de WAV-, GNN- en GO-gebieden, maar niet voor de Natura 2000-gebieden. Voor Natura 2000 heeft al een passende beoordeling van stikstofeffecten plaatsgevonden in het kader van het PAS.

Tot slot wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de voor toetsing relevante gebiedscategorieën.

3.1 Aanpak op hoofdlijnen

Dit rapport is een combinatie van passende beoordeling voor de Natura 2000-gebieden en natuurtoets voor de andere gebiedscategorieën.

3.1.1 Passende beoordeling Natura 2000-gebieden

Een passende beoordeling wordt in de regel voorafgegaan door een voortoets. Op grond van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau wordt vanwege het abstractieniveau afgezien van een toetsing via voortoets, verslechteringsstoets en passende beoordeling, maar wordt volstaan met een passende beoordeling op globaal niveau. Bij de concrete uitwerking van het Gelderse Plussenbeleid in de vorm van bijvoorbeeld een bestemmingsplan of een concreet project gericht op vergroting van een bouwvlak voor een intensieve veehouderij, kan het noodzakelijk zijn een meer gedetailleerde toetsing volgens de Natuurbeschermingswet 1998 uit te voeren.

De onderhavige passende beoordeling richt zich daarom vooral op andere dan stikstofeffecten. In dit hoofdstuk worden de relevante effecten afgebakend, uitgaande van de zogenaamde effectenindicator. Vervolgens worden de Natura 2000-gebieden besproken. Op het abstractieniveau van het Gelderse Plussenbeleid is het niet zinvol de mogelijke effecten voor alle instandhoudingsdoelstellingen van elk gebied afzonderlijk te bespreken. De gebieden worden daarom naar de gevoeligheid voor bepaalde combinaties van effecten in enkele groepen ingedeeld.

De beoordeling van effecten is kwalitatief op basis van expert-judgement, dat wil zeggen dat er geen modelleringen of berekeningen aan ten grondslag liggen. Essentie in de beoordeling is dat wordt uitgegaan van een verstoringzone rond Natura 2000-gebieden. Uitbreiding van bedrijven binnen deze zone kan tot negatieve effecten op Natura 2000-doelen leiden. In de praktijk zullen significant negatieve effecten zich niet kunnen voordoen, aangezien dan in beginsel geen toestemming verkregen kan worden.

Eventueel zou dat wel kunnen door de effecten teniet te doen door het toepassen van compensatie, maar dit is een zwaar traject, dat in de praktijk niet snel uit de kast zal worden gehaald. De beoordeling is dus uiteindelijk gebaseerd op de mogelijkheden binnen het regime van de Natuurbeschermingswet en dat houdt in dat significant negatieve effecten voorkomen dienen te worden. Met andere woorden: het beschermingsregime van Natura 2000 is hier beperkend voor het Gelderse Plussenbeleid. Dit geldt zowel voor de effecten van stikstofdepositie als voor andere effecten. Op stikstofdepositie wordt in paragraaf 3.2.1. specifiek ingegaan vanwege het PAS.

3.1.2 Natuurtoets andere gebiedscategorieën

Voor de andere gebiedscategorieën worden de effecten van het Gelderse Plussenbeleid beoordeeld in het licht van de geldende beschermingsregimes. Voor de WAV-gebieden is dat de Wet ammoniak en veehouderij, die wel bescherming beoogd tegen stikstofdepositie, maar niet tegen andere effecten. Een groot deel van de WAV-gebieden maakt ook deel uit van Natura 2000-gebied. Dat deel wordt beoordeeld vanuit de bescherming als Natura 2000-gebied, en niet nogmaals via de Wet ammoniak en veehouderij. Ook tussen WAV-gebieden en GNN-gebieden is er sprake van overlap. Bij overlap wordt de beoordeling gebaseerd op de WAV-status. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

3.2 Afbakening van relevante storende factoren

Effecten van het Gelders Plussenbeleid worden beoordeeld via de effectenindicator (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>). De effectenindicator is een instrument waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van een activiteit of plannen kunnen worden verkend. De meest recente versie onderscheidt 19 storende factoren die een effect kunnen hebben op habitattypen en/of soorten. Deze zijn onder te verdelen in vijf typen effecten: ruimtelijke, chemische, fysische, mechanische en direct menselijke effecten (tabel 3.1).

Tabel 3.1 Storende factoren zoals benoemd in de effectenindicator

Ruimtelijke effecten
1 - Verlies van oppervlakte
2 - Versnippering
Chemische effecten
3 - Verzuring door stikstof uit de lucht
4 - Vermesting door stikstof uit de lucht
5 - Verzoeting
6 - Verzilting
7 - Verontreiniging
Fysische effecten
8 - Verdroging
9 - Vernatting
10 - Verandering stroomsnelheid
11 - Verandering overstromingsfrequentie
12 - Verandering dynamiek substraat
Mechanische effecten
13 - Verstoring door geluid
14 - Verstoring door licht
15 - Verstoring door trilling
16 - Optische verstoring (aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen)
17 - Verstoring door mechanische effecten (verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc)
Directe menselijke effecten
18 - Verandering in populatiedynamiek (directe sterfte van individuen door wegverkeer, windmolens, of door jacht of visserij)
19 - Bewuste verandering soortensamenstelling

De effectenindicator is gericht op beoordeling van effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, maar effecten doen zich natuurlijk op een vergelijkbare wijze voor op anders geformuleerde doelstellingen, zoals de kernkwaliteiten van GNN- en GO-gebieden. In het vervolg van dit hoofdstuk vindt een afbakening van de mogelijke effecten van het Gelders Plussenbeleid plaats. Welke effecten kunnen wel optreden door uitvoering van het Gelderse Plussenbeleid en welke niet? Deze vraag wordt in eerste instantie benaderd vanuit de Natura 2000-doelstellingen.

Op voorhand staat vast dat bij uitbreiding van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven de effecten van stikstofdepositie de belangrijkste factor vormen. Bovendien is voor toetsing van ontwikkelingen die gepaard gaan met een toename van stikstofdepositie speciaal instrumentarium ontwikkeld, namelijk het PAS (zie paragraaf 2.1.2). De wijze van omgang met deze effecten wordt daarom eerst besproken, eerst voor de Natura 2000-gebieden en vervolgens voor de andere gebiedscategorieën. Daarna worden de mogelijke andere effecten besproken.

3.2.1 Stikstofeffecten Natura 2000-gebieden

Zonder twijfel veroorzaken vermisting en verzuring door stikstof de grootste effecten in het geval van uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven. De situatie is eerder in beeld gebracht door Gies et al. (2009). In het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is de beleidsuitvoering rond stikstof nader uitgewerkt. Het PAS is aan te merken als generiek beleid ten aanzien van de ammoniak- en stikstofoxidenuitstoot met de nadruk op bescherming van Natura 2000-gebieden. Het Gelders Plussenbeleid is volgend aan het PAS in die zin dat het alleen mogelijk is bedrijfsuitbreiding van niet-grondgebonden veehouderij te realiseren als dat binnen het kader van het PAS is toegestaan.

Dit betekent in de praktijk dat een bedrijfsuitbreiding eerst getoetst zal moeten worden aan het PAS. Als duidelijk is wat de bijdrage van de uitbreiding aan de stikstofdepositie op enige voor stikstof gevoelige locatie in ieder relevant Natura 2000-gebied, staat vast of sprake is van een niet-significante toename, dan wel een meldings- of vergunningplicht, dan wel staat vast dat geen toestemming verleend kan worden. Alleen in die gevallen dat met het oog op stikstof in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 toestemming verleend kan worden of niet nodig is, is een bedrijfsuitbreiding in het kader van het Gelders Plussenbeleid mogelijk. Dit kan slechts in concrete gevallen op projectbasis worden bepaald via toetsing aan artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 ('projecttoets'). In dat kader wordt ook getoetst aan het PAS.

Het Gelders Plussenbeleid wordt uiteindelijk opgenomen in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Dit is als een plan aan te merken en hiervan vindt toetsing plaats via artikel 19j ('plantoets'). Het PAS geldt alleen voor projecten en niet voor plannen. Bij een plantoets, zoals onderhavige passende beoordeling, kan derhalve niet aan het PAS worden getoetst. Wel is het in beginsel mogelijk de effecten van een plan met behulp van Aeries door te rekenen. Gebruikelijk is dat bij een plan de maximale effecten, die het plan mogelijk maakt, worden bepaald en op basis daarvan worden beoordeeld. In dit geval is dat niet mogelijk. Immers, de maximale effecten van het Gelders Plussenbeleid worden niet bepaald door de mogelijkheden van het Plussenbeleid, maar ingeperkt door de regelgeving van het PAS. Het PAS op zichzelf is al passend beoordeeld. In de passende beoordeling van het PAS (Doekes et al, 2015) is uitgesloten dat de natuurlijke kenmerken van beschermde waarden worden aangetast en de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden in gevaar komen.

Nogmaals een toetsing van de mogelijke stikstofeffecten is daarom niet aan de orde. Deze passende beoordeling heeft daarom voor wat betreft Natura 2000-gebieden alleen betrekking op andere effecten (dan toename van de stikstofdepositie) van het Gelders Plussenbeleid.

Behalve Natura 2000-gebieden vallen ook beschermde natuurmonumenten onder de Natuurbeschermingswet 1998. Het PAS is hierop niet van toepassing. Voor het grootste deel vallen de beschermde natuurmonumenten, zoals Kil van Hurwenen, Oude Waal, Bronnenbos Refter, Bennekomse Meent, Leemputten bij Staverden, Mosterdveen, IJsseluiterwaarden en Willinks Weust en Heksenbos onder Natura 2000-gebied, en daarmee ook onder het PAS-regime voor zover sprake is van stikstofgevoelige habitats en leefgebieden van soorten. Voor het overige maken de beschermde natuurmonumenten, zoals De Zumpe, Wildenborch en Buitenplaats Vosbergen vrijwel geheel deel uit van WAV-gebieden en/of het Gelders Natuurnetwerk en komen op die wijze aan bod. Een klein deel, meestal terreindelen vanwege de onderlinge samenhang en/of het aspect natuurschoon, valt daarbuiten. Met de verwachte inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming per 1 januari 2017 vervalt de status van beschermde natuurmonumenten. Om die reden worden beschermde natuurmonumenten in deze natuurtoets niet afzonderlijk beoordeeld.

3.2.2 Stikstofeffecten andere gebiedscategorieën

In voorliggend rapport zijn behalve Natura 2000-gebieden ook andere gebiedscategorieën betrokken, namelijk de gebieden vallend onder de Wet ammoniak en veehouderij (WAV-gebieden), het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Het PAS is niet van toepassing op deze gebiedscategorieën. De effecten van verzuring en vermessing door stikstofdepositie op de WAV-, GNN- en GO-gebieden worden daarom in deze natuurtoets wel beoordeeld.

Wel moet worden bedacht dat er in sterke mate sprake is van overlap tussen de verschillende gebiedscategorieën. Een groot deel van het GNN en/of de WAV-gebieden maakt ook deel uit van het Natura 2000-netwerk. Beoordeling van stikstofeffecten vindt alleen plaats voor zover er geen overlap met Natura 2000 is. Hierbij wordt de volgende volgorde gehanteerd:

- Eerst worden de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden onderscheiden. Een passende beoordeling hiervan blijft achterwege, omdat deze zoals eerder aangegeven reeds in het kader van het PAS is uitgevoerd
- Vervolgens worden de WAV-gebieden beoordeeld, voor zover deze niet samenvallen met Natura 2000-gebieden
- Ten slotte worden de GNN- en GO-gebieden beoordeeld, voor zover deze niet samenvallen met Natura 2000-gebied en/of WAV-gebied

Op deze wijze worden 'dubbele' beoordelingen voorkomen en wordt elk gebied beoordeeld volgens het meest stringente toetsingskader, zij het dat de beoordeling van stikstofeffecten van Natura 2000-gebieden hier buiten beschouwing blijft.

3.2.3 Bespreking overige effecten

Naast de hiervoor besproken effecten van verzuring en vermesting door stikstofdepositie kan de uitbreiding van veehouderijbedrijven nog andere effecten veroorzaken. In deze paragraaf zal per storende factor worden beargumenteerd waarom deze wel of niet relevant is in de verdere effectbeoordeling. Deze bespreking gebeurt indien mogelijk zoveel mogelijk gegroepeerd. De effecten worden in eerste instantie besproken vanuit de optiek van Natura 2000-gebieden. De storingsfactoren gelden echter ook voor de WAV-, GNN- en GO-gebieden, ook al wordt dat in het vervolg van deze paragraaf niet expliciet aangegeven.

Ruimtelijke effecten

Via het Gelders Plussenbeleid wil de provincie Gelderland groei van de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente. Het beleid geldt ook als deze bedrijven zijn gelegen binnen Natura 2000-gebieden of andere beschermde gebieden. Dergelijke uitbreidingen kunnen gepaard gaan met een *oppervlakteverlies* van beschermd Natura 2000-gebied hetgeen direct zijn invloed kan hebben op beschermd habitattypen of leefgebieden van planten- en/of diersoorten. Oppervlakteverlies is dus een ruimtelijk effect dat nader zal worden beoordeeld in deze passende beoordeling.

Versnippering doet zich alleen voor als gevolg van nieuwvestiging, maar het Gelderse Plussenbeleid betreft uitsluitend uitbreiding. Het aspect versnippering speelt dus niet.

Chemische effecten

Uitstoot van chemische stoffen door landbouwbedrijven is een gegeven. Het betreft vooral stikstof maar ook fosfaat komt vrij bij de bedrijfsvoering. Beide stoffen kunnen een vermestende invloed hebben op Natura 2000-gebieden. Waar stikstof vrijkomt via de lucht, wordt fosfaat in het milieu gebracht in de vorm van bemesting van landbouwgronden met mest uit de veehouderij. Na uitrijden kan dit uitspoelen naar het grondwater en op die wijze indirect natuurgebieden beïnvloeden. Vermesting door grondwater kan plaats vinden daar waar grondwater de wortelzone bereikt, vooral op kwelplekken. De kwaliteit van kwelwater kan slecht zijn als nitraat en fosfaat het grondwater in inzigingsgebieden bereiken. Op deze wijze kan vermesting van het grondwater dus op andere plekken, via kwel, problemen veroorzaken. Dit is een zeer ingewikkeld proces en kan alleen goed met plaatselijke gegevens worden ingeschat. Het probleem speelt vooral bij kwelafhankelijke vegetatietypen, maar kan daar grote gevolgen hebben, vooral omdat dit vaak kwetsbare typen zijn zoals blauwgraslanden.

Naast indirecte effecten kan er ook sprake zijn van rechtstreekse effecten door bijvoorbeeld het uitrijden van mest. Dit kan effect hebben op soorten die onder andere voorkomen in graslanden, bosranden (mantel-zoom structuren) en langs kanten en sloten van of in poelen op de percelen waar mest wordt uitgereden.

Veel landbouwgronden zijn in meer of mindere mate fosfaatverzadigd. Voor fosfaat gelden gebruiksnormen op basis van de fosfaattoestand in de bodem. Fosfaatrechten voor varkens en pluimvee zijn verhandelbaar. Een deel van de mest wordt geëxporteerd naar het buitenland en een ander deel wordt verwerkt in biovergistingsinstallaties. Het is daarom niet mogelijk op het abstracte niveau van het Gelders Plussenbeleid een ruimtelijke relatie te leggen tussen niet-grondgebonden veehouderijbedrijven en de plaats waar de mest wordt uitgereden dan wel verwerkt. Vermesting door fosfaat wordt daarom niet beoordeeld.

Van de overige drie factoren is alleen verontreiniging van belang. Hierbij valt te denken aan fijnstof, bestrijdingsmiddelen en andere giftige stoffen. Een beoordeling van de effecten van verontreiniging is hier echter gezien het abstracte karakter van het Gelderse Plussenbeleid niet te maken. Ook in specifieke, concrete gevallen zal dit lastig zijn. De vraag is immers of effecten van verontreiniging de kwaliteit van natuurlijke habitats of leefgebieden van soorten kan verslechteren. Er is geen aanleiding hiervan uit te gaan.

Benutting van bestrijdingsmiddelen en dergelijke binnen een niet-grondgebonden bedrijf leidt op zichzelf niet tot verontreiniging van omliggende gronden.

Fijnstof wordt vooral gerelateerd aan (menselijke) gezondheidsproblemen en kan worden onderverdeeld in primaire en secundaire aerosolen. De primaire aerosolen worden rechtstreeks uitgestoten vanuit een bedrijfspand en de secundaire aerosolen ontstaan in tweede instantie door chemische reacties in de buitenlucht. Fijnstof bestaat voornamelijk uit secundaire aerosolen van stikstof- en zwavelverbindingen (Schaap et al., 2010). Daardoor is er in sterke mate sprake van overlap met de stikstofproblematiek. Vermindering van de stikstofdepositie zal in geval vooral worden bereikt door emissiereducties van ammoniak. Daardoor zal ook de verspreiding van primair en de vorming van secundair aerosol worden verminderd (RIVM, 2013).

Vanwege bovenstaande redenen wordt verontreiniging in dit rapport niet als een zelfstandig te beoordelen effect aangemerkt.

Fysische effecten

Een uitbreiding van een landbouwbedrijf zorgt niet voor fysische effecten in Natura 2000-gebieden met als mogelijke uitzondering het optreden van *verdroging* als gevolg van het droogleggen van het bouwterrein. Deze verdroging is echter slechts een tijdelijke impact op habitattypen en leefgebieden van planten- en/of diersoorten. Verdroging is een fysisch effect dat in deze toetsing wordt meegenomen.

Mechanische effecten

Verstoring van landbouwbedrijven op natuurwaarden in Natura 2000-gebieden speelt een grote rol in deze passende beoordeling. Voor verstoring door geluid, licht en trilling en ook optische verstoring beperken wij ons tot diersoorten. Deze typen verstoring zullen over het algemeen alleen lokaal van invloed zijn. *Verstoring door geluid, verstoring door licht en optische verstoring* zijn als permanente effecten relevant voor deze toetsing. *Verstoring door mechanische effecten* (en dan vooral betreding) kan effecten hebben op zowel habitattypen als leefgebieden van planten- en diersoorten als soorten zelf. Ook deze storende factor is relevant.

Directe menselijke effecten

Een verandering in populatiedynamiek treedt niet op door uitbreiding van landbouwbedrijven. De te beschrijven impact is vooral lokaal en dus beperkt tot individuen (en dus geen populaties). Hoewel bijvoorbeeld loslopende katten of andere huisdieren een effect op diersoorten met een instandhoudingsdoelstelling kunnen veroorzaken zal dit geen effecten hebben op de populaties van deze soorten. Bovendien is niet te verwachten dat uitbreiding van een bedrijf een-op-een gepaard gaat met een uitbreiding van het aantal huiskatten.

Conclusie ten aanzien van te bespreken effecten

Op grond van het voorgaande zijn de relevante storende factoren:

- Oppervlakteverlies
- Verzuring door stikstof uit de lucht
- Vermesting door stikstof uit de lucht
- Verdroging
- Verstoring door geluid
- Verstoring door licht
- Verstoring door trilling
- Optische verstoring
- Verstoring door mechanische effecten

3.2.4 Tijdelijke en permanente effecten

In deze paragraaf worden de hierboven genoemde te bespreken storende factoren nader ingedeeld en wordt beschouwd wanneer en op welke soortgroepen (habitattypen, plant- en/of diersoorten) zij een effect kunnen uitoefenen. We onderscheiden tijdelijke en permanente effecten. Tevens is de reikwijdte van effecten van belang. Dit wordt in de volgende paragraaf besproken.

Tijdelijke effecten

Onder tijdelijke effecten worden in deze passende beoordeling effecten door storende factoren verstaan die alleen plaatsvinden tijdens de bouw van de uitbreiding. Wanneer de bouw is voltooid speelt het effect en ook de storende factor niet meer. Binnen deze passende beoordeling betreffen dit de storende factoren verdroging en verstoring door trilling. Ook de storende factor verstoring door mechanische effecten behoort bij deze categorie: het permanente equivalent kan worden opgevat als oppervlakteverlies.

Onder tijdelijke effecten vallen drie storende factoren: verdroging, verstoring door trillingen en verstoring door mechanische effecten. Bij de bouw is het nodig om een tijdelijke bemaling te doen waardoor de waterstanden in nabijgelegen Natura 2000-gebieden tijdelijk verlaagd kunnen zijn. Zonder nadere maatregelen kan deze verlaging een effect hebben op habitattypen en leefgebieden van planten- en diersoorten van waterrijke habitats. Het is mogelijk om adequate mitigerende maatregelen te nemen zodat deze effecten niet optreden.

Verstoring door trillingen vindt plaats als bijvoorbeeld geheid wordt tijdens de bouw. Dit zal niet nodig zijn op zandgronden, maar mogelijk wel in het rivierengebied en op laagveen. Deze storende factor is alleen van invloed op diersoorten. Heien kan overigens ook op manieren plaatsvinden, die tot minder hinder door trillingen leiden.

Onder de storende factor verstoring door mechanische effecten wordt hier betreding verstaan door het personeel tijdens de bouw. Dit kan gebeuren als bijvoorbeeld als er toestemming is om binnen een Natura 2000-gebied uitbreiding te plegen. Betreding kan invloed hebben op zowel habitattypen als leefgebieden van diersoorten. Overigens is betreding via mitigerende maatregelen goed te reguleren. Er wordt hier vanuit gegaan dat na de bouw geen betreding door de bewoners en werknemers plaatsvindt.

Al met al zijn deze drie tijdelijke effecten over het algemeen goed te mitigeren. In de praktijk doen deze effecten zich slechts gedurende korte tijd voor tijdens de bouwfase. Om deze reden worden deze tijdelijke effecten in de abstracte context van deze natuurtoets niet separaat beoordeeld.

Permanente effecten

Van de permanente effecten oppervlakteverlies, verstoring door geluid, verstoring door licht en optische verstoring kunnen alleen de laatste drie factoren een invloed op diersoorten hebben, maar oppervlakteverlies kan zowel een effect hebben op habitattypen als leefgebieden van planten- en diersoorten. Terwijl oppervlakteverlies niet te mitigeren is, kunnen mitigerende maatregelen wel soelaas bieden voor effecten van de andere drie storende factoren. Oppervlakteverlies kan wel gecompenseerd worden.

Onder permanente effecten vallen ook de storende factoren verzuring en vermisting door stikstof uit de lucht. Op de wijze van omgang met stikstofeffecten is hiervoor al ingegaan.

3.2.5 Reikwijdte van de effecten

Onderscheid wordt gemaakt in effecten met een beperkte reikwijdte en effecten met een ruimere reikwijdte. Permanente effecten met een ruimere reikwijdte treden op via uitstoot van stoffen. Het gaat met name om de effecten van verzuring en vermessing door stikstof uit de lucht.

Permanente effecten met een beperkte reikwijdte

Onder permanente effecten met een beperkte reikwijdte wordt effecten door storende factoren verstaan die alleen lokaal rondom de uitbreiding optreden. De grootte van het lokale effect is afhankelijk van de aard van het effect. Onder permanente effecten met een beperkte reikwijdte vallen vier storende factoren: oppervlakteverlies, verstoring door geluid, verstoring door licht en optische verstoring. De laatste drie factoren kunnen alleen een invloed op diersoorten hebben, maar oppervlakteverlies kan zowel een effect hebben op habitattypen als leefgebieden van planten- en diersoorten. Terwijl oppervlakteverlies niet te mitigeren is, kunnen mitigerende maatregelen wel soelaas bieden voor effecten van de andere drie storende factoren. Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven worden de tijdelijke effecten van verdroging, trillingen en mechanische effecten niet separaat beoordeeld omdat ze zich slechts gedurende korte tijd tijdens de bouwfase voordoen. Wel kan worden gesteld dat ook deze tijdelijke effecten zich grotendeels afspelen binnen de zone van effecten met een beperkte reikwijdte.

Het is lastig een afstandsnorm (of meerdere normen) voor de maximale reikwijdte van effecten van geluids-, licht- en optische verstoring en de andere verstoringen vast te stellen. Er zijn op dit vlak veel gegevens beschikbaar maar die zijn ofwel anekdotisch ofwel hebben ze betrekking op andersoortige activiteiten ofwel betreft het zeer specifieke situaties. Zo wordt voor impulsgeluiden door het afsteken van vuurwerk rekening gehouden met afstanden tot 1000 meter binnen het vogelbroedseizoen en 500 meter buiten het broedseizoen (Ottburg et al. 2012). Geluiden als gevolg van bouwwerkzaamheden aan en gebruik van intensieve veehouderijbedrijven zijn niet vergelijkbaar met die van vuurwerk. Over het algemeen kan worden gesteld dat geluids- en andere effecten vanuit agrarische bedrijven zich over hooguit enkele honderden meters afstand voordoen. De effecten zijn tijdens de bouwfase meestal groter dan tijdens de gebruiksfase. Tijdens de bouwfase gaat het om vervoers- en aanlegactiviteiten op en rond de bouwplaats, geluidseffecten door graaf- en bouwactiviteiten, tijdelijke bemaling van het bebouwingsvlak, extra belichting van de bouwplaats en dergelijke. Tijdens de gebruiksfase zijn deze effecten over het algemeen geringer omdat het merendeel van de activiteiten zich afspeelt binnen de bebouwing dan wel binnen het bouwvlak. Om toch enigszins de vinger achter de mogelijke gevolgen van het Gelders Plussenbeleid te krijgen wordt voor de combinatie van effecten met een beperkte reikwijdte op basis van expert-judgement uitgegaan van een afstandsmaat van 250 meter. Het spreekt vanzelf dat dit een zeer grove benadering is, die gemiddeld genomen voor de combinatie van aanleg- en gebruiksfase als een *worst-case* aangemerkt kan worden. Een betere of meer specifieke benadering is slechts mogelijk in concrete gevallen van een bedrijfsuitbreiding.

Permanente effecten met een ruimere reikwijdte

Van de mogelijk relevante effecten resteert alleen het effect van verzuring en bemesting door stikstofdepositie. Zoals aangegeven heeft een passende beoordeling hiervan voor wat betreft Natura 2000-gebieden reeds plaatsgevonden voor het PAS-programma.

In principe is voor GNN- en WAV-gebieden buiten Natura 2000-gebied een vergelijkbare beoordeling mogelijk. Het rekenprogramma Aerius is hiervoor niet geschikt, aangezien dit alleen uitkomst genereert voor de relevante Natura 2000-gebieden. Het rekenprogramma OPS zou hier wel voor gebruikt kunnen worden. Het is echter niet eenvoudig om op het abstractieniveau van het Gelders Plussenbeleid een zinvolle berekening uit te voeren. Stel dat men een scenario van uitbreidingen wil doorrekenen, bijvoorbeeld voor elk bestaand bedrijf 50 % uitbreiding. Dan zal het toch nodig zijn eerst via Aerius de effecten op Natura 2000-gebieden vast te stellen. De verwachte uitkomst is dat een dergelijke uitbreiding niet vergunbaar is vanuit de PAS-mogelijkheden. Het scenario zou dan zodanig moeten worden bijgesteld, dat elke afzonderlijke uitbreiding en de cumulatie van alle uitbreidingen gezamenlijk past binnen de PAS-mogelijkheden. Feitelijk is dit alleen mogelijk voor elke afzonderlijke uitbreiding. Afgezien daarvan is de verwachting dat dit leidt tot een beeld waarbij veehouderijbedrijven in gebieden die relatief ver van Natura 2000-gebied af zijn gelegen de grootste mogelijkheden voor uitbreiding hebben, aangezien het effect op Natura 2000-gebieden zo gering moet zijn, dan dit verwaarloosbaar dan wel hooguit tot meldingsplicht leidt. Voor deze situaties geldt vervolgens dat het effect op WAV- en GNN-gebieden het grootst is, en wel groter naarmate de afstand tot die gebieden kleiner is. Een dergelijke scenariostudie is lastig vorm te geven, maar een eenvoudige benadering kan worden bereikt door veehouderijbedrijven op korte afstand van de WAV- en GNN-gebieden, maar op grotere afstand van Natura 2000-gebieden, te selecteren. Omwille van de eenvoud gaan we hier net als bij de effecten met een beperkte reikwijdte en conform de afstandsnorm voor WAV-gebieden, uit van een afstand van 250 meter tot natuurgebieden.

3.3 Afbakening gebieden

Hieronder worden eerst de Gelderse Natura 2000-gebieden besproken en vervolgens de gebieden in de aangrenzende provincies en in Duitsland, tot op een afstand van 5 kilometer van de Gelderse grens. Tenslotte komen de WAV-, GNN- en GO-gebieden ter sprake.

3.3.1 Gelderse Natura 2000-gebieden

Grofweg kunnen Natura 2000-gebieden worden ingedeeld in Habitatrichtlijngebieden en Vogelrichtlijngebieden. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege het voorkomen van bijzondere habitattypen en planten- of diersoorten (maar niet vogelsoorten). Vogelrichtlijnsoorten zijn aangewezen vanwege het voorkomen van bijzondere vogelsoorten (zowel broedvogels als vogels buiten de broedtijd).

Zoals eerder in dit hoofdstuk vermeld kunnen effecten van bepaalde storende factoren worden uitgesloten hetzij voor habitattypen/plantensoorten hetzij voor diersoorten worden uitgesloten. Te denken valt aan de verstoring door geluid dat alleen een effect kan hebben op diersoorten. Om deze reden zijn in deze passende beoordeling de Natura 2000-gebieden zoveel als mogelijk gegroepeerd naar de typen instandhoudingsdoelstellingen waarvoor zij zijn aangewezen en de effecten die daarop kunnen optreden.

Gebieden voor habitattypen en plantensoorten

Voor deze gebieden zijn geen diersoorten aangewezen. Deze gebieden kunnen dus alleen een effect ondervinden van de tijdelijke effecten door de storende factoren verdroging en verstoring door mechanische effecten en van de permanente effecten door de storende factor oppervlakteverlies.

De Gelderse Natura 2000-gebieden (die geheel of gedeeltelijk binnen de provincie zijn gelegen) in deze categorie zijn: Bekendelle (63), Binnenveld (65), De Bruuk (69), Stelkampsveld (60) en Wooldse Veen (64). Voor een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen zie Tabel 4.1 (in het volgende hoofdstuk).

Gebieden voor alleen habitattypen, plantensoorten en diersoorten (maar geen vogels)

Voor deze gebieden zijn naast habitattypen en/of plantensoorten ook diersoorten aangewezen. Deze diersoorten betreffen hetzij ongewervelden, hetzij vissoorten, hetzij de kamsalamander. Deze diersoorten hebben, met een uitzondering, gemeen dat zij (althans een deel) van hun leven afhankelijk zijn van aquatische habitats. De uitzondering betreft het vliegend hert voor het gebied Sint Jansberg. Deze gebieden kunnen een effect ondervinden van de storende factoren zoals hierboven benoemd als doorwerkend op habitattypen. Dat zijn dus de tijdelijke effecten van de storende factoren verdroging en verstoring door mechanische effecten en de permanente effecten van de storende factor oppervlakteverlies. Daarnaast kunnen de diersoorten een tijdelijk effect van verstoring door trillingen ondervinden, alsmede een permanent effect door verstoring door licht. Verstoring door geluid en optische verstoring worden niet als effecten aangemerkt omdat ongewervelden, vissen en kamsalamander voor hun communicatie niet van geluid afhankelijk zijn en omdat zij geen bedreiging ondervinden van menselijke bouwwerken op het land zoals bij uitbreiding van landbouwbedrijven het geval is.

De Gelderse Natura 2000-gebieden (die geheel of gedeeltelijk binnen de provincie zijn gelegen) in deze categorie zijn: Korenburgerveen (61), Landgoederen Brummen (58), Lingedijk & Diefdijk (70), Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (71), Sint Jansberg (142) en Willinks Weust (62). Van de habitatrictlijnsoorten is de kamsalamander het meest vaak aangewezen, namelijk voor de gebieden Korenburgerveen, Landgoederen Brummen, Lingedijk & Diefdijk, Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem en Willinks Weust, terwijl verschillende vissoorten zijn aangewezen voor de gebieden Lingedijk & Diefdijk en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem. Een tweetal ongewervelden is aangewezen voor Sint Jansberg (zeggekorfslak en vliëgend hert). Voor een overzicht van de betreffende habitattypen en habitatrictlijnsoorten Voor een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen zie Tabel 4.2 (in het volgende hoofdstuk).. Gezien de instandhoudingsdoelstellingen zijn er vier groepen gebieden te onderscheiden: hoogveengebied (Landgoederen Brummen en Korenburgerveen), waterrijke gebieden (Lingedijk & Diefdijk en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem) en twee overige gebieden, namelijk Willinks Weust en Sint Jansberg.

Natura 2000-gebieden voor onder andere vogels

Voor deze gebieden zijn zowel habitattypen als habitatrictlijnsoorten als vogelrichtlijnsoorten aangewezen. De uitzondering betreft Natura 2000-gebied Arkemheen dat alleen voor een tweetal soorten niet-broedvogels (kleine zwaan en smient) is aangewezen. Vanwege het veelvoud aan instandhoudingsdoelstellingen en vanwege het feit dat bij vogels externe effecten een grote rol kunnen spelen in de afweging van effecten gelden voor deze vier gebieden alle relevante storende factoren.

De Gelderse Natura 2000-gebieden (die geheel of gedeeltelijk binnen de provincie zijn gelegen) in deze categorie zijn: Arkemheen (56), Rijntakken (38), Veluwe (57) en Veluwerandmeren (76). Voor een overzicht van de betreffende habitattypen en habitat- en vogelrichtlijnsoorten Voor een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen zie Tabel 4.3 (in het volgende hoofdstuk).. Gezien de instandhoudingsdoelstellingen zijn er twee groepen gebieden te onderscheiden: waterrijke gebieden (Rijntakken, Arkemheen en Veluwerandmeren) en een droger gebied (Veluwe).

3.3.2 Natura 2000-gebieden in andere provincies

Verscheidene Natura 2000-gebieden liggen binnen een afstand van 5 km van de Gelderse provinciegrens. Dit betreft in Limburg Oeffelter Meent, in Utrecht Kolland & Overlangbroek en in Overijssel Zwarte Water & Vecht, Borkeld en Buurserzand & Haaksbergerveen. In al deze gevallen liggen Gelderse intensieve veehouderijbedrijven op grotere afstand dan 250 m. Effecten met een geringe reikwijdte, zoals oppervlakteverlies en licht-, geluid- en optische verstoring, zijn uitgaande van de 250 meter-zonering in deze gevallen uit te sluiten.

Van effecten met een grotere reikwijdte is alleen stikstofdepositie van belang. Zoals eerder aangegeven is hiervoor in het kader van het PAS reeds een passende beoordeling uitgevoerd.

3.3.3 Duitse Natura 2000-gebieden

In de Natuurbeschermingswet is geen bevoegdheidstoedeling opgenomen ten aanzien van buitenlandse Natura 2000-gebieden. De projecttoets (Natuurbeschermingswet 1998 artikel 19d) biedt de mogelijkheid voor Nederlandse autoriteiten voor het verlenen van een vergunning vanwege schadelijke gevolgen (en het voorkomen daarvan) van een project voor buitenlandse Natura 2000-gebieden. Het bevoegd gezag moet wel beoordelen of vergunningverlening in overeenstemming is met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn (ABRvS 24 augustus 2011, nrs. 200900425 en 200902744). Daardoor kan het Nederlands bevoegd gezag alleen een vergunning verlenen voor een project als het effecten heeft op de in Nederland gelegen Natura 2000-gebieden, indien het tevens de zekerheid heeft verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van de buitenlandse Natura 2000-gebieden niet aantast. Voor het verkrijgen van deze zekerheid is het niet noodzakelijk dat de buitenlandse autoriteiten instemming hebben verleend met de vergunningverlening voor het project. Deze verplichting staat ook niet in de Habitatrichtlijn. Wel moet beoordeeld worden of het plan de natuurlijke kenmerken van het gebied kan aantasten conform artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn.

Verschillende Duitse Natura 2000-gebieden liggen binnen een afstand van 5 km met de grens van Nederland. Van het zuiden naar het noorden langs de Gelderse grens betreft het Reichswald, Kranenburger Bruch, Unterer Niederrhein, Emmenicher Ward, Salmoth, Hetter-Millingen Bruch, Burlo-Vardingholter Venn und Entenschlatt, Zwillbrocker Venn und Ellenicker Feld, Moore und Heiden des Westlichen Münsterlandes en Witte Venn, Krosewicker Grenzwald. Het meest dichtbijgelegen gebied is Unterer Niederrhein op ruim 300 m afstand van enkele intensieve veehouderijbedrijven bij Groesbeek en Millingen. Effecten met een geringe reikwijdte, zoals oppervlakteverlies en licht-, geluid- en optische verstoring, zijn uitgaande van de 250 meter-zonering uit te sluiten.

Stikstofdepositie is een effect met een grotere reikwijdte. Uit jurisprudentie blijkt dat hierbij kan en mag worden aangesloten bij de in Duitsland gangbare en gehanteerde methode ter beoordeling van de gevolgen van stikstofdepositie in Duitse Natura 2000-gebieden. Zie hieromtrent expliciet de uitspraak ABRvS 16 april 2014, nr. 201304768/1/R2.

In Duitsland wordt een bijdrage als gevolg van een project van minder dan 7,14 mol/ha/jaar¹ beschouwd als verwaarloosbaar vanwege de meet- en modelnauwkeurigheid (Kiel, 2013). Het project is dan toegestaan.

---

¹ In Duitsland wordt niet met mol N/ha/jaar maar met kg N/ha/jaar gerekend. Voor de omrekening dient het aantal mol te worden gedeeld door 0,014 om tot het aantal kg te komen. De Duitse norm gaat uit van 0,1 kg N/ha/jaar als "projektbezogene Irrelevanzschwelle (= Abschneidewert)"

Alleen wanneer sprake is van een grotere bijdrage van een afzonderlijk project is een verdere beoordeling noodzakelijk, waaronder beschouwing van de achtergronddepositie en eventuele cumulatieve effecten van andere plannen en projecten. Omdat in het kader van het PAS voor uitbreidingen in beginsel een toename van meer dan 3 mol/ha/jaar op stikstofgevoelige habitats van Nederlandse Natura 2000-gebieden niet vergund wordt, is de verwachting dat een depositie van ten minste 7,14 mol/ha/jaar als gevolg van het Gelders Plussenbeleid in Duitse Natura 2000-gebieden vrijwel nooit zal voorkomen. Overschrijding van de Duitse norm kan echter niet helemaal uitgesloten worden. Er zijn situaties denkbaar dat een uitbreiding langs de Duitse grens leidt tot een depositie van 7,14 mol of meer in een op korte afstand gelegen Duits Natura 2000-gebied terwijl de depositie op het dichtstbij gelegen Nederlands Natura 2000-gebied binnen de PAS-regelgeving geen problemen oplevert. Dit kan alleen in concrete gevallen vastgesteld worden.

Conclusie is dat als gevolg van het Gelderse Plussenbeleid in vrijwel alle gevallen met zekerheid geen significante gevolgen als bedoeld in artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn voor Duitse Natura 2000-gebieden optreden. Duitse gebieden blijven daarom verder buiten beschouwing. In concrete gevallen vlak langs de Duitse grens en op korte afstand van Duitse Natura 2000-gebied dient voor de zekerheid te worden nagegaan op de Duitse norm niet overschreden wordt.

3.3.4 WAV-gebieden

In Gelderland is een groot aantal WAV-gebieden aangewezen. De totale oppervlakte hiervan bedraagt ruim 100.000 ha, waarvan 83 % tevens als Natura 2000-gebied is aangewezen. Vrijwel alle WAV-gebieden maken ook deel uit van het GNN. Figuur 5.2 geeft een beeld van de verspreiding van de WAV-gebieden en de 250 meter-zonering daaromheen.

3.3.5 GNN- en GO-gebieden

De Gelderse bestaande en toekomstige natuurgebieden maken deel uit van het Gelders Natuurnetwerk (GNN). De Groene Ontwikkelingszone (GO) is van belang vanwege de ruimtelijke samenhang en de functionele verweving met het GNN. In het beleid worden voor de GNN en de GO 184 deelgebieden onderscheiden. Figuur 5.3 geeft een beeld van de verspreiding van deze gebieden en de 250 meter-zonering om de GNN-gebieden..

3.4 Werkwijze beoordeling van effecten

Van de provincie is een bestand gekregen met de locatie van 3951 intensieve veehouderijbedrijven. Deze zijn als puntlocaties aangegeven. Van een beperkt aantal bedrijven ontbreekt de locatie, zodat deze bedrijven niet in de beoordeling kunnen worden meegenomen. Van elk bedrijf wordt beoordeeld of een eventuele uitbreiding gevolgen kan hebben voor de natuurwaarde van beschermde gebieden.

In principe wil de provincie Gelderland via het Plussenbeleid groei in de niet grondgebonden veehouderijbedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn én een goede dialoog met omgeving en gemeente. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat elk bedrijf hierdoor kan uitbreiden. Wel gelden de volgende beperkingen / randvoorwaarden:

- Elke bedrijfsuitbreiding die een toename van stikstofdepositie op enig stikstofgevoelig habitat of leefgebied van soorten kan veroorzaken dient eerst te worden getoetst aan het PAS
- Vervolgens komt het Gelders Plussenbeleid om de hoek kijken. Hierbij is ook een toetsing aan andere regelgeving nodig, zoals de Wet ammoniak en veehouderij en de Omgevingsverordening ten aanzien van de bescherming van GNN- en GO-gebied

Op een bedrijfsuitbreiding kan zowel de Natuurbeschermingswet, de Wet ammoniak en veehouderij als de Omgevingsverordening van toepassing zijn vanwege de grote mate van overlap tussen Natura 2000-, WAV- en GNN-gebieden. Gesteld kan worden dat het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden ten aanzien van externe werking het meest stringent is en dat van GNN-gebieden het minst. WAV-gebieden zitten daar tussenin. De externe werking is het meest relevant aangezien binnen de beschermde gebieden zelf vrijwel geen bio-industrieën voorkomen. Om te voorkomen dat de effectbeoordeling vertroebelt door de overlap worden bedrijfsuitbreidingen slechts vanuit één beschermingsregime beoordeeld. Deze worden hieronder besproken.

Natura 2000-gebied

Bedrijfsuitbreidingen worden eerst beoordeeld vanuit de Natura 2000-gebieden. Gelet op de eerder omschreven afbakening en verstoringszone blijven de effecten van stikstof depositie buiten beschouwing en wordt voor de overige effecten een verstoringsafstand van 250 meter aangehouden. Beoordeeld worden daarom alle veehouderijbedrijven binnen 250 meter van een Natura 2000-gebied. Om toch ook enig inzicht te geven in de relatie met de Wet ammoniak en veehouderij worden de bedrijven op kaart met drie verschillende kleuren aangeduid:

- Blauw: binnen 250 m van Natura 2000-gebied en niet in een WAV-zone
- Rood: binnen 250 m van Natura 2000-gebied en in WAV-zone, maar niet in extensiveringsgebied
- Oranje: binnen 250 m van Natura 2000-gebied en in WAV-zone binnen extensiveringsgebied

Vanwege het Natura 2000-beschermingsregime zou men kunnen stellen dat toepassing van de Wet ammoniak en veehouderij in deze situaties geen toegevoegde waarde heeft, omdat dit minder stringent is.

WAV-gebied

Voor zover WAV-gebieden overlappen met Natura 2000-gebied, is dat hierboven al besproken. De beoordeling beperkt zich tot die WAV-gebieden, die niet overlappen met Natura 2000. Uitgegaan wordt van een verstoringsafstand van 250 meter, uitgaande van de effecten van stikstofdepositie. Andere effectfactoren liften daar als het ware in mee. Onderscheid wordt gemaakt in bedrijven met de volgende kleuren:

- Rood: binnen 250 m WAV-zone, maar niet in extensiveringsgebied
- Oranje: binnen 250 m WAV-zone in extensiveringsgebied

GNN- en GO-gebieden

Bedrijfsuitbreidingen worden beoordeeld binnen de 250 meter zone van GNN-gebied, maar alleen voor zover er geen overlap is met WAV- of Natura 2000-gebied. Onderscheid wordt onderscheid gemaakt in drie situaties:

- Lila: een bedrijf ligt binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied en tevens in GO-gebied
- Geel: een bedrijf ligt binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied en niet in GO-gebied
- Lila: een bedrijf ligt binnen GO-gebied, maar buiten de 250 meter-zone rond GNN-gebied

Effecten worden kwalitatief met behulp van 'stoplichtkleuren' beoordeeld op basis van expert-judgement en de mogelijkheden en beperkingen die de verschillende beschermingsregimes kennen. de beoordeling betreft de effecten van het Gelderse Plussenbeleid als geheel, maar zijn tevens te beschouwen als een gemiddeld genomen effect van een willekeurige bedrijfsuitbreiding op een willekeurige plaats binnen de 250 meter-zone van een beschermd gebied. De mogelijke scores zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Kwalitatieve score	Betekenis bij Natura 2000-gebieden	Betekenis bij overige gebieden
Rood - -	Mogelijk significant negatieve gevolgen, die niet voldoende te mitigeren zijn (compensatie noodzakelijk)	Duidelijk significant negatieve gevolgen
Oranje -	Mogelijk significant negatieve gevolgen, naar verwachting voldoende te mitigeren om significantie met zekerheid te voorkomen	Mogelijk significante gevolgen
Geel 0	Geen gevolgen	Geen gevolgen
Lichtgroen +	Beperkt positieve gevolgen voor instandhoudingsdoelstellingen	Beperkt positieve gevolgen
Donkergroen ++	Duidelijk positieve gevolgen voor instandhoudingsdoelstellingen	Duidelijk positieve gevolgen

4 Gebiedsdoelstellingen

Dit hoofdstuk bespreekt de doelstellingen van de natuurgebieden. eerst worden de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden opgesomd. Ook wordt kort ingegaan op de GNN-, GO- en WAV-gebieden.

4.1 Natura 2000-gebieden

Gebieden met alleen instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en plantensoorten

Voor deze gebieden zijn geen diersoorten aangewezen. Deze gebieden kunnen dus alleen een effect ondervinden van de tijdelijke effecten door de storende factoren verdroging en verstoring door mechanische effecten en van de permanente effecten door de storende factoren verzuring, vermessing en oppervlakteverlies.

De Gelderse Natura 2000-gebieden in deze categorie zijn: Bekendelle (63), Binnenveld (65), De Bruuk (69), Stelkampsveld (60) en Wooldse Veen (64). Tabel 1 geeft een overzicht van de betreffende habitattypen en plantensoorten. Gezien de instandhoudingsdoelstellingen zijn er weer drie groepen gebieden te onderscheiden: hoogveengebied (Wooldse Veen), laagveengebieden (Binnenveld en De Bruuk) en bos (Stelkampsveld en Bekendelle).

In deze en de twee volgende tabellen is indicatief voor elke instandhoudingsdoelstelling aangegeven voor welke combinatie van verstoringsfactoren de gevoeligheid het grootst is.

De kleuren betekenen het volgende:

rood	gevoeligheid het grootst voor effecten van verzuring en vermessing
blauw	gevoeligheid het grootst voor effecten van geluid- en lichthinder en dergelijke
groen	gevoeligheid het grootst voor effecten van oppervlakteverlies, betreding en dergelijke

Tabel 4.1 Habitattypen en plantensoorten van de habitatrichtlijn met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden in Gelderland. Gebiedsnummers betreffen: 60 (Stelkampsveld), 63 (Bekendelle), 64 (Wooldse Veen); 65 (Binnenveld) en 69 (De Bruuk). +: instandhoudingsdoelstelling; -: geen instandhoudingsdoelstelling. *: prioritair habitatype

Habitatype/plantensoort	60	63	64	65	69
*H6230 - Heischrale graslanden	-	-	+	-	-
*H7110A - Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	-	-	+	-	-
H7120 - Herstellende hoogvenen	-	-	+	-	-
H6410 - Blauwgraslanden	-	-	-	+	+
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	-	-	-	+	-
H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	-	-	-	+	-
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	+	+	-	-	-
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	+	+	-	-	-
*H91E0C - Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	+	+	-	-	-
H1393 - Geel schorpioenmos	-	-	-	+	-

Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor alleen habitattypen, plantensoorten en diersoorten (maar geen vogels)

Voor deze gebieden zijn naast habitattypen en/of plantensoorten ook diersoorten aangewezen. Deze diersoorten betreffen hetzij ongewervelden, hetzij vissoorten, hetzij de kamsalamander. Deze diersoorten hebben, met een uitzondering, gemeen dat zij (althans een deel) van hun leven afhankelijk zijn van aquatische habitats. De uitzondering betreft het vliegend hert voor het gebied Sint Jansberg. Deze gebieden kunnen een effect ondervinden van de storende factoren zoals hierboven benoemd als doorwerkend op habitattypen. Dat zijn dus de tijdelijke effecten van de storende factoren verdroging en verstoring door mechanische effecten en de permanente effecten van de storende factor oppervlakteverlies. Daarnaast kunnen de diersoorten een tijdelijk effect van verstoring door trillingen ondervinden, alsmede een permanent effect door verstoring door licht. Verstoring door geluid en optische verstoring worden niet als effecten aangemerkt omdat ongewervelden, vissen en kamsalamander voor hun communicatie niet van geluid afhankelijk zijn en omdat zij geen bedreiging ondervinden van menselijke bouwwerken op het land zoals bij uitbreiding van landbouwbedrijven het geval is.

De Gelderse Natura 2000-gebieden in deze categorie zijn: Korenburgerveen (61), Landgoederen Brummen (58), Lingedijk & Diefdijk (70), Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (71), Sint Jansberg (142) en Willinks Weust (62). Van de habitatrichtlijnsoorten is de kamsalamander het meest vaak aangewezen, namelijk voor de gebieden Korenburgerveen, Landgoederen Brummen, Lingedijk & Diefdijk, Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem en Willinks Weust, terwijl verschillende vissoorten zijn aangewezen voor de gebieden Lingedijk & Diefdijk en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem. Een tweetal ongewervelden is aangewezen voor Sint Jansberg (zeggekorflak en vliegend hert). Tabel 4.2 geeft een overzicht van de betreffende habitattypen en habitatrichtlijnsoorten.

Gezien de instandhoudingsdoelstellingen zijn er vier groepen gebieden te onderscheiden: hoogveengebied (Landgoederen Brummen en Korenburgerveen), waterrijke gebieden (Lingedijk & Diefdijk en Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem) en twee overige gebieden, namelijk Willinks Weust en Sint Jansberg.

Tabel 4.2 Habitattypen en habitatrictlijnsoorten met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden in Gelderland. Gebiedsnummers betreffen: 58 (Landgoederen Brummen), 61 (Korenburgerveen), 62 (Willinks Weust), 70 (Lingedijk & Diefdijk), 71 (Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem) en 142 (Sint Jansberg). +: instandhoudingsdoelstelling; -: geen instandhoudingsdoelstelling. *: prioritair habitatype

Habitatype/habitatrictlijnsoort	58	61	62	70	71	142
H3130 - Zwakgebufferde vennen	+	+	-	-	-	-
H3150 - Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	-	-	-	+	-
H3270 - Slikkige rivieroever	-	-	-	-	+	-
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	+	-	-	-	-	-
H5130 - Jeneverbesstruwelen	-	-	+	-	-	-
*H6120 - Stroomdalgraslanden	-	-	-	-	+	-
*H6230 - Heischrale graslanden	+	+	+	-	-	-
H6410 – Blauwgraslanden	+	+	+	-	-	-
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)	-	-	-	+	-	-
H6510A - Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (glanshaver)	-	-	-	-	+	-
*H7110A - Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	-	+	-	-	-	-
H7120 - Herstellende hoogvenen	-	+	-	-	-	-
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	-	+	-	-	-	-
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	+	-	-	-	-	-
*H7210 - Galigaanmoerassen	-	+	-	-	-	+
H7230 - Kalkmoerassen	-	-	-	+	-	-
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	-	-	+	-	-	+
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	-	-	+	-	-	-
*H91D0 - Hoogveenbossen	-	+	-	-	-	-
*H91E0A - Vochtige alluviale bossen (zachthoutoïbossen)	-	-	-	+	+	-
*H91E0B - Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)	-	-	-	+	-	-
*H91E0C - Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	+	-	+	-	+
H1016 - Zeggekorfslak	-	-	-	-	-	+
H1083 - Vliegend hert	-	-	-	-	-	+
H1134 - Bittervoorn	-	-	-	+	+	-

Kenmerk R001-1236041RVJ-evp-V02-NL

Habitatype/habitatrichtlijnsoort	58	61	62	70	71	142
H1145 - Grote modderkruiper	-	-	-	+	+	-
H1149 - Kleine modderkruiper	-	-	-	+	+	-
H1163 - Rivierdonderpad	-	-	-	-	+	-
H1166 - Kamsalamander	+	+	+	+	+	-
H1831 - Drijvende waterweegbree	+	-	-	-	-	-

Natura 2000-gebieden met instandhoudingsdoelstellingen waaronder voor vogels

Voor deze gebieden zijn zowel habitattypen als habitatrichtlijnsoorten als vogelrichtlijnsoorten aangewezen. De uitzondering betreft Natura 2000-gebied Arkemheen dat alleen voor een tweetal soorten niet-broedvogels (kleine zwaan en smient) is aangewezen.

Vanwege het veelvoud aan instandhoudingsdoelstellingen en vanwege het feit dat bij vogels externe effecten een grote rol kunnen spelen in de afweging van effecten gelden voor deze vier gebieden alle relevante storende factoren.

De Gelderse Natura 2000-gebieden in deze categorie zijn: Arkemheen (56), Rijntakken (38), Veluwe (57) en Veluwerandmeren (76). Tabel 4.3 geeft een overzicht van de betreffende habitattypen en habitat- en vogelrichtlijnsoorten. Gezien de instandhoudingsdoelstellingen zijn er twee groepen gebieden te onderscheiden: waterrijke gebieden (Rijntakken, Arkemheen en Veluwerandmeren) en een droger gebied (Veluwe).

Tabel 4.3 Habitattypen, habitatrichtlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden in Gelderland. Gebiedsnummers betreffen: 38 (Rijntakken), 56 (Arkemheen), 57 (Veluwe) en 76 (Veluwerandmeren). +: instandhoudingsdoelstelling; -: geen instandhoudingsdoelstelling. *: prioritair habitatype

Habitatype/habitatrichtlijnsoort	38	56	57	76
H2310 - Stui fzandheiden met struikhei	-	-	+	-
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	-	+	-
H2330 - Zandverstuivingen	-	-	+	-
H3130 - Zwakgebufferde vennen	-	-	+	-
H3140 - Kranswierwateren	-	-	-	+
H3150 - Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	+	-	-	+
H3160 - Zure vennen	-	-	+	-
H3260A - Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	-	+	-
H3260B - Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden)	+	-	-	-
H3270 - Slikkige rivieroever s	+	-	-	-
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	-	+	-
H4030 - Droge heiden	-	-	+	-

Habitatype/habitatrichtlijnsoort	38	56	57	76
H5130 - Jeneverbesstruwelen	-	-	+	-
*H6120 - Stroomdalgraslanden	+	-	-	-
*H6230 - Heischrale graslanden	-	-	+	-
H6410 – Blauwgraslanden	-	-	+	-
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)	+	-	-	-
H6430C - Ruigten en zomen (droge bosranden)	+	-	-	-
H6510A - Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	+	-	-	-
H6510B - Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)	+	-	-	-
*H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)	-	-	+	-
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	-	-	+	-
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	-	+	-
H7230 – Kalkmoerassen	-	-	+	-
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	-	-	+	-
H9190 - Oude eikenbossen	-	-	+	-
*H91E0A - Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)	+	-	-	-
*H91E0B - Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)	+	-	-	-
*H91E0C - Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	-	+	-
H91F0 - Droge hardhoutooibossen	+	-	-	-
H1042 - Gevlekte witsnuitlibel	-	-	+	-
H1083 - Vliegend hert	-	-	+	-
H1095 - Zeeprik	+	-	-	-
H1096 – Beekprik	-	-	+	-
H1099 - Rivierprik	+	-	-	-
H1102 - Elft	+	-	-	-
H1106 – Zalm	+	-	-	-
H1134 – Bittervoorn	+	-	-	-
H1145 - Grote modderkruiper	+	-	-	-
H1149 - Kleine modderkruiper	+	-	-	+
H1163 – Rivierdonderpad	+	-	+	+
H1166 – Kamsalamander	+	-	+	-
H1318 - Meervleermuis	+	-	+	+
H1337 - Bever	+	-	-	-
H1831 - Drijvende waterweegbree	-	-	+	-
Vogelrichtlijnsoort				
<i>Broedvogels</i>				
A004 - Dodaars	+	-	-	-

Kenmerk R001-1236041RVJ-evp-V02-NL

Habitatype/habitatrichtlijnsoort	38	56	57	76
A017 – Aalscholver	+	-	-	-
A021 – Roerdomp	+	-	-	+
A022 - Woudaap	+	-	-	-
A072 - Wespandief	-	-	+	-
A119 - Porseleinhoen	+	-	-	-
A122 – Kwartelkoning	+	-	-	-
A153 – Watersnip	+	-	-	-
A197 - Zwarte stern	+	-	-	-
A224 – Nachtzwaluw	-	-	+	-
A229 – IJsvogel	+	-	+	-
A233 – Draaihals	-	-	+	-
A236 - Zwarte specht	-	-	+	-
A246 – Boomleeuwerik	-	-	+	-
A249 - Oeverzwaluw	+	-	-	-
A255 – Duinpieper	-	-	+	-
A272 - Blauwborst	+	-	-	-
A276 – Roodborsttapuit	-	-	+	-
A277 – Tapuit	-	-	+	-
A298 - Grote karekiet	+	-	-	+
A338 - Grauwe klauwier	-	-	+	-
<i>Niet-broedvogels</i>				
A005 – Fuut	+	-	-	+
A017 – Aalscholver	+	-	-	+
A027 - Grote zilverreiger	-	-	-	+
A034 - Lepelaar	-	-	-	+
A037 - Kleine zwaan	+	+	-	+
A038 - Wilde zwaan	+	-	-	-
A039 – Toendrarietgans	+	-	-	-
A041 – Kolgans	+	-	-	-
A043 - Grauwe gans	+	-	-	-
A045 – Brandgans	+	-	-	-
A048 – Bergeend	+	-	-	-
A050 – Smient	+	+	-	+
A051 – Krakeend	+	-	-	+
A052 – Wintertaling	+	-	-	-
A053 - Wilde eend	+	-	-	-
A054 – Pijlstaart	+	-	-	+
A056 – Slobeend	+	-	-	+
A058 - Krooneend	-	-	-	+

Habitattype/habitatrichtlijnsoort	38	56	57	76
A059 – Tafeleend	+	-	-	+
A061 – Kuifeend	+	-	-	+
A067 - Brilduiker	-	-	-	+
A068 – Nonnetje	+	-	-	+
A070 - Grote zaagbek	-	-	-	+
A125 – Meerkoet	+	-	-	+
A130 – Scholekster	+	-	-	-
A140 – Goudplevier	+	-	-	-
A142 – Kievit	+	-	-	-
A151 – Kemphaan	+	-	-	-
A156 – Grutto	+	-	-	-
A160 - Wulp	+	-	-	-
A162 - Tureluur	+	-	-	-

4.2 GNN- en GO-gebieden

De kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszones (GO) die beschermd en ontwikkeld moeten worden zijn in een bijlage bij de omgevingsverordening voor 184 deelgebieden omschreven. Het betreft voor het GNN niet alleen de aanwezige natuurwaarden, maar ook de nagestreefde natuurwaarden en de bijbehorende milieucondities. Het benoemen van de milieucondities als kernkwaliteit betekent dat nieuwe plannen en projecten geen verslechtering van de milieucondities mogen veroorzaken. Voor het GO betreft het ontwikkelingsdoelen voor natuur (en landschap).

Voor een groot aantal GNN-gebieden worden kernkwaliteiten als rust, stilte, ruimte en donkerte benoemd en/of er worden diersoorten als kernkwaliteit aangemerkt die gevoelig zijn voor verstoring door factoren als licht (vleermuizen), geluid en/of aantasting van de openheid (weide-, moeras- en watervogels). Verder duiden geformuleerde kernkwaliteiten van een groot aantal gebieden op gevoeligheid voor verzuring en vermesting door stikstofdepositie. Dit geldt onder meer voor kernkwaliteiten die betrekking hebben op (voedselarme en/of zwakgebufferde) vennen, veen- en/of kalkmoerassen, hellingveentjes, hoogveenontwikkeling, droeg en vochtige heide, heischrale graslanden, schraallanden, blauwgraslanden, zandverstuivingen, voedselarme bossen en dergelijke.

Als kernkwaliteiten van de GO worden ontwikkelingsdoelen natuur en landschap beschreven. Dit betreft onder andere de ontwikkeling van droge en vochtige heide, schrale graslanden, stroomdalgraslanden en soortenrijke bossen. Dergelijke kernkwaliteiten van een groot aantal GO-gebieden duiden op gevoeligheid voor verzuring en vermesting door stikstofdepositie. Uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven kan de gewenste ontwikkelingen in de weg staan.

Kernkwaliteiten als rust, stilte, ruimte en donkerte worden niet als ontwikkeldoelen benoemd. Gevoeligheid van diersoorten voor verstoring door factoren als licht, geluid en/of aantasting van de openheid is daarom niet aan de orde.

Dit geldt ook voor mechanische verstoring door betreding en oppervlakteverlies, aangezien de GO voor te ontwikkelen natuur feitelijk als zoekgebieden zijn aan te merken. Een uitbreiding van het bouwoppervlak hoeft dus de gewenste natuurontwikkeling niet in de weg te staan.

4.3 WAV-gebieden

De WAV-gebieden omvatten natuurwaarden die in de zin van gevoeligheid voor stikstofdepositie als zeer kwetsbaar worden aangemerkt. Het betreft natuurtypen met een kritische depositiewaarde van ten hoogste 2000 mol/ha/jaar. Dit zijn bijvoorbeeld arme bossen, stuifzanden, droge en natte heide, vennen, hoogveen, droge en vochtige schraalgraslanden, stroomdalgraslanden en blauwgraslanden.

5 Effectbeoordeling

Dit hoofdstuk bespreekt en beoordeelt de mogelijke effecten. Achtereenvolgens worden 1. de Natura 2000-gebieden, 2. de WAV-gebieden en 3. de GNN- en GO-gebieden besproken. Omdat veelvuldig sprake is van overlap tussen gebiedscategorieën worden bedrijfsuitbreidingen steeds slechts vanuit één, het meest stringente, regime beschouwd. Beoordeling vindt eerst plaats vanuit Natura 2000-gebieden, vervolgens de WAV-gebieden en ten slotte vanuit GNN- en GO-gebieden.

5.1 Natura 2000-gebieden

5.1.1 Bespreking versturende effecten

De in omvang en reikwijdte meest versturende effecten zijn die van verzuring en vermessing door stikstofdepositie vanuit de uitbreidingen van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven. Deze effecten worden echter zoals eerder aangegeven beoordeeld in het kader van het PAS en komen daarom niet nogmaals terug in deze passende beoordeling. Andere effecten worden hieronder nader besproken. Deze kunnen zich alleen voordoen in die situaties waarbij een uitbreiding toelaatbaar is in het kader van het PAS. Naar verwachting zal elke uitbreiding van een niet-grondgebonden veehouderijbedrijf in Gelderland getoetst moeten worden aan het PAS, ongeacht de afstand tot Natura 2000-gebieden. In de praktijk zal dit betekenen dat lang niet altijd voornemens tot uitbreiding uitvoerbaar zijn.

Oppervlakteverlies

Deze storende factor heeft een direct effect op habitattypen en leefgebieden en de betreffende soorten, inclusief vogels. Het heeft geen extern effect maar het is wel permanent. Oppervlakteverlies leidt in de meest ernstige situatie tot het compleet verdwijnen van een habitatype of leefgebied van een beschermde plantensoort. Oppervlakteverlies binnen een Natura 2000-gebied is altijd reden te zoeken naar alternatieven voor het voornemen vanwege het onomkeerbare karakter.

Verdroging

Tijdens de aanleg van een object kan het nodig zijn om de bouwlocatie droog te leggen. Op deze manier is het mogelijk dat water wordt onttrokken aan Natura 2000-gebieden en de daarin voorkomende habitattypen en leefgebieden van plantensoorten. Zo kunnen landschapselementen als beken of poelen tijdelijk droog komen te staan. Dit heeft een negatief effect op de daarmee geassocieerde natuurwaarden. De mate van verdroging is afhankelijk van de ondergrond: deze mate moet per project worden doorgerekend.

Mitigerende maatregelen zijn soms mogelijk zoals retourbemaling. Dit effect speelt zowel voor habitattypen en planten, als voor dieren, inclusief vogels.

Verstoring door geluid

Geluidverstoring kan alleen plaatsvinden op beschermde vogels en zoogdieren. Het is echter bekend dat dieren kunnen wennen aan continu geluid dat vermoedelijk zal worden geproduceerd door landbouwbedrijven. Eventuele impulsgeluiden leiden echter soms tot grote verstoringen vooral als het grote groepen foeragerende of rustende vogels betreft zoals ganzen of steltlopers in het najaar. Deze impulsgeluiden zullen vooral worden voortgebracht tijdens de bouw. De effectafstand voor continu geluid zal vermoedelijk niet groter zijn dan de afstand gecreëerd door optische verstoring.

Verstoring door licht

Lichtverstoring heeft vooral zijn weerslag op nachtactieve soorten. Verder zou het invloed kunnen hebben op soorten die in winterslaap gaan zoals kamsalamander en meervleermuis. De laatste twee soorten zullen echter slapen op plekken waar het licht van landbouwbedrijven niet kan schijnen (namelijk in bosschages en in bunkers/gebouwen) zodat het effect alleen van belang is voor nachtactieve vissoorten, vogelsoorten en voor bever. Een daadwerkelijk negatief effect van licht op nachtactieve vogelsoorten en bever is echter onbekend: veel van de nachtactieve soorten van de Gelderse Natura 2000-gebieden kunnen zelfs gebruik maken van licht om te foerageren, zoals de nachtzwaluw op insecten. Ook de bever staat niet bekend als een soort die sterk gevoelig is voor licht. Daarnaast kan via speciale armaturen ervoor gezorgd worden dat het lichtschijnsel niet de Natura 2000-gebieden bestraalt. Deze mitigerende maatregel kan van belang zijn vanwege beschermde soorten van de Flora- en faunawet. Zodoende kunnen effecten door licht, mits adequate mitigatie plaatsvindt, worden uitgesloten.

Verstoring door trillingen

Trillingen zijn een tijdelijk effect vanwege de uitbouw van de landbouwbedrijven. Zij kunnen alleen dieren verontrusten, maar zullen de meeste effect hebben op grondgebonden dieren zoals kamsalamander. Daarnaast is het mogelijk dat zij een effect hebben op grondbroedende vogelsoorten. De grootste trillingen worden veroorzaakt door heien. Alleen als de grond niet draagkrachtig genoeg is voor een fundering op staal (namelijk bij een veen- of kleiondergrond), en als er geen grondverbetering mogelijk is, zal moeten worden geheid. Heien is verder alleen nodig bij zware gebouwen. Op zandgronden is heien niet nodig. Het is de vraag of bij landbouwbedrijven heien nodig zal blijken. Daarnaast zijn er ook alternatieven voor heien. Met deze opmerkingen wordt er vanuit gegaan dat een effect door trillingen kan worden uitgesloten op beschermde natuurwaarden.

Optische verstoring

Van objecten in het landschap is bekend dat zij een verstoringsafstand creëren voor dieren (van der Vliet et al. 2010 voor vogels). Voor meer verborgen levende soorten als amfibieën resulteert optische verstoring niet tot een effect zodat hier alleen effecten op vogels en zoogdieren worden besproken. Bij uitbreiding van een landbouwbedrijf was al een gebouw aanwezig. Optische verstoring is vooral ernstig als het object intensief wordt gebruikt zoals een weg of een stadsgrens. Losse gebouwen met een lage gebruikintensiteit resulteren in lagere verstoringsafstanden. Voor landbouwbedrijven geldt een lage intensiteit van gebruik zodat de verstoringsafstand ook laag zal liggen. Voor vogels van het open landschap, die als meest gevoelig bekend staan voor optische verstoring, geldt dan een verstoringsafstand van 50 tot 100 meter (van der Vliet et al. 2010). Voor soorten van gesloten landschappen als bos zal deze afstand veel lager liggen.

Verstoring door mechanische effecten

Onder deze factor wordt betreding van terrestrische vegetatie verstaan. Zodoende kunnen zowel habitattypen, als beschermde plantensoorten als leefgebieden van terrestrische planten- en diersoorten (inclusief vogels) worden beïnvloed. Deze storende factor is van geen belang voor aquatische soorten. Het heeft vooral zijn doorwerking direct rondom een landbouwbedrijf. Regulering via het afhebben van het Natura 2000-gebied voorkomt normaliter het effect.

5.1.2 Beoordeling verstorende effecten

Natura 2000-gebieden mogen geen significant negatieve gevolgen ondervinden, dat wil zeggen dat instandhoudingsdoelstellingen niet mogen worden geschaad. Dit gebeurt in twee stappen. In een voortoets worden de (gezamenlijke) effecten van het voornemen beoordeeld. Daarbij wordt de cumulatie met effecten van eventuele andere plannen en projecten betrokken. Bovendien worden in de voortoets verzachtende omstandigheden door het treffen van mitigerende maatregelen niet meegenomen.

Nadat het voornemen tot uitbreiding van een niet-grondgebonden veehouderijbedrijf getoetst is aan het PAS vanwege de mogelijke effecten van verzuring en vermesting door stikstofdepositie, en binnen de mogelijkheden van het PAS toelaatbaar is, kan mogelijk andere effecten van het voornemen worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet.

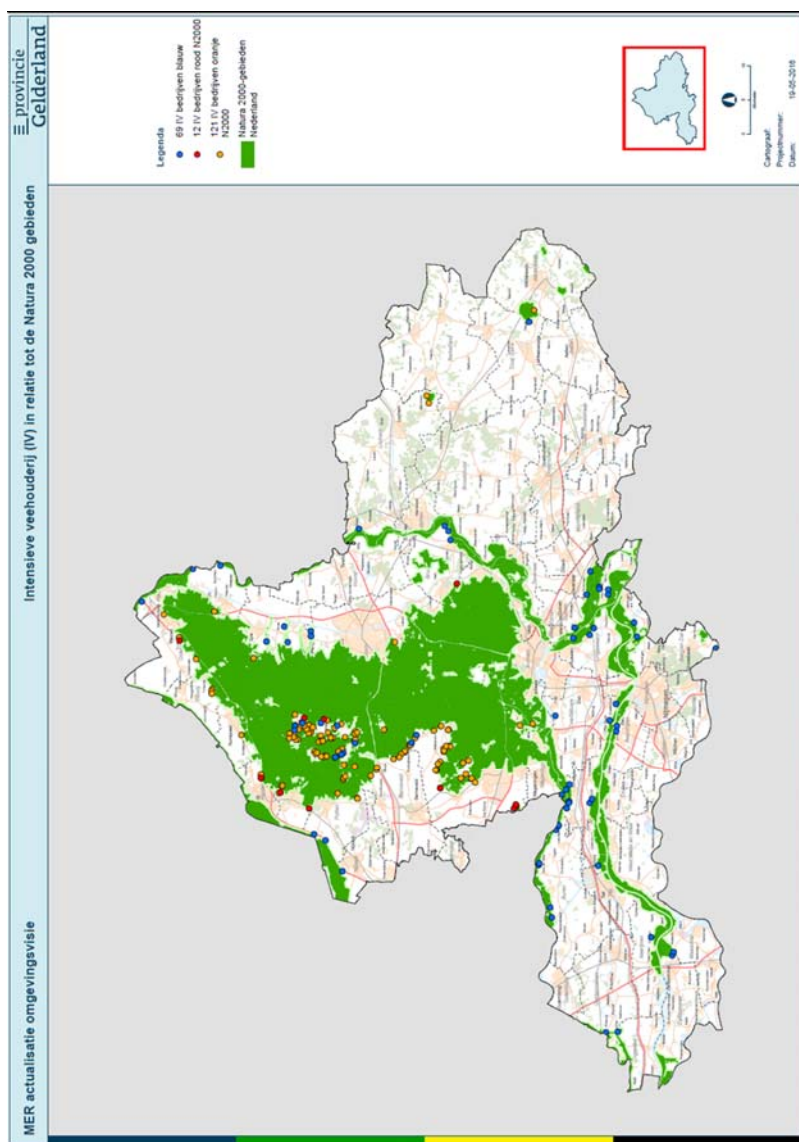
In deze passende beoordeling wordt worst-case uitgegaan van een afstand van 250 meter tot Natura 2000-gebied, waarbinnen andere effecten mogelijk optreden (zie paragraaf 5.1.2). Dit betreft oppervlakteverlies, verdroging, verstoring door geluid, licht, trillingen, mechanische effecten en optische verstoringen. De effecten zullen zich zowel in de aanleg- als in de gebruiksfase niet buiten deze zone voordoen.

De factoren verdroging, oppervlakteverlies en betreding grijpen alle in op vegetatie en dus op zowel habitattypen als op leefgebieden van beschermde planten- en/of diersoorten. Effecten veroorzaakt door trillingen, geluid of optische verstoring hebben alleen een negatief effect op diersoorten. Effecten van andere storende factoren (betreding en licht) zijn bij toepassing van mitigerende maatregelen uit te sluiten.

Figuur 5.1 laat de niet-grondgebonden veehouderijbedrijven binnen de 250 meter-zone rond Natura 2000-gebieden zien. Het betreft in totaal 202 bedrijven. In Figuur 5.1 worden de bedrijven met drie verschillende kleuren weergegeven. Dit hangt samen met de status van gebieden in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij. Dit wordt in de volgende paragraaf besproken. Voor de toetsing aan Natura 2000-doelstellingen is dit niet relevant.

Bedrijven buiten de 250 meter-zone zullen (afgezien van stikstofdepositie) geen effecten op Natura 2000-gebieden veroorzaken.

Wanneer het voornemen bestaat tot uitbreiding van bedrijven binnen de 250 meter-zone zal een toetsing aan de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, oftewel de instandhoudingsdoelstellingen, dienen plaats te vinden. Uiteraard zal er afhankelijk van de aard van de instandhoudingsdoelstellingen verschil zijn in de wijze waarop effecten zich kunnen voordoen. Dat is enerzijds afhankelijk van de aanwezigheid van groeiplaatsen van habitats en leefgebieden van planten- en diersoorten en anderzijds van de aard en sterkte van de verschillende vormen van verstoring. Het is duidelijk dat habitats en planten minder verschillende verstoringen kunnen ondervinden dan dieren en dat van de dieren de vogels de meeste verschillende verstoringen kunnen ondervinden. Echter ook één enkel effect kan al voldoende zijn om significant negatieve gevolgen te veroorzaken, bijvoorbeeld wanneer een bedrijfsuitbreiding tot oppervlakteverlies van een natuurlijk habitat leidt. Een nadere differentiatie van de beoordeling naar verschillende instandhoudingsdoelstellingen dan wel gebieden is op het abstracte niveau van het Gelders Plussenbeleid daarom niet zinvol, maar dat is wel het geval bij concrete voornemens.

Figuur 5.1 Natura 2000-gebieden en IV-bedrijven binnen 250 m-zone. De kleur van de stippen heeft de maken met WAV-status (en is voor de Natura 2000-beoordeling niet relevant). Blauw: de bedrijven liggen buiten WAV-zones. Rood: de bedrijven liggen binnen de 250 meter WAV-zone, maar niet in extensiveringsgebied. Oranje: de bedrijven liggen binnen de 250 meter WAV-zone en in extensiveringsgebied.

De verwachting is dat bij een voortoets van een concreet voornemen niet uitgesloten kan worden dat de gezamenlijke effecten tot verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats of leefgebieden van soorten of mogelijk zelfs tot significant negatieve gevolgen kunnen leiden. De beoordeling voor Natura 2000-gebieden in de voortoetsfase licht negatief (-) uit. In een passende beoordeling van een concreet voornemen worden mitigerende maatregelen wel meegenomen. De verwachting is dat daarbij significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten. Mogelijk kan er een geringe verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats of leefgebieden van soorten optreden, maar deze zal vergunbaar zijn. De beoordeling voor Natura 2000-gebieden in de passende beoordelingsfase valt neutraal (0) uit. De beide beoordelingen gelden voor een willekeurig concreet voornemen, maar eveneens voor eventuele uitbreiding van alle 202 bedrijven binnen de 250 meter-zone gezamenlijk. De beoordeling van de effecten van het Gelderse Plussenbeleid valt daarom hetzelfde uit. In concrete gevallen dient uiteraard aan de specifieke instandhoudingsdoelstellingen van elk afzonderlijk gebied getoetst te worden. Dit kan ertoe leiden dat de beoordeling van twee identieke uitbreidingsgevallen op verschillende plaatsen anders kan uitvallen. Op het abstracte niveau van de voorliggende beoordeling is er echter geen onderscheid in gebieden met alleen habitats en planten of (ook) met dieren, waaronder al dan niet vogels. De beoordeling valt daarom voor de drie aspecten hetzelfde uit (zie tabel 5.1).

Tabel 5.1 Beoordeling van effecten (exclusief stikstofdepositie) van het Gelders Plussenbeleid op Natura 2000-gebieden

Aspect	Beoordeling voortoets	Passende beoordeling	Toelichting
N2k-gebieden alleen habitats en planten	-	0	Mogelijk significant negatieve gevolgen, naar verwachting
N2k-gebieden ook met dieren (excl. vogels)	-	0	voldoende te mitigeren om significantie met zekerheid te
N2k-gebieden ook met vogels	-	0	voorkomen

Volledigheidshalve dient nogmaals benadrukt te worden dat de beoordeling geen betrekking heeft op effecten van toename van de stikstofdepositie door uitbreidingen. In de praktijk zal een voornemen tot uitbreiding eerst aan het stikstofbeleid in het kader van het PAS getoetst moeten worden. Eerst nadat deze stap succesvol is doorlopen, is voortzetting van het voornemen, en beoordeling van andere mogelijke effecten, aan de orde. In de praktijk zal een bedrijfsuitbreiding in deze 250 meter-zone naar verwachting alleen al vanwege de PAS-toetsing niet mogelijk blijken.

5.2 WAV-gebieden

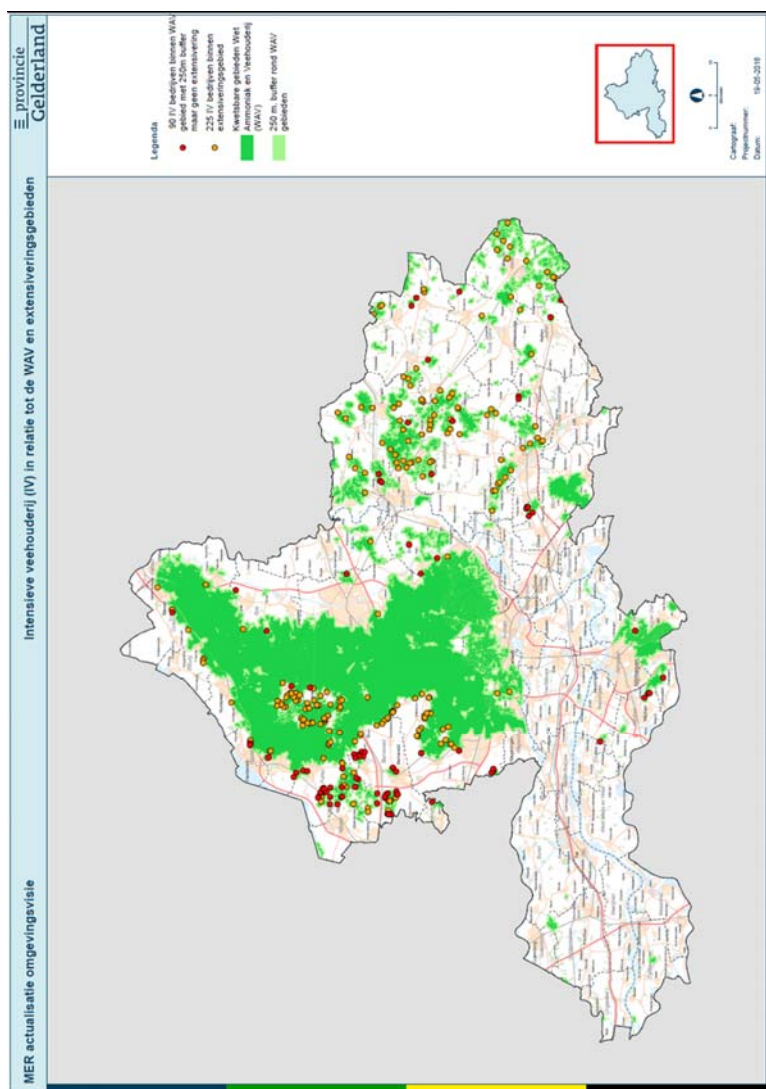
Bij de toetsing in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij van een voornemen tot uitbreiding wordt in principe alleen het effect van verzuring en vermessing door stikstofdepositie binnen een afstand van maximaal 250 meter van zeer kwetsbare gebieden beoordeeld. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in extensiveringsgebieden (waar uitbreiding (lees; toename van de ammoniakdepositie)) in beginsel niet wordt toegestaan, en andere dan extensiveringsgebieden (waar uitbreiding onder voorwaarden wel mogelijk kan zijn). De WAV-criteria zijn soepeler dan die vanuit de Natuurbeschermingswet voor Natura 2000-gebied. In de eerste plaats geldt de Wet ammoniak en veehouderij alleen voor gebieden met zeer kwetsbare natuur die als geheel een kritische depositiewaarde (KDW) beneden de 2000 mol/ha/jaar bezitten. Bij Natura 2000 dient te worden getoetst aan elke afzonderlijke groeiplaats van stikstofgevoelige habitats (met een KDW beneden of rond de 2400 mol/ha/jaar). In de tweede plaats geldt bij de Wet ammoniak en veehouderij een maximale afstand van 250 meter buiten het gebied (daarbuiten geldt de Wet ammoniak en veehouderij niet). Bij Natura 2000 is sprake van een flexibele afstand. Niet de afstand, maar de depositie is bepalend. Veel WAV-gebieden vallen ook onder Natura 2000, zodat niet de Wet ammoniak en veehouderij, maar de Natuurbeschermingswet de doorslag geeft. Om deze reden worden eventuele uitbreidingen van intensieve veehouderijbedrijven op verschillende manieren benaderd. Bedrijven die binnen de 250 meter-zone van zowel Natura 2000-gebieden als in WAV-zones zijn gelegen, staan in Figuur 5.1. Met rode stip zijn aangegeven de bedrijven die niet in extensiveringsgebied zijn gelegen. Met oranje zijn aangegeven de bedrijven die wel in extensiveringsgebied zijn gelegen. Hoewel de status vanuit de Wet ammoniak en veehouderij verschillend is, wordt de beoordeling in de praktijk door de Natura 2000-status gestuurd. Een voornemen tot uitbreiding van elk van deze bedrijven dient eerst het PAS-instrumentarium te doorlopen. De beoordeling van elk voornemen doorloopt daarom de stappen van voortoets en Passende Beoordeling en de beoordeling valt hetzelfde uit als die van tabel 5.1.

Tabel 5.2 Beoordeling van effecten (inclusief stikstofdepositie) van het Gelders Plussenbeleid op WAV-gebieden en nabij Natura 2000-gebieden

Aspect	Beoordeling voortoets	Passende beoordeling	Toelichting
WAV-gebieden met extensivering nabij N2k-gebied (rode stippen Figuur 5.1)	-	0	Mogelijk significant negatieve gevolgen, naar verwachting voldoende te mitigeren om significantie met zekerheid te voorkomen
WAV-gebieden zonder extensivering nabij N2k-gebied (oranje stippen Figuur 5.1)	-	0	

Voor intensieve veehouderijbedrijven buiten de invloedssfeer van Natura 2000-gebieden vindt de beoordeling in eerste instantie op basis van de Wet ammoniak en veehouderij plaats. Daarnaast kan het zijn dat getoetst moet worden aan het GNN- en GO-beleid. Dit komt in de volgende paragraaf aan de orde.

Bij een toetsing aan de Wet ammoniak en veehouderij worden twee categorieën onderscheiden (zie figuur 5.2): een bedrijf ligt ofwel in extensiveringsgebied, of wel in ander gebied (met name verwevingsgebied of gebied met landbouwkundige ontwikkeling). Ervan uitgaande dat uitsluitend uitbreidingen aan de orde zijn die het PAS-instrumentarium ten aanzien van stikstofdepositie hebben doorlopen betekent dit naar verwachting het volgende. Bedrijven binnen de extensiveringszone zullen over het algemeen geen uitbreidingsmogelijkheden hebben, zodat negatieve effecten van stikstofdepositie en dus ook van andersoortige effecten zich niet of nauwelijks zullen voordoen. De beoordeling valt daarom neutraal (0) uit. Bedrijven buiten de extensiveringszone zullen over het algemeen beperkte uitbreidingsmogelijkheden hebben (namelijk alleen binnen de mogelijkheden van het vergunde ammoniakplafond). De beschermende werking van de Wet ammoniak en veehouderij heeft alleen betrekking op vegetaties met een KDW van 2000 of lager. Stikstofgevoelige vegetaties met een KDW boven de 2000 worden niet door de Wet ammoniak en veehouderij beschermd. Naast negatieve effecten van stikstofdepositie is er mogelijk ook sprake van andersoortige effecten die zich kunnen voordoen.

Figuur 5.2 WAV-gebieden en IV-bedrijven binnen de 250 m-zone, maar buiten de 250 meter-zones om Natura 2000. Totaal zijn dit 182 bedrijven. De kleur van de stippen heeft de maken met de situatie vanuit het Reconstructiebeleid. Rood: de bedrijven liggen binnen de 250 meter WAV-zone, maar niet in extensiveringsgebied. Oranje: de bedrijven liggen binnen de 250 meter WAV-zone en in extensiveringsgebied. IV-bedrijven rond de WAV-gebieden en tevens binnen 250 meter van Natura 2000-gebied zijn opgenomen in figuur 5.1.

In de praktijk zullen deze voornemens naast de Wet ammoniak en veehouderij vanwege de overlap ook aan het GNN- en GO-beleid getoetst moeten worden. Beperkende factor is dan vooral het GO-beleid voor die bedrijven die binnen GO-gebied liggen, met name wanneer ontwikkelingsdoelen betrekking hebben op stikstofgevoelige doelstellingen. Een voornemen tot uitbreiding met ten hoogste 30 % mag per saldo niet tot significante aantasting van de kernkwaliteiten van het gebied leiden (Omgevingsverordening artikel 2.7.2.2, vierde lid). Bij een voornemen tot uitbreiding boven de 30 % dienen de kernkwaliteiten van het gebied per saldo substantieel te worden versterkt. Niet alle bedrijven die binnen de WAV-zones en buiten extensiveringsgebied liggen vallen echter onder het GO-regime. Gemiddeld genomen valt de beoordeling daarom licht negatief (-) uit.

Tabel 5.3 Beoordeling van effecten (inclusief stikstofdepositie) van het Gelders Plussenbeleid op WAV-gebieden (en niet nabij Natura 2000-gebieden)

Aspect	Beoordeling effecten	Toelichting
WAV-gebieden met extensivering niet nabij N2k-gebied (rode stippen Figuur 5.2)	0	Geen of vrijwel geen effecten door uitbreiding bedrijven
WAV-gebieden zonder extensivering niet nabij N2k-gebied (oranje stippen Figuur 5.2)	-	Mogelijk geringe effecten door uitbreiding bedrijven

5.3 GNN- en GO-gebieden

Een groot deel van de GNN-gebieden valt samen met Natura 2000- en/of WAV-gebied. Ontwikkelingen in de 250 meter-zone rond GNN-gebieden worden daarom in veel gevallen al beoordeeld vanuit de externe werking van Natuurbeschermingswet dan wel de Wet ammoniak en veehouderij. Het beschermingsregime voor GNN-gebieden kent geen externe werking. Als Natuurbeschermingswet en/of Wet ammoniak en veehouderij niet aan de orde zijn, ontbreekt dus bescherming. In veel gevallen worden echter GNN-gebieden omgeven door GO-gebieden. In dat soort gevallen valt de 250 meter-zone om GNN-gebied niet onder het beschermingsregime van GNN, maar van GO. Uitbreiding van bestaande functies tot 30 % is in GO-gebieden mogelijk indien aangetoond wordt dat de kernkwaliteiten niet significant worden aangetast. Uitbreiding met meer dan 30 % is mogelijk indien de kernkwaliteiten per saldo substantieel worden versterkt Omdat het in de zin van kernkwaliteiten vaak om deelgebieden gaat met zowel GNN- als GO-gebied, waarvan de doelstellingen in elkaars verlengde liggen, is er in dergelijke gevallen toch van een zekere bescherming sprake. Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Eén van de kernkwaliteiten natuur en landschap van het deelgebied Hooge Veluwe is dat het GNN-gebied hierin onderdeel vormt van grootschalig aaneengesloten gebied van droge, voedselarme bossen, zandverstuivingen en heide; hier vooral zandverstuivingen, heide en min of meer spontaan bos met enkele oude boskernen.

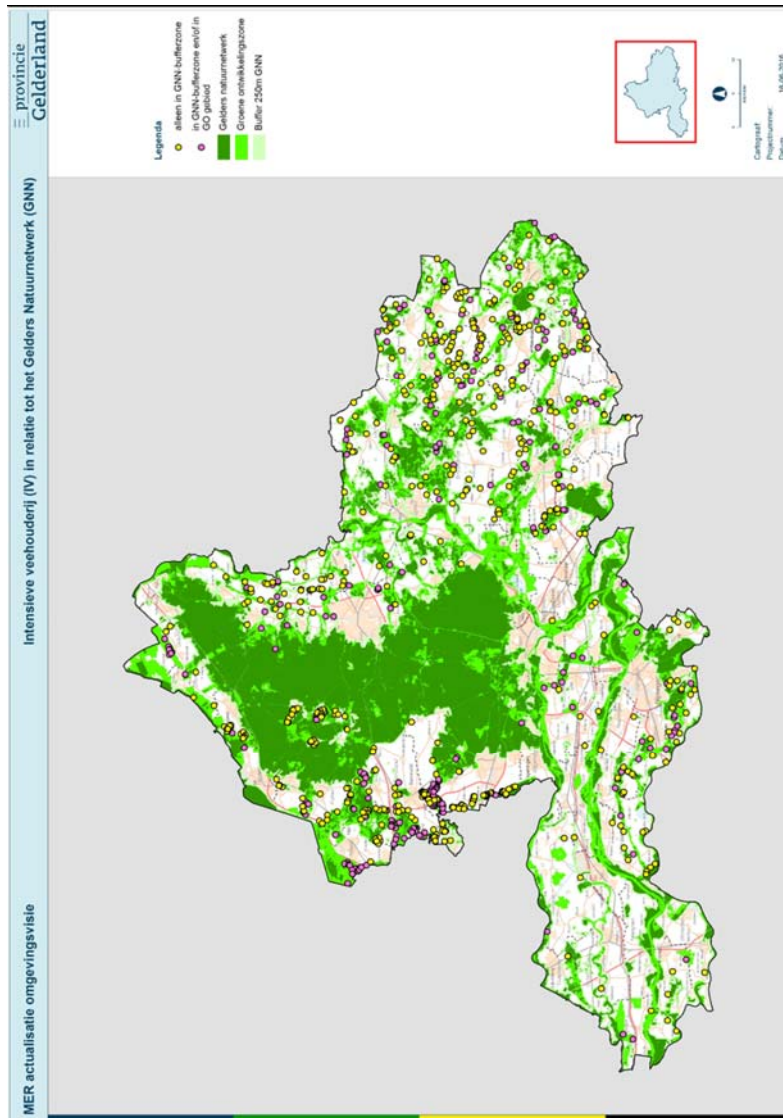
Als ontwikkelingsdoelen voor de GO van dit deelgebied gelden onder meer de ontwikkeling van bosranden en overgangen naar cultuurgronden, heide, zandverstuivingen en schrale graslanden. Een aanvraag om uitbreiding van een intensieve veehouderij binnen deze zone zal hieraan getoetst worden. In een dergelijk geval zal het GNN-deel in zekere zin meeliften met het beschermingsregime voor de GO.

Dat de bescherming van GNN en GO geen externe werking kent, betekent niet dat externe effecten niet van invloed kunnen zijn. Dat is wel degelijk het geval. Deze effecten moeten hier beoordeeld worden.

Voor een groot aantal GNN-gebieden worden kernkwaliteiten als rust, stilte, ruimte en donkerte benoemd en/of er worden diersoorten als kernkwaliteit aangemerkt die gevoelig zijn voor verstoring door factoren als licht (vleermuizen), geluid en/of aantasting van de openheid (weide-, moeras- en watervogels). Verder duiden geformuleerde kernkwaliteiten van een groot aantal gebieden op gevoeligheid voor verzuring en vermesting door stikstofdepositie. Dit geldt onder meer voor kernkwaliteiten die betrekking hebben op (voedselarme en/of zwakgebufferde) vennen, veen- en/of kalkmoerassen, hellingveentjes, hoogveenontwikkeling, droeg en vochtige heide, heischrale graslanden, schraallanden, blauwgraslanden, zandverstuivingen, voedselarme bossen en dergelijke.

Als kernkwaliteiten van de GO worden ontwikkelingsdoelen natuur en landschap beschreven. Dit betreft onder andere de ontwikkeling van droge en vochtige heide, schrale graslanden, stroomdalgraslanden en soortenrijke bossen. Dergelijke kernkwaliteiten van een groot aantal GO-gebieden duiden op gevoeligheid voor verzuring en vermesting door stikstofdepositie. Uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven kan de gewenste ontwikkelingen in de weg staan. Kernkwaliteiten als rust, stilte, ruimte en donkerte worden niet als ontwikkeldoelen benoemd. Gevoeligheid van diersoorten voor verstoring door factoren als licht, geluid en/of aantasting van de openheid is daarom in GO-gebieden niet aan de orde. Dit geldt ook voor mechanische verstoring door betreding en oppervlakteverlies, aangezien de GO voor te ontwikkelen natuur feitelijk als zoekgebieden zijn aan te merken. Een uitbreiding van het bouwoppervlak van een bedrijf kan dus bij natuurontwikkeling eenvoudig omzeild worden om de ontwikkelingen mogelijk te maken.

Voor de beoordeling van effecten van bedrijfsuitbreiding van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven voor GNN- en GO-gebieden zijn er al met al drie situaties mogelijk (zie figuur 5.3). Hierbij laten we de situaties die overlappen met de 250 meter-zones rond Natura 2000- en/of WAV-gebieden buiten beschouwing, aangezien die hiervoor al besproken zijn.

Figuur 5.3 GNN- en GO-gebieden en IV-bedrijven binnen de 250 m-zone, maar buiten de 250 meter-zones om Natura 2000 en/of WAV-gebied. Totaal zijn dit 789 bedrijven. De kleur van de stippen heeft de maken met het beschermingsregime. Geel: de bedrijven liggen binnen 250 meter van GNN-gebied, maar niet in GO-gebiedextensiveringsgebied. Lila: de bedrijven liggen binnen GO-gebied. Voor IV-bedrijven rond de Natura 2000 en/of WAV-gebieden zie Figuren 5.1 en 5.2

De drie situaties zijn de volgende:

- Een bedrijf ligt binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied, maar tevens in GO-gebied. In die gevallen geldt het GO-beschermingsregime en de GNN-kernkwaliteiten liften daar in zekere mate op mee. In Figuur 5.3 zijn deze bedrijven lila gekleurd. Bedrijfsuitbreiding zal hier zowel voor wat betreft stikstofdepositie als andere effectfactoren aan de GO-kernkwaliteiten getoetst moeten worden. In de praktijk ondervindt het GNN-gebied hiervan enige bescherming. De effecten kunnen mogelijk significant negatief uitpakken voor de GNN-kernkwaliteiten, maar deze blijven beperkt omdat waarschijnlijk mitigatie zal worden toegepast om significante effecten op G-kernkwaliteiten te voorkomen. De effecten op GNN worden om deze reden als licht negatief (-) aangemerkt
- Een bedrijf ligt binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied en niet in GO-gebied. In Figuur 5.3 zijn deze bedrijven geel gekleurd. In die gevallen ontberen de kernkwaliteiten van het GNN het GO-beschermingsregime. Er zijn geen instrumenten beschikbaar om mogelijk negatieve effecten van bedrijfsuitbreidingen tegen te houden. Met name de effecten van stikstofdepositie zullen hier sterk doorwerken in die situaties dat de kernkwaliteiten stikstofgevoelige waarden betreffen. Aangezien dit in veel GNN-deelgebieden speelt worden de effecten op GNN gemiddeld genomen als sterk negatief (- -) aangemerkt, op basis van expert judgment. Alleen door een aantal gevallen door te rekenen kan worden vastgesteld of er ook daadwerkelijk sprake zal kunnen zijn van lokaal sterk negatieve effecten
- Een bedrijf ligt binnen GO-gebied, maar buiten de 250 meter-zone rond GNN-gebied. Bedrijfsuitbreiding dient hier getoetst te worden aan het GO-regime. In Figuur 5.3 zijn deze bedrijven, net als de eerste groep, lila gekleurd. Conform de Omgevingsverordening is bedrijfsuitbreiding alleen mogelijk als significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de GO worden voorkomen. Een bedrijfsuitbreiding van meer dan 30 % dient gepaard te gaan met per saldo een substantiële versterking van de kernkwaliteiten. Hierbij kan niet altijd volstaan worden met de 'plussen' van het Gelderse Plussenbeleid, aangezien die betrekking hebben op de aspecten milieu, ruimtelijke kwaliteit en/of dierenwelzijn. Vaak zal een aanvullende investering nodig zijn om een substantiële verbetering van de kernkwaliteiten te bereiken, of in ieder geval ervoor te zorgen dat geen significant negatieve effecten optreden. Ook de kernkwaliteiten van GNN-gebied binnen hetzelfde deelgebied zal hiervan profiteren. Gemiddeld genomen zullen de effecten van een bedrijfsuitbreiding op de GO daarom als licht positief (+) kunnen worden aangemerkt

De beoordelingen zijn samengevat in tabel 5.4.

Tabel 5.4 Beoordeling van effecten (inclusief stikstofdepositie) van het Gelders Plussenbeleid op de kernkwaliteiten van GNN- en GO-gebieden (en niet nabij Natura 2000- en WAV-gebieden)

Aspect	Beoordeling effecten	Toelichting
GNN-gebied waarbij de 250 meter-zone onder GO valt	-	Licht negatieve effecten vanwege beschermende werking van GO
GNN-gebied waarbij de 250 meter-zone niet onder GO valt	--	Strek negatieve effecten vanwege ontbreken van een beschermingsregime
GO-gebied, maar niet binnen 250 zonder extensivering niet nabij N2k-gebied (oranje stippen Figuur 5.2)	+	Licht positieve effecten vanwege het GO-regime dat mitigatie of substantiële verbetering van kernkwaliteiten vereist

6 Samenvatting

De provincie Gelderland wil ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderij groei van bedrijven randvoorwaardelijk verbinden aan aanvullende maatregelen op het gebied van milieu, ruimtelijke kwaliteit en/of dierenwelzijn in het kader van een goede ruimtelijke ordening. Deze aanpak wordt aangeduid als het Gelders Plussenbeleid. Het voorliggende rapport is, als onderdeel van het planMER, een globale passende beoordeling op basis van de Natuurbeschermingswet 1998, die de mogelijke gevolgen van het gewijzigde beleid voor Natura 2000-gebieden onderzoekt. Daarnaast worden de mogelijke effecten van de beleidswijziging op andere gebiedscategorieën, namelijk WAV-gebieden (die vallen onder de Wet ammoniak en veehouderij), het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone, in beeld gebracht.

Het rapport bestaat uit een passende beoordeling-deel, dat betrekking heeft op toetsing op grond van de Natuurbeschermingswet van de effecten van het Gelders Plussenbeleid aan Natura 2000-gebieden, en uit een natuurtoets-deel, dat de toetsing voor andere gebiedscategorieën betreft. De belangrijkste effecten van bedrijfsuitbreiding zijn die van verzuring en vermessing door stikstofdepositie. In de passende beoordeling blijven deze buiten beschouwing, aangezien deze al passend beoordeeld zijn in het kader van het PAS. In de overige natuurtoets worden deze effecten wel beoordeeld. Naast stikstofeffecten gaan bedrijfsuitbreidingen gepaard met verschillende andere mogelijke effecten, waaronder oppervlakteverlies en licht- en geluidhinder. De reikwijdte van de combinatie van effecten kan worst case gesteld worden op 250 meter, zodat het effect van bedrijfsuitbreidingen binnen een 250 meter-zone van beschermde gebieden wordt beoordeeld. Om 'dubbeling' van beoordelingen te voorkomen wordt elke bedrijfslocatie slechts vanuit één beschermingsregime beschouwd, te beginnen met het meest stringente regime. dat wil zeggen eerst Natura 2000-gebied, dan WAV-gebied en tenslotte GNN- en GO-gebieden.

Binnen de 250 meter-zone rond Natura 2000-gebieden liggen 202 intensieve veehouderijbedrijven. Uitgaande van de mogelijkheden en beperkingen die de Natuurbeschermingswet biedt zijn mogelijk significant negatieve effecten uit te sluiten, al dan niet door middel van mitigerende maatregelen. In de praktijk betekent dit dat een voornemen tot bedrijfsuitbreiding eerst getoetst dient te worden aan de Natuurbeschermingswet. Alleen als deze toetsing positief uitpakt, is uitbreiding mogelijk. Dit is nog afgezien van een daaraan voorafgaande toetsing aan het PAS. In de praktijk is de kans groot dat voor de onderhavige bedrijven uitbreiding niet mogelijk is. De beoordeling valt daarom neutraal (0) uit.

Binnen de 250 meter-zone rond WAV-gebieden (voor zover die niet overlappen met Natura 2000) liggen 182 intensieve veehouderijbedrijven, voor het grootste deel binnen extensiveringsgebied. Vanwege de beperkingen vanuit de Wet ammoniak en veehouderij zijn er voor bedrijven binnen de extensiveringszone over het algemeen geen uitbreidingsmogelijkheden, zodat negatieve effecten van stikstofdepositie en dus ook van andersoortige effecten zich niet of nauwelijks zullen voordoen.

De beoordeling valt daarom neutraal (0) uit. Bedrijven buiten de extensiveringszone zullen over het algemeen beperkte uitbreidingsmogelijkheden hebben (namelijk alleen binnen de mogelijkheden van het vergunde ammoniakplafond). Naast negatieve effecten van stikstofdepositie is er mogelijk ook sprake van andersoortige effecten die zich kunnen voordoen. Gemiddeld genomen valt de beoordeling licht negatief (-) uit.

Binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebieden (voor zover die niet overlappen met Natura 2000- of WAV-gebied) liggen 789 bedrijven. GNN-gebieden kennen geen externe bescherming, maar worden wel enigszins beschermd wanneer een bedrijf binnen GO-gebied ligt. Uitbreiding van bestaande functies tot 30 % is in GO-gebieden mogelijk indien aangetoond wordt dat de kernkwaliteiten niet significant worden aangetast. Uitbreiding met meer dan 30 % is mogelijk indien de kernkwaliteiten per saldo substantieel worden versterkt. Omdat het in de zin van kernkwaliteiten vaak om deelgebieden gaat met zowel GNN- als GO-gebied, waarvan de doelstellingen in elkaars verlengde liggen, is er in dergelijke gevallen toch van een zekere bescherming sprake.

Wanneer dit het geval is geldt het GO-beschermingsregime en de GNN-kernkwaliteiten liften daar in zekere mate op mee. Bedrijfsuitbreiding zal hier zowel voor wat betreft stikstofdepositie als andere effectfactoren aan de GO-kernkwaliteiten getoetst moeten worden. In de praktijk ondervindt het GNN-gebied hiervan enige bescherming. De effecten op GNN worden om deze reden als licht negatief (-) aangemerkt.

Wanneer een bedrijf binnen de 250 meter-zone rond GNN-gebied ligt maar niet in GO-gebied, zijn er geen instrumenten beschikbaar om mogelijk negatieve effecten van bedrijfsuitbreidingen tegen te houden. Met name de effecten van stikstofdepositie zullen hier naar verwachting sterk doorwerken in die situaties dat de kernkwaliteiten stikstofgevoelige waarden betreffen. Aangezien dit in veel GNN-deelgebieden speelt worden de effecten op GNN op basis van expert judgement gemiddeld genomen vooralsnog als sterk negatief (- -) aangemerkt. Alleen door een aantal gevallen door te rekenen kan worden vastgesteld of er ook daadwerkelijk sprake zal kunnen zijn van lokaal sterk negatieve effecten.

Een derde situatie is er wanneer een bedrijf binnen GO-gebied ligt, maar buiten de 250 meter-zone rond GNN-gebied. Bedrijfsuitbreiding dient hier getoetst te worden aan het GO-regime. Conform de Omgevingsverordening is bedrijfsuitbreiding alleen mogelijk als significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de GO worden voorkomen.

Een bedrijfsuitbreiding van meer dan 30 % dient gepaard te gaan met per saldo een substantiële versterking van de kernkwaliteiten. Gemiddeld genomen zullen de effecten van een bedrijfsuitbreiding op de GO als licht positief (+) kunnen worden aangemerkt.

7 Literatuur

RIVM, 2013. Dossier 'Fijn stof'. Versie 1, januari 2013. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Bilthoven.

Doekes, E., M. Nijboer & L. Bekker, 2015. Deel II Passende beoordeling over het programma aanpak stikstof 2015-2021. Definitief rapport 10 januari 2015. Dienst Landelijk Gebied in samenwerking met Tauw BV in opdracht van Ministerie van EZ en Ministerie van I&M, Den Haag.

Gies, T.J.A., J. Kros, R.A. Smidt & J.C. Voogd, 2009. Ammoniakemissie en -depositie in en rondom de Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten in de provincie Gelderland Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1850.

Kiel, E.-F., 2013. FFH-Verträglichkeit und „Stickstoff-Problematik“. Referat III-4. Ministerium für Klimaschutz, Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden et al., 2008
Verstoringsgevoeligheid van vogels, Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Buro Waardenburg, Culemborg & SOVON. In opdracht van Vogelbescherming Nederland, Zeist. Rapport 08-173.

Ottburg, F.G.W.A., J.G. de Molenaar, D.A. Jonkers, D.A. & R.J.H.G. Henkens, 2012. Vuurwerk & vogels provincie Utrecht : afwegingskader voor vergunningverlening ten aanzien van vuurwerkevenementen in en nabij Utrechtse Vogelrichtlijngebieden inclusief twee casestudies. Alterra-rapport 1694. Alterra, Wageningen.

Reijnen, M.J.S.M., G. Veenbaas & R.P.B. Foppen, 1992. Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties. Publicatie Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat i.s.m. DLO-Instituut voor Bos- & Natuuronderzoek.

Reijnen, R., 1995. Disturbance by car traffic as a threat to breeding birds in the Netherlands. Proefschrift.

Schaap, M., E.P. Weijers, D. Mooibroek, L. Nguyen & R. Hoogerbrugge, 2010. Composition and origin of Particulate Matter in the Netherlands. Publication of the Netherlands Research Program on Particulate Matter, Report 500099007/2010. Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002

Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Tulp, I., M.J.S.M. Reijnen, C.J.F. ter Braak, E. Waterman, P.J.M. Bergers, S. Dirksen, R.P.H. Snep & W. Nieuwenhuizen, 2002

Effecten van treinverkeer op dichtheden van weidevogels. Bureau Waardenburg, Alterra, dBvision & Plant Research International in opdracht van Railinfrabeheer, Utrecht. Rapport Waardenburg nummer 02-034.

Vliet, R.E. van der, J. van Dijk & M.J. Wassen 2010. How different landscape elements limit the breeding habitat of meadow bird species. *Ardea* 98: 203–209.

Bijlage

8

Gebruikte begrippen

Agrarisch bouwperceel

Een aaneengesloten stuk grond waarop ingevolge een vigerend bestemmingsplan agrarische bebouwing met inbegrip van een bedrijfswoning is toegestaan.

Ammoniakbuffergebied

Een gebied waarbinnen nieuw- en hervestiging en uitbreiding van de niet-grondgebonden veehouderijtak uitsluitend is toegestaan indien de ondernemer aantoont dat de emissie van ammoniak en stikstof op de locatie niet toeneemt.

Grondgebonden veehouderijbedrijf

Agrarisch bedrijf dat gericht is op het ontwikkelen van activiteiten waarbij de productie voor meer dan 50 procent afhankelijk is van het producerend vermogen van de grond waarover het bedrijf in de omgeving van de bedrijfsgebouwen kan beschikken.

Grondgebonden veehouderijtak

Onderdeel van een agrarisch bedrijf waarvoor het bedrijf beschikt over voldoende agrarische cultuurgrond in de omgeving van de bedrijfsgebouwen om de dieren binnen de veehouderijtak voor meer dan 50 procent zelf te kunnen voeren.

Hervestiging veehouderijbedrijf

De vestiging van een nieuw op te richten of een van elders te verplaatsen veehouderijbedrijf op een bestaand agrarisch bouwperceel.

Niet-grondgebonden veehouderijbedrijf

Een veehouderijbedrijf waarvan de agrarische productie voor het grootste deel afkomstig is uit de niet - grondgebonden veehouderijtak(ken).

Niet-grondgebonden veehouderijtak

Onderdeel van een agrarisch bedrijf dat beschikt over onvoldoende cultuurgrond om de dieren op het eigen bedrijf in de omgeving van de bedrijfsgebouwen voor meer dan 50 procent van het benodigde voer te voorzien.

Nieuwvestiging

Het planologisch voorzien in de vestiging van een agrarisch veehouderijbedrijf op een nieuw agrarisch bouwperceel.

Omschakeling

De overgang van een grondgebonden veehouderijtak naar een niet-grondgebonden veehouderijtak

Plussenbeleid

Beleid dat uitbreiding van de niet-grondgebonden veehouderijtak mogelijk maakt indien het bedrijf extra maatregelen neemt ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving.

Plus-maatregel

Een extra maatregel ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving die verder gaat dan waar de vigerende wet- en regelgeving om vraagt

Uitbreiding

Een vergroting van de agrarische bebouwing op een bestaand agrarisch bouwperceel al dan niet gepaard gaande met een vergroting van het bouwperceel.

Investeringsbijdrage

de bijdrage die een agrarische ondernemer van niet-grondgebonden veehouderij dient te leveren om uitbreiding van die onderneming uit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening toelaatbaar te achten.